

מסכת שבועות (מ)

● פרק ראשון - שבועות שתיים ● פרק שני - ידיעות הטומאה ● פרק שלישי - שבועות שתיים ● פרק רביעי - שבועת העדות ● פרק חמישי - שבועת הפקדון ● פרק שישי - שבועת הדיינין ● פרק שביעי - כל הנשבעים ● פרק שמיני - ארבעה שומרין

פרק ראשון - שבועות שתיים

ב. ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י. י.

פרק שני - ידיעות הטומאה

י. י. טו. טו. טז. טז. יז. יז. יח. יח. יט. יט.

פרק שלישי - שבועות שתיים

כ. כ. כא. כא. כב. כב. כג. כג. כד. כד. כה. כה. כו. כו.

פרק רביעי - שבועת העדות

ל. ל. לא. לא. לב. לב. לג. לג. לד. לד. לה. לה. לו. לו.

פרק חמישי - שבועת הפקדון

לו. לו. לח. לח.

פרק שישי - שבועת הדיינין

לט. לט. מ. מ. מא. מא. מב. מב. מג. מג. מד. מד.

פרק שביעי - כל הנשבעים

מה. מה. מו. מו. מז. מז. מח. מח. מט. מט.

פרק שמיני - ארבעה שומרין

פרק ראשון - שבועות שתיים

דף ב - א

מתני' שבועות שתיים שהן ארבע ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע יציאות השבת שתיים שהן ארבע מראות נגעים שנים שהן ארבעה את שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים הרי זה בעולה ויורד יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה עד שיודע לו ויביא בעולה ויורד אין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר שנאמר **[במדבר כט-יא]** מלבד חטאת הכפורים על מה שזה מכפר זה מכפר מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה אף החיצון אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין דברי ר' יהודה ר"ש אומר שעירי הרגלים מכפרין אבל לא שעירי ראשי חדשים ועל מה שעירי ראשי חדשים מכפרין

רש"י מתני' שבועות שתיים שהן ארבע. בשבועות ביטוי שפתיים הכתוב צויקרא אלל קרבן עולה ויורד קאמר כדמפרש בפרק שלישי (דף כ.). שתיים. כתיבי בקרא דכתיב (קס) להרע או להיטיב ומפרש במסנה פרק שלישי (דף כה.) אוכל להיטיב לא אוכל להרע שמענה את עצמו וה"ה לכל דבר שהוא הן ולאז להבא דלהרע או להיטיב להבא משמע ובפ"ג (קס) מרבה מן המקרא אף דברים שאין בהן

הרעה והטובה ומיהו שתיים נינהו ותו לא דבר וחילופו: שהן ד'. יש לרבות מריבוי הכתובים כדמפרש בפ"ג (שם) אף דבר וחילופו לשעבר כגון אכלתי והוא לא אכל או לא אכלתי ואכל: ידיעות הטומאה. חיוב קרבן עולה ויורד מחמת טומאת מקדש וקדשיו הכתובה אכל שבועת ביטוי או נפש כי תגע וגו' ולפינו . בפירקין שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו שנכנס בשוגג למקדש אחר טומאה זו או אכל בשר קודש: שתיים שהן ארבע. שתיים כתיבי דכתיב (ויקרא ה) ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנתעלמה ממנו טומאה וע"י אותו העלם אכל קודש הרי אחת או שנכנס למקדש הרי שתיים ולפי שאין חיוב עליה אלא אם כן ידע בתחלה שנטמא ואח"כ נעלמה ממנו ולאחר מעשה נודע לו שחטא משום הכי קרי ל"י ידיעות: שהן ארבע. יש לרבות מן המקרא עוד שני חיובים העלם קודש והעלם מקדש וזכור הוא את הטומאה: יליאות השבת שתיים שהן ארבע. הוליא מרשות היחיד לרשות הרבים למדנו מן המקרא שחייב בפרק הזורק במסכת שבת (דף לו:) מויאו משה ויעבירו קול במחנה וגו' . (ומתרגמינו) לא תפיקו מרה"י לרה"ר זהו שתיים אחת לעומד בחוץ והוסיט ידו לפניו ונטל חפץ והוליאו לחוץ ואחת לעומד בפנים ונטל חפץ ממקומו והוליאו בידו והניחו בחוץ: שהן ארבע. יש ללמוד מאלו שכסם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהולאה כך הקפידה בהכנסה והרי הן שתיים אחת לעומד בפנים והוסיט ידו לחוץ ונטל חפץ והכניסו ואחת לעומד מבחוץ ונטל חפץ ממקומו והוסיטו בפנים והניחו: מראות נגעים. שהמאורע מביא עליהם קרבן לטהרתו שנים כתובין במקרא שאת ובהרת והן חלוקין במראיהן כדמפרש בגמ': שהן ארבעה. יש לרבות תולדה לזו ותולדה לזו כדמפרש בגמ': את שיש בה ידיעה. כוליה אטומאה קאי ובגמרא מפרש אמאי מפרש מיילי דטומאה ברישא ויליאות ומראות כל חדא וחדא מפרש במסכת לידה להכי לא פרשינהו בהאי מסכת והאי דתנינהו הכא משום דדמו להדדי בשתיים שהן ארבע: ידיעה בתחלה. שידע שנטמא: וידיעה בסוף. משאכל את הקודש בהעלם או נכנס למקדש וילא ונודע לו שבטומאה אכל או בטומאה נכנס: והעלם בינתיים. כשאכל את הקודש נעלמה ממנו טומאה או קודש וכן הנכנס למקדש נעלמה ממנו טומאה או מקדש: הרי זה. בקרבן המפורש באותה פרשה לעשיר

חטאת בהמה ולעני עוף ולכל קדלים עשירית האיפה והיא מנחת חוטא האמורה בכל מקום וזה לשון עולה ויורד לעשיר עולה ולעני יורד ובגמרא מפרש מנא ליה דבידיעה בתחלה ובסוף והעלם בינתים כתיב: עשיר הנעשה בפנים. קלשה שעירים נעשין לכבוד ביה"כ אחד מתן דמו לפנים וחזירו משתלח לעזאזל כמה שכתוב באחרי מות ואחד קרב במזבח החילון במוספין והוא כתוב בפרשת פינחס עם שאר כל מוספי המועדות: תולה. להגין עליו מן היסורין שאע"פ שאינו יודע שחטא יס לו לדאג שכל השוגגין אריכים כפרה לכשידעו אלמא קודם ידיעה ענוקים הן: עד שיודע לו. שאכל קודם בטומאה: אין זה ידיעה בתחלה. שלא ידע בטומאה מימיו זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם שהרי אין קרבן בא אללא על שיש בו ידיעה בתחלה: שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר. ויום הכפורים הוא עצמו מועיל עם הקרבנות שנאמר (ויקרא כג) כי יום כפורים הוא: שנאמר. בשעיר הנעשה בחוץ ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים והוא שעיר הנעשה בפנים הקיים לך הכתוב ללמד שעל מה שזה מכפר זה מכפר: מה פנימי אינו מכפר אללא על דבר שיש בו ידיעה. בתחלה דהכי ילפינן בהדיא בגמ' דאינו תולה אללא על דבר שיש בו ידיעה בתחלה: אף חילון אינו מכפר אללא על דבר שיש בו ידיעה. מאי נינהו ידיעה בסוף ולא בתחלה ללא אתא לכלל קרבן ומכפר זה כפרה גמורה בלא תלייה וא"ת כיון שהוקשו יכפרו שניהם על שיש בו ידיעה בתחלה ונ"מ לטומאה שאירעה בין זה לזה הא פריך בגמ' (דף ח:): ומשני לה: שעירי הרגלים. בכל הרגלים נאמר שעירי חטאת ובגמ' מפרש מנא ליה דאשאין זה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מכפר: ר"ש אומר שעירי הרגלים מכפרים. עליה אכל לא שעירי ראשי חדשים: (רש"י)

תוספות מתני' שבועות. הא דלא פתח הא. מסכת כל כינויי שבועות כשבועות כדפתח נדרים ונזיר משום דתנא ממכות קא סליק כדמפרש בגמרא הוצרך לפתוח בשתים שהן ארבע והואיל ולא מצי פתח בכינוי תו לא חש לשנות אח"כ וא"ת אמאי לא תני ידיעות ברישא דהא בקרא כתיב ברישא או נפש אשר תגע וגו' והדר או נפש כי תשבע וגו' וי"ל דשבועות הוא עיקר המסכת דבסדר ישועות קאי ואגב שבועות תני ידיעות משום דגבי הדדי כתיבן כדמפרש בגמרא א"נ משום דמילי דשבועות כתיבי בקרא ברישא ונפש כי תחטא וגו' (ויקרא ה) והוא

עד דהיינו שבועת העדות והאי דלא פתח בשבועת העדות משום דלית בהו שתים שהן ארבע: **ידיעות** הטומאה שתים שהן ארבע. תימה דהעלמות הו"ל למיתני דהיא עיקר מילתא העלם טומאה דקודש ומקדש והעלם קודש ומקדש וי"ל דניחא ליה למנקט לשון ידיעה מטעמא דמפורש בפ"ב (דף יד:) ידיעות קמייתא דליתנהו בכל התורה כולה קא חשיב א"נ לאידך לישנא דידיעות בתרייתא דאתיין לידי קרבן קא חשיב ולהך לישנא הא דלא תני נמי ידיעות השבת משום דניחא ליה למינקט יציאות דבמלאכות גופייהו איכא שתים שהן ארבע אבל הכא לא מצי למינקט הטומאות שתים שהן ד' דליכא אלא תרתי טומאת קודש וטומאת מקדש: **יציאות** השבת שתים שהן ארבע. בגמ' מפרש שתים הוצאה דעני ודבעל הבית שהן ארבע הכנסה דעני ודבעל הבית ותימה אמאי חשיב דעני ודבעל הבית בתרתי דמה לי עני ומה לי בעל הבית ויש לומר . דאצטריך למתנינהו משום דקס"ד דלא הוי דרך הוצאה אלא כשעומד ברשות היחיד ונטל פירות ויצא לרשות הרבים אבל כי האי גוונא דגופו ברשות היחיד וידו ברשות הרבים או איפכא לאו דרך הוצאה היא ובכי האי גוונא אמר בפ"ק דשבת (דף ג:) ידו של אדם אינה לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים ואיצטריך למיתני תרוייהו דאי תנא חדא לא הוה שמעינן אידך ומהאי טעמא ניחא ליה דלא תני הך הוצאה שלישית כדפרישית ור"ת מפרש דהוצאה מלאכה גרועה היא דמה לי אם מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד ומה לי לרשות הרבים לכך הוצרך לפרש כל ענינים דעני ודעשיר ותדע דמלאכה גרועה היא מדאמר בריש הזורק (שבת דף צו: ושם) הוצאה גופא היכא כתיבא ודריש לה מויכלא העם מהביא כו' וקאמר אשכחנא הוצאה הכנסה מנלן סברא היא מה לי אפוקי מה לי עיולי ולשאר אבות לא בעינא קרא אלא מחייבין כל דהוו במשכן והוצאה היתה במשכן כדאמר בפרק במה טומנין (שם דף מט:) הם הורידו קרשים מעגלה לקרקע ואתם אל תוציאו הם העלו קרשים לעגלה ואתם אל תכניסו ולשאר תולדות לא חיישינן דלהוו במשכן אלא אאב לחודה אבל תולדות דהוצאה בעי בפרק הזורק (שם דף צו:) או סברא או דלהוו במשכן כגון מכניס זורק ומעביר ומושיט והיינו משום דמלאכה גרועה היא ואין להאריך כאן יותר: מראות נגעים שנים גרסינן ולא שתים דמראה לשון זכר הוא כדכתיב (שמות ג) את המראה הגדול הזה ותנן נמי במס' נגעים (פ"א משנה ד) ומייתי לה בהמזבח מקדש (זבחים דף פח: ושם) מראות נגעים רבי דוסא בן הרכינס אומר שלשים ושה עקביא בן מהללאל אומר שבעים ושנים והא דקתני התם טובא משום דחשיב נמי פתיכי אי נמי כייל נגעי בתים ובגדים: (תוספות)

בין של רגלים בין של ראשי חדשים כפרתן שזה כולן מכפרים על כל בין על שאין זה ידיעה בתחלה ויש זה ידיעה לבסוף בין על שאין זה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף בין על טהור שאכל את הטמא ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה אבל שיעיר הנעשה בפנים לא נחלקו עליו שאינו מכפר עם אלו ולא אלו תולין את תלייתו כשיש זה ידיעה בתחלה ואין זה ידיעה בסוף כדאמר בגמרא (דף ת:): היה ר"ש אומר. האי נקט לה משום דבעי למימר אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה אם אבד שיעיר שהופרש ליום הכפורים ונתכפרו באחר ונמא זה ברגל או בראש חדש מהו שיקריב לשם שיעירו של יום: היאך יקריבו. והלא כשהופרש לא לכפר על כפרה זו הופרש ורבי מאיר דקאמר להא בשלמא אי אמרינן כולן כפרתן שזה יקרבו שהרי כולם כפרה אחת מכפרים אלא לדידך זה הופרש לכפר על שאין זה ידיעה בתחלה ויש זה ידיעה בסוף היאך יקרבו לכפר ברגל על שאין זה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף או בר"ח לכפר על טהור שאכל את הטמא: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. כל דהו וכיון דבכך שוין ואע"פ שכפרותיהן חלוקות יכול הוא ליקרבו דהא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו הופרש ועל טומאת מקדש וקדשיו הוא קרב: משמו. של ר"ש וסתם ר"ש הוא ר"ש בן יוחאי: ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו. סתמא היא: הודע ולא הודע. בגמ' מפרש לה: אחד ישראל כו'. בגמ' פריך מאי קאמר שבתחלה השוים והדר תני מה בין ישראל לכהנים: אלא שהפר מכפר על הכהנים גרסי' ול"ג שדם הפר: אלא שהפר מכפר על הכהנים. כל ששיעיר הפנימי מכפר על ישראל דהיינו תליית יסורין דיך זה ידיעה בתחלה ולא בסוף וזדון טומאת מקדש וקדשיו וכן כפרת שיעיר החיצון פרו של כהן הקרב ציוה"כ בפנים כמו שמפורש באחרי מות מכפר על הכהנים כדיליף בגמרא: רבי שמעון אומר וכו'. לחלוק בא על שאומר למעלה אחד כהנים ואחד ישראלים שוין בכפרת שאר עבירות בשיעיר המשתלח ואין חלוקין בכפרתן אלא בטומאת מקדש וקדשיו וקאמר ר' שמעון כשם שאתה מודה דדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא שום וידוי אלא כפרת הזיות הדם שאין וידוי בשעיר הפנימי אלא במשתלח כך דם הפר מכפר בלא שום וידוי על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו אייתר ליה וידויו של פר במקום וידויו של שעיר המשתלח לכפר

על הכהנים בָּשָׂר עֲבִירֹת וְאֵין לָהֶם כִּפְרֵה בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח: גַּמ' מִמְכֹּת סְלִיקָה. כַּךְ סִדֵּר הַמִּשְׁנָה שְׁבוּעוֹת אַחַר מִכּוֹת: עַל הַרְאָשׁ. עַל הַקַּפֵּת רֵאשׁ שְׁתִּים דֵּהָא פִּלְתָּ כְּתִיב (וַיִּקְרָא יֵט) וּפִלְתָּ לְשׁוֹן סוּף וְקִלְתָּ הוּא כְּמוֹ (שְׁמוֹת כֹּז) לְפִלְתָּ יֵס (סָם) לְפִלְתָּ נִגַּב מִקּוֹם חִיצוֹר הַגְּלִגּוֹלָת עִם הַלְּחִי וְהֵן מִקּוֹם הַלְּדַעִין: (רַש"י)

תוספות **מכדי** תנא ממכות סליק. אע"ג דקיימא לן (ע"ז דף ז). דבתרי מסכתות אין סדר למשנה ה"מ לענין מחלוקת ואחר כך סתם שרבי לא שנה לתלמידיו המסכתות על הסדר אבל אחר ששנאן סדרן על מכוונן בהוייתן זו אחר זו. : **חייב** על הראש שתיים. נראה דאע"ג דעל הזקן אינו חייב אלא בתער כדאמר בפי בתרא דמכות (דף כא.) דבעי גילוח שיש בו השחתה בהקפת הראש חייב אף במספרים כעין תער כדמוכח בפי ג' מינים (נזיר דף מא : ושם) דקאמר אי כתיב ראשו ולא זקנו הוה אמינא תרתי משמע דאתי עשה ודחי לא תעשה ומשמע דהקפת כל הראש שמיה הקפה ואכתי בתער מנלן ולהכי כתיב זקנו ואי לא מחייב בהקפת הראש אלא בתער א"כ שפיר שמעינן מראשו דגילוח מצורע בתער מדאמר רחמנא דעשה דמצורע דחי לאו דהקפה והא דקתני בתוספתא דמכות גבי ראש דאינו חייב עד שיקיפנו בתער איכא למימר מאי תער כעין תער כדאשכחן. פרק ב' נזירים (שם דף נח :) דאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער ומפרש התם כעין תער וליכא למימר דהקפת הראש שרי במספרים ונקט בתוספתא דוקא תער לאפוקי מספרים ומ"מ מראשו לא שמעינן דגילוח מצורע בתער כיון דהקפת הראש אסור נמי במלקט ורהיטני דהא ודאי במלקט ורהיטני לא אפשר במצורע דגילוח כתיב ביה וא"כ מראשו ידעינן תער וכרבי אליעזר דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף כא.) דמלקט ורהיטני נמי גילוח עבדי ליכא לאוקמי דא"כ מזקנו נמי לא שמעינן תער דהא מלקט ורהיטני הוי גילוח שיש בו השחתה ומיהו מתורת כהנים דקתני יש בראש מה שאין בזקן שהראש אסור במספרים כבתער אין ראיה דבנזיר איירי דקתני התם מה ת"ל ראשו לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו וכו' ואהא מסיק מה ת"ל ראשו מה ת"ל זקנו מפני שיש בראש מה שאין בזקן כו' : (תוספות)

רש"א **גמרא:** מכדי תנא ממכות קא סליק מ"ש דקתני שְׁבוּעוֹת. כלומר כַּךְ סִדֵּר הַמִּשְׁנָה, שְׁבוּעוֹת אַחַר מִכּוֹת, וּמֵאִי שְׁנֵא דְסְלִיק (ממחוייבי) [מחייבי] מִלְּקוֹת, וַיִּלְא מִזְהָ לְמַחְוִיבֵי קִרְבָּן, כְּדִקְתָּנִי הָרִי אֲלוֹ בְּעוֹלָה וַיּוֹרֵד. הַקְּסָה הִרְבַּ ר' יוֹסֵף הַלֵּוִי וְי' מִיגָשׁ ז"ל וּמִנָּח לִיָּה דִתְנֵא בְּתַר דְּסְלִיק מִמְכּוֹת תְּנִי שְׁבוּעוֹת, וְהָא קִי"ל (ע"ז ז, א) אֵין סִדֵּר לְמִשְׁנָה. וְתִרְצַ דְּאִפ"ה כֹּל הֵיכָא דְאֵיכָא לְשָׁנוּי מִשְׁנֵי, כִּלּוּמַּר דְּמִלְּא סִדֵּר הַמִּשְׁנָה כֵּן שְׁכַתְּבוּ שְׁבוּעוֹת אַחַר מִכּוֹת, וְכִיּוֹן דְּמִלְּא טַעַם לְדַבֵּר אִפִּי' אִם אֵיתָא דְאֵין סִדֵּר לְמִשְׁנָה קָא יֵהִיב

טעמא, אצב איכו לא מלא טעם לא היו מדקדקין בה כלל, וזה בודאי נוהג בהרבה מקומות בתלמוד כדברי הרב ז"ל. עוד תירץ דפלוגתא דרב יוסף ורב הונא היא אי כוליה סדר נזיקין חדא מסכתא או לא, רב יוסף אמר דכולה סדר נזיקין חדא מסכתא, ואיפשר דלרב יוסף לאו תלתא צבי בלחוד, אלא כוליה סדרא, ופלוגתייהו בריש פ"ק דע"ז (שם), ובאמת כי דרך הגמ' בכמה מקומות להקשות אליבא דחד תנא או חד אמורא דדרך בשלמא למ"ד אין סדר למשנה אצל למ"ד יס סדר מאי איכא למימר, ולפעמים יקשה בן אפי' אליבא דמאן דלית הלכתא כותיה. והרמב"ן ז"ל תירץ דמשום דכ"ע ידעי דשבועות בסדר נזיקין נשנית לפיכך הקשו מכדי תנא ממכות קא סליק, כלומר מאי אית לך למימר דתנא ממכות קא סליק דדמי לשבועות דליכא בכוליה סדר נזיקין מאי דדמי ליה אלא מכות, דתרוייהו חיובי לאוי תנו ואית בהו מכות, מ"מ מאי קנא דתני שבועות, כלומר דיני שבועות דהיינו שבועות ביטוי בהעלמה לקרבן בשלמא מזיד איכא מכות אצל שבועות שתיס שהן ד' מי דמי למכות [הוספת תלמיד רבינו: הוה ליה למימר דין שבועת שוא ופקר שהוא חייבי לאוין והוי דומיא למכות] ע"כ. ואין הלשון הולם דברי רבינו ז"ל דא"כ לא ה"ל למימר מ"ש דתני שבועות דמשמע (דכלל) [דאכולא] מסכתא שבועות קא קשיא ליה, ואלו לדברי רבינו ז"ל ה"ל אמאי פתח בשבועת ביטוי לקרבן עולה ויורד וכיוצא בזה. ודברי הרב הלוי ז"ל נראה לי עיקר בתירוץ קושיא זו. אלא דאכתי קשיא לי דאפילו את"ל דיס סדר למשנה, מאי קא מקשה מ"ש דתני שבועות בתר מכות אלא מאי ליתני בתר מכות, ומאן דמכוליה סדרא דדמי ליה טפי. ומסתברא לי דטפי ה"ל לאקדומי מכות ובתר הכי ליפתח בסנהדרין דתני בפ"ק (ב, א) מכות בשלשה.

ועל הזקן שתיים מיכן ושתיים מיכן ואחת מלמטה חדא דמיחייב עלה תרתי תנא שבועות שתיים שהן ארבע מאי שנא הכא דתני להו לכולהו

ומאי שנא גבי יציאות שבת ומראות נגעים דלא קתני להו לכולהו אמרי שבועות וידיעות הטומאה דגבי הדדי כתיבין ודמיין אהדדי בקרבן עולה ויורד תני להו גבי הדדי ואידי דתנא תרתי תנא כולהו פתח בשבועות ומפרש ידיעות הטומאה אידי דזוטרין מילייהו פסיק שרי להו והדר תני שבועות דנפישן מילייהו שבועות שתיים שהן ארבע שתיים שאוכל ושלא אוכל שהן ארבע אכלתי ושלא אכלתי ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע שתיים ידיעת טומאת קדש וידיעת טומאת מקדש שהן ארבע קדש ומקדש: יציאות שבת שתיים שהן ארבע שתיים הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית שהן ארבע הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית מראות נגעים שנים שהן ארבעה שנים שאת ובהרת שהן ארבעה שאת ותולדתה בהרת ותולדתה מני מתניתין לא רבי ישמעאל ולא ר' עקיבא אי רבי ישמעאל האמר אינו חייב אלא על העתיד לבוא אי ר' עקיבא האמר על העולם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העולם מקדש איבעית אימא רבי ישמעאל איבעית אימא ר' עקיבא איבעית אימא רבי ישמעאל מהן לחיוב ומהן לפטור ואיבעית אימא רבי עקיבא מהן לחיוב ומהן לפטור לפטור

רפ"י ועל הזקן שתיים. מכל לך ב' דלעים לפי שהלחי רחב כנגד האלעים ויש לכל דבר רחב קלה לשני לדדין בראשון: וא' מלמטה. בסנטר שהלחיים מחוזרין שם והעלם קצר מלמטה בסנטר שקורין מונטו"ן בלע"ז: חדא. אזהרה דמיחייב עליה תרתי היינו דומיא דשתיים שהן ארבע: לכולהו. כל ב' שהן ד' שמאלא שנאם כאן: ודמיין להדדי בקרבן עולה ויורד. בהא דמיין להדדי ששתייהן עולה ויורד: ומפרש ידיעות. דקתני את שיש בה ידיעה וכו' ופריש כולה מתני' מילי ידיעות טומאה ופקינהו למלתא דשבועות: דזוטרין מילייהו. שני פריש אלו הראשונים: שרי להו. מתיר אותן כלומר מתיר התנא עצמו מהן ונפטר מהן תחלה: שבועות שתיים וכו'. פרישית לכוליה במתני': ידיעות טומאת קדש. שנעלמה ממנו טומאה ואכל קדש: וידיעות טומאה דמקדש. ידיעות שנעלמה ממנו ידיעת טומאה ונכנס למקדש: ידיעת קדש. שנעלמה ממנו ידיעת קדש וסבור שאין זה קדש ומתחלה ידע: הוצאה דעני. העומד בחוץ: והוצאה דבעל הבית. העומד בפנים: שאת ובהרת. אבל ספחת אינו שם נגע אלא שם תולדה כדמפרש לקמן (דף ו.ו.) בפרקין:

אינו חייב. קרבן: אלא על העתיד. לדייק להרע או להיטיב לקמן צפ"ג: ואי רבי עקיבא האמר כו'. צמתניתין צפרק שני ומתניתין קתני שהן ארבע: (רס"י)

תוספות ועל הזקן שתיים מכאן. נראה דמשחית ונשחת שניהם חייבין כמו בהקפת הראש דאמר בפי' ב' נזירים (נזיר דף נו : ושם) אחד המקיף ואחד הניקף במשמע ואע"ג דהתם דריש מדכתיב לא תקיפו לשון רבים וגבי זקן כתיב לא תשחית לשון יחיד הא כתיב נמי בכהנים לא יגלחו לשון רבים וילפינן מהדדי לענין גילוח שיש בו השחתה בפרק ב' נזירים (שם דף נח :) ובג"ש דפאת פאת ילפינן מהדדי בפ"ק דקדושין (דף לה : ושם) ובהדיא תניא בתוספתא [פ"ג] דמכות המשחית פאת זקנו של חבירו שניהם חייבין ואסור לישראל להניח לנכרי להקיף ראשו ולהשחית זקנו דהא אמר רב הונא בפי' ב' נזירים (נזיר דף נו :) המקיף את הקטן חייב וה"ה איפכא דלא מקיש מקיף לניקף. ואע"ג דהתם פליג עליה רב אדא בר אהבה משום דכתיב לא תקיפו אחד המקיף ואחד הניקף משמע ואתקש מקיף לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי מיחייב ומשמע התם דלרב אדא בר אהבה אפי' איסורא דרבנן ליכא מדקאמר ליה לרב הונא בניך הקטנים לדידך מאן מגלח להו א"ל חובה משמע דלדידיה ניחא דשרי אפי' לאיש אין הלכה כרב אדא דסתמא דהש"ס בפרק א' דבבא מציעא (דף י :) כרב הונא דקאמר איכא בינייהו איש דאמר לאשה תקיף לי קטן דללישנא דתלי בבר חיובא הכא אשה לאו בת חיובא היא מיחייב שולחה משמע דאי מקיף ליה גדול מיחייב ועוד נראה דאפי' רב אדא מחייב היכא דניקף בר חיובא אע"ג דמקיף לאו בר חיובא ולא פטר אלא היכא דניקף לאו בר חיובא הוא מדלא קאמר איש דאמר לקטן או לנכרי אקיף לי גדול והוי נפקותא לרב אדא ויש לדחות משום דלרב הונא דלא מקיש מקיף לניקף לא יניח גדול להקיף עצמו וגם אין להביא ראיה מדאמר ביבמות (דף ה. ושם) דאתי עשה דמצורע ודחי לאו דהקפה מדכתיב ראשו משמע דכ"ע מודו דאסור ע"י אשה ונכרי דאי שרי לרב אדא אמאי דחי הא אפשר לקיים שניהם דיש לדחות דאצטריך קרא למימר דדחי היכא דאין שם אשה ונכרי ואין לומר ימתין עד שימצא אשה או נכרי או קטן מדבעי למימר בפי' שילוח הקן (חולין דף קמא.) דאתי עשה דמצורע ודחי עשה דשילוח הקן ולא אמרינן ימתין עד שימצא אחר אבל יש להביא ראיה מפי' ב' נזירים (נזיר דף נו :) דקאמר ודלמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה ומשני שמואל באשה וקטן ודייק התם דקסבר שמואל דהקפת כל הראש שמה הקפה מדלא אוקי בגדול והשתא אי שרי לרב אדא כי מקיף ליה לאו בר חיובא אכתי תקשי ליה ולוקמה בגדול ויקיפנו לאו בר חיובא דהא שמואל כרב אדא ס"ל מדשרי להקיף באשה וקטן ומשמע דמקיף בר חיובא הוא דלא פירש באשה וקטן ומגלח להו אשה וקטן : **חדא** דמיחייב עלה תרתי. בהתראה אחת איירי ובגילוח בבת אחת או בזה אחר זה תוך כדי דיבור דלא מ"ל אישתליין דאי בכמה התראות לא הוה פליג ר'

אליעזר בפי בתרא דמכות (דף כ.). דאמר אם נטלן כולן כאחת אינו חייב אלא אחת ואע"ג דהתם מצרכי קרא למחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה הכא לא צריך קרא דפאות מחלקות ור' אליעזר לית ליה מחלקות: **גבי** הדדי כתיבי ודמיין אהדדי. בטעמא דכתיבי גבי הדדי סגי כדאמר במס' נדרים (דף ב:.) וא"ת גבי מראות נגעים ליתני כולהו דדמיין אהדדי בקרבן עולה ויורד וי"ל דליתיה בדלי דלות וא"ת מ"מ ליתני במתניתין קודם יציאות שבת כיון דאיתא בדלות ודמי טפי לשבועות וי"ל דהני לכפר והני להכשיר: **פתח** בשבועות ומפרש ידיעות. וליכא למימר דמינה דסליק מפרש ברישא דהא ממראות נגעים קא סליק: **אידי** דזוטרן מיליהו. אע"ג דנפיש מיליהו משבועת בטוי דבידיעות איכא תרי פרקי קמאי ומשבועת בטוי ליכא אלא פרק ג' מ"מ מילי דכל שבועות נפישין טפי שבועת בטוי שבועת העדות ושבועת הפקדון ושבועת הדיינין: **והדר** תני שבועות. אע"ג דלא דמי דידיעות מפרש. מילי דידיעות ברישא והדר תני שתים שהן ארבע ובשבועות מפרש שתים שהן ארבע ברישא: **שהן** ארבע אכלתי ולא אכלתי. וא"ת ומה דוחקיה לפרושי הכי דהשתא קשיא ליה בסמוך אי ר' ישמעאל האמר אינו חייב כו' לימא שהן ארבע אזורק ולא אזורק ונתוקמא מתניתין שפיר כו' ישמעאל וי"ל דבפי"ג (לקמן דף יט:.) בהדיא תנן שהן ארבע אכלתי ולא אכלתי וההיא מתניתין קיימא לפרושי מתניתין דהכא ואין להקשות דליתני שתים שהן שמונה אזורק ולא אזורק זרקתי ולא זרקתי דלא תני אלא דבר וחילופו כדפירש בקונטרס במתניתין. **אי** ר' ישמעאל האמר אין חייב כו'. וא"ת תקשי ליה נמי ידיעות דמתניתין בעיא ידיעה בתחלה כדתנן כל שיש בה ידיעה בתחלה כו' ור' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה כדמוכח בפירקין (דף ט.) דקאמר לר' ישמעאל אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף בר קרבן הוא ואמר נמי בספ"ב (לקמן דף יט:.) הא מני ר' ישמעאל היא דלא בעי ידיעה בתחלה וי"ל דמידיעות לא בעי למיפרך דהמ"ל דידיעה דמתני' היינו ידיעת בית רבו ור' ישמעאל סבר לה כרבי דאמר ידיעת בית רבו שמה ידיעה כדאמר בירושלמי ר' ישמעאל כרבי ורבי כו' ישמעאל אע"ג דגמ' דידן פליג אירושלמי וסבר דר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה אפי' ידיעת בית רבו מדלא מוקי לקמן דחיצון מכפר אין בה ידיעה בתחלה אפי' ידיעת בית רבו משמע דלעולם בר קרבן הוא אפי' אין בו ידיעה בתחלה כלל וכן משמע בפ"ב (לקמן דף יד: ושם) דבעי ר' ירמיה בן בבל שעלה לא"י ונעלם ממנו מקום מקדש מהו וקאמר אי אליבא דר' ישמעאל הא לא בעי ידיעה בתחלה ומסיק דבעי אליבא דרבי דבעי ידיעת בית רבו משמע דר' ישמעאל לא בעי ידיעה כלל בתחלה מ"מ השתא אי הוי מצי אתיא מתניתין כו' ישמעאל נימא דודאי בעי ר' ישמעאל ידיעת בית רבו אבל לפי האמת דמתניתין אתיא כרבי אמרי' דר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה כלל דלא מצינו תנא דסבר דהוי ידיעת בית רבו ידיעה אלא רבי ומיהו מתניתין דפ"ב (שם.) דקאי לפרושי פירקין משמע קצת דבעי ידיעה גמורה דקתני נטמא וידע משמע

שהידיעה היא אחר שנטמא דהיא ידיעת הטומאה לאפוקי ידיעת בית רבו דהיא קודם הטומאה ונראה דמידיעות לא מצי למיפרך שהיה יכול לדחוק ולתרץ בדקאמר התם. מקראי לית ליה מגמרא אית ליה: מהן לחיוב מהן לפטור. אהאי שינויא ואשינויא דמלקות ה"מ למיפרך מסיפא דמוכח דמתני' לענין חיוב קרבן וא"ת בשלמא כי מוקי לה כר' ישמעאל דאע"ג דאינו חייב אלא על העתיד מ"מ שפיר תני בהו שהן ארבע הואיל וקעביד איסורא במזיד אבל כי מוקי כר' עקיבא אמאי תני ליה כלל כיון דשוגג הוא ולא מייתי קרבן וי"ל דמ"מ חשיב להו שפיר שהן ארבע הואיל וקעביד איסורא בשוגג: (תוספות)

רשב"א אידוי לזוטרי מיליהו [פסיק] פרי ליה. וא"ת מ"מ מ"ס דפתח בשבועות אדרבה בידיעות הטומאה ה"ל למפתח כיון דפסיק פרי להו. ותו ידיעות הטומאה אקדים קרא בפרשה. י"ל דמשום דעיקר מכלתין שבועות פתח בהו, ועוד דהא שבועת העדות קדמה בפרשה (ויקרא ה, א-7) ושם שבועה אחת היא, וא"ת א"כ ליקדמיה לשבועת העדות, הא לא אפשר דכיון דממכות קא סליק שבועת העדות לא דמיא ליה כלל. אי ר' ישמעאל קשיא שבועות דאמר אינו חייב אלא על העתיד ולפנינו: אי ר' ישמעאל הא אמר אינו חייב אלא על העתיד לבוא. איכא למידק דהא אפי' לר' ישמעאל איכא למיתני שהן ארבע, שתיים אוכל ולא אוכל דאיכא הרעה והטבה שהן ד' אזרוק ולא אזרוק דמרבה להו אף ר' ישמעאל מדכתיב (ויקרא ה, 7) וְלֹאֵל אֶפְסָר יִבְטֹא הָאָדָם בְּשִׁבְעָה כְּדֹאִיתָא לְקַמְנָא בְּפִרְקָא שְׂבֻעוֹת שְׁתֵּים בְּתַרְא (כה, א). וי"ל דכל שלהבא בשתיים דקרא הן זין יש בהם הרעה והטבה זין אין בהם, משום דכולהו קדמה שבועה למעשה וכולהו משום כל יחל, דאלו כל לשעבר קדשם מעשה לשבועה ואזהרתן משום לא תשבעו לשקר והיינו [דאמרינן] דלר"ע אינו אלא כשתיים שהן ד', דאם איתא שתיים שהן שש הל"ל, דהא לדידיה חייב באכלתי ולא אכלתי ובאזרוק ולא אזרוק כדאיתא בשבועות בתרא (קס) אם ריבה הכתוב לכך ריבה לכך. אי ר' ישמעאל קשיא שבועות ואוקימנא למלקות. ק"ל דהא מתני' ע"כ לאו ר' ישמעאל משום דקשיא ידיעות דאלו תנא דמתני' בעי ידיעה בתחלה ובסוף ואלו לר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה כדאי' בהדיא בריש פ' ידיעות הטומאה תניין (יד, 3) וכן בסופו (יט, 3), אח"כ מלאתי שאף בתוס' (ד"ה אי) הקשו כן ותירצו דמידיעות לא בעי לאקשווי דהוה מצי לדחויי דלעולם אית ליה, אלא דמקראי לית ליה מסברא אית ליה כדהוה בעי לדחויי בשילהי פ' ידיעות הטומאה, א"נ דהוה מצי לדחויי דידיעה דמתני' היינו ידיעת בית רבו ור' ישמעאל סבר ליה כר' דאית ליה ידיעת בית רבו שמה ידיעה (לקמן ה, א). הא דאמרינן והא דומיא דנגעים

קתני מה התם כולו לחיובא וכו'. ולא אמר והא דומיא דיציאות שבת קתני מה התם לחיובא, הינו טעמא משום דיציאות שבת דכולו לחיובא מדתני להו בהדי נגעים ילפי' וכדאי לקמן (ה, א) ובמקומה בפ"ק דשבת (ב, ב). אבל מלקות חיובי. הק' הראבב"ד אי למלקות היכי קתני ב' שהן ד', ד' איתנהו זה אי אזהרתיה מלא תשבעו והאי אזהרתיה מלא יחל. ותי' לכיון דבדאורייתא לא כתי' בהדיא אלא הנך דלגבי קרבן והן להבא, משום הכי שוינהו אבות להני תרתי, דהא המ"ל דכי היכי דהבא לגבי קרבן מייירי להבא דה"נ מייירי לגבי מלקות. אבל עדיין ק' דהיכי קרי להו אבות ותולדות, דכולו אבות ננהו דהא בדאורייתא כתיבי, ותי' רמב"ן שאין ענין משנה זו אלא לב' שמות שהן ד' אבל לא לאבות ותולדות. קסבר ר' ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. כתי' ר"ח ז"ל וה"מ בנשבע מיחייב ר' ישמעאל מלקות בלאו שאין בו מעשה [דלאו שאין בו מעשה] אין לוקין עליו חוץ מנשבע וממיר ומקלל את חברו בשם, דאלת"ה קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל הכא אמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, ובתחלת מכות (ב, ב) קתני בהדיא ר' ישמעאל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מ"מ לעשות את כל דברי התורה כתי' ע"כ, ומיהו לר' ישמעאל בכל נשבע לוקין ואפי' בלהבא באוכל ולא אכל דמתני', ואע"ג דהאי לא הוי דומיא לשעבר ובהא הוא לית ליה לר' יוחנן כר' ישמעאל דנשבע לשקר דמרבי' למלקות אדרבא דומיא דשוא דלשעבר אבל לא להבא, ומשום דאתי לאוקומי מתני' דהכא כר' ישמעאל ולמלקות ואפי' באוכל ולא אכל ור' יוחנן לית ליה הכין מ"ה אקשי' מהא סתמא לר' יוחנן דכאיל דהלכה כסתם משנה. מה שכתוב בספרים א"ה קשיא הך דאלו הן הלוקין ל"ג (מעשה) כלל, וכן רש"י מחק אותו מן הספרים, ור"ח ז"ל גם הוא אינו גורם מכל זה כלום, אלא ה"ג קסבר ר' ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, א"ה קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן [דאמר ר' יוחנן] הלכה כסתם משנה, והא"ר יוחנן לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דאתמר שבועה שאוכל וכו'.

הא דומיא דמראות נגעים קתני מה התם כולהו לחיובא אף הכא נמי כולהו לחיובא לעולם ר' ישמעאל וכי לא מחייב רבי ישמעאל לשעבר קרבן אבל מלקות חיובי מחייב וכדרבא דאמר רבא בפירוש ריבתה תורה שבועת שקר דומיא דשבועת שוא מה שוא לשעבר אף שקר נמי לשעבר בשלמא אכלתי ולא אכלתי כדרבא שלא אוכל ואכל נמי לאו שיש בו מעשה הוא אלא אוכל ולא אכל אמאי לאו שאין בו מעשה הוא קסבר רבי ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אי הכי קשיא דר' יוחנן אדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ואתמר שבועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו אינו לוקה ר' יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וריש לקיש אמר אינו לוקה התראת ספק היא והתראת ספק לא שמה התראה רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח הי סתמא אילימא האי סתמא דתנן אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה את הארבעים בשלמא שובר בטמא דכתיב {[שמות יב-מו](#)} ועצם לא תשברו בו בכשר ולא בפסול אבל המותיר בטהור מאי טעמא לאו משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וממאי דר' יעקב היא דאמר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דלמא ר' יהודה היא ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הא לאו הכי לקי דתניא {[שמות יב-י](#)} לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה ולא שאין בו מעשה אין לוקין עליו אלא האי סתמא אשכח שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה

רש"י מה התם כולהו לחיובא. שאף התולדות נגעים הן וכשיטהר מביא עליהן קרבן טהרה: וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר קרבן. קאמר ובסוגג אכל מלקות אם הזיד והתרו בו חיובי מחייב ומתניתין במזיד קמייירי ומלקות: וכדרבא. כלומר וא"ת לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו על זה לוקין כדרבא דבפ"ג אמרינן ש"לוקין על שבועת שוא וילפינן מכי לא ינקה ה' ה' הוא דלא ינקה אכל צ"ד מלקין אותו ומנקה אותו ופרכינן עלה אשכחן שבועת שוא והוא נשבע לשנות את הידוע

כגון על האיש שהוא אשה ועל האבן שהוא זהב דשוא משמע דבר שאינו של כלום כמו (ישעיה ה) מושכי העון בחבלי השוא שבועת שקר מנא לן שבועה שאינו ניכר אם אמת אם לאו ואמרי' לשוא לשוא ב' פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר ואמר רבא התם הך שבועת שקר דקא מרבינן מרבויהא דלשוא לשוא לא רבחה תורה אלא לשקר דלשעבר כגון אכלתי או לא אכלתי שמעיה שנסבע יתה שבועה מפיו לשקר דומיא דשבועת שוא דלהכי אפקה בלשון שוא למימרא דבלשעבר קמיירי מה שוא לשעבר נסבע לשנות את הידוע עבר את שבועה משיאתה מפיו: בשלמא אכלתי ולא אכלתי. כלומר שהן ארבע לא משכחת לה דבשלמא על שתיים דלשעבר לקי כדרבא ועל לא אוכל ואכל נמי לקי דלאו שיך בו מעשה הוא דבשעה שאכל עבר על לא תשבעו ואכילה מעשה הוא: אוכל ולא אכל לאו שאין בו מעשה הוא. שמאליו ביושב ואינו אוכל עובר על השבועה ושבועה שאינה לשעבר לא איתרבי מלשוא לשוא ב' פעמים דהא אמרינן דומיא דשבועת שוא ריבחה: קסבר רבי ישמעאל. בכל התורה כולה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואין כריך לרבנות: קשיא. הך דאלו הן הלוקין כו' לא גרסינן ותלמיד טועה שהוקשה לו כתבה בגליון ספרו קשיא לי הך דאלו הן הלוקין וכתובה סופרים בגמרא והתלמיד טעה שאינה קושיא דההיא לאו רבי ישמעאל גופיה אמרה אלא סוגיא דגמרא פרכה התם דיליף לר' ישמעאל מלקות מאם לא תשמור לעשות את כל דברי וגו' ודריש כל ופרכינן אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי ומשנינן לעשות את כתיב וקשיא ליה לאותו תלמיד דהוה ליה לשנויי התם אין הכי נמי לר' ישמעאל לוקין אלאו שאין בו מעשה ולא קושיא היא דהא דאמרינן הכא לר' ישמעאל לוקין לא מיתוקמא דעל כרחך שבקינן להא אורחא בסוף שמעתין ומוקמינן מתני' רבי היא ולקרבן: אי הכי. דמתני' במלקות וסתם לן לאו שאין בו מעשה לוקין עליו קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: דאמרי תרוייהו אין לוקה. ומ"מ חולקין בטעמו של דבר טעמא דיהיב מר לא יהיב מר ומר לית ליה טעמא דמר ולקמן מפרש פלוגתייהו: סתמא אחרינא אשכח. דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה: המותיר בטהור. בפסח טהור וכשר: השובר. את העלם בטמא אינו סופג את הארבעים המותיר בטהור אפילו בטהור וכ"ש בטמא: וממאי. דהאי סתמא

רבי יעקב היא לאמר טעמא דהמותיר אינו לוקה משום לאו דאין בו מעשה הוא: אחר לא תעשה. אם תותיר ועצרת על לאו בלא תשרפנו נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין לומר זה ענשו ותקנת עזירתו שירפנו: לא מן השם הוא זה. לא מטעם זה המלקות בטל בו אבל כל עמנו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה: (כ"ז)

תוספות הא דומיא דמראות נגעים קתני. הא דלא פריך מיציאות השבת משום דיציאות גופיהו לא ידעין דהוּו בכולהו לחיובא אלא מדומיא דמראות נגעים לקמן בפירקין (דף ה.).: **לעולם** כר' ישמעאל. לקמן (דף ד.) מפרש אמאי לא מוקמינן לה נמי כר' עקיבא: **אבל** לענין מלקות חיובי מיחייב וכדרבא. סוגיא דהכא כרבין דאמר התם (דף כא.) אכלתי ולא אכלתי שקר ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר אוכל ולא אוכל עובר בלא יחל ואיזהו שוא נשבע לשנות את הידוע ואליביה מסקינן בפירוש ריבתה תורה אבל רב דימי אמר התם אכלתי ולא אכלתי שוא ולא צריכנא להאי ריבתה תורה ולדידיה לא מיתוקמא ב' שהן ד' דלא מפרשי טפי הני מהני למלקות ולפי זה למאי דמסיק קסבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו תימה לר"י דמאי מיפרשי הני טפי מהני ונראה דאף על גב דלענין מלקות כולהו שוין מ"מ שייך שפיר למיתני בהו ב' שהן ד' משום דבשתיים קרבן נמי אית בהו אע"ג דמתניתין לא איירי אלא במלקות וריצב"א פי' דסוגיא זו כרבין כדפי' ולדידיה מיפרשי טפי אוכל ולא אוכל מאכלתי ולא אכלתי דפשטי' דלא תשבעו משמע להבא כדפירש בקונט' גבי רב דימי דהכי קאמר רחמנא לא תשבעו בשמי כדי לשקר בשבועה לאחר זמן ואפי' רבין מודה והא דמפיק ליה מפשטיה ומוקי לה באכלתי ולא אכלתי היינו משום דלהבא נפקא מלא יחל ולהכי חשיב הכא אכלתי ולא אכלתי שהן ד' דלא מיפרשי משום דקרא לא משמע אלא להבא ולא מוקי ליה באכלתי ולא אכלתי אלא משום דלא ניחא ליה לאוקמי בלאו יתירא: **וכדרבא**. תימה דאמאי מייתי מילתיה דרבא אדרבה הי"ל לאתויי מילתיה דר' יוחנן דאמר. לשוא לשוא שתי פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר דממילתיה דר' יוחנן הוה לקי אפילו באוכל ולא אכל אי לאו מילתיה דרבא וי"ל דהיינו דפריך בשלמא אכלתי ולא אכלתי כדרבא אלא אוכל ולא אכל לאו שאין בו מעשה הוא ומשני דקסבר ר' ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו פירוש ולית ליה דרבא אלא דריש לשוא לשוא ב' פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר בין אוכל ולא אכל בין אכלתי ולא אכלתי: **בפירוש** ריבתה תורה. פירש בקונט' מלשוא לשוא ב' פעמים ואין נראה דאין זה בפירוש דאהיהא דרשא גופה פריך לקמן (דף כא.) ומאי שנא פירוש דאפי' אוכל ולא אכל נמי אלא נראה כפירוש ר"ח דפירש בפירוש ריבתה תורה דבדברות הראשונות כתיב (שמות כ) לא תענה ברעך עד

שקר ובדברות אחרונות כתיב (דברים ה) עד שוא לומר דשוא ושקר אחד הן : אי הכי קשיא הך דאלו הן הלוקין. פירש בקונטרס דל"ג ליה משום דלמסקנא דהכא מצי סבר דאין לוקין עליו ופריך התם אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי לפי המסקנא דהכא ועי"ל דהתם רוצה ליישב דרבי ישמעאל דקאמר התם חייבי מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות אפי' למ"ד אין לוקין עליו ולמאי דפרישי דדוקא הכא סבר רבי ישמעאל דלוקין עליו מלשוא שוא אתי שפיר : **התראת** ספק היא. אבל משום דהוי לאו שאין בו מעשה לא מיפטר דקסבר ריש לקיש דלוקין עליו ותימה דבפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סה : ושם) פטר ר"ל חסמה והנהיגה בקול דעקימת שפתיו לא הוי מעשה וי"ל דהתם אליבא דרבנן קאמר דבהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צ : ושם) פריך ליה רבי יוחנן ממתני' דאם המיר מומר וסופג את הארבעים ומשני ר"ל הא מני ר' יהודה היא כלומר ואנא אמרי אליבא דרבנן : (תוספות)

א

-

ד

דף

אינו חייב אלא אחת זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד זו היא דחייבין על זדונה מכות אבל אוכל ולא אכל לא לקי מכדי האי סתמא והאי סתמא מאי חזי דעביד כי האי סתמא לעביד כי האי סתמא ולטעמיך רבי גופיה היכי סתם לן הכא הכי והכא הכי אלא מעיקרא סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וסתמה והדר סבר אין לוקין עליו וסתמה ומשנה לא זזה ממקומה במאי אוקימתא כר' ישמעאל ולמלקות מראות נגעים מאי מלקות איכא בקוצץ בהרתו וכרבי אבין א"ר אילעא דא"ר אבין א"ר אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה יציאות שבת מאי מלקות איכא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו משום הכי קא מוקמינא כר' ישמעאל דאמר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו הא לאו הכי קיימא כר"ע קשיא ידיעות לאו אמרת רבי ישמעאל היא ולמלקות ר"ע נמי ולמלקות אי הכי ידיעות התראות מיבעי ליה הא לא קשיא תני ידיעות דהתראות אי הכי שתים שהן ארבע תרתי

בהדי בהרת איכא שאת דעדיפא מיניה ליצרפיה בהדי שאת לאו תולדה דידיה הוא אי הכי קרום ביצה נמי בהדי מאן ליצרפי' ליצרפיה בהדי שאת איכא סיד דעדיף מיניה ליצרפיה בהדי סיד לאו בר מיניה הוא

רש"י דתנן: בענין אבות מלאכות המוסיף מרשות לרשות: מי לא עסקינן קרא מעייל עיולי. דעל כרחק קיימא לן נמי בהא דחייב וקרי ליה המוסיף: הוסיף קרי לה. שמוסיף ממקומו: מתני'. במסכת שבת דייק דהכנסה קרי יציאה דקאמר יציאות השבת שתיים וכו' ופירש הכנסה לאלתר דקתני התם כיולד העני עומד בחוץ ובעל הבית פשט פניו פשט העני את ידו לפניו ונתן לתוך ידו של בעל הבית דהיינו הכנסה: תנן התם. בתחלת מסכת נגעים: שנים שהן ארבעה. מראה לשון זכר הוא להכי תנן להו בלשון זכר כדכתיב (יחזקאל א) מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה' וגו': שנים. כחובין שאת ובהרת דספחת אינו פס נגע כדלקמן אלא לשון טפל לאחרים: שהן ארבעה. יש לך לרבות להם ב' הולדות מרבייא דספחת כדלקמן: בהרת עזה כשלב וכו'. עזה לבנה ביותר ולקמן מפרש מנא ליה: שניה לה כסוד ההיכל. דאע"ג דלמר לבן עזה לבנוניתו מסיד על כרחק שאת שהוא אב קרוב אל לבנוניתו של בהרת הוא אלא שגבוה ממנו מעט מתוך שאינו לבן כמוהו וכל דבר שחור נראה גבוה מן הלבן ולפיכך נקרא שאת והשניות שנתרבו להם סיד וקרום בינה והסיד לבן מן הקרום ולמטה מן הקרום אינו נגע אלא בזה וטהור הוא ושני מראות של תולדות הלבנה לאלב הלבן הגבוה לאלב הגבוה הלכך סיד לבהרת וקרום לשאת וריבה הכתוב את התולדות להטרף עם אבותיהן לכגרים שהוא שיעור נגע: מאן תנא מראות נגעים גרסינן ולא גרסינן שנים שהן ארבעה דכולי עלמא הכי אית להו אלא הכי קאמר מי שנה משנה זו בלשון אבות ותולדות ללא כר' עקיבא דאזי כר' עקיבא כיון דאמר לקמן מראות נגעים זו למעלה מזו נשנו כסדר מעלתן השלב והממר והסיד והקרום ואמרין לקמן כסדר משנתן הן מאטרפין זה לזה ואין אחד מאטרף לגבוה הימנו שתי מעלות אלא מעלה אחת: אם כן. דהוא שנאן בלשון אבות ותולדות: טיהרת. מראה הסיד מלמטה מראותיה לסיד שניה לבהרת ולא תניה נמי שניה לשאת והרי אף משאת היא פחותה ש"מ סבירא ליה לתנא דלא בת מינה דשאת היא ולא מאטרפא בהדה ומהשתא בהדי מאן נכרפה אי בהדי בהרת אביה הא איכא שאת שהיא כלמר דעדיפא מינה בלובן נמאלת בהרת למעלה מן הסיד שתי מעלות ור' עקיבא זו למעלה מזו בעי: נכרפיה בהדי שאת. שהוא מעלה אחד: לאו תולדה דידיה. דהא שקלת לה מיניה ושיתיה מין בהרת ור' עקיבא הכי איבעי ל' למיתנא בהרת עזה כשלב ושאת כלמר לבן ושניה לה סיד ההיכל וקרום בינה דנימאי למימר כוליה מינא דדדי ניהו ובהרת ושאת מאטרפין ושאת וסיד נמאל ל' לירוף לסיד והכי אמרינן בת"כ בבהרת ושאת מאטרפיה והיה מלמד מאטרפין זה עם זה אבל השתא דמחלקת תולדה לזו ותולדה לזו סבירא לן שאין מאטרף כל אחד אלא עם אביו: אי הכי. דאית ליה לר"ע דלא מאטרפיה לגבוה ממנו שתי מעלות: קרום של בינה נמי. אמאי לא קשיא לך בהדי מאן נכרפיה אי בהדי שאת אביו איכא סיד דעדיף מיניה הרי השאת גבוה שתי מעלות: נכרפיה בהדי סיד. לאו בר מיניה הוא שאינה תולדה לאלב אחד ומשנינן (רש"י)

תוספות מי לא עסקינן דמעיל כו'. ואם תאמר ומאי שנא דתני תולדה דהוצאה משאר תולדות של אבות ועוד תימה דקתני סיפא הרי אלו מ' אבות מלאכות חסר אחת משמע דלא תני שום תולדה וי"ל דודאי המוציא מרשות לרשות עיקרה לא תנא אלא משום הוצאה אלא דכיל הכנסה דרך קצרה ור"ת פי' משום דהוצאה והכנסה גרועות הן והוי חידוש תנא לה להכנסה לחודה בהדה: וקמפרש הכנסות לאלתר. ריב"א לא גריס לאלתר דבלא לאלתר מוכח שפיר דלא מצינן לאשכוחי ב' שהן ד' בפנים וכן בחוץ בלא הכנסות ומיהו לפי מאי דפרישית לעיל גרס ליה שפיר: רבא אמר רשיות קתני. פי' בקוני' בפ"ק דשבת (דף ב:): יציאות השבת שתיים כלומר שתי רשיות רשות הרבים ור"י ועל ידיהם יש לך ד' איסורים בפנים וד' בחוץ ולפירושו לא ה"ל למיתני וב' שהן ארבע בחוץ אלא ושהן ד' בחוץ לכך מפרש ר"י דה"ק ברשיות שבת יש ב' חיובים שהן ד' בפנים וב' חיובים שהן ד' בחוץ: רבא אמר. יש שמוחקים רב אשי בתירוצא דלעיל דתנא הכנסה הוצאה קרי לה דהש"ס לא היה קובע דברי רבא אחר רב אשי דביום שמת רבא נולד רב אשי ואין למחקו בשביל כך דמילתא דרבא לא קאי לתרוצי קושיות ורבא לא בא אלא ליישב דמתני' דקתני יציאות ולא קתני הוצאות דיציאות משמע מוצאות ומבואות דהיינו רשיות והש"ס קבעה כאן משום דבהכי מיתרצא פירכא דהוא יציאות קתני תדע דאי בא לתרץ מי דוחקו לומר כן הא ע"כ תנא הכנסה הוצאה קרי ליה מההיא דהמוציא מרשות לרשות: שנים שהן ד' בהרת כו'. סדר לבנוניתן שלג צמר לבן סיד ההיכל וקרום ביצה והיה נראה לומר דכל למעלה משלג בכלל שלג ומצמר ועד שלג בכלל צמר ומסייד ועד צמר בכלל סיד ומקרום ועד סיד בכלל קרום והוה אתי שפיר הא דתנן במסכת נגעים (פ"א משנה ד) ע"ב מראות דהרבה מראות נגעים יש אבל אין לחלקם לענין צירוף אלא לארבעה אבל קשה דהיכי פריך לקמן ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף איך היינו מחלקים אותן לד' מראות הללו והיאך הייתי יודע סדר צירופן אם לא מנאם לכך נראה דאין דרך הנגע לבא אלא בד' מראות הללו ואין מראות אחרות בינתיים וכן פירש בקונט' בסמוך וע"ב דחשיב במסכת נגעים חשיב פתיכי או נגעי בתים ובגדים כדפי' במתני' ומיהו אפשר שבכל אחד יש כמה מראות שיש שלגים לבנים זה מזה וכולן מראה שלג וכן צמר לבן נקי בן יומו דמפרש לקמן לבן מצמר אחר והכל מראה צמר וכן סיד וקרום אבל לעולם לא יבא הנגע כ"א בד' מראות הללו: שאת כצמר לבן. הש"ס מקצר ומדלג דר"מ דאמר בריש מסכת נגעים שאת כקרום ביצה שניה לה כצמר לבן ונראה דצמר לבן דר"מ לא איירי בנקי בן יומו כמו חכמים אלא צמר שאינו נקי ושחור מסייד דאין סברא דלשאת שהיא שחורה מכולן שתהיה תולדתה לבנה מתולדה דבהרת שהיא לבנה מכולן: אם כן טיהרת סיד מלצרף. תימה תקשה נמי ליה טיהרת בהרת מלצרף דאי בהדי סיד איכא צמר דעדיף מסייד ואי בהדי צמר לאו מינה הוא ובקונטרס פירש דבהרת ושאת שמצטרפים כדדרישין בת"כ והיה מלמד שמצטרפים זה עם זה וקשה דא"כ תולדות נמי יצטרפו וע"ק דברושלמי בריש מכילתין אומר רבי יוסי ב"ר בון והיו אין כתוב כאן אלא והיה מלמד שאין מצטרפות זה עם זה תני חזקיה לנגעי צרעת אין כתוב כאן אלא לנגע מלמד שאין מצטרפות ומיהו היא גופה תימה דמיתני לה אהך דמסיק התם דמצטרפים וצ"ע שם: טיהרת סיד ההיכל מלצרף. וא"ת אמאי לא מקשה בפשיטות דמתני' דלא כר' עקיבא דבמתני' קתני שניה כסיד ההיכל משמע דמצטרפין סיד עם השלג אבל לא עם הצמר ולר"ע אדרבה מצטרפת עם הצמר ולא

עם השלג שגבוה ממנו ב' מעלות וי"ל דה"פ אם נאמר מתני' ר"ע היא והא דקתני שניה לה כסיד ההיכל לא להצטרף עמהם אלא לומר שתולדה היא ולא תצטרף עם הצמר אע"פ שאין גבוה ממנו כ"א מעלה אחת ור' עקיבא דקתני זו למעלה מזו לא שיצטרף הסיד עם הצמר דהא לאו תולדה היא אלא לומר שלא יצטרף הסיד עם השלג אע"ג דתולדה היא הואיל וגבוה ממנו ב' מעלות א"כ טיהרת סיד ההיכל: אי הכי קרום של ביצה נמי. פירוש א"כ דמתניתין דלא כר' עקיבא שפיר והר"ר משה מאייבר"א פירש א"כ ב' דר' עקיבא דקאמר זו למעלה מזו מודה נמי דאב ותולדה דידיה מצטרפין והא דקאמר זו למעלה מזו אתא לאוסופי דאפילו סיד וצמר או סיד וקרום מצטרפין אף על גב דלאו בר מיניה הוא ומתניתין נמי דקתני ושניה לה כו' סבירא לה נמי זו למעלה מזו אלא דאתא לאשמועינן דאפי' שלג וסיד או צמר וקרום שגבוהות זו מזו שתי מעלות מצטרפין הואיל ובר מיניה הוא אתי שפיר דכולהו מצטרפין אהדדי בר משלג וקרום שאין מצטרפין זה עם זה יחד אלא לדידך דפרכת א"כ טיהרת סיד ההיכל אם כן סבירא לך דלרבי עקיבא לעולם לא מצטרפין אלא עם סמוכה מעלה אחת ולמתני' אין מצטרפין אלא אם כן בר מינה ואי אתיא מתניתין כרבי עקיבא לא מצטרפין אלא אב ותולדה דידיה שהיא גבוה מעלה אחת א"כ קרום נמי תקשי לך: (תוספות)

רשב"א מראות נגעים שנים שהן ד' בהרת עזה כשג. שאין לבנה כמוה, וכדאמר' לקמן (ו, ב) מנ"ל דבהרת עזה אמר רביי ואם בהרת לבנה היא לבנה ואין אחרת לבנה, כו' אין אחרת לבנה כמוה, שניה לה כסיד ההיכל, מדקאמר' שניה לה, ש"מ תרתי, חלף דהיא ממינה כו' טפלה לה, ועוד שניה לה בלבוש שאין אחרת למטה מבהרת לבנה יותר ממנה, שהשאת אע"פ שהיא אב אינה יחירה בלבוש מן הסיד שהיא טפילה לבהרת, אלא שניה שוין בלבוש לדעת רבנן וכדאמר' לקמן (שם) משל דרבנן למה הדבר דומה לתרי מלכי ותרי אפרכי מלכו שלמעלה ממלכו של זה ומאפרכי' דנפשיה ואפרכי' דנפשיה כמלכא דאיך, ותרי מלכי הינו בהרת ושאת שהן אבות, ותרי אפרכי סיד ההיכל וקרום ביצה שהן חולדות סיד טפילה לבהרת וקרום ביצה טפלה לשאת דעת רבנן וכד' זירא דאמר לקמן (שם) נאמרה לבנה בשאת ונאמרה לבנה דבהרת מה לבנה שנאמרה באת יש לה טפלה אף לבנה שנאמרה דבהרת יש לה טפילה. ובמניחא תנא הטילה הכתוב לספחת בין שאת לבהרת לומר לך כשם שטפלה לשאת כך טפלה לבהרת. ועוד נ"ל ראייה דרבנן סיד ושאת דהוין דהוין אחר שוה למטה מבהרת ואין הסיד למטה מן השאת מדאמר' לקמן (ו, א) בפתיך נופיה מי שמעת ליה, כו' לר"ע דזה למעלה מזה דלא כרבנן, והא תנן ר"ע אומר אדמדם שזיה ושזיה כיון המזוג במים, אלא של בהרת עזה ושל סיד דוהה ממנה, כו' דלמא אף לר"ע לא אמר' זו למעלה מזו אלא שוין הן הסיד והשאת וכרבנן, דהי ללא אר"ע של סיד דוהה הימניה אלא של שאת דוהה הימניה, וא"כ מה בין סיד לשאת כבר פי' הרב בעל המאור דהוין מופרשי' בלבוש אלא כמו שמישש הסיד מופרש מן הצמר. שאת כלומר לבן שניה לה כקרום ביצה. ואין למטה מקרום ביצה טמא, דלמטה מכאן בזהק הוא. וכלל דמלתא, בהרת ושאת אבות סיד וקרום ביצה תולדות, ושתי התולדות הוין הכתוב בלשון ספחת מלשון ספחני נא (שמואל א, ב, לו), לו' שמוטטרפות, ולפיכך אמרו דמתני' דקתני ב' שהן ד' לא כר"ע דאמר' זו למעלה מזו. וכת' רש"י ז"ל דל"ג מאן תנא ב' שהן ארבעה דלא כר"ע, דהא ליכא מאן דלית ליה שנים שהן ארבעה, דהא א"ל יהושע בנו של ר"ע לר"ע מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה והשיבו ר"ע ואם לאו מה יאמרו, ולפיכך כת' רבינו ז"ל דל"ג ליה, אלא ה"ג ליה מאן תנא דלא כר"ע אבל הרב בעל המאור כתב דהוין למחוק הגיר' ולאו משום ריש' דוקא נקט אלא נקט רישא משום סיפא, ויפה אמר דהא אית לן טובא בגמ' כי הא, ולא עוד אלא אפי' קרא נקטי בגמ' לפעמים רישא דקרא ועיקרו משום סופו, וכדגרסו' בפ' אין מעמידין (ע"ז לו, ב) גזרו על יינו משום דנוחיהו ועל דנוחיהו משום דבר אחר, ואקשי' דנוחיהו דאוריית' היא דכתי' (דברים ז, ג) לא תחתן בס, ואלו דביצמות (עו, א) אסיק רבא דבגיותו אית להו חתנות בגיותו לית להו חתנות, אלא דרישא דקרא נקט ולאו דוקא אלא משום סופיה דקרא דכתי' (שם) לא תחתן בס בתך לא תתן לבנו ובתו לא תתן לבנו, וקרא תרתי אמר לא תחתן בס אפי' בגיותו ובתו לא תתן לבנו בגיותו, וה"ל רישא דמתני' נקט והעיקר אינו אלא משום דתני שניה לה כסיד ההיכל וכדאמר' דהא דלא כר"ע. דאלו לר"ע זו למעלה מזו הו. כו' למעלה מקרום ביצה סיד ולמעלה מסיד שאת ולמעלה משאת בהרת, וכיון אס אתה אומר' דסיד שניה לבהרת סיד טהרתה מלצרפ' והתורה אמרה שמצטרפת לטמא, דלהכי אפקינהו לתולדות בלשון ספחת. ובהדי' מאי ליצטרף, לרפיה בהדי בהרת איהא דעדיפ' מינה בלבוש ואינו דקו שהצטרף למי שלמעלה ממנה שתי מעלות בלבוש, ואפי' תולדתה של בהרת ליצרפיה בהדי שאת ולאו תולדה לידה היא, ובהדי קרום ביצה נמי אי אפשר משום דלאו בת מינה הוא. אי הכי קרום ביצה נמי ליקשי לך. ומ"ש סיד דקא מקשיא אקשי נמי מקרום ביצה דאיהו נמי לא מצטרף, ואפי' בשאת דהוא בר מינה, כיון דאיכא סיד דעדיף מיניה, ופריה קרום ביצה לא קשיא לשאת ולספחת טפילה רבי לה רחמנא לשאת ואע"ג דמנחתה אינה טובא, אלא סיד ההיכל קשיא. וא"כ א"כ סיד נמי מאי קשיא, דאפי' את"ל דאית ליה לר"ע זו למעלה מזו וסיד טפילה לבהרת כמתני' ומ"מ] ניצרפיה לסיד בהרת, אע"ג דמתני' טובא דטפלה רבי נמי רחמנא לבהרת כמו לשאת כמתני' או כר' זירא, י"ל דשאני שאת דבהדי' רבי לה רחמנא טפלה דכתי' לשאת ולספחת אבל לבהרת לא רבי' לה בהדיא, אלא מדקרא מדר' זירא או משום דהטילה לספחת בין שאת לבהרת, ול"ל דכל שאין מספיק בין אב לתולדהו אלא תולדהו אחרת אע"פ שאינה ממינה כגון סיד ההיכל שספיקה בין קרום ביצה לשאת וללא עדיף כולי האי שספיקה בינו ובין אביו מלצטרף כו' אבל כל שיש ביניה אב אחר כגון שאת המפסיק בין לובן סיד ההיכל לבהרת שאת עדיף טובא דהוא אב ומפסיק בין בהרת לסיד, ואע"ג דהוא מינה, וזה כדעת המתרג' והאי הוא דקא מקשה לעיל בהדי מאן ליצרפיה בהדי (שאת) בהרת הא איכא שאת דעדיף מינה כו' עדיף טובא דהוא אב אלא שהמקשה שהקשה א"ה קרום ביצה נמי לא היה סבור, כנ"ל, ושאר השמועה פשוטה היא. א"ה קרום ביצה נמי. תמיהא לי מאי מקשה א"ה קרום ביצה נמי, לכשת"ל דקרום ביצה נמי ליכא לרופי מאי קושיא כ"ש שהוספת דהיה מתני' דמראות נגעים דלא כר"ע, דאי כר"ע טהרת בין סיד ההיכל בין קרום ביצה מלצרפיה, ולישנא נמי דקאמר אלא מחוורת' דלא כר"ע תמיהא לי דמהווא ליסנא משמע דאי הוה אפשר לאקשוי נמי מקרום ביצה לא הוה דחי' מתני' מדר"ע, אבל השתא דדחי' בקרום ביצה לא קשיא מינה שמעני' דמחורת' דמתני' לאו כר"ע. לפיכך נ"ל דהפ' אי הכי דלר"ע דאמר זו למעלה מזו דוקא האמר בכל הד' מראות ואפי' תולדה עם אביה, כל שיש מראה לובן יותר ממנה מפסיק

דקדקאמרת בסיד שאינו מצטרף עם בהרת שהיא אב לסיד ההיכל, או משום דשאת למעלה מן הסיד בלובן, א"כ אף אנו נאמר כן בקרום בינה דבהדי מאן ניארפיה, בהדי שאת שהיא אב לה, האיכא סיד דעדיף מיניה בלובן שמפסיק בהדי סיד א"כ משום דלאו בר מיניה הוא והתורה אמרה לשאת ולספחת, אלמא שאת יש לה ספחת שמצטרפת עמה, וספחת דשאת מאי ניהו קרום בינה, אללא ודאי אפי' תאמר מתני' ר"ע היא ומודה ר"ע דסיד ההיכל ספחת כבהרת ומצטרפת עמה ואעפ"י ששאת למעלה מן הסיד בלובן, כל שהוא תולדת הבהרת התולדה מצטרפת עם האב, וה"ה לקרום בינה עם שאת שהוא אב דידיה, ור"ע אמר זו למעלה מזו לאו דוקא כולהו, אללא קרום בינה ולמעלה ממנה שאת וסיד ההיכל ולמעלה ממנו בהרת וכדלחיי' לקמן ודילמ' שאת ותולדתה בהרת ותולדתה, ואהדר ליה בשלמא בלא סיד ההיכל קרום בינה לא קשיא דכל דהו טפי ליה רחמנא לשאת אב סיד קשיא כדאמרן ולפיכך מחוורת' מתני' דלא כר"ע כנ"ל. (רשב"א)

א - ו דף

האי מאי בשלמא בלא סיד היכל קרום ביצה לא קשיא דאע"ג דקרום ביצה מתתאי דשאת רחמנא אמר [\[ויקרא יד-טו\]](#) ולשאת ולספחת ספחת טפילה לשאת אע"ג דמנחתא מיניה טובא אלא סיד היכל קשיא אלא מחוורתא מתניתין דלא כרבי עקיבא והיכא שמעינן לרבי עקיבא זו למעלה מזו אילימא מהא דתניא אמר רבי יוסי שאל יהושע בנו של רבי עקיבא מרבי עקיבא מפני מה אמרו מראות נגיעים שנים שהן ארבעה אמר לו ואם לאו מה יאמרו יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא אמר לו לומר שמצטרפים זה עם זה אמר לו ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה אמר לו לומר לך כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגיעים ואילו מסייד היכל ולמעלה לא קאמר מדלא אמר ליה ש"מ דשמיע ליה לר' עקיבא דאמר כולהו לבהדי שאת מצטרפין ודלמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה אלא מדרבי חנינא דאמר ר' חנינא משל דרבי עקיבא למה הדבר דומה לארבעה כוסות של חלב אחד נפלו לתוכו שתי טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו שמונה ואחד נפלו לתוכו שתיים עשרה טיפין ואמרי לה שש עשרה טיפין שכולן מראות לובן הן אלא שזה למעלה מזה וזה למעלה מזה אימור דשמעת ליה לרבי עקיבא בפתוך בחלוק מי שמעת ליה וכי תימא כי היכי דשמעת ליה בפתוך הכי שמעת ליה בחלוק ובפתוך גופיה מי שמעת ליה והתניא רבי עקיבא אומר אדמדום שבזה ושבזה כיון המזוג במים אלא של בהרת עזה בשלג ושל סיד דיהה הימנה

רש"י האי מאי בשלמא בלא סיד קרום בינה לא קשה. ולשאת ולספחת כתיב משמע לשאת ולספחת ולנטפל עמה ש"מ דרבי לה רחמנא טפילה וטפילה כל שהוא במשמע ובכלבד שיהא ממראות נגיעים: ואף ע"ג דמנחתא מינה טובא. וס"ל בר"ע דלשאת רבי לבהרת לא רבי דהא ספחת בשאת הוא דכתיב הלכך שאת הוא דמצטרפא לבהרת דסמוכה לה וכתיב והיה מלמד שמצטרפין וסיד לשאת ממילא דהא דמיא לה וכן קרום לשאת דספחת בשאת כתיבא ורבי לה תולדה וזו למעלה מזו דר' עקיבא בסיד ושאת ובהרת מיתוקם: אללא סיד ההיכל. כי מפלגת להו בהרת מיני זו תולדה לזו וזו תולדה לזו: קשיא. היאך יצטרף בהרת לסיד ותולדתו לרבי עקיבא דאית ליה זו למעלה מזו דהא ליכא למימר לרבי עקיבא דכי היכי דאיתרביא טפילה לשאת ממשמעות איתרביא טפילה נמי לבהרת מדרשא כדאמר לקמן לרבנן דא"כ זו למעלה מזו דרבי עקיבא היכא איתיה אבות ותולדות הוא דאיכא ואין בהם ליורף אללא לנבזה ממנו שתי מעלות: והיכא שמעינן ליה לר' עקיבא. דקפיד אסדר מעלות לליורף: יהושע בנו של ר' עקיבא. הוא יהושע בן קרחא שר' עקיבא קרח היה כדאמר' בבכורות (דף נח.) חוץ מן הקרח הזה: מפני מה כו'. כדמפרש בעי ואזיל יאמרו מקרום כו': ואם לאו מה יאמרו. מחזר היה שמפרש מה הוא שאל: יאמרו מקרום בינה ולמעלה טמא. אחר שאין לנו חלוק במראות לובן למעלה מקרום בינה אללא ד' מראות הללו יאמרו כל מראה לובן שהוא מקרום ולמעלה טמא דקיימא לן (פסחים דף ג:) לעולם ישנה אדם להלמידו דרך הקרה ולמה הזכירו שמותן: אמר לו לומר לך שמצטרפין זה עם זה. לכך שנאום וסידרום לומר לך כסודר הזה משנתו וכך דרך ליורפם ועדיין אין אנו יודעין באיזה סדר הוא שונה אותן ומתשובות בנו אנו באין ללמוד: אמר לו ויאמרו מקרום בינה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה. ומתשובות אנו למידין סדר משנת אביו: ואילו מסייד ולמעלה לא קאמר ליה. יאמרו מקרום בינה ולמעלה טמא ומצטרף ומסייד ולמעלה טמא ומצטרף שמע מינה שמיע ליה מיניה כולהו בהדי שאת מצטרפין עליון אחד לשתי תולדות דאי סלקא דעתך משנת אביו כסדר משנתו תולדה לבהרת סיד ותולדה לשאת קרום בינה הכי הוה ליה למימר יאמרו מקרום בינה ולמעלה טמא ומצטרף מסייד ולמעלה טמא ומצטרף ומדיהבין עליון לסיד בפני עצמו ועליון לקרום בפני עצמו ממילא שמעינן דמצטרפין דקאמר רבנן כל חד לעליון שלו אמרי והא מסבכא ידעינן דעליונו של סיד שלג של קרום

אמר דכיון דאין חלוק מראות בלובן מקרום ולמעלה אלא ד' אלו ובקרא תרי כתיבי והכתוב מעיד שזהרת לבנה כדלקמן והשאת קרובה לה כמשמעה גבוהה ממילא כי יהבת תולדה לזה ותולדה לזה מראה הסיד תתן לבהרת ומראה הקרום תתן לשאת שאם באתה ליתן מראה סיד לכמר מפני שהוא קרוב לה למי תתן מראה הקרום הכי הוא ליה למימר ולא הוא ליה למימר יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומטרפין דאי הוא תני הכי לא הוא סלקא דעתך לחלק תולדה לזה ותולדה לזה ומדארתביה הכי ש"מ שמיע ליה שאין תולדה לבהרת אלא עליון אחד לשתי תולדות והלכך על כרחך הוא אהך דרבי ליה רחמנא טפילה וסדר משנתן דקא"ל שגנית כסדר צירופן הכי קא"ל זו למעלה מזו נשנו שלג והאמר והסיד וקרום ומטרפין שלג עם האמר והאמר עם הסיד והקרום דהא ליכא למימר דשמיע ליה מיניה שתיהן תולדה לשתייהן דהא מהיכא תיתי שיהא הקרום מאטרף לשלג לא כסדר מעלות ולא מן המקרא אלא ודאי בהדי אהך הוא דשמיע ליה מיניה דמטרפין דרחמנא יהבינהו ליה טפילה לשאת ולא לבהרת ולכך הציבו יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומטרפין והכל יודעין דצירוף מראה דאמרי' לדומה. הוא לו דקאמרינן וכל מה שאדם יכול להבין מסדר משנתן בהזכרת שמונת היה מבין מאליו שאין כך אדם מסדרן אלא כסדר שהן שנויים עכשיו: ולמאן אהך ותולדה בהרת ותולדה. שמיע ליה והכי נמי קא"ל יאמרו מקרום ולמעלה מסיד ולמעלה ותנא הוא דלכא קפיד למיחשב ולמיזל כי וכלל: משל דרבי עקיבא. סדר צירופן: פתוך. מעורב הוא נגע לבן דאמדם הכתוב בחורה דמדקאמר שנפלו לחוכו טיפי דם מכלל דפפתוך קאמרי: שבזה ושבזה. על כרחך על ראשון ושני קאמר שכן לשון משנה והכי קאמר דאמדם שבראשון ושני סימן פתיכת אודם שבהם נכרת במקום אחר כגון טיפת דם בחלב ומראהו לא אדום ולא לבן אלא כיון המזוג וסביבותיו לבן: אלא שאדמומיתו של שלג עזה. כלומר לבנה משל סיד ושל סיד דיהה הימנה ומדקתני הכי בסיפא שמעינן לרישא דשבזה ושבזה דקאמר בשלג וסיד קאמר אלמא סדר משנתן של רבי עקיבא סיד אחר שלג: (יש"י)

תוספות אף על גב דמנחתא מינה טובא. פירש בקונטרס דלר' עקיבא סיד וקרום הוו תרווייהו תולדה דשאת וספחת אשאת קאי ולא אבהרת והא דקבעי בסמוך טפילה לבהרת מנא ליה לרבנן קבעי דלרבי עקיבא אין לבהרת שום טפילה וכן פירש לקמן וקשיא דהא בקונטרס פירש בעצמו דאית ליה לר' עקיבא ב' שהן ארבע וכן נמי מוכח בסמוך דקאמר מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה כו' ושנים שהן ארבעה משמע שמכל אב יוצאה תולדה אחת כמו שתיים שהן ארבע דשבת וידיעות ושבועות ועוד כיון דלספחת לא קאי אלא אשאת מנ"ל לרבות שתי תולדות לא נרבה לה כ"א סיד אבל קרום נימא דטהור ועוד דאמר לקמן משל דרבנן למה הדבר דומה לתרי מלכי ותרי איפרכי מלכו של זה למעלה ממלכו של זה ופריך האי זו למעלה מזו וזו למעלה מזו כו' והיינו כרבי עקיבא משמע דלרבי עקיבא נמי יש לכל אב תולדה לכך נראה לפרש דלר' עקיבא נמי סיד תולדה דבהרת ואפ"ה אין מצטרפת עמה הואיל שגבוהה ממנה שתי מעלות אבל עם השאת מצטרפת שאין גבוהה הימנה אלא מעלה אחת והא דקאמר האי לאו בת מינה הוא היינו אם מתניתין כר' עקיבא אתיא וקרום שהיא תולדה דשאת מצטרפת עמה ואע"ג דמרחקא טובא מדכתיב טפי ספחת אשאת מבהרת מדלא כתיב ולשאת ולבהרת ולספחותיהם והשתא הא דקבעי לקמן טפילה לבהרת מנא ליה בעי נמי לר' ע: מפני מה אמרו. פירוש למה הזכירו כלל שמותייהן: ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין. פירוש ופרשו דמצטרפין זה לזה הסמוכים במעלה אחת דאם לא יפרשו הוה אמינא דכולהו מצטרפי בהדי הדדי ואע"פ שלא הייתי יודע כל דין צירופן כגון קרום בהדי צמר בזה לא היה חושש דהשתא נמי דתני ב' שהן ד' לא שמעינן כל סדר צירופן: כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן כו'. כשאין ישראל חכם עמו דאם ישראל בקי עמו אפי' כהן שוטה אומר לו ישראל אמור טמא והוא אומר וישראל בקי היינו דמסברו ליה וסביר כדאמר בריש ערכין (דף ג. ושם) ואם תאמר ומה לנו לזה הישראל הואיל ויש שם ישראל אחר המסבירו ויש לומר כגון שהמסביר עיניו כהות ואינו יכול לראות: ואחד נפל לתוכו י"ב. כאן לא כפל טיפות משום דכבר נפלו הרבה ובדבר מועט שמוסיפין עליו ניכר: (תוספות)

הש"ח ולשאת ולספחת טפילה לשאת אע"ג דמנחתא מיניה טובא. וא"ת א"כ לר"ע היאך תמלאם זו למעלה מזו, דהא ק"ב למטה משאת ב' מדרגות ואעפ"כ מיצרפה עמה. וי"ל דכי אר"ע זו למעלה מזו לא אמר' אלא מס"ה ולמעלה אכל למטה מסיד מאטרף לגבי אהך ואע"ג דמנחתא מיניה טובא. א"ל לומי' כך כל כהן. ולאו דוקא כהן, שאם יאוראלן כהן עומד ע"ג אע"פ שהוא אינו בקי רואה את הנגעים, אלא ה"ק כל כהן שאינו בקי ואין יאוראלן כהן ע"ג אינו רואה את הנגעים. והדע כך שאע"פ שהוא אינו בקי שאם יש' בקי ע"ג שהוא רואה את הנגעים דתניא בספרא (ויקרא יג, ב ה"ח) ואומ' לו אמור טמא והוא אומ' אמור טהור והוא אומ'. (הש"ח)

רש"ב"ח ככל קדש לרבות את הטומאה. מקרא משמע דקדש דכהיב הכא הינו הקדשים וכל לרבות את התרומה וקרא מיידי בקדשים ובהתרומה, והא דלא כר"ל, דפ' אלו הן הוקחו (מכות יד, ב) דלר"ל כוליה קרא בקדשים ובכל קדש לא תגע אזהרה לקדש, ולר"י כוליה קרא בהתרומה, ומיהו בפרק הערב (יבמות עה, א) איכא תנא דר"ל דמיידי בקדש ובהתרומה דלמיידי ומהם לא כריכא אלא לנגיעה, ובה"ב (ויקרא יב, א ה"ח) נמי איכא תנא דר"ל בהדיא דמיידי בקדש ובהתרומה. ג' טומאות בשלמים. ה' בכאן והרי זה כלל ופרט הוא, כלל דקראת חד (ויקרא כב, ג) אמ' כל הקדשים, פרט שלמים (שם ז, כ), וכלל ופרט הא אמרינן אין בכלל אלא מה שבפרט, וא"כ כוליה קראי לשלמים קאתו. וי"ל דכי אמ' אין בכלל אלא מה שבפרט ה"מ כשהו סמוכין זה לזה אבל בכאן שהו מרוחקי לא. וא"ת מ"מ היאך אנו דנין אלו הפסוקי בדיון כלל ופרט וכלל דהא קו"ל כלל ופרט וכלל אי אהיה דן אלא כעין הפרט, והכא נמי הכי דיני' דמה הפרט מפורש שלמים שהו טומאת מקדש וקדשיו אף הכלל טומאת מקדש וקדשיו. וי"ל דכי אמ' כלל ופרט וכלל אי אהיה דן אלא כעין הפרט הני מילי כשאנו כריכין להוסיף דבר על הכלל הראשון, אבל בכאן אין אנו מוסיפין כלל על הכלל הראשון אלא שהפרט מפ' מה שבכלל בכלל ולומר דמה שאמ' בפסוק הראשון אינו אלא קדשי מקדש לאפוקי קדשי בדה הבית. אחת לכלל ואחת לפרט. וכתב רש"י ז"ל אמאי לא לדון אותו בכלל ופרט, והק' בתוס' היאך אופשר בכלל ופרט והלא הפרט קודם לכלל, שהרי הפרט בכו' (ויקרא ז, א) ונפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו' והכל מבשר זבח השלמים אשר ליי' וכנראה, והכלל באמור אל הכהנים (כב, ג) דכתי' אמור אליהם לדורותיהם כל אשר תגע וקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדשו בני ישראל ליי' וטומאתו עליו וכנראה, אלא נ"י דרש"י ז"ל אגב שיטתא נקט לה, וה"ל למימר שנזון אותו בכלל ופרט כל מילי, ומ"מ מה שפירש"י ז"ל אמת דאין דנין בכלל ופרט ולא בפרט אלא במקורב"י זה על זה, אבל במרוחקי זה מזה אין דנין אותו אלא דבר שהיה בכלל ואלא מן הכלל ללמד. ג' כריחות בשלמים למה וכו' ואם אינו ענין לקדש תהו ענין למקדש. וא"כ לומר כאן תהו ענין לתרומה, שאין כחה בהתרומה. (רש"ב"ח)

דף דף - ב

וכתיב התם **[במדבר יט-יג]** טמא יהיה עוד טומאתו בו מה להלן טומאת מקדש אף כאן טומאת מקדש ואלא בה למה לי לרבות נבלת עוף טהור הא אמרת בה מיעוטא הוא משום דמיעוטא הוא אייתר כתיב **[ויקרא ה-ג]** או כי יגע דבר נגיעה אין דלאו בר נגיעה לא וכתביב בה מיעוטא הוה מיעוטא אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבו': יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף שיעיר הנעשה בפנים וכו': ת"ר **[ויקרא טז-טז]** וכפר על הקדש מיעוטא אחר מיעוטא בני ישראל וגו' יש לי בענין זה להביא שלש טומאות טומאת ע"ז וטומאת גילוי עריות וטומאת שפיכות דמים בע"ז הוא אומר **[ויקרא כ-ג]** למען טמא את מקדשי בגילוי עריות הוא אומר **[ויקרא יח-ל]** ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחקות התועבות וגו' ולא תטמאו בהם בשפיכות דמים הוא אומר **[במדבר לה-לד]** ולא תטמאו את הארץ יכול על ג' טומאות הללו יהא שיעיר מכפר ת"ל **[ויקרא טז-טז]** וי

דף דף - א

גילוי עריות נמי היכי דמי אי במזיד בר קטלא הוא אי בשוגג בר קרבן הוא במזיד ולא אתרו ביה בשוגג ולא אתידע ליה שפיכות דמים נמי ה"ד אי במזיד בר קטלא הוא אי בשוגג בר גלות הוא במזיד ולא אתרו ביה בשוגג ולא אתידע ליה אי נמי בהנדך דלאו בני גלות נינהו אמר מר יכול על שלש טומאות הללו יהא שיעיר מכפר ת"ל **[ויקרא טז-טז]** מטומאות ולא כל טומאות מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל הטומאות בטומאת מקדש וקדשיו אף כאן בטומאת מקדש וקדשיו דברי רבי יהודה מאי חלק דמייתי בעולה ויורד אימא ע"ז ומאי חלק (סימן ע"ז יולדת מצורע נזיר (וכו')) דמייתי שיעירה ולא כשבה אמר רב כהנא אן חלק להקל קאמרינן והאי חלק להחמיר הוא אימא יולדת דחלק דמייתא עולה ויורד אמר רב הושעיא **[ויקרא טז-טז]**

דף דף - ב

ניתלי ליה קמ"ל אמר מר מנין שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף ששיעיר זה תולה מנין מאי קא קשיא ליה הכי קא קשיא ליה השתא דאמרת חטאים דומיא דפשעים מה פשעים דלאו בני קרבן אף חטאים נמי דלאו בני קרבן אימא מה פשעים דלאו בני קרבן לעולם אף חטאים דלאו בני קרבן לעולם ומאי נינהו אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף אבל יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף כיון דכי מתידע ליה בר קרבן הוא אימא לא ליתלי וכי תימא אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף שיעיר הנעשה בחוף ויהו"כ מכפר ס"ד אמרינן ניפוך מיפך אמר קרא **[ויקרא טז-טז]**

אלא אחת בשנה: ולר' ישמעאל דאמר אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף בר קרבן הוא שיעיר הנעשה בחוץ אמאי מכפר על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף האי שיעירי הרגלים ושיעירי ראשי חדשים מכפרין סבר לה כר"מ דאמר כל השעירים כפרתן שוה על טומאת מקדש וקדשיו אלא למאי הלכתא איתקש חיצון לפנימי מה פנימי אינו מכפר בשאר עבירות אף חיצון אינו מכפר בשאר עבירות: על שאין בה ידיעה בתחלה ולא בסוף שיעירי רגלים ושיעירי ראשי חדשים מכפרין דברי ר' יהודה: א"ר יהודה אמר שמואל מ"ט דר' יהודה אמר קרא **[במדבר כח-טו]** ושעיר עזים אחד לחטאת לה' חטא שאין מכיר בו אלא ה' יהא שיעיר זה מכפר והאי מביעי ליה לכדר"ל דאמר ר"ל מה שנשתנה שיעיר של ר"ח שנאמר בו לה' אמר הקב"ה שיעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח א"כ לימא קרא על ה' מאי לה' לכדאמרן ואימא כוליה להכי הוא דאתא א"כ נימא קרא חטאת ה' מאי לה' שמעת מינה תרתי ונכפר נמי אפי' בשאר עבירות תנא דבי ר' ישמעאל הואיל וזה בא בזמן קבוע וזה בא בזמן קבוע מה זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו אף זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו אשכחן שיעירי ראשי חדשים שיעירי הרגלים מנלן וכי תימא הא נמי כדתנא דבי ר' ישמעאל איכא למיפרך אי מדראש חדש שכן תדיר אי מדיום הכפורים שכן מרובה כפרתו וכי תימא

רפ"ז כפרתן שוה. ונפקא מינה לטומאה שאינה בין זה לזה: אלא למאי הלכתא איתקש. הואיל דלאו לידועה איתקש כדתנן במתני': אינו מכפר בשאר עבירות. אלא בטומאת מקדש וקדשיו כדדקשינן לעיל: מאי טעמא דרבי יהודה. דאמר כל האחרים מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף חוץ משל יוה"כ: לחטאת לה'. בשל ראש חדש כתיב. הביאו כפרה. להפסיק דעתה של לבנה: א"כ. דלכדר"ש בן לוקס לחודיה הוא דלחטא: ונכפר נמי אשאר עבירות. כל חטא שכל נודע דהא קרא סתמא כתיב: וזה בא בזמן קבוע. שיעיר יוה"כ דחילו: מה זה אינו מכפר בו'. דהא איתקש לפנימי: הא נמי כדתנא דבי רבי ישמעאל. הואיל וזה בא בו וילקח להו אף מדרשא חדש אף מדיום הכפורים: מרובה כפרתו. של יוה"כ שהוא מכפר על כל עבירות תאמר כרגלים ואע"ג דכתיב בהו לכפר אימא לא מכפרי אמרדי דעון כתיב: **(רפ"ז)**

ותוספתא אלא פעם אחת בשנה. אע"ג דכי מתיידע ליה אחר יוה"כ מביא חטאת מ"מ כפרה זו של תלויה אינה אלא פעם אחת א"כ לא מיכרי פעמים בשנה אלא כשזמן קבוע: ולרבי ישמעאל דאמר לא בעי ידיעה בתחלה כו' ופשיטא ליה להש"ס דלא בעי אפי' ידיעת בית רבו לפי המסקנא דמוקי (לעיל דף ה.). מתני כרבי דלא מסתבר ליה שיסבור שום תנא דידיעת בית רבו שמה ידיעה אלא רבי: חיצון אמאי מכפר. וליכא למימר שיתלה על שיש בה ויש בה היכא דאיתידע ליה סמוך לשקיעת החמה דהאי בר קרבן הוא אע"ג דגבי שיעיר הפנימי אי לאו קרא דחטאים דומיא דפשעים ה"א דתולה מ"מ הואיל וגלי לך קרא התם דלא מכפר אמרדי דבר קרבן סברא הוא דכולהו נמי לא מכפרי והשתא אתי שפיר הא דקאמר לקמן אמילתיה דר"ש שיעירי רגלים ע"כ אין מכפרים אלא אין בה ואין בה ולא מוקמה איש בה ויש בה ואתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה אבל אין נראה לומר דהא דלא קאמר הכא דמכפר איש בה ויש בה ואתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה משום דחיצון איתקש לפנימי ובסמוך דקאמר אלא למאי הלכתא איתקש להדי המ"ל דאיתקש להכי אלא דבלאו הכי משני שפיר דלקמן אמילתיה דר"ש גבי שיעירי רגלים לא יתיישב בכך: על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף. וא"ת ולרבי ישמעאל נפוך ונימא דפנימי מכפר אין בה ואין בה ושעיר החיצון איש בה ואין בה דהא אין בה ואין בה אתי לכלל חטאת לרבי ישמעאל וי"ל דמ"מ טפי אתי לכלל חטאת יש בה ואין בה דבר שיש בה ידיעה מעיקרו בקל ליזכר מדבר שלא היה לו ידיעה מעולם ולפי המסקנא דרבי ישמעאל סבר לה כר"מ דכל השעירים כפרתן שוה אתי שפיר דלא מ"ל נפוך דהא בר"ח כתיב לה' שאין מכיר בו אלא ה' וא"ת לרבי ישמעאל למאי איתקש לכל חטאתם וי"ל כי היכי דלא נימא דנכפר כפרה גמורה: סבר לה כר"מ. לאו דוקא כר"מ דר"מ בעי ידיעה בתחלה דקתני לקמן דכולהו מכפרין על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף ואילו לר' ישמעאל האי בר קרבן הוא: מאי טעמא דר' יהודה. וא"ת מאי קבעי האי ע"כ ליכא לאוקומה לכפרה דרגלים ודר"ח אלא באין בה ואין בה דאיש בה ידיעה בתחלה או בסוף פנימי וחיצון מכפרין וי"ל דבעי מאי טעמא דמכפרי אטומאת מקדש וקדשיו אימא בשאר עבירות אי משום בנין אלא דתי דבי ר' ישמעאל איכא למיפרך כדפריך בסמוך מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו ומשני לחטאת לה' חטאת שאין מכיר אלא ה' וכיון דמכפר אין בה ואין בה לא שייך למיפרך מה ליוה"כ כו' דגילוי מילתא בעלמא הוא דחטאת דקרא היינו טומאת מקדש וקדשיו אטומאת מקדש וקדשיו אימא בשאר עבירות אי משום בנין אלא דתי דבי ר' ישמעאל איכא למיפרך שכן נכנס דמה לפני ולפנים ועוד אדילוף מפנימי לוף משעיר המשתלח דמכפר אשאר עבירות אע"ג דשעיר המשתלח אין קרבן פנימי נמי לאו קרבן גמור הוא דנשרף חוץ למתנה ואית לן למילף טפי משעיר המשתלח דהוי חוץ מחוץ אבל השתא דגמר מחיצון ניחא טפי דדמו אהדי טפי משעיר המשתלח וניחא נמי דאיצטרך לעיל היקישא דחיצון מכפר מפנימי דאין ללמוד מפנימי מבנין אב דחוץ מפנימי לא לפינן וא"ת אי מחיצון גמר תפשוט מהכא דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב דחיצון גופיה לא ידעין דמכפר אטומאת מקדש וקדשיו אלא משום דהוקש לפנימי ובעיא היא בפ' איזהו מקומן (זבחים דף ג.). וי"ל דהאי לא חשיב בנין אב אלא גילוי מילתא בעלמא כדמוכח בסמוך והשתא נמי א"ש דקאמר ואיתקש שיעירי רגלים לשל ר"ח אע"ג דשל ר"ח לא ידעין אלא בבנין אב דחיצון וחיצון מהיקשא דפנים ובקונטרס פירש בסמוך דדבר הלמד דחיצון מכפר בהיקש וילפנין שיעירי רגלים מר"ח אע"ג דר"ח לא ידעין אלא בבנין אב מיוה"כ וא"ל לומר כן דהא בעיא היא בפרק איזהו מקומן (שם דף נא.) אי דבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש אי לא ועוד דהכא גרע מדבר הלמד בהיקש דאינו חוזר ומלמד בהיקש כדפי' גופיה בסמוך דהכא שיעירי ראשי חדשים גמרינן משעיר החיצון דגמר בהיקש מפנימי: אף זה אינו מכפר כו'. ואין להקשות ונילף מהאי בנין אב דליכפר נמי ר"ח אכפרה דחיצון דהא איתקש חיצון לפנימי שלא תהא כפרתו פעמים בשנה ועוד דלענין זה איכא למיפרך מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו דהשתא ליכא למימר גילוי מילתא אלא דקרא דר"ח על משמעות אלא אין בה ואין בה: שיעירי רגלים מנ"ל. הכא אלא לפרש מנין דלא מכפרי נמי אשאר עבירות כדבעי לעיל אדר"ח דא"כ מאי פריך בסמוך תדיר שכן מרובה כפרתו אדרבה כ"ש דנילף מהתם דאע"ג דחמירי לא מכפרי נמי אשאר עבירות אלא יש לפרש מנלן דמכפרי אטומאת מקדש וקדשיו דאיכא כרת אימא דלא מכפר אלא בשאר עבירות דליכא כרת כיון דאין כפרתו מפורשת ולא דמי לדר"ח שמפורשת חטאת שאין מכיר בו משמע כל חטאים שאינם ידועים כדפירש הקונטרס בסמוך ולהכי בעי מנלן דלא מכפרי נמי אשאר עבירות ולהכי נמי חשיב לה בסמוך גילוי מילתא בעלמא: שכן מרובה כפרתו. מ"ה מרובה כפרה של יום והדין עמו דאין לפרש שמכפר על טומאת מקדש וקדשיו דאית בהן כרת דהא היא גופה בעינן למילף וא"ת והיכי בעי למילף מדיוה"כ והא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב ומה צריך פירכא דשכן כפרה מרובה וי"ל דאיצטרך האי פירכא דלא נילף מדר"ח דאי פרכת מה לדר"ח שכן תדיר נימא יוה"כ יוכיח אבל השתא דאיכא פירכא ליכא למימר תוכיח וא"ת ונילף במה הצד מתריירו וי"ל דאיכא למיפרך שכן מרובה כפרתו דר"ח הואיל ותדיר חשיב קצת מרובה כפרה: **(ותוספתא)**

רפ"ח אלא למאי איתקש מה פנימי אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו אף חיצון אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו. תמיה: לי דהא קי"ל דאין היקש למחלה, ולכ"ע. אימא בשאר עבירות. כלומר אף בשאר עבירות דהא קרא סתמא כתיב לכל שאין מכיר בו אלא השם, ואוקומנא כדתנא דבי ר' ישמעאל הואיל וזה בא בזמן קבוע וזה בזמן קבוע, דאי לפנימי היכי איתקש דהא לא דמו, לפנימי אחי ליש בה ידיעה אלא לשם קרי' ביה, וכיון שכן מה חיצון אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו אף שיעיר ר"ח אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו וכשאין בה ידיעה בתחלה מדכת' ליי'. מסוימת דהא דגמרי' מה זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו אף זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו, משמע דכל עיקרה דמילתא ליתא אלא למיפך אשעירי ראשי חדשים ושעירי רגלים שכל יוה"כ מכפרין על שאר עבירות אלא על אלו בלבד, ואיכא למיידק א"כ מהאי פירכא שיעירי רגלים מנ"ל, דאי מיה' איכא למיפרך מה ל"ה שכן כפרתו מרובה, ולדרכיה היא הנותנה, ומה י"ה שפירתו מרובה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו וזהו שאין כפרתו מרובה אינו דין שכל יוה"כ מכפר על כל העבירות אלא על אלו בלבד. וי"ל דה"פ בירושלמיאשכחן שיעירי ר"ח שמכפרין על טומאת מקדש וקדשיו, כלומר אנשי שנתה טומאת מקדש וקדשיו המורה טפי שהקבוע לה שיעירי י"ה, אלא שיעירי רגלים מנין שמכפרין על טומאת מקדש וקדשיו החמורה, ואע"ג דכתיב בהו לכפר, דילמא שאר עבירות בלבד שאינן חמורות כ"כ ומכפרין מדפריך, נר' לזוה נחשוון רש"י שכתב לא מכפרין אמרדי דכתיב, דאי מתנתא דבי ר' ישמעאל איכא למיפרך מהי מייחתי, אי מר"ח ולא קרי ליה למה מלמד, דהא ר"ח סתמא כתיב ביה חטאת לה' דמשמע כל חטאת שאין מכיר בו אלא השם וכן בשאר עבירות בין בטומאת מקדש וקדשיו, מ"מ אין ללמוד שיעירי רגלים ממנו לכפר על טומאת מקדש וקדשיו בחמורה, מפני שזה תדיר ואילו אין תדירין, ואי דמיי"ה שכן כפרתו מרובה, אבל של רגלים שאין כפרתו מרובה לא יכפרו על טומאת מקדש וקדשיו החמורה, וכי תימא הא גמרי' דר"ח מדי"ה והא פרכי' שכן כפרתו מרובה, ההם מכתב כתיבא כל שאין מכיר בו אלא השם ואף טומאת מקדש וקדשיו בכלל, אלא הא דתי דבי ר' ישמעאל גלויי מלחא בעלמא ח"ל ולא לחתא אבל דרגלים דכולהו מלחא כנו' סיפק על טומאת מקדש וזהו ולא בחרה לא משום פירכא דלמחר. תוספתא (ה"ב) היה ר"ה חומר קשה טומאת מקדש וקדשיו מכל עבירות עבירות שחמורה, שכל עבירות שחמורה מתקפדות פעם א' בשנה וטומאת מקדש וקדשיו מתקפדות בכל חדש וחדש שנה' (יחזקאל ה, יא)

לכן חי אני נאם יי' אל"ם חס לך ויעון את מקדשי טמאת בכל שקולך ויבכל (וב)תועבותיך וגם אני אנדע ולא החוס עיני וגם אני לך אחמו, קשים הם שקולים ותובות שעשיתם יותר מכולם. אי מדרכי שכן תדיר. וא"ת ואי לאו טעמי' תדירי מי גמרי' מיניה, והא קו"ל (בב' י, א) בכל התורה כולה למדו למד מלמד חוץ מקדשים, ור"ה למד הוא מ"ה ובקדשים קמייבי, א"כ הובא גמרי' רגלים מ"ח. ותירץ רש"י (ט, ב ד"ה שעי' ושעיר) דכי אמר' דבקשים אין למדו למד מלמד ה"מ כלמד מהיקש אבל בשאר ענינים גמרי'. זה אינו, דבזבחים (ג, א) מוכח דבכל ענין אמר' אין למדו למד מלמד בקדשים. וי"ל דהכא ר"ה אינו למד מ"ה, דהא מכתב כתי' ליה דכתיב (במדבר כח, טו) ושעיר עזים לה' חטאת, שאין מכיר ולא גמרי' מ"ה אלא גלוי מילתא בעלמא. אי מ"ה שכן מ"כ. איכא למידע וכו' אין כיון י"ה לרגלים אלא מ"כ. וי"ל לאלוהי הקושי הקסיד ליה הכי, כלי' חפי' המזוי לומר דבשאר ענינים הם שוים, מ"מ חלוק יס ביניהם קזה מ"כ חה אינו מ"כ. (רש"י א)

דף ט ב

הא גמרינן ר"ח מדיוה"כ ולא פרכינן התם כפרה מיכתב כתיבא גלויי מילתא בעלמא הוא אבל הכא איכא למימר כולה מילתא לא גמרינן אלא כדא"ר חמא בר' חנינא שעיר ושעיר ה"נ שעיר ושעיר ואיתקוש שעירי רגלים לשעירי ראשי חדשים מה שעירי ראשי חדשים אינן מכפרינן אלא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף אף שעירי הרגלים אינן מכפרינן אלא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף: איבעיא להו כי אמר ר' יהודה על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף הני מילי בחטא שאין סופו לידוע אבל חטא שסופו לידוע כמי שיש ידיעה בסוף דמי ושעיר הנעשה בחוץ ויוה"כ מכפר או דלמא אפילו חטא שסופו לידוע השתא מיהא חטא שאין מכיר בו אלא ה' קרינא ביה ת"ש דתניא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף וחטא שסופו לידוע שעירי הרגלים ושעירי ר"ח מכפריים דברי ר"י: ר"ש אומר שעירי הרגלים מכפרינן אבל לא שעירי ר"ח וכו': א"ר אלעזר א"ר אושעיא מאי טעמיה דר"ש אמר קרא (ויקרא י-ז) ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה והאי קרא בשעיר דר"ח כתיב ויליף עון עון מצוי נאמר כאן עון ונאמר להלן [שמות כח-מג] עון מה להלן טומאת בשר אף כאן טומאת בשר אי מה להלן עולין אף כאן עולין עון העדה כתיב מכדי מיגמר גמרי מהדדי נכפר דר"ח אדידיה ואדציץ נפקא מינה להיכא דנשבר הציץ אמר קרא עון עון אחד הוא נושא ואין נושא ב' עונות ונכפר ציץ אדידיה ואדר"ח נפקא מינה לטומאה דאירעה בין זה לזה אמר קרא אותה אותה נושא עון ואין אחרת נושא עון רב אשי אמר כתיב הכא עון העדה עדה ולא קדשים והתם כתיב עון הקדשים קדשים ולא עדה אשכחן שעירי ראשי חדשים דמכפרי על טהור שאכל את הטמא שעירי רגלים דמכפרי על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מנלן כדאמר ר' חמא ברבי חנינא שעיר ושעיר ה"נ שעיר ושעיר

רש"י ההם כפרה. בגופיה קסיד (במדבר כח) לחטאת לה' פירש כך הכתוב בו כפרה על חטא שאינו ידוע ומשמע דכל חטאים שאינם ידועים במשמע: גלוי מילתא בעלמא הוא. דגמרי מיוה"כ קל יכפר אלא טומאת מקדש וקדשו הלכך ליכא למיפטר מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו דלא לך גמרינן מיניה כפרה אלא מיעוטא הוא דגמרינן מיניה אבל כולה מילתא כגון שעירי הרגלים דלא מיפראש כפרה ידיעה לכפר הוא דכתיב בהו ולא פירש על מה וא"ת בל' כלמדו משל יוה"כ שיכפר על טומאת מקדש שהו' עון כרה פרכינן מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו: שעיר ושעיר. שעיר הוה מלי למיכתב בטולחו וכתיב ושעיר וי"ו מוסף על ענין ראשון להקיש ומהו ההיקש איהקוש שעירי הרגלים לשל ר"ח והוא כבר למד בבנין אב מיוה"כ ודבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש כל המלמד בכל המדות חוזר ומלמד חוץ מהלמד בהיקש שאין חוזר ומלמד בהיקש בקדשים והכי אמרינן בזבחים בפרק איזהו מקומן (דף מטו): קדש שסופו לידוע. כגון שראוהו שנטמא ונכנס למקדש וסופו להודיעו: ואותה נתן לכם. בשעירי החטאת אשר דרש משה והנה שורף כתיב ושל ר"ח היה ושלשה שעירים קרבו ביום שהוקם המשכן והוא יום שמיני של מולאים שעיר של ר"ח דכתיב (שמות ט) באלה לחדש תקים את משכן אהל מועד ושעיר דנחשון שהקריב לחטאת המזבח ובכל הנשאים אומר (במדבר ז) שעיר עזים אחד לחטאת ובשעיר שמיני כתיב (ויקרא ט) ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת והשנים אכלו ושל ר"ח נשכר כדילפינן בחזקת כהנים ובשחיטת קדשים בפ' טבול יום (זבחים דף קא): עון עון מליץ. דכתי' בי' ונשא אהרן את עון הקדשים (שמות כח): מה להלן טומאת בשר. שאין הליץ מרצה על טומאת הגוף אלא על הדם או על החלב על חו' הבשר של עולה שקרב בטומאה ומרצה לז' על הקרבן שמכשירו לרצון שאין הבעלים לייכוין להביא קרבן אחר אף כאן טומאת בשר יכפר על האוכל בשר קודש טמא והוא טהור. אי מה להלן עולין. מה הליץ אינו מכפר על שום חטא אלא מרצה על העולין אף זה ירצה על העולין כי יוכי דעביד לז' ונפקא מינה להיכא דנשבר הליץ ולא יכפר על עון האדם האוכל: עון העדה כתיב. אלמא מכפר על עון הנשים הוא: מכדי מיגמר גמרי מהדדי. בגזירה קזה ניכפר אחריוהי ניכפר אדיוהי דקדאמרה עון העדה כתיב על אדם האוכל טומאת בשר ואמאי דעביד לז' לזכות על העולין אס נשכר הליץ: בין זה לזה. בין ר"ח לר"ח: אותה. ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה: רב אשי אמר כו'. ה' יתירא העדה וקדשים דריש למיעוטא: (רש"י)

תוספות הא גמרינן ר"ח מיוה"כ ולא פרכינן. הכא לא גרסינן שכן מרובה כפרה דר"ח מיוה"כ קולא בעינן למילף שלא יכפרו נמי בשאר עבירות ולא שייכא האי פירכא דחומרא אלא גרסינן ולא פרכינן ותו לא והיינו פירכא שכן אינו תדיר: כדאמר רב חמא שעיר ושעיר כו'. תימה ועצרת דלא כתיב ביה ושעיר מנ"ל אי בבנין אב דשאר רגלים תפשוט מהכא דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב ועוד דאי בבנין אב אתי למילף בקמא דבתר ר"ח נכתוב ושעיר ואינך ניתי בבנין אב ושמא יש לפרש דלא דריש הכא אלא בההוא שעיר דכתיב בתר ר"ח ואינך ושעיר לשום דרשה וממילא אתו שאר רגלים דכיון דגלי בחד הוו אחריני למד סתום מן המפורש ואפילו בנין אב לא צריך ולקמן דפירש מעצרת ויוה"כ עיקר קושייתו מיוה"כ ופריך דוקא לר"מ משום דאמר כל השעירים כפרתן שוה ואפילו דיוה"כ ור"ת פי' דה"ל סימך אהיקשא דרבי יונה כדמסיק לקמן ולא נקט אלא תחלת סוגיא דלקמן דהוי כמו וכו' ואע"ג דר' יהודה אית ליה היקשא דבמועדיכם וכו' מ"מ לא מסתבר ליה לרבי יהודה לומר שיהו כל השעירים כפרתן שוה כמו שאומר ר"מ משום דעדיפא ליה היקשא דחיצון לפנימי ואית לן למימר דאין מכפר ב' כפרות וגם שלא תהא כפרתו פעמים בשנה ולר' מאיר עדיפא היקשא דמועד: אבל חטא שסופו לידוע כמי שיש בה ידיעה לבסוף דמי. וא"ת ולפ"ז אמאי הוצרך לשנויי לעיל דר' ישמעאל סבר לך כר"מ נימא דחיצון מכפר אחין בה ור"ח מכפר רגלים אין דכיון שסופו לידוע לא קרינן ביה חטא שאינו מכיר בו אלא ה' ויש לומר כיון דהאמת דלר' יהודה חטא שסופו לידוע מכפרי רגלים ור"ח לא מסתבר ליה להש"ס שיחלוק עליה רבי ישמעאל בדבר זה: אי מה להלן עולין כו' ונפקא מינה היכא דנשבר הציץ כו' וציץ נפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה. ואם תאמר אמאי לא משני כדמשני בסמוך דאין אחר נושא אותו עון וי"ל דציץ לא מקרי אחר לגבי ר"ח כיון דעולין לא כתב ב"ח אלא דיליף מצויץ אבל אעון העדה דכתיב בר"ח משני שפיר בסמוך דאין אחר נושא אותו עון ומהר"ר שמואל מפרש מה להלן עולין כלומר דציץ מכפר אקרבן עד שיהא מרובה ור"ח מכפר על עון המקריב שהקריבו בטומאה והשתא אין אנו צריכין לנפקותא דנשבר הציץ ומשני עון העדה כתיב פי' עון דלא שייך אלא בעדה ועולין שייך אף בקרבן אי נמי עון העדה ולא עון הכהן: וניכפר ר"ח אדידיה ואדציץ. פירוש קרבן שקרב בטומאה בשעה שקרב ר"ח דקרבנות שקרבו בטומאה קודם ר"ח אין סברא שיכפר דהיאך יכפר למפרע מה שכבר קרב בטומאה: וניכפר ציץ אדידיה ואדר"ח. וא"ת ואמאי לא משני דעון אחד הוא נושא ולא ב' עונות וי"ל דגבי ציץ כתיב עון הקדשים וטומאת בשר ועולין הוו תריוהי עון הקדשים ועוד עון הקדשים משמע שפיר ב' עונות קדשים הרבה: אמר קרא אותה. אפירכא קמייאת לא מצי לשנויי הכי דאותה אעון העדה קאי ודוקא בטומאת בשר אין אחר נושא עון: רב אשי אמר העדה כו' נראה דלא פליגי וי"כ איצטריך דרשה דאותה משום פירכא דלקמן דרגלים אמאי לא מכפרי אדר"ח ודרשה דרב אשי נמי איצטריך לר"ש כו' יהודה דלא משמע ליה אותה כדלקמן: הכא נמי שעיר ושעיר. אהיקשא דר' יונה סמך כדפרישית לעיל: (תוספות)

חטאת הכפורים ואיתקוש חיצון לפנימי: רבי שמעון בן יהודה אומר משמו כו': מאי שנא דראשי חדשים דלא מכפרי אדרגלים דאמר קרא **[ויקרא יז]** עון אחד הוא נושא ואינו נושא שני עונות דרגלים נמי לא ניכפרו אדראשי חדשים דאמר קרא **[ויקרא יז]** אותה אותה הוא נושא עון ואין אחר נושא עון אותה לא משמע ליה מ"ש דרגלים דלא מכפרי אדיום הכפורים דאמר קרא **[שמות לז]** אחת בשנה כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה אי הכי דיום הכפורים נמי לא ניכפרו אדרגלים אחת כתיב כפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות אחת לא משמע ליה אמאי דכי כתיב אחת בשעיר הנעשה בפנים כתיב אי הכי דרגלים נמי נכפרו אדיום הכפורים דכי כתיב אחת בשעיר הנעשה בפנים כתיב לעולם אחת משמע ליה ושאיני הכא דאמר קרא **[שמות לז]** וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה קרנותיו דמזבח הפנימי הוא דכפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות הא דחיצון אפילו שתי כפרות אמר עולא אמר רבי יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור נפדין תמימים יתיב רבה וקאמר לה להא שמעתא א"ל רב חסדא מאן ציית לך ולר' יוחנן רבך וכי קדושה שבהן להיכן הלכה אמר ליה את לא תסברא דלא אמרין קדושה שבהן להיכן הלכה והתנן מותר הקטורת מה היו עושין בה מפרישין ממנה שכן האומנין ומחללין אותה על מעות האומנין ונותנין אותה לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה ואמאי נימא קדושה שבהן להיכן הלכה א"ל קטורת קאמרת שאני קטורת

רש"י וחטאת יום הכפורים היינו פר כהן גדול וקעיר וכיון דבשעיר הפנימי כתיב חיצון איתקש לפנימי דרשין נמי חיצון שאין אחר מכפר כפרתו אבל אחת דרשיה דקרא דדרש' מיניה דהוא אינו מכפר כפרת אחרים לא מידרש חיצון דהא לאו בשעיר כתיב אלא במזבח כתיב וכפר אהרן על קרנותיו על מזבח הפנימי אחת הלכך שעיר החיצון לא מימעט מהבא דלאו למזבח איתקש: תמידים שלא הוצרכו לצבור. שקחוס ממעות תרומת הלשכה ותנן **[ערכין דף יג.]** אין פוחתין משקלה טלמים המצוקרין בלשכת הטלמים וכשמגיע ר"ח ניסן לא היו מקריבין קרבן קרבתה לצבור ממעות התרומה של אשחך כדאמר במסכת ראש השנה **(דף ז.)** חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה ומלאו בכל שנה וקנה ארבעה טלמים בלשכת הטלמים ממעות התרומה הישנה והיינו לא הוצרכו לצבור להקריב בשנה שעברה: נפדין תמידין להבטיחן בשנה זו מחללין אותן על מעות חולין ואותם המעות ילכו למותר התרומה וקנה שעושין מהן רקועי פחים לפי לבית קודש הקדשים כדנא במסכת שקלי **(פ"ד מ"ד)** וכיון שילאו לחולין וזקחים וזקחים אותם ממעות תרומה חדשה ויקרבו בשנה זו ואע"ג שאין בהמת קדשי יחיד מתחללת בלא מוס דקיימא לן **(מנחות דף קא.)** מואם כל בהמה טמאה דלמר מר דבעלי מומין שנפדו הכהן מדבר אלו של צבור נפדים ולקמיה מפרש טעמא ובלא חולין אי אפשר לפדותן ממעות תרומה החדשה שאין הקדש מתחלל על הקדש הא מילתא נקט הכא משום דמותרים לקמן ממזמין: קדושה שבהן. קדושת הגוף שבהן דקיים לן שאינה מתחללת בלא מוס היכן הלכה: ואלו לא הסבירא. דכמיני דלצבור לא אמרין קדושה שבהן להיכן הלכה היכא דחילול ללורך תקנה: מותר הקטורת. הנהיר בכל שנה מתרומה יקנה: מה היו עושין בה. להבטיחן בשנה הבאה דאין כך שנה שאין בה מותר קטורת משלש מניס יתירי שקפטמין בכל שנה למלאו חפנים ביה"כ ואי אפשר שיקברו כולם בחפניו כדנא בתורה בכריתות **(דף וז.)** אחת לשקלים או כלששים שנה הינה חליה של שקלים: מפרישין שכן האומנין. מתרומת הלשכה שכן אומנין בית אבטיים מפטמי הקטורת דלמר במסכת יומא **(דף לח.)** שהיו נוטלין בכל שנה שנים עשרה מניס: ומחללין אותה על שכן מעות האומנין. מזכין המעות לאומנין על ידי אחד מן הגזברים והיו חולין ואחר כך יחללו הקטורת עליהם ונותנין אותה לאומנין והיו חול וזקחים אותה מתרומה חדשה והכי לניב מילתא טפי ולא למכמה ולחזור ולקטורה דזולא מילתא: נימא קדושה שבהן להיכן הלכה. דס"ה שהמכתשת כלי שרת הוא וכיון דקדשה לה בכלי היא לה קדושת הגוף ואילו מידי דיחיד שקדש בכלי אין לו פיוון: **(רש"י)**

הוספות אותה לא משמע ליה. וא"ת א"כ מנלן דמכפר אינו בה ואין בה דלמא לא מכפר אלא אדר"ח גרידא דהיינו טהור שאכל את הטמא ולא טמא שאכל את הקודש דבשלמא לר"ש כיון דדריש אותה על כרחך מיבעי ליה לאוקומה כפרה דרגלים אינו בה ואין בה דקדקתני לעיל ולר"מ נמי אע"ג דלא דריש אותה אתי שפיר דהא דריש חטא שאין מכיר בו אלא ה' וגם אית ליה ג"ש דעון עון מצוי וילפינן כולה מר"ח אבל לר"ש בן יהודה דלא דריש אותה ולא דריש נמי חטא שאין מכיר בו אלא ה' דהא קאמר דראש חטא לא מכפרת אלא על טהור שאכל את הטמא קשה וי"ל דלעיל דריש אותה כיון דלרגלים אין להם פשיטא אלא זאת אבל בשנה הבאה כפרה אחרת דהיינו אין בה ואין בה מכפר נמי אדראש חדש ולא פשיטא ליה דרשה דאותה דסבירא ליה דאין סברא למעט שלא ישא אחר אותו עון אלא באשנינו נושא אלא עון זה והשתא אתי שפיר הא דפריך לעיל אלא דרגלים אמאי לא מכפרי אדר"ח פי' אמאי לא מכפרי נמי אדר"ח ולא פשיטא ליה דרשה דאותה כיון שיש להן כפרה אחרת כדפרישית מיהו גבי דרשה דאחת בשנה דפשיטא ליה טפי מדרשה דאחת יכפר צריך לפרש כדפרישתי לעיל ועי"ל דלר"ש בן יהודה איתקוש שעירי רגלים לשעיר החיצון מה חיצון מכפר על דבר שיש בו כרת דהיינו טומאת מקדש וקדשיו אף שעירי רגלים כן: קדושה שבהן להיכן הלכה. וא"ת הא בפרק בתרא דכתובות **(דף קא.)** ושם אמר דייני גירות נוטלין שכרם מתרומת הלשכה וכן **(שם קז.)** מגיהי ספרים וטובא חשיב התם אלמא לב"ד מתנה עליהן ומאי קשיא ליה הכא וי"ל דשאני התם דלא קדש קדושת הגוף: מותר הקטורת. פ"ה מותר משלשה מנין היתירימין בכל שנה ממלוא חפנים ביה"כ דאי אפשר שיקנסו כולם בחפניו ובחנס פירש כן דבלאו הכי יש מותר שבכל שנה היו מפטמין ס"ה מניס למנין ימות החמה וז' מניס לחפני כה"ג ביום הכפורים ומש"ה היה נשאר בכל שנה פשוטה י"א מניס למנין ששנות החמה יתירימין על שנות הלבלב ואע"פ שהיו צריכין למלאות בהן לשנים מעוברות שהן ג"ח י"א י"ד י"ז י"ט מ"מ צריכין ליה לחדש בר"ח ניסן כדי שיהיו מתרומה חדשה ומיהו הא דתניא בפ"ק דכריתות **(דף וז.)** דא' לע"ב שנה היו בו חצאים של שיריים א"א לפרש אלא ממות ג' מניס של יום הכפורים שהרי כל מותר של י"א של שנה פשוטה היו צריכין למלאות במעוברות ובסוף המחזור חמה ולבנה שוין רק שעה אחת ותפ"ה חלקים אלא המותר שלשה מניס היה נשאר ולא היה נכנס בחפניו אלא חצי מנה וב' מניס וחצי נשאר בכל שנה נמצא לע"ב שנה ק"פ מניס ועוד חסר ד' מניס לפלגא דסס"ח ולא דק וי"ס דל"ג שנים אלא אחת לשבעים שנה ותו לא וכן יש בירושלמי פרק טרף בקלפי וניהא טפי למימרא דלא דק דאי גרסי' שנים לא ניהא כל כך ובפטום הקטורת הכתוב במחזורים גרס אחת לששים שנה או לשבעים שנה ויכול להיות כשכלים ס' שנה בשתי שנים פשוטות זו אחר זו: מפרישין. לא גרסי' ממנה שמתרומת הלשכה היו מפרישין והתם במסכת שקלים **(דף וז.)** לא איירי בתרומת הלשכה ומאי ממנה שייך: מפרישין שכן האומנין. פ"ה שמזכין להן ע"י אחד מן הגזברים ולפי' הא דקאמר בסמוך ומחללין אותה על מעות האומנין היינו מדעתן מאחר שכבר זכו בהן ומיהו לשון מפרישין לא משמע אלא הפרשה בעלמא וקאמר נמי נותנין אותה לאומנין בשכרן משמע שעדיין לא זכו בשכרן ולכך נראה דלב ב"ד מתנה עליהן ובהפרשה בעלמא יהיו חולין ואם תאמר ולמה להו כולי האי יתנו הקטורת מתחלה לאומנין בשכרן ומיהו לבן עזאי דאמר בר"ח דאמר ב"מ חתומה **(שם)** דאין הקדש מתחלל על המלאכה ניהא ואפי' לר"ע נמי דאמר מתחלל על המלאכה ה"מ בקטורת דיחיד כגון במקדש נכסיו והיו בהן דברים הראויים לקרבנות צבור דנבי הני מיתניא אבל בקטורת של צבור החמירו טפי ואי נמי הכא איירי בשכר פטום אומני הקטורת של שנה חדשה וצריך ליתן להן מתרומה חדשה ולמאי דאמרין במעולה בפרק על חטאת **(דף יד.)** ושם דהני אומנין באומני הבנין מ"מ אין יכולין לתת הקטורת בשכרן דאין נותנין שכן אלא מקדושת בדיק הבית: וכי תימא דכל קדושת דמים נפסל בטובל יום. וא"ת בלא נתינה למכתשת נמי תיפסל דמעיקרא דמקדש דמים הוא וי"ל דאפילו קדושת דמים היא ופסלה בטובל יום אלא בנתינה למכתשת וכתישה שראוי להקריב אבל קודם כתישה לא: **(תוספות)**

רש"י תמידים שלא הוצרכו נפדין תמימים. פירוש מוכיחין אותן לאחרים ואותן מעות היו נפליין לקופת תרומה יקנה, ואח"כ היו ולקחין אותן מתרומה חדשה, אבל לחלל אותן להדיא על מעות תרומה חדשה א"ל, שאין הקדש מתחלל על הקדש. מותר הקטורת מה היו עושין בה מפרישין ממנה שכן האומנין. פירוש מפרישין מן הקטורת, ויש שאין גורסין

ממנה, אלא מפרישין שכר האומנין ופירוש מפרישין ממעט הלשכה שכר האומנין, ומחללין עליהם את הקטרת. ובידוקשמי הקשו עלה במסכת שקלים (פ"ד ה"ג) ולא נמלא הקדש מחללה על הקדש, ומפרישין אמר ר' שמואל בר יסא מציא מעות מן החולין ומציא קטרת ומחללה עליהן, וותנין אותה לאומנין בשכרן, ואוחזין מעות מה יעשה בהן יתנו לבית גרמו ולבית אבטינס שהיו בקיאים במעשה הקטרת ובמעשה לחם הפנים, ובגמתי הרמב"ן ז"ל פירש לוי הגזכרין מעות מן החולין ומחללין הקטרת עליהן, ופורעין בהן שכר בית גרמו, וכיון שזו לצורך מעשה הלחם פורעין אותן מן השקלים, והאי לטוהרין אותם לאומנין בשכרן ואין מוכרין אותה לאחר ויחזרו ויקחו אותה מתרומת הלשכה, משום דלניעא מילתא טפי כדפירש רש"י ז"ל. ואינו תמיה הלא משמע דתמידין שאמרו שפדיו תמידין לא הוצרכו לענינה (כן) ע"י בוגין בבית המקדש, לפדיו אמרו ולא אמרו מפרישין מהו שכר האומנין כדרך שאמרו בקטרת, ואולי מפני שפעמים רבות נפדו ע"י מוס אפילו עכשיו שפדיו תמימים אינו מתפרסם כ"כ, ולפיכך לא חששו להן מפני הרואין אבל בקטרת שאינה יולאה לחולין אלא עכשיו ופירושין חששו להן מפני הרואין אבל בקטרת שאינה יולאה (רש"י)

דף יא

קדושת דמים הוא אלא מעתה לא תפסל בטבול יום אלמה תניא נתנה במכתשת נפסלת בטבול יום וכי תימא כל קדושת דמים מיפסלי בטבול יום והתנן המנחות מועלין בהן משהוקדשו קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה קדשו בכלי אין לא קדשו בכלי לא אלא מאי קדושת הגוף היא אלא מעתה תיפסל בלינה אלמה תנן הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים מועלים בהן משהוקדשו קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה קדשו בכלי אין לא קדשו בכלי לא אמר ליה לינה קאמרת שאני קטורת הואיל וצורתה בכל השנה כולה מ"מ קשיא וכי קדושה שבהן להיכן הלכה אמר רבה לב בית דין מתנה עליהן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהיו לדמיהן א"ל אביי והאמר ר' אבהו דאמר הקדוש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף לא קשיא הא דאמר לדמי עולה הא דאמר לדמי נסכים איתביה אביי פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם

רש"י לקדושת דמים. אין זה אלא קדושת דמים שלקחה מתרומת הלשכה אבל בכלי לא קדשה דקדשה הקדושה הגוף דמכתשת ששקחה בה לאו כלי קרת היא: בטבול יום. אם נע בעי: בהמנחות. מנחת יחיד: מועלין בהן משהוקדשו. לקדושת דמים בת מעילה היא: קדשו בכלי. הביא לעורה ונתנה בכלי קרת: הוכשרה. נמרה קדושה ליפסל בטבול יום וכל כשן הכשר לשון תיקון שמתקנו ומזמינו לכך: הקומץ של מנחת יחיד: והלבונה. של מנחת יחיד: ומנחת כהנים. שהיא כליל ואינה נקמלת: ומנחת כהן משוח. חביתי כהן גדול שצבכל יום מחאתיה בצוקר ומחאתיה בערב: ומנחת נסכים. הבאה עם הבהמה שלשה עשרונים לפי ששני עשרונים לכל ועשרון לכשן והן כולן כליל: קדשו בכלי כו'. והך דפליגי לה בתרתי כפי הך והך דלעיל דהמנחות מועלין בהן כו' משום דבסיפא יש חיובן ביניהם במילי אחרניתא במסכת מעילה דבהיא דלעיל לא קתני וחייבין עליה משום פיגול ונותר וטמא בקדושת כלי עד שיקרב הקומץ ובהך שכולן כליל קתני בקדושת כלי דיהו וחייבין עליהם משום נותר ומשום טמא קתני מיהא קטורת וקתני קדשו בכלי וע"כ מתניתין לעיל גבי קדושת מכתשת תנא נפסלת בטבול יום ולא תנא לינה והכא תנא לינה ש"מ קדושת כלי דהכא לאו מכתשת היא אלא כלי שבשעת הקטרה דומיא דקומץ ולבונה ושאר השנויים כהן עמה אלמא מכתשת לא מקדשה ליה קדושת הגוף: הואיל וצורתה. אינה משנה את מראיתה הלכך רש"י קדושת הגוף היא לא מופסלת בלינה ומיהו מקדשה בכלי ליקרב גזר בה רבנן פסול לינה דלמא אחי לאכשורי בשאר המקדשים בכלי: מכל מקום קשיא קדושה שבהן להיכן הלכה. בין בתמידין בין בקטורת: לב"ב מתנה עליהם. בשעת לקיחה דלא ליקדשו קדושת הגוף אלא האריכין לשהן וכל מידי לציבור נתנן ב"ב לב: והאמר ר' אבהו דאמר. במסכת תמורה: הקדוש זכר לדמיו. הקדוש זכר לדמיו: קדוש קדושת הגוף. ואינו נמכר מאחר שהקדישו והוא עממו ראויה להקריב אינו יולאה מידי מזהב והכא נמי למאי מהני תנאה דלב ב"ב כי אמרי' נמי יהו לדמיהן קדשי להו לגופייהו: (רש"י)

הוספות הוכשרו ליפסל בטבול יום. וא"ת כי לא קדשו בכלי נמי ליפסל בטבול יום מידי דהוה אחולין שנעשו על טהרת הקדוש דמיפסל בטבול יום כדמוכח בסוף נדה (דף ע"א ושם) דתנן היושבת על דם טהור מערה מים לפסח ודייקין מערה אין נוגעת לא חולין שנעשו על טהרת קדוש כקדוש דמו וי"ל דתנא דהכא סבר לאו קדושת דמו כחזרו לומר דהתם דהרי הוא כמעט טמא מת בקדשים ולא לחולין א"כ נא מירי מדאורייתא וה"ה דמקדוש לכן מיפסלי מדרבנן ואם תאמר א"כ מאי פריך לעיל נימא דקדושת דמים היא והא דקתני נפסלת בטבול יום היינו מדרבנן וכמשנה ראשונה דהתם דסברה דבקדוש דמו וי"ל דאי מטעם דקדושת דמו מיפסלת בטבול יום א"כ אפילו לא נתנה במכתשת נמי דכיון דמדרבנן מיפסלת אפי' אינה ראויה להקרב נמי או שמא קטרת לא מיפסלת משום חולין שנעשו על טהרת קדוש דלא שייך בה האי טעמא כיון דלאו בת אכילה היא אבל לעיל קאמר שפיר וכו"ת כל קדושת דמים מיפסלת בטבול יום ולא קשה ליה אפי' לא נתנה במכתשת נמי דלא מפסלת קדושת דמים כל זמן שמחוסר מעשה בגופו דהיינו כתישה והשתא נמי ניחא מה שמקשה דאמאי לא פריך מרישא דתנא לעיל מהך דהמנחות כו' דמייית הכא ובפ"ב דמעילה (דף טו. טז) שתי הלחם ולחם הפנים מועלין בהם משהוקדשו קרמו בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום קרמו אין לא קרמו לא ולפי מה שפירשית דקדושת דמים לא מיפסלת בטבול יום כל זמן שמחוסר מעשה בגופו לא ה"מ למיפרך מרישא דאפילו נתנה בתנור אכתי מחוסר קרימה וכשישחט עליהן הזבח אחר הקרימה שהיא אפייה: אלא מעתה תיפסל בלינה אלמה תנן כו'. פירש בקונטרס דדייק מדקתני לעיל גבי מכתשת טבול יום ולא קתני לינה והכא תנא לינה ש"מ דכלי דהכא לאו מכתשת היא אבל אי לאו הך מתניתין דמייית מבריתא גופה דמכתשת דקתני טבול יום ולא קתני לינה לא מצי למיפרך דאיכא למימר תנא טבול יום וה"ה לינה וא"ת ותקשה ליה מטבול יום גופיה דבברייתא קתני דמיה נתנה למכתשת נפסלה בטבול יום ואילו הכא תנן קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום דהיינו כלי דבשעת הקטרה אין לא קדשו לא וי"ל דהא לא הוה קשה ליה כולי האי דמצי למימר דבקטרת אפילו לא קדשו בכלי נפסלת בטבול יום והא דנקט קדשו בכלי לענין טבול יום לא נקט אלא משום מנחת כהנים ומנחת כהן משוח השנויים כאן [אבל לעיל דייק שפיר לא קדשו לא אטבול יום דקדושת בכלי קאי אטבול יום ומחוסר כפורים ולינה דאל"כ בחנם נקט ט"י] תדע דהא קומץ נמי אפילו לא קדש בכלי נפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה מכי נתקדשה המנחה בסיסא כדקתני לעיל המנחות מועלין בהן והא דתנא קומץ בהדי הנך משום סיפא דקתני וחייבין משום נותר וטמא דקאי אכולהו אבל מלינה פריך שפיר דליכא למימר דהוה הדין לא קדשו ונקט קדשו משום מנחת כהנים וחבירה דא"כ אמאי תנא כלל קטורת בהדיהו ועוד י"ל דהא פשיטא ליה דאין קטורת נפסלת בלינה משעת נתניה במכתשת שהרי היו עושים אותה בתחלת השנה לצורך כל השנה ולא מיייתי מהך מתניתין אלא דשייך פסול לינה בקטורת דאי לאו מתני' ה"ה דאין שייך בקטורת פסול לינה כלל: הואיל וצורתה כל השנה כולה. מ"ב בקונטרס שאין מראיתה משתנה הלכך רש"י דקדושת הגוף היא לא מיפסלת בלינה מיהו משקדשה בכלי ליקרב גזר בה רבנן לינה דלמא אתי לאכשורי בשאר קרבנות המתקדשים בכלי ולפי' אי אפשר לה ליפסל אלא מדרבנן וקשה דבפרק הוציאו לו (יומא דף מח. טז) בעי רב פפא חישב בחפינת קטורת מהו ומפיט לה מהא דאמר ר"ע הסתה והלבונה והגחלים והקטורת שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן ומדפסיל טבול יום פסלה נמי לינה ומדפסלה לינה פסלה נמי מחשבה והקשה בקונטרס שם דאמאי לא מיייתי ראייה מהכא דפסלה לינה וליכא למימר דהתם מיייתי ראייה דמדאורייתא פסלה לינה ומהכא ליכא לאוכוחי דפסלה מדאורייתא דהא לפי' דהכא ע"כ לא פסלה אלא מדרבנן לב"ב לפירש שאני קטורת הואיל וצורתה כל השנה כולה שיעקר מצותה בכך לעשותה כולה בתחלת השנה ולאחר קידוש כף אפשר דמיפסלת מדאורייתא כשאר קרבנות ועוד כיון דיש שיעור להקרב קטורת פרס שחריט ופרס ערבית אין כלי שרת מקדשה שלא מדעת כדמשמע בס"פ לולב וערבה (סוכה דף נ. א) אי נמי אין כלי שרת מקדשים אלא בזמן אפילו ליפסל כדמוכח בס"פ שתי הלחם (מנחות דף ק. א) רש"י דבס"פ לולב וערבה צריך לומר דמילוי ערב שבת חשיב בזמן לפי שא"א למלאות בשבת גבי מכתשת חשיב אפשר והשתא אתי שפיר דלא מצי למימר מהכא דפסלה לינה מדאורייתא אבל מההיא מוכח שפיר דפסלה מדאורייתא

מידי דהוה אטבול יום דפסל מדאורייתא מדפסל אפילו ע"י צירוף כלי ואע"ג דטבול יום חמיר דפסיל משנתנה למכתשת קידוש כף חשיב לגבי לינה כנתינה למכתשת טבול יום וע"ל דלאו מדפסול טבול יום דייק פסול לינה אלא כלומר מדפסול ע"י צירוף כלי אלמא צריך הקטרה לכלי דכשאינן צריך לכלי אין כלי מצרפו ואפי' הוי צירוף כלי מדרבנן לא תקון אלא בצריך לכלי מדאורייתא וכיון דבעי כלי א"כ פסלה לינה כדדייקי' בפרק התכלת (שם דף נא.) על מחבת מלמד שטעונה כלי דאי אפי' לה מאתמול מיפסלא בלינה אבל קשה דתפשוט מסיפא דהכא דפסלה דאורייתא דקתני וחייבין עליהן משום נותר דמשמע דקאי נמי אקטורת ועוד דקתני ופיגול אין בהן לפי שאין להם מתיירין ואי לא מיפסלא מחשבה תיפוק ליה דלא פסלה מחשבה: מכל מקום קשיא. תימה אי מכתשת מיקדשא קדושת הגוף א"כ היכי אמר בעריכין (דף י:) גבי מכתשת שניקבה ונשרה ושלחו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותקוהו האמר בזבחים (דף פה.) כלי שרת שנשברו אין מתקנין אותן ושניקבה אין מתיכין לתוכה אבר דאין עניות במקום עשירות וי"ל דמכתשת של משה שאני שהיתה מפתמת ביותר וי"מ דודאי לא היתה כלי שרת אלא שהקטורת היה קדוש קדושת הגוף בדבורו שהיה אומר יהא זה קטורת היה חל עליה קדושת הגוף אחר כתישה במכתשת שהיה ראוי להקטיר כמו בהמה שהיא קדושה כשאומר יהא זה לעולה יהא זה לחטאת וכי משני לעיל שאני קטורת קדושת דמים היא ה"ק דכשאומר יהא זה לקטורת לא חייל עלה קדושת הגוף: פר ושעיר של יום הכפורים. פי' בקונטרס דלכך ימותו דלא חזי לשנה הבאה משום תרומה ישנה ובפי' שני שעירים (יומא דף סה:) ליתא למסקנא הכי אלא מסקינן דלא בעינן חדשה אלא למצוה וטעמא דימותו משום דחיישינן לתקלה: (תוספות)

רש"ב"א והכשר לופסל בטבול יום במחוטר כפורים ובלילה. יש מי שאינו גורם כאלו בטבול יום, דהא תנא לנעיל דקטרת משניתנה במכתשת נפסלה בטבול יום, וליתא דכי תנן תנא תנא בכלי הוכשר לופסל בטבול יום ובמחוטר כפורים, לא משום קטרת האמר, אלא משום שארץ, אכל קטרת משניתנה במכתשת נפסלה בטבול יום ובמחוטר כפורים, וכי תנא לנעיל תננה במכתשת נפסלה בטבול יום ה"ה במחוטר כפורים, וכי אמרינן אי הכי לא תופסל בטבול יום, ה"ה דהוה מני' למוזמר לא הפסל בטבול יום ובמחוטר כפורים, והלא מנייהו נקט, ועוד דמשום דבכריתא לא תנא אלא טבול יום וקא בעי לוחווי מהיאר בכריתא לא חש למוזמר אלא טבול דקתני בכריתא. מכל מקום קשיא. כלומר בין בקטרת בין בהמזיזין קדושה שבהן להיכן הלכה, ויש לתמוה למה לא היו מלמזיזין בהמזיזין שלא יאחרו דכיר אלא הכריזו בלכד, ולא יאטרו כהתנה ב"ד בלב להזיזא תמימים בלא מוס, ונראה לי משום דלא אפשר, דהא תמזיזין לריכוין ביקור ד' ימים קודם להקרבן וכדליתא במנחות (מט, ב) וגמרי לה מפסח, וכיון שכן יש לחוש שמא האשנים המזוקרין ויומנו, ולפיכך הוי לריכוין לבקר רבים שאם שמו יומם זה יקריבו אחר במקומו שנתבקר זה ד' ימים, ומלאתי בתוס' פרש"י ז"ל פירש כן שהגזברין לוחוין הרבה מכדי האורז ונשארין לאחר ר"ח ניסן. א"ל אכ"י והאמר מר הוא דלמחר המוקדש זכר למזיו קדש קדושת הגוף. כלומר ללא עדיף לב ב"ד להתנות מדבני העגלים מפורשים. ל"ק הא דלמחר למזיו נסכים, ופירש הרב ר' יוסף הלוי ז"ל דבקטרת ובהמזיזין זה שמתנה לב ב"ד עליהן ללא לבד שכן גופן ראוין לו אלא למזיו נסכים ומסתבר לו דלמג שיטפא אמרה הרב ז"ל, ולנסכים א"ל, דלף הן המתומה חדשה הן באין, אלא הכל לקופת תרומה ישנה הן נופלין, ולב ב"ד מתנה עליהן, לכך ולרצועי פחים הן עומדין, וכן פירש רש"י ז"ל. (רש"ב"א)

דף יא - ב

וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו דברי ר' יהודה ר' אלעזר ור' שמעון אומרים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיה לנדבה שאין חטאת צבור מתה ואמאי לימא לב בית דין מתנה עליהן אבודין קאמרת שאני אבודין דלא שכיחי הרי פרה דלא שכיחא ותניא פרה נפדית על כל פסול שבה מתה תפדה נשחטה תפדה מצא אחרת נאה הימנה תפדה שחטה על גבי מערכתה אין לה פדייה עולמית שאני פרה דקדשי בדק הבית היא אי הכי מתה או נשחטה תפדה הא בעינן העמדה והערכה הא מני ר"ש היא דאמר קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה אי רבי שמעון אימא סיפא שחטה על גבי מערכתה אין לה פדייה עולמית והתניא ר"ש אומר פרה מטמאה אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר ואמר ר"ל אומר היה ר' שמעון פרה נפדית על גבי מערכתה אלא שאני פרה הואיל ודמיה יקרין אמר מר מתה תפדה וכי פודין אות הקדשים להאכילן לכלבים אמר רב משרשיא משום עורה וקיימי ב"ד ומתנו אדעתא דעורה אמר רב כהנא אמרי אינשי מגמלא אונה איתיביה אמרו לו לר' שמעון מהו שיקרבו זה בזה אמר להו יקרבו אמרו לו הואיל ואין כפרתן שוה היאך הן קריבין אמר להן כולן באין לכפר על תומאת מקדש וקדשיו ואמאי לימא לב ב"ד מתנה עליהן ר' שמעון קאמרת ר"ש לית ליה לב ב"ד מתנה עליהן דאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם א"ר יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימים לדברי חכמים נפדין תמימים ורבנן דפליגי עליה דרבי . שמעון מאן נינהו אי נימא רבנן דקטורת

רש"י הא דלמחר למזיו עולה. כי אמרי אנא קדוש קדושה הגוף היכא דלמחר יהא להביא דמזיו עולה דכיון דליתא חזי להכי לא מזבנין ליה אכל אמר יהא למזיו נסכים אף על גב דנסכים נמי למזבח וקדושהיהו דמזיו להדי כיון דלא להכי חזי מזבן וכל שכן היכא דמתנו ב"ד שיהו למזיו מותר תרומה שהיא לרצועי פחים: פירוש ועוד ש"ל ויה"כ. שהן חטאות הפנימיות: וכן שעירי ע"ז. כבור שחטאו בע"ז בהוראת ב"ד מביאין פירוש ועוד שחטאו כדכתיב בפסח שחטא כף וזוהו שיעיר מתו דמו על הפסח ועל מזבח הזהב כדלמחר בזבחים בפרק ב"ש (דף לטו:): כולן ימותו. דלא דמו לשעירי הרגלים דתנן בהו דכתיבין ליה קרבו ברגל זה יקרבו ברגל אחר אכל חלו אינן ראוין עד יום הכפורים לשנה הבאה וכבר עברה לה שנה והוה להו המתומה ישנה והלכך ימותו כדיו חטאת כשפרו בעליה שהלכה למשה מסיני חמש חטאות מתה וזו אחת מהם: שאין חטאת כבור מתה. לא נאמרה הלכה דחמש חטאות אלא ביחיד ועטמא דר"ש מפרש בהריות (דף ו:) ובתמורה (דף טו:): לימא לב ב"ד מתנה עליהן. שיפדו בלא מוס: דלא שכיח. הילכך לא חשוב ב"ד להתנות עליהן: והרי פרה. דלמחר: דלא שכיחא. בכל ימי בית ראשון ובית שני לא עשו אלא שבע: על כל פסול שבה. אם אירע בה שום פסול תפדה: נשחטה תפדה. נשחטה חוץ למקומה: ע"ג מערכתה. בהכשר בהר המושקע ובמקום הבדוק לה מקבר התהום כדלמחר בפרק בתרא דזבחים (דף ק"ג.). אין לה פדייה עולמית. מאחר שנעשית בהכשר גנאי הוא להזיזתה לחולין: דקדושת בדק הבית היא. כלומר אינה מקדשי מזבח ליקדש קדושת הגוף לפיכך נפדית בלא מוס ואינה כריכה לב ב"ד: העמדה והערכה. שהעמוד על גבליה ויעריכנה הכהן כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הועריך הכהן וז': דר"ש. במסכת תמורה בפרק בתרא (דף לכו:): פרה מטמאה תומאת אוכלין. אע"ג דלית ליה כר"ש איסורי הנאה אין מטמאין תומאת אוכלין וליף ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל שחטה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל ואין אהי יוכל להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל במסכת מנחות בפרק המנחות והנסכים (דף ק"ה) ופרה איסורי הנאה היא: מטמאה תומאת אוכלין. אם נגע פרץ בדשמה וזר ונגע בשרה באוכלין שימאתה: הואיל ויש לה שעת הכושר. לכך: ואמר ריש לקיש. מהו שעת הכושר שלה: אומר היה ר' שמעון פרה. שנשחטה כהלכה על גב מערכתה: נפדית. אם מלא נאה הימנה וסביבה ליה כר"ש העומד לפדות כפדיו דמי והואיל ליה אוכל שחטה יכול להאכילו לאחרים: אלא. לא תוקמה כר"ש והיא דקתני מלא נאה הימנה תפדה משום דלא שכיחא עליה אע"ג דלא שכיחא אידי דמיה יקרין מסקי אדעתיהוהו לאתנייהו: האי תנא סביבה ליה וכו' עד באין מעמדין לא גרסינן: וכי קיימו ב"ד ומתנו משום הלכה פורחא דמזיו עורה: נימא. ליה ר"ש לב ב"ד מתנה שאם לא יקרבו ברגל זה יקרבו ברגל זה ולמה ליה לשנויי שינויא דחיקא כולן באין לכפר כו': דלית התנא כדעיינה. הלכך מתנו עלה אכל המזיזין דלית להו התנא כדעיינה ולכשימותו יפסם לא קיימי בית דין ומתנו: (רש"י)

תוספות וכן שעירי ע"ז שאבדו. למאן דמפרש בפרק הוציאו לו (יומא דף נ.) דפר דקתני הכא הוא פר העלם דבר של צבור ניחא אבל למ"ד פר כ"ג תימה אמאי לא תני ליה פר העלם דבר בהדי שעירי ע"ז? שרגיל לשנותם יחד כדקתני להו התם אמילתא דאחרים ועוד תימה מאי שנא דלא קתני פרי העלם דבר בלשון רבים כדקתני שעירי לשון רבים ומדקתני שעירי א"כ קסבר י"ב שבטיים מביאים י"ב שעירים ה"נ מיתו י"ב פרים דשניהן שוין כדקתני פרק קמא דהוריות (דף ד): אי הכי נשחטה תפדה הא בעינן העמדה והערכה. תימה דמשמע דאי קדשי מזבח היא ניחא והא רבי יוחנן אית ליה בפרק בתרא דתמורה (דף לב: ושם) דאחז זה ואחז זה היו בכלל העמדה והערכה ומיהו יש לומר הך סוגיא אתיא כר"ל דאמר לרבנן קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה אבל קשה דמעיקרא פריך אביי דלא אמר לב ב"ד מתנה עליהן ולבסוף פריך דאפילו במידי דלא שכיח אמר לב ב"ד מתנה עליהן ועוד דסבר דפרה קדשי מזבח היא וכן במסקנא ובכל דוכתין מסקינן שאני פרה דקדשי בדיק הבית היא וסתתא דהש"ס ב"ק דחולין (דף יא. ושם) מפרש דטרפות מוטל בפרה משום הקדשות קרייה רחמנא לכן נראה דאביי ידע שפיר דפרה קדשי בדיק הבית היא ומ"מ סבר דאין נפדיה אלא מחמת לב ב"ד מתנה עליהן להכי פריך והרי פרה דלא שכיח פירוש שימצאו נאה ממנה אפילו הכי מסקי דעתייהו ואמר לב ב"ד מתנה עליהם משום דקדשי בדיק הבית היא א"כ בקדשי מזבח נמי אי אמר לב ב"ד מתנה עליהן אית לן לומר דאביי במילתא דלא שכיח ומשני שאני פרה דקדשי בדיק הבית היא ואין צריך ללב ב"ד מתנה והשתא פריך אי הכי נשחטה תפדה א"כ דמכח לב ב"ד נפדיה כן דעתם להתנות ואי לאו תהא לדמי נסכים והוי כבעל מום מעיקרו דמודי ביה ר' יוחנן דלא בעי העמדה והערכה שפיר וא"ת ואי קדשי בדיק הבית היא היכי פריך בסמוך וכי פודין את הקדשים להאכילם לכלבים הא של בדיק הבית ודאי פודין דהא דאין פודין נפקא לן מואלתא ולא לכלביך (דברים יב) דכתיב בפסולי המוקדשים של מזבח כדמוכח בפרק ב' דבכורות (דף טו. ושם) דמההוא קרא נפקא לן גיזה וחלב של קדשי בדיק הבית מותרים ואפילו קדם הקדשין למומן תנן התם דמותרין לאחר פדיונן בגיזה ועבודה ובהדיא קתני התם אם מתו יפדו יש לומר דמדרבנן אסור כדמוכח בפרק כל שעה (פסחים דף לב.) גבי חמץ של הקדש והא דקתני אם מתו יפדו היינו מדאורייתא: פרה מטמאה סומאת אוכלין. מפורש במקום אחר: וכי פודין את הקדשים. ואע"ג דפלוגתא היא בפ"ב דבכורות (דף טו:) אפילו בקדם הקדשין למומן מ"מ סתם משנה התם (דף יד.) ובפרק הזרוע (חולין דף קל.) כמ"ד אין פודין: משום עורה. הקשה הר"ר מרדכי מ"ש מהא דאמר [זבחים] (דף קג:) בכור שנטרף קוברים אותו עם עורו לפי שאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים ולא אמר שיפדו משום עורו ולמאי דפרישית שאין פודין מדרבנן בקדשי בדיק הבית ניחא ולפיכך מותר ליהנות מעורה אבל התם דאין פודין מדאורייתא אסור גם העור: רבי שמעון לית ליה לב ב"ד מתנה עליהם ולא מצי לשנוי אבודין שאני דאבודין דלעיל ודאי לא. שכיחי דנהירים לשמור ביותר לפי שקדושתן מרובה שדמן כנס לפני ולפנים א"כ אינהו גופייהו לא שכיחי דבר ושעיר של יום הכפורים אינו אלא פעם אחת בשנה וכן שעירי ע"ז לא שכיחי כלל אבל הכא אע"ג דמייירי נמי בשעיר החיצון של יום הכפורים מכל מקום שעירי חיצונים שכיחי טובא ואבודין דידהו ושכיחי ומסקי בית דין דעתייהו להתנות עליהן: (תוספות)

רש"ח הא דלקשי חזי לרב מפר ושעיר של יום הכפורים שאבדו לימא לב ב"ד מתנה עליהם. נראה ללחו לאיפלוגי עליה ולמימר דלדידיה לא אמרי' לב ב"ד מתנה, וקטורה טעמא משום דס"ל דקדושה דמים הוא, דא"כ מאי מקשה מפנה אדומה ואע"ג דס"ל דפרה קדושה הגוף היא, אלא ודאי חזי חזי קבולי קבלה מיניה דלב ב"ד מתנה ואפילו בקדושה הגוף, אלא דלקשווי מקשה ואילו לאפוקי הלכתא מיניה, ולפיכך לקשי ליה מפר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, וכי פריך שאני אבודין דלא שכיחי חזי ליה מפנה אדומה דלא שכיחא נהא כדי שיהיו אם תמצא נהא ממנה שחפדה זו, ואי נמי שחשט שכל על גבי מערכתה דהיינו זה טובא, ואפילו הכי אמרינן שפדיה, ואי אמרת שכלא דכלב ב"ד מתנה אפילו במאי דלא שכיח ניחא לן פרה וקשיא לן פר ושעיר של יום הכפורים, ופריך דשאני פרה דקדושה דמים הוא ואינה כריכה העמדה והערכה דכ"ג' הוא כן נ"ל פירוש טעמיה זו. ומכל מקום משמע מהכא דכל שפדה מחמת תנאי לב ב"ד אינו כריך העמדה והערכה, לפי דאין חזי חזי חזי ליה דקדושה הגוף היא אלא דלב ב"ד מתנה עליה כל שכן דקשיא לן קדשי מזבח הוא דלב ב"ד מתנה עליה נשחטה תפדה והא בעינן העמדה והערכה, אלא ודאי כדלמאר דלב ב"ד מתנה שאפילו נשחטה תפדה בדברים שאינו כריכה העמדה והערכה משום דאע"ג דנפדיה קושטא דמילתא לב ב"ד מתנה עליה שכל תהא קדושה כ"ל. הא דלמר ר"ל אומר היה ר"ש פרה שפדה ע"ג מערכתה. פירש רש"י ז"ל: משום דקסבר לב ב"ד מתנה עליה ואגב שיטפא אמרה, דהא ר"ש לית ליה לב ב"ד מתנה כדלמרינן בסמוך ר"ש קאמרת ר"ש לית ליה לב ב"ד מתנה, אלא טעמא משום דר"ש אית ליה דפרה דקדושה דמים היא וקדושה דמים אינה בכלל העמדה והערכה. הא דקאמר הואיל והיה לה שעת הבושר. דמשמע השחא חיון לה שעת הבושר, אמרו בחוס' דהכא כשהו מדמה כבר אל נכה פני האל מועד, וכיון דהו מדמה שוב אינה נפדה, ואפ"ה מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיה לה שעת הבושר קודם הוזהר, ונפדת ע"ג מערכתה קודם הוזהר דקדשי בדיק הבית הוא, וא"ת א"כ אפילו קודם הוזהר נמי, דהא אית ליה לר"ש כל העומד לזרוק כזוק דמי (ב"ק עו, ג), תירץ הרמב"ם ז"ל דשאני פרה דלפדיה עומדת שם מלא נהא ממנה מלא לפדותה, ובפרק מרובה (ב"ק עו, א) ד"ה פרה) יש לו תירץ אחר בשמיעה זו משם החוס' דר"ש לנכריה דרבנן קאמר להו, ולדידיה אפי' השחא בת פדיה היא, דקדשי בדיק הבית היא, ואינה בכלל העמדה והערכה, ועוד דלפי' לדידכו דבעיתו העמדה והערכה מטמאה אוכלין, הואיל והיתה לה שעת הבושר שהיתה בת פדיה בעודה מפרסכה, ואפי' למאן דמפרש (חולין לו, א) דלא אמרו שחט בה שנים או רוב שנים הרי היא כחיה לכל נכריה, אלא בשחט ישראל בטמאה או גוי בטמאה ללא שחיטה הוא, הא ישראל בטמאה דבת שחיטה היא, מני שחיט בה רוב שנים הרי היא כחמה, ואינה בכלל העמדה והערכה, ושחיטת פרה ישראל בטמאה היא, אפי' כל שאין השחיטה מתרת באפילה אין שחיטת שנים מולתחה מחייתה, דלא אמרו שנים או רוב שנים אלא מפני שאחיה שחיטה מותרת לאפילה בין לישראל בין לנכרי, ושם כפי' מרובה כתבתי יותר מזה ונעוד יותר) כריש פ' כיסוי הכס (חולין פד, א) ד"ה ולפיקיהו. אמר רב ומהתהפכה ופי פודין את הקדשים להאכילם לכלביו. הך' בחוס' והא פרה קדשי בדיק הבית היא, וקדשי בדיק הבית פודין אפילו להאכילם לכלבים, וכדלמרינן (בכורות יד, א) קדם הקדשן למומן אין נפדיו קדם מומן להקדשן נפדיו, והיכלו דמריבין מיהא אסור, וכזה תירץ קושא אחרת דקדשי בדיק הבית אוקימנא לעורה, דהא (בכורות) ובזבחים קו, ב) מסיק דכסור שנטרף שאין הכהן יכול לזכרו שנקצר הוא ועודו, אלא דההם דקדשי מזבח הוא אין פודין, אבל הכא בקדשי בדיק הבית דלמאורייתא נפדיו אלא מרבנן הוא דלסור לפדותו, עורן מיהא מותר ופודין אותן לבחור עורן. איחיביה מהו שיקרבו זה בזה וכו' ואמאי טמא לב ב"ד מתנה עליהם, ופקינן דר"ש לית ליה לב ב"ד מתנה. ויש מקשים ומאי קושא דהא (ד'אמרי' לעיל דלדבריו שאני, ומתמלאם דה"ה דהוה מצי לתרוצי הכי אלכחתי מתרי פרוקי נקט, והגבון דהכא ניחא ליה לפרקיו קושטא דמילתא דר"ש לית ליה לב ב"ד מתנה. כ"ל. מתנה ב"ד מתנה כ"ל. (רש"ח)

דף **יב** **א**

שאינו קטורת דלא בר ריעה היא אלא רבנן דפרה דלמא שאני פרה דדמיה יקרין ואלא רבנן דאמרו לו ממאי דר' יהודה היא והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דאמינא לב ב"ד מתנה עליהן אמטו להכי יקרבו אלא לדידך דאמרת לא אמאי יקרבו דלמא ר"מ היא והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דאמינא כל השעירים כפרתן שוה מש"ה יקרבו אלא לדידך אמאי יקרבו אלא ר' יוחנן גמרא גמיר לה לדברי ר"ש אין נפדין לדברי חכמים נפדיו ולר"ש דלית ליה לב ב"ד מתנה עליהן מאי עבדין להו א"ר יצחק א"ר יוחנן מיקצין בהן את המזבח א"ר שמואל בר רב יצחק מודה ר"ש בשעירי חטאת שאין מיקצין בגופן אלא בדמיהן הכא הוא דמעיקרא עולה והשתא עולה אבל התם דמעיקרא חטאת והשתא עולה גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה אמר אביי אף אנן נמי תנינא פר ושעיר של יום הכפורים וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהם וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו דברי ר' יהודה ר' אלעזר ור"ש אומרים ירעו עד שיסתאבו ומכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה ואמאי נקברו אינהו גופייהו עולה אלא לאו ש"מ גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה אמר רבא אף אנן נמי תנינא והשני ירעה עד שיסתאבו ומכרו ויפלו דמיו לנדבה ואמאי יקרב אינהו גופיהו עולה אלא לאו ש"מ גזירה אחר כפרה אטו לפני כפרה אמר רבינא אף אנן נמי תנינא אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו ירעה עד שיסתאבו ומכרו ויפלו דמיו לנדבה רבי אלעזר אומר ימות רבי יהושע אומר יביא בדמיו עולה וליקרב הא גופא עולה אלא לאו גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה שמע מינה תניא נמי הכי מה הן מביאין מן המותרות

רש"י אלא רבנו דאמרנו. במתני' והכי אמרי ליה הוראי ואין כפרתן שיה וליה כך לב ב"ד מתנה שאם אבד בזה יקריב לזה לכפרה אחרת היאך הן קריבין: ממאי דר' יהודה. קאמר ליה דלית ליה נמי אין כפרתן שיה כר"ש ומשום לב ב"ד מתנה הוא דקח מוהיב לה והכי קאמר ליה בשלמא כו': דלמא ר"מ. קאמר לה דלית ליה כפרתן שיה והכי קאמר ליה כו': מאי עביד לה'. לתמידין שלא הורכו לכוזרי: מקילין בהן את המזבח. כשהמזבח בטל מקריבין אותו עולה לנדבה עבור כקמעיין ליה לר"ש דאמר במתני' גבי שיעור שלא קרב בזה יקרב בזה משום טעמא דכוזרי: שאין לכפר על עוונותיהם וקדשיו אלא אע"ג דלא היוו הדיהא כפרה גופה כיון דקיימא במתנה קרב לה"נ אלו שזקחחו לכוזרי תמידין ולא הורכו יקריבו לקיץ המזבח שהיה לשם עולה הופרשו וקיץ נמי עולה הוא ולקמן מפרש מהו לשון קיץ: מודה ר"ש בשעירי חטאות. שנתנו מתרומת העשבה של שנה זו וניתוחו כגון שעיר של ר"ח ארד שאבד ונמצא בניסן שאינו ראוי ליקרב עוד לחובת עבור והכי הוא לקיץ המזבח מודה הוא שאין מקילין בגופו ליקרב הוא עולה אלא דמיוו שירעה ולכשיומם יקחו בדמיו עולה לקיץ המזבח: ההם. הוא גבי תמידים שלא הורכו קאמר ר"ש דמקילים בגופו דמעיקרא לשם עולה נלקחו והשחא נמי לעולה קרבי: אבל הכא גזירה דלאחר כפרה אטו קודם כפרה אי מכשרת חטאת עבור. ליקרב עולה ללאחר שנתכפרו עבור בלאחר וניתן זה לקיץ המזבח אחי ללכשור נמי לעולה קודם כפרה שסתמו לשם חטאת עומד: אף אן נמי הנינא. לר"ש דלון מקילים בגופו חטאות שניתוחו ורף שמקילין בדמיהן: והשני יענה. כמסכת יומא (דף סב.) גבי שני שעירי ויה"כ שמת המשתלח והורכו להביא שני שעירי אחרים ולהגדיל עליהם ושתתלה האחד ונמצאו שנים לשם אחד מזוג ראשון ואחד מזוג שני אחד יקרב לשעיר הנעשה בפנים והשני יענה ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת עבור מתה ומאן שמעת ליה דלמא אין חטאת עבור מתה ר"ש וקאמר יענה ולא קאמר יקרב לנדבה וכל יפלו לנדבה דקאמר ר"ש בכל דוכתא לקיץ המזבח הוא: אשם שמתו בעליו או שנתכפרו. בלאחר דלילו בחטאת כי האי גוונא מתה בשלש רועה דהכי גמרינן בהלכתא כל שחטאת מתה בשלש רועה וכל הוועין דמיהן טופלים לנדבה שכן מדרשן של יהויעה הכהן במס' תמורה (דף כג.): ר"א חומר ימות. ר"א אית ליה אשם כחטאת לכל דבר אף שאם שחטו שלא לשמו פסול פ"ק דזבחים (דף כג.) וכן לענין שאם נכנס דמו להיכל פסול: רבי יהושע אומר יביא בדמיו עולה. בעל האשם יביא בדמיו עולה והם מפרש והלא אף נדבה עולה היא מה בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים אלא בזמן שהיא בלא נדבת יחיד סומך עליה ושחטתה קרבינן משלו ובזמן שהיא בלא נדבת עבור אטו סומך עליה ובספיה קריבין משל עבור: תניא נמי הכי. כדלמא לעיל מותרות לר"ש מקילין בהן את המזבח: מה הן מביאין מן המותרות. של עבור שנתוחו משנה לשנה: (רש"י)

תוספות שאני טורת דלית ליה תקנתא ברעיה. תימה דה"ל למינקט תקנתא דתמידים והל"ל דלית להו תקנתא בקיץ למזבח שתקנה זו עושין בתמידין כדאמר בסמוך וי"ל דרבותא נקט דאפי' תקנה מועטת כזו אין בקטורת וא"ל לעיל (דף י:) דפריד רבה לרב חסדא ממתני' דמותר הקטורת אמאי לא משני הכי ויש לומר משום דרב חסדא אית ליה שאין לב בית דין מתנה בשום מקום להפקיע קדושת הגוף: וממאי דר' יהודה היא. תימה כי אתיא נמי כר' יהודה מצי למימר שאני חטאת עבור דלית בהן את המזבח. תימה דבפרק התודה (מנחות עט: ושם) משמע דאזלי לרעיה דאמר ומי אית ליה לר"ש לב ב"ד מתנה עליהן והא א"ר אידי בר אבין א"ר יוחנן תמידין שלא הורכו לצבור לדברי ר"ש אין נגדין תמידים ומשני שאני התם דאית להם תקנה ברעיה וי"ל דהתם משום חטאות משני הכי דעיקר מילתא דר' יוחנן משום דדייק ממתני' דלית ליה לר"ש לב ב"ד מתנה אע"ג דא"ר יוחנן גמרא גמיר לה היינו דלברנן נפדין תמידים אבל לדברי ר"ש ממתני' דייק וכן משמע מדנקט לר"ש ולא קאמר ר"ש אומר ואגב דנקט לדברי ר"ש נקט נמי לדברי חכמים ואם תאמר וממתני' היכי מצי דייק דלמא הא דלא אהדר להו ר"ש לב ב"ד מתנה עליהן משום דלא איצטרך וי"ל כיון דגמיר ר' יוחנן דלברנן אית להו לב ב"ד אי לאו דשמעי' לר"ש דלית ליה להו להו לאקשווי לר"ש היאך הן קריבין: אשם שמתו בעליו כו' אלא ש"מ גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. משמע דלאחר כפרה אפילו קודם ניתוק שרי מדאורייתא מדלא קאמר גזירה אחר ניתוק אטו קודם ניתוק משמע דליכא איסור אלא קודם כפרה והא דאמר בכל דוכתא. דהלכתא גמירי לה דכל שחטאת מתה באשם רועה א"ר דרעיה דרבנן היא והלכתא לא גמירי אלא כל שבחטאת מתה באשם קרב עולה והש"ס דנקט רעיה לפי שתקנו אותה חכמים והעמידוה בה ואינה אלא מדרבנן כדמשמע הכא והכי נמי מוכח בפסחים בסוף פרק אלו דברים (עג. ושם) דאמר רב הונא א"ר אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא לא בעי עקירה אי הכי כי לא ניתק נמי פי' בשלמא אי בעי עקירה כו' משי"ה בעי ניתוק דעבוד רבנן היכרא דע"י כך זכור לעוקרו אבל כיון דלא בעי עקירה לא ניתק נמי ומשני גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ותימה דבפ"ק דזבחים (דף ה:) ושם) ובפ"ק דמנחות (דף ד.) ושם) אמר רב הונא אשם שניתק לרעיה כו' ניתק אין לא מאי טעמא אמר קרא הוא בהוייתו יהא ופירש בקונטרס בהוייתו יהא עד שניתק וע"כ דרשה גמורה היא דקאמר התם אלא הוא למה לי ואר"ל דל"ג התם ניתק אין לא ניתק לא ובתמורה פרק אלו קדשים (דף יח ושם) אינו בשום ספר ואפילו גרס ליה לא קאי דרשה דקרא לפרש טעמא דלא ניתק לא אלא אתא לפרש מאי טעמא כשר כששחטו סתם בלא עקירה אמר קרא הוא בהוייתו יהא כלומר באותה הוייתה שסופה להיות דהיינו עולה דהכי גמירי שקרב עולה באותה הויה היא מתחלה בלא עקירה ואף על גב דקרא אי . האלכתא אשכחן כי האי גוונא בפ"ב דבבורות (דף טז. ושם) דמקיש דבר הבא ממעלה גרה פי' תמורת פסולי המוקדשים לדבר הבא ממפריסי הפרסה ה' חטאות המותרות וגמור מהתם מה התם במיתה אף על גב דהתם הלכתא היא: תניא נמי הכי מה הן מביאין כו'. נראה דמייטי שיעתא דגזרינן אטו קודם כפרה מדלא קתני מה הן עושין מן המותרות אלא מה הן מביאין משמע מדמיהם אבל לא מגופן ובמותר חטאת ואשם מיירי ולא במותר עולה דסתם מותר בזבחים ובתמורה בחטאת ואשם מיירי: (תוספות)

רש"י ובר"ש דלית ליה לב ב"ד מתנה מאי עביד' להו. כלומר לתמידין שלא הורכו לכוזרי. ואמרינן מקילין בהן את המזבח, תמיה' לי תינה תמידין, קטרת מאי עבידן ליה, וי"ל דלדידה קטרת קדושת דמיס הוא, אבל לוכא למימר דלר"ש נמי לב ב"ד מתנה בקטרת, מיהא דלאו בר רעיה היא ודלתי' לכוזרי לעיל בסמוך דרבן דקטרת לא פליגי עליה דר"ש דטעמייהו בקטרת משום דלאו בר רעיה הוא, דהא ר"ש ליה בתמידין רעיה אע"ג דבני רעיה תנינא. אמר רבינא אף אן נמי תנינא ור' אליעזר. ור"ת מאי איכא בין ת"ח לר"א. וי"ל דלתי"ק הוי עולת איסור ולר"א עולת יחיד, וי"מ לנסכים ולסמיכה, לר"א הנסכים משלו ובעי סמיכה מניה כיון קרבן יחיד ולתי"ק נסכים משל עבור. אמאי ליקרב איהו גופיה, מהכא משמע (הנסכים) ונתקין רעיה דרבנן מדקאמרינן דליקרב איהו גופיה, ואיכא למידיק דהא קי"ל (תמורה יח, א) כל שחטאת מתה בשלש רועה עד שיתחלף והלכתא גמירי לה, תירץ ר"ת ז"ל (ספר השב"ס ט' טענה) דהכי גמירי הלכתא כל שחטאת מתה בשלש רועה, ורעיה גופה מדרבנן משום גזירה דלאחר כפרה אטו לפני כפרה, ולפוקי שאינה מתה קאמרינן

ב - יב דף

קיץ כבנות שוח למזבח והכתיב **[ויקרא ב-יא]** כי כל שאור וכל דבש וגו' תני רבי חנינא כבנות שוח לאדם דרש ר"נ בר רב חסדא אין מקיבין בעולת העוף אמר רבא הא בורכא א"ל ר"נ בר יצחק לרבא מאי בורכא אנא אמריתיה ניהליה ומשמיה דרב שימי מנהרדעא אמריתיה ניהליה דאמר רב שימי מנהרדעא מותרות לנדבת עבור אזלי ואין עולת עוף בצבור ואף שמואל סבר להא דר' יוחנן דאמר רב יהודה אמר שמואל קרבנות עבור סכין מושכתן למה שהן תניא נמי הכי ומודה ר"ש בשעיר שאם לא קרב ברגל יקרב בו"ה ואם לא קרב בו"ח יקרב בויה"כ ואם לא קרב בויה"כ יקרב ברגל ואם לא קרב ברגל זה יקרב ברגל אחר שמתחלת לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון (תנא לא הוקדש אלא לכפר על מזבח החיצון): ועל דזון טומאת מקדש וקדושו שיעיר הנעשה בפנים כו': מנהיגי

מילי דת'ר [ויקרא טז-טז] וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל וגו' פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר [מלכים ב ג-ז] מלך מואב פשע בי ואומר [מלכים ב ח-כב] אז תפשע לבנה בעת ההיא חטאות אלו השגגות וכן הוא אומר [ויקרא ד-ב] נפש כי תחטא בשגגה: על שאר עבירות שבתורה הקלות והחמורות הזדונות והשגגות כו': היינו קלות היינו עשה ולא תעשה חמורות היינו כריתות ומיתות ב"ד הודע היינו מזיד לא הודע היינו שוגג אחר רב יהודה ה"ק על שאר עבירות שבתורה בין קלות בין חמורות בין שעשאן בשוגג בין שעשאן במזיד אותן שעשאן בשוגג בין נודע לו ספיקן בין לא נודע לו ספיקן ואלו הן קלות עשה ולא תעשה ואלו הן חמורות כריתות ומיתות ב"ד האי עשה ה"ד אי דלא עבד תשובה [משלי כא-כז] זבח רשעים תועבה אי דעבד תשובה כל יומא נמי דתניא עבר על מצות עשה ועשה תשובה לא אז משם עד שמוחלין לו אמר רבי זיירא

רפ"ז קיץ כבנות שוח למזבח. כאלם שמציב בקיטוה סעודה מיני מחיקה והוא לָשון קיץ כדכתיב (שמואל ב טז) הלחם והקיץ לחלוץ לנערים: וכל דבש. וכל מיני פירות האילן בכלל: אין מקליין בעולת העוף. אין לוקחין בלמי הגדבה עולת העוף: הא בורכא. דבר הדבוי מן הלב דמנא לך הא: לנדבת לצור חזלא. כדרבנן דפליגי עליה דר"א: ואין עולת העוף כלבור. דתניא בת"כ והקריב מן החורים היחיד מציב עוף ואין הצבור מציבין עוף: להא דר' יוחנן. דלמא לעיל תמידין שלח הארכו לר"ש דליה ליה לב ב"ד מתנה מקליין סין את המזבח בגופן ואין לריבין רעיה: סכין מושכתו למה שהו. סכין השוחטין סתם מושכתו לקרבן שהופרש מתחלה לכך ואפילו אין זה אותו קרבן עצמו ובגון עולת תמיד עולה לקיץ אם אינו ראוי לתמיד: מודה ר"ש כו'. ומסתלק דטעמא שמתחלה לא בא חלל לכפר על מזבח החיטון אלמא האה הוא דקפדינא שקריב על מזבח החיטון לכפר מקלת דבר שהוקדש לו הטחלת דטומאת מקדש הקרבן לטומאת מקדש ואלע"פ שאין כפרתו שיהיה לטעול שהוקדש לעולה יקריב: וכפר על הקדש. כשעיר הפנימי כתיב. היינו קלות היינו עשה ולא תעשה. כלומר הייני קלות עשה ולא תעשה אמאי תני להו תרתי: היינו זדונות היינו הודע. ה"ק דודע שקדע ועשה דהיינו מזיד דהא ליכא למימר הודע שטעמה לו שגגתו כדפרשין ליה בכל דוכתי דל"כ הוה ליה הטחלת ואשמות ודאין ותני במס' כריתות (דף כה) חייבי הטחלת ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ חייבין להביא אחר יוה"כ: אמר רב יהודה כו'. סיפא דמתניתין מפרשא ליה לרישא וכולהו פירושו דקלות וחמורות הוא: סין כשעשאן בשוגג. האי שוגג דהכא ליכא לפרושי אללא דבבר שאין שגגתו הטחלת אללא חשם הלוי כגון אכל אחת משתי החיכות אחת של חלב ואחת של שמן ואינו יודע איזה אכל: סין שגודע לו ספיקן. שגודע לו שכל לודי ספק חלב: סין שלא נודע לו. לפני יוה"כ שכל ספק חלב אין כריך להביא אחר יוה"כ חשם הלוי והכי נמי תני בכריתות (ספ) חייבי אשמות הלויין שעבר עליהן יוה"כ פטורין ויליף לה ההם מקראי: האי עשה. דמכפר עליה יוה"כ: ה"ד אי דלא עשה תשובה. שאינו תוהא על הטחלת: הא כתיב זבח רשעים תועבה. והיינו מכפר עליה קרבן יוה"כ: ואי דעבד תשובה. למה לי יוה"כ. כל יומא נמי תשובה מכפרא עליה דתניא לא אז משם עד שמוחלין לו: (רפ"ז)

תוספות כבנות שוח לאדם. משמע שהן טובות וקרא נמי כתיב (בראשית ג) כי טוב העץ למאכל והיינו בנות שוח כדמשמע בבראשית רבה כי גרמו שוחה לאדם א"י בנות שבע שגרמו ז' ימי אבילות וקשה לר"ת דבפ"ק דע"ז (דף יד. ושם) משמע דלא חזו לאכילה כל כך דקתני גבי שביעית הוסיפו עליהן אלכסוסין ואיטרובלין מוכסוסין ובנות שוח אבל מעיקרא לא הוה בהו שביעית משמע דגריעי ותיירי ר"ת דלאו משום דגריעי אלא ששינוי במס' שביעית (פ"ה מ"א) בנות שוח שביעית שלהן שניה שעושיין לג' שנים וכשהפרי נחנט בשביעית אינו נגמר עד שנה שניה של שמיטה והשתא מעיקרא סבור דאוליין בתר לקיטה וביסוף סבור דאוליין בתר חנטה ועוד תירץ ר"ת דגרס בפ"ק דע"ז (שם) מוכסוסין בנות שוח בלא וי"ו ופרי אחת הוא והוא גרוע ואינו ששמו בנות שוח גרידא וכן משמע בפ"ק דברכות (דף ח. ושם) דשנים הם דהא אמר הזאב והארי לג' שנים וכנגדן בבנות שוח נחש לז' שנים ולאותרו רשע לא מצינו שום חבר וי"א מוכסוסין בנות שוח ומיהו בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מ: מ) משמע דבנות שוח הן גרועין שלא נחשדו עליהן עמי הארץ דחשיב להו גבי קלין שבדמאי ושמה פרי הוא שגדל ביערים כמו עוזרדין דחשיב בהדיהו ולפי שמצוי להן מן ההפקר לא נחשדו שלא לעשר הגדל בגנותיהן ובפרדסותיהן ולא מפני שהו גרוע: הא בורכא. תימה היכי ס"ד דמקליין בעוף האמר זה מדרש דרש יהודיע הכהן שומרת חטאת ומותר אשם יאה לנדבת עולה משום דכתיב (ויקרא ה) לה' לכהן איהו דבר שהוא לה' ולכהן הוה אומר זה עולה בשבר עולה כולה לה' והגיהו והעור לכהן ובעוף אין לכהן חלק בו וי"ל דהתם במותר מעות כגון הפריש מעות לחטאת ואשם כדכתיב (מלכים ב יב) כסף אשם כסף חטאת והכא כשנתותר גוף אשם: ואין עוף כגבור. משום דכתיב ביה נפש דמשמע ביחיד דוקא וא"ת והאמר בפ' טרף בקלפי (יומא דף מא: ושם) אי זבן פרידה אחת אי עולה זבן עולה אזלא לנדבה וי"ל דאין לקנות עוף במעות שנתותרו אך אם כבר בא עוף לפנינו מקיצים בו דמה יעשה ממנו (וע"ע תוס' תמורה כג: ד"ה ויששה): ואף שמואל סבר לה. פי' בקונטרס להא דאמר דל"ש מקליין בהן המזבח דאמר שמואל סכין מושכתו פי' סכין השוחטת סתם מושכתו לקרבן שהופרשו מתחלה לכך כגון עולת תמיד לעולת קיץ אע"פ שאין זה אותו קרבן עצמו כיון דמעיקרא עולה והשתא עולה וקשה דבפ"ק דזבחים (דף ג. ושם) מוכח דמיתלת שמואל כרבנן דר"ש דאית להו לב בית דין מתנה עליהן ואמאי דגרס בסמוך תניא נמי הכי קשה דמתני' ה"ל לאיתויי ונראה כפירוש הערוך דפי' סכין מושכתו למה שהם אמ' תמידים אם מוספין סכין מושכתו להיות כן דטרם משכן לסכין אין לומר איזה תמיד איזה מוסף אלא תלויין ועומדין בתנאי לב ב"ד דאף ע"פ שאמרן שהן תמידים אם ירצו להקריבן לשם זבח אחר רשאיין לפי שבזמן שמשך זה סכין לשחיטת תמיד הרי הוא תמיד ואם למוסף מוסף והוי סייעתא לה' יוחנן דאמר תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי רבנן נפדין תמימים שהרי עדיין לא משכן לסכין ול"ג תניא נמי הכי אלא תניא וי"מ תניא נמי הכי אדרב שמואל בר רב יצחק דאמר מודה ר"ש בשעירי חטאת שאין מקליין בגופן דקתני אם לא קרב ברגל כלומר בפסח יקרב בר"ח כו' ואם לא קרב ביוה"כ יקרב ברגל פירוש בסוכות ואם לא קרב ברגל זה של סוכות יקרב ברגל אחר היינו שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו אבל טפי מרגל אחר דהיינו בפסח לא מצי לאקרובי לגופיה דה"ל תרומה ישנה ולא להקריב בגופו לפי שמתחלתו לא הוקדש אלא לכפר על מזבח החיצון כלומר לכפר בחטאת וא"א לשנותו בנדבה אלמא אין מקליין בגופן אלא בדמיהן אבל קשה דאמאי נטר עד הכא לעיל ה"ל לאיתויי: שמתחלה לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון. אע"ג דבמתני' מפרש משום דבאין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו תרתי בעינן מקדש וקדשיו ומזבח החיצון לאפוקי שעיר הפנימי ואע"ג דמשמע לעיל דאי לאו משום גזירה אטו לפני כפרה היו מקליין אפילו במותר חטאת הפנימית היינו משום דהכי גמירי דמותר חטאת עבור לעולה: ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו. אין זה ב' כפרות אלא מה שקרבן אחר מכפר כדפ"ל א"י כפרה אחת לשוגג ואחת למזיד: לא אז משם עד שמוחלים לו. ואף על גב דתני במתני' בפרק בתרא דיומא (דף פה: ושם) על עשה ועל לא תעשה תשובה מכפרת ואמר נמי במס' חגיגה (דף ה) כל העושה דבר ומתחרט מוחלין לו מיד אפי' בשאר עבירות אינה מחילה גמורה אלא שמקליין לו הדין אבל במצות עשה מוחלין לגמרי: (תוספות)

רפ"ח קרבנות הצבור סכין מושכתו למה שהו. פירש רש"י ז"ל: דלויבא דר"ש קאמר, כלומר שאם מתחלה עולה (עולה) חובתו לכוף עולה נדבה ואין לריבין רעיה, וה"ק סכין השוחטין סתם מושכתו לקרבן שהופרש מתחלה לכך, ואפי' אין זה אותו קרבן עצמו כגון עולה תמיד לעולה קיץ, וכן פי' גם הרב ר' יוסף הלוי ו' מיגש ז"ל ללשון אחר, ואין מהוור אללא לויבא דרבנן דר"ש דאית להו נפלין תמידין קאמר, וכדגרסינן בפ"ק דזבחים (ו, ב) דגרסינן התם אמר ר' זירא שאני קרבנות לצור דלכ ב"ד מתנה עליהם כדשמואל, דלמא שמואל קרבנות לצור סכין מושכתו למה שהו, והכי נמי מוכח הכין מדלמינין ואף שמואל סבר לה להא דר' יוחנן דלמא ר' יהודה אמר שמואל (ב) קרבנות לצור סכין מושכתו למה שהו, ור' יוחנן כרבנן אית ליה דלכ ב"ד מתנה עליהם, אלמא שמואל נמי לרבנן דר"ש קאמר. ור"ח ז"ל פירש מושכן למה שהו עכשיו, כלומר שאין הקדש התמידין מושכן להיות תמידין, ולא הוקדשו לכך, אללא הסכין הוא שמושכן וקובעין למה שהו, שעד שעת השחיטה יכול לנטותו ולפדותו אם לא הוצרכו ללבו, דלכ ב"ד מתנה עליהם וכל' יוחנן קמיה', ול"ג תניא נמי הכי ואמתני' קאמר, וגם כן פי' הרב ר' יוסף הלוי ז"ל בח' מן הלשונות והוא הנכון, וכן פי' בתוס'. (רפ"ח)

בעומד במרדו ורבי היא דתניא רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בבשר שאם עשה תשובה יום הכפורים מכפר ואם לאו אין יום הכפורים מכפר מאי טעמא דרבי דתניא **[במדבר טו-לא]** כי דבר ה' בזה זה הפורק עול ומגלה פנים בתורה ואת מצותו הפר זה המפר ברית בבשר **[במדבר טו-לא]** הכרת תכרת תכרת לפני יוה"כ תכרת לאחר יוה"כ יכול אפילו עשה תשובה ת"ל **[במדבר טו-לא]** עונה בה לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה ורבנן הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא עונה בה שאם עשה תשובה ומת מיתה ממרקת ומי מצית מוקמת לה כרבי והא מדסיפא רבי יהודה היא רישא נמי ר' יהודה היא דקתני סיפא אחד ישראל אחד כהנים ואחד כהן משוח ומאן אית ליה האי סברא רבי יהודה מכלל דרישא ר' יהודה אמר רב יוסף רבי היא וסבר לה כר' יהודה א"ל אביי דוקא קאמר מר רבי סבר לה כר' יהודה אבל רבי יהודה לא סבר לה כרבי או דלמא מדרבי סבר לה כרבי יהודה אף רבי יהודה סבר לה נמי כרבי מיהו אורחא דמילתא קתני למימר דתלמיד סבר לה כרביה א"ל אין דוקא קאמינא רבי סבר לה כרבי יהודה אבל ר' יהודה לא סבר לה כרבי דתניא יכול יהא יוה"כ מכפר על שבים ועל שאינן שבים ודין הוא הואיל וחסאת ואשם מכפרין ויום הכפורים חסאת ואשם אין מכפרין אלא על השבים אף יוה"כ אין מכפר אלא על השבים מה לחסאת ואשם שאין מכפרין על המזיד כשוגג תאמר ליוה"כ שמכפר על המזיד כשוגג הואיל ומכפר על המזיד כשוגג יכפר על שבים ועל שאינן שבים תלמוד לומר **[ויקרא כג-כז]** אך חלק סתם סיפא מני ר' יהודה וקאמר שבים אין לא שבים לא ורמי סתם סיפרא אסתם סיפרא דתניא יכול לא יהא יוה"כ מכפר א"כ התענה בו וקראו מקרא קדש ולא עשה בו מלאכה לא התענה בו ולא קראו מקרא קדש ועשה בו מלאכה מנין ת"ל **[ויקרא כג-כח]** יום כפורים הוא מ"מ אמר אביי לא קשיא הא רבי והא רבי יהודה רבא אמר הא והא רבי ומודה רבי בכרת דיומא דאי לא תימא הכי כרת דיום הכפורים לרבי לית ליה אלאמה לא משכחת לה כגון דעבד בליליא ומית דלא אתא יממא לכפורי ליה אלא אימא

רש"י בעומד במרדו. דלא עבד תשובה ודקשיא לך זבח קשעים תועבה מתני' רבי היא דלמך יוה"כ מכפר על שאינן שבים והאי קרא מוקי לה בשאר יומי: פורק עול. סופר בעיקרו: מגלה פנים בתורה. בל על דברי תורה בחופצא ובגלי עזות פניו כגון (סנהדרין דף טו) מגשה שהיה יושב ודורש בחגדות של. דופי לה היה למשה לכתוב אלה ותענו היתה פלגש ויך רחובי בימי קציר חטים (בראשית ג): כתיב. בשר מילה: דבר ה' בזה זה הפורק עול. שציה דיבור רחוק שאמור בסניי אנכי ה' אלמך (שמות כ) שלל שמועו אותו אלה מפי הגבורה: ומגלה פנים. מלאפיה קרא בלשון ביזון וזה בזה דברי תורה הוא: זה המיפר ברית כשכר. שהיא מורה ויחידה: לא אמרתי אלה בזמן שעונה בה. אלא ששאינו עבד קרא ובהגך תלת הוא דגלי לך אף לאחר יוה"כ הא בשאר אש"פ שאינו עב יום הכפורים מכפר: ורבנן. דלית להו נמי בשאר עבירות דאין יוה"כ מכפר על שאינן שבים אלא רבי יהודה סבר לה כרבי יהודה א"ל אביי דוקא קאמר מר רבי סבר לה כר' יהודה אבל רבי יהודה לא סבר לה כרבי או דלמא מדרבי סבר לה כרבי יהודה אף רבי יהודה סבר לה נמי כרבי מיהו אורחא דמילתא קתני למימר דתלמיד סבר לה כרביה א"ל אין דוקא קאמינא רבי סבר לה כרבי יהודה אבל ר' יהודה לא סבר לה כרבי דתניא יכול יהא יוה"כ מכפר על שבים ועל שאינן שבים ודין הוא הואיל וחסאת ואשם מכפרין על המזיד כשוגג תאמר ליוה"כ שמכפר על המזיד כשוגג הואיל ומכפר על המזיד כשוגג יכפר על שבים ועל שאינן שבים תלמוד לומר **[ויקרא כג-כז]** אך חלק סתם סיפא מני ר' יהודה וקאמר שבים אין לא שבים לא ורמי סתם סיפרא אסתם סיפרא דתניא יכול לא יהא יוה"כ מכפר א"כ התענה בו וקראו מקרא קדש ולא עשה בו מלאכה לא התענה בו ולא קראו מקרא קדש ועשה בו מלאכה מנין ת"ל **[ויקרא כג-כח]** יום כפורים הוא מ"מ אמר אביי לא קשיא הא רבי והא רבי יהודה רבא אמר הא והא רבי ומודה רבי בכרת דיומא דאי לא תימא הכי כרת דיום הכפורים לרבי לית ליה אלאמה לא משכחת לה כגון דעבד בליליא ומית דלא אתא יממא לכפורי ליה אלא אימא

תוספות בעומד במרדו. הקשה הר"ר שלמה מדרי"ש דברק בתרא דיומא (דף פה: ושם) אמרין מיתה ויום הכפורים מכפרים עם התשובה עם התשובה אין בפני עצמו לא הא מני דלא כרבי והא לא אתיא אפילו כרבנן דאית להו דמיתה בלא תשובה מכפרת בשאר עבירות דלאו הנך שלשה ויש לומר דהכא לא קאמרי רבנן דמיתה ממרקת אלא עם היסורין והדינין שזדין אותו לאחר מיתה וע"י כך אינו נכרת לעולם הבא אבל עם התשובה מיתה ממרקת לגמרי שאין נדון עוד ביסורין לאחר מיתה אבל לרבי מיתה ויוה"כ בלא תשובה ממרקת לגמרי בשאר עבירות והשתא אתי שפיר כרבנן: שאין מכפרין על המזיד. פירש בקונטרס רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד אלא אשם שפחה חרופה ואשם נזיר טמא ואשם שבועת הפקדון וחסאת דשבוטת העדות וא"ת ונגמר מהנהו שמכפר על הזדון כשוגג וי"ל דאיכא למיפרך שכן אין מכפר על חייבי כריתות וחייבי מיתות ב"ד: הואיל ומכפר על המזיד. וא"ת נימא דיוה"כ לא יכפר על המזיד מידי דהוה אחטאת ואשם וי"ל דקרא דיוה"כ הוא איכא למ"ד דמשמע אפי' אינם שבים וכ"ע מודו דמרבינן במזיד ועוד דאדרבה נילף משעיר הנעשה בפנים שמכפר על המזיד: לא קראו מקרא קודש. פירש בקונטרס שלא קיבלו עליו בברכותיו לומר מקדש ישראל ויום הכפורים ואין נראה דלא אשכחן ברכות ביום הכפורים דליהו דאורייתא ונראה לר"ת קראו מקרא קודש שמוהו שב"ד קדשוהו ושבות ממלאכה בשביל קדושת היום ולא קראו מקרא קדש שאינו שבות מחמת קדושת היום אלא מחמת שמתעצל לעשות מלאכה: תלמוד לומר יום כפורים הוא מכל מקום. תימה דלמא בעשה תשובה איירי ולעולם סבר תנא דאינו מכפר אלא על השבין: דאי לא תימא הכי. ואם תאמר למה לו אך חלק למאי דס"ד השתא דידעינן מסברא דכרת דיום הכפורים לרבי לית ליה וי"ל דהמ"ל ולטעמך או שמא איצטרך אך אפי' חזר בו מעבירה אלא שמעט בכפרה שאינו רוצה שיום הכפורים יכפר: דעבד סמוך לשקיעת החמה. אבל לאחר שילוח שעיר לא מצי לאוקומה שהוא מכפר כל היום ואף על גב דמשמע לעיל (דף ח:) שאין קרבנות מכפרין על עבירות של אה"כ אפילו בו ביום דאמר נפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה שאני שעיר המשלח דכתיב ביה כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם משמע דכל היום יכפר אי נמי היום עצמו בלא שעיר המשלח מכפר קצת ואין כאן רבות גמור וכה"ג אשכחן בפרק קמא דבבא (דף ו. ושם) דעולה ממכרת על הירוש. מקויא ולא מקיבצא כלומר לגמרי והשתא (תוספות)

רש"י רבא אמר הא והא ר'. פירוש דכבא אהא לאוקומינהו כדח תנא ונסיב להו כר' יהודה שהימאה דספרא ולא פליג ר' יהודה עליוה דר' כלל, ביורסלמי (ה"ו) אמרו משל למי שאינו מודה שמכפר דלפ"ה מכפר מי אפשר למימר למלכא לית את מליך. (רש"י)

כרת דיממא לרבי לית ליה אלמה לא משכחת לה דאכל אומצא וחנקיה ומית אי נמי דאכל סמוך לשקיעת החמה דלא הוה שהות לכפורי ליה: אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח: הא גופא קשיא קתני אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח והדר תני מה בין ישראל לכהנים ולכהן משוח אמר רב יהודה הכי קאמר אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות ואין חילוק ביניהן ומה בין ישראל לכהנים ולכהן משוח אלא שהפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו וכו' ומני רבי יהודה היא דתניא **[ויקרא טז-לג]** וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים את אהל מועד זה היכל מזבח כמשמעו יכפר אלו עזרות כהנים כמשמעו עם הקהל אלו ישראל יכפר אלו הלויים והשוו כולן לכפרה אחת שמתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות דברי ר' יהודה רבי שמעון אומר כשם שדם שעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל על טומאת מקדש וקדשיו כך דם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו וכשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות כך וידויו של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות ולרבי שמעון הא ודאי הושוו מאי הושוו דבני כפרה נינהו מיהו כל חד וחד מכפר בדנפשיה מאי טעמיה דרבי שמעון דכתיב **[ויקרא טז-ז]** ולקח את שני השעירים איתקש שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים מה שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו דכתיב ביה אשר לעם אף שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות ורבי יהודה אמר לך להכי איתקוש שיהו שוים במראה ובקומה ובדמים הוא דאתא מאן תנא להא דתנו רבנן ושחט את שעיר החטאת אשר לעם שאין הכהנים מתכפרין בו ובמה מתכפרין בפרו של אהרן יכול לא יתכפרו בפרו של אהרן שהרי כבר נאמר אשר לו מעתה אין להן כפרה כשהוא אומר יכפר על הכהנים מצינו להן כפרה במה הן מתכפרין מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן שהרי הותר מכללו אצל ביתו ואל יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים שלא הותר מכללו אצל ביתו ואם נפשך לומר הרי הוא אומר **[תהילים קלה-יט]** בית אהרן ברכו את ה' בית הלוי ברכו את ה' יראי ה' ברכו את ה' מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כר' יהודה דאי ר' יהודה האמר כהנים יש להן כפרה בשעיר המשתלח ומני רבא אמר ר' שמעון היא דאמר כהנים אין להם כפרה בשעיר המשתלח אביי אמר אפי' תימא ר' יהודה הכי קאמר מעתה אין להם כפרה בטומאת מקדש וקדשיו כשהוא אומר יכפר על הכהנים מצינו שיש להן כפרה בשאר עבירות וכמו דמצינו שיש להן כפרה בשאר עבירות כך יש להן כפרה

רש"י ומקשוין וכרת דיממא לרבי לית ליה. בתמיה והא הדיחא כתיב כרת דיממא דכתיב בין בעינו בין במלחכה בעצם היום הזה **[ויקרא כג]**: וחנקתיה. שלא עבר עליו רגע מן היום לאחר עבירתו: סמוך לשקיעת החמה. עם לילת היום שלא עבר רגע ציוס אחר העבירה: דתניא חומר בשעיר כו' לא גרסינן לה: וכפר את מקדש הקדש. דעבודתה פרו ושעיר של ויום הכפורים כתיב המכפרה על טומאת מקדש וקדשיו. זה לפני ולפנים. על טומאת שארית לפני ולפנים כגון נטמא לפני ולפנים ושהה כדי שהטומאה דמחייבת ליה על שחייתו כדמפרש בפ' שני **[לקמן דף טז:]** זה היכל. אם נטמא בהיכל: זה מזבח. מזבח הזהב אם הקטיר קטורת בטומאה ופשהיה: אלו העזרות. נכנס לעזרה בטומאה: הושוו כולן ככפרה אחת. בהא יכפר בתרא השוקה כהנים ליום וישראלים מלמד שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות דלילו בטומאת מקדש וקדשיו ליכא למומר דהשוו שהרי הפר מכפר. על הכהנים ושעיר הפנימי על ישראל: ר' שמעון אומר כשם שדם השעיר. לבדו מכפר על ישראל בטומאת מקדש בלא שום ידיו שהרי אין שום ידיו בשעיר הפנימי כך דם הפר לבדו בלא ידיו מכפר על הכהנים בטומאת מקדש ואייתר ליה וידיו הפר לשאר עבירות: הא ודאי הושוו ככפרה אחת ואי בשאר עבירות לא הושוו ככפרה אחת: ומשני הושוו דבני כפרה נינהו. לכן הושוו ללמדך שיש לכולם כפרה בין בטומאת מקדש בין בשאר עבירות: מיהו כל חד בדנפשיה. אלו בפר ואלו בשעיר: אשר לעם. ולא לכהנים: הותר מכללו. מכלל שאמר אשר לו דמשמע לו ולא לאחרים הותר: אלל ביתו. דכתיב **[ויקרא טז]** וכפר בעדו ובעד ביתו: ואם נפשך לומר. להקשות כלום על המדרש הזה ולקמיה מפרש מה יש לו להקשות: הרי הוא אומר כו'. ע"כ המהר"ם מלמדך שמתכפרים בפרו של אהרן שנאמר בית אהרן ברכו את ה' הרי כל הכהנים קרויו ביתו הרי הם ככלל ובעד ביתו: מאן תנא. להא מתניתא דקתני מעתה אין להן כפרה דמשמע דאם לא כפר יתכפרו אין להם כפרה כלל: דלא כרבי יהודה. אלא כר"ם דאמר כל כפרותיהו בפר תלויהו דאי רבי יהודה ח"ו לא מכפרי בפר אית להו כפרה מיהו בשעיר המשתלח בשאר עבירות: אביי אמר כו'. והכי קאמר מעתה אין להם כפרה **[רש"י]**

תוספות אתי שפיר דלא קאמר כגון שמת קודם שנשתלח השעיר או כגון דליכא שעיר המשתלח כדאמר לעיל **[דף ח:]** ונפקא מינה היכא דלא עבד חיצון וי"מ דיום הכפורים בלא שעיר המשתלח מכפר לגמרי ונפקא מינה דשעיר מכפר מיד ויום הכפורים אינו מכפר עד שתחשך למוצאי יום הכפורים דתניא חומר בשעיר מביום הכפורים שהשעיר מכפר מיד ויום הכפורים עד שתחשך חומר ביה"כ מבשעיר שיום הכפורים מכפר בלא קרבן מה שאין כן בשעיר והא דנקט כגון דחנקתיה אומצא לא דוקא אלא הוא הדין שמת בו ביום ולרווחא דמילתא נקטה. אי נמי אפילו לא מת בו ביום אלא אחר כמה ימים וכגון דעבד סמוך לשקיעת החמה: וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים. פירש בקונטרס דבטומאת לפני ולפנים ובטומאת היכל מיירי וקשה דאמאי צריך קרא לכולהו הא לקמן פ"ב **[דף טז:]** גבי כרת לא מצריכין אלא חד קרא לכולהו ושמה כיון שהושוו לענין כפרה הושוו לכל דבר ומיהו קשיא שצריך לדחוק הקונט' לפרש מזבח כמשמעו כגון שהקטיר עליו בטומאה וא"כ היינו טמא ששימש ולא משעיר שיכפר שעיר הפנימי על כהן ששימש בטומאה ועוד אי בטומאת מקדש וקדשיו איירי הכא לרבי יהודה מאי קאמר לעיל **[דף ח.]** רבי שמעון אומצא הוא מוכרע הא אפי' לרבי יהודה נמי ממקומו מוכרע ועוד דבס"פ הוציאו לו **[יומא דף סא.]** מייית לה אמתניתין דוכן בהיכל וכן במזבח הזהב דמתני' לענין הזאה ע"כ נראה דבזוהא איירי לפני ולפנים היינו על בין הבדים וההיכל היינו על הפרכת ומזבח היינו מזבח הזהב ועזרות היינו שירי הים שהיה שופך על יסוד מעריב של מזבח החיצון שהיה בעזרה דבתנן באיזהו מקומן **[זבחים מז.]** ומיהו קשיא הא דנקט עזרות דה"ל למומר עזרה ועוד דהזאות כולהו כתיבי בהדיא בפרה שיהא לעינבוא לא איצטרך דנפקא לן בפרק איהו מקומו **[שם דף נב:]** ובפרק הוציאו לו **[יומא דף ס:]** וכלהו וכפר אם כלה כיפר ואם לא כלה לא כיפר וי"ל דאיצטרך האי קרא דכתיב משוח ומרובה בגדים יכול לעשות כן לפי שכל הפרשה כתיב בה אהרן וכן תניא בת"כ וכפר כהן אשר ימשח מת"ל לפי שכל הפרשה כולה אמור בה אהרן לכן כתיב וכפר את מקדש הקדש וגו' שכל משוח ומרובה בגדים צריך לעשות כן: הושוו כולן לכפרה אחת. אבל לשעיר הפנימי לא הושוו דכתיב אשר לעם ודרשינן בסמוך ולא לכהנים: ואיתקש שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים. תימא דבפ"ב דכריתות **[דף כה:]** גבי חטאים דומיא דפשיעים פריך האי בשעיר הנעשה בפנים הוא דכתיב והשתא לגמר מיניה שעיר המשתלח דהא איתקש: **[תוספות]**

רשב"א יש פסדים דגר' הכי דתניא חומר בשעיר מיום הכפורים. ורש"י ז"ל העביר על זה קולמוס, ואמר דלא גר' ליה כלל, ובודאי דמאן דגרסי דתניא שפוש הוא, דהא לא שייך כלל למאי דתיריגיה, אלא מיהו ה"ג תנא חומר בשעיר מיום הכפורים וכו' שהשעיר מכפר מיד וי"ה עד שתחשך, ולפי שהרלו מהתחילה דלכליהו בליליא ח"ו דיממא וחנקתיה אומצא דמשמע י"ה מכפר מיד אם לא מה, השתא פירוק פירוק' אחרינא דמשתכחת לה אפילו אכל בשחר ומת קודם שתחשך, דמתני' תנא שאין י"ה מכפרת עד שתחשך, וזיזולמיה **[ה"ו]** מפורש כן, דעביד פלוגתא דהי לישני, דגרסינן ההם ר' יוצא אמר י"ה כל שחר, פירוש כל שעה ושעה מכפר, ר' חנינא בן סוף, מה צנינים מת מיד, על דעתיה דר' יוצא כפר מיד על דעתיה דר' חנינא לא כפר, אמר ר' יוצא מתניתא מפייהו לר' חנינא חומר בשעיר שאין כן ביה"ה שהשעיר מכפר מיד וי"ה משתחשך. ותמיה אנו על הרב ר' יוסף הלוי ז"ל שגורם **[תנא]** ותנא, ופירש דלפירוקא קמא האי דקאמר כגון דלכל אומצא ותקתיה מקמי מהני' יומא, דלכלמא י"ה אינו מכפר עד שתחשך, ע"כ. ותמיה הוא דלא כן למה נקט חנקתיה אומצא ומת כלומר אפילו אכל בלילה ומת בהאי היום, אלא גירסא זו אינה נכונה. חומר בשעיר שהשעיר מכפר מיד וי"ה אינו מכפר עד שתחשך וחומר ביה"ה מכפר בלא קרבן כשעיר שאינו מכפר בלא קרבן. וי"ל דה"פ ד"ה בלא שעיר המשתלח מכפר מש"כ בשעיר שאינו מעפ"י שהגידלו עליו אלא א"כ שנחלה ושלוחו הרי קרבן, לפי ששניהם שוין הקרבן בפניהם והמשתלח, ושפניהם קרבן ליום והשני משתלח לעזאזל, וא"כ יש לי לפרש ש"ה מכפר בלא קרבן שעיר הנעשה בפנים מש"כ בשעיר שאינו מכפר אלא אם כן קדם של שם שנעשה בפנים, וזה נ"ל יותר מדקאמר שאין מכפר בלא קרבן, ואלו לפירוש הראשון לא ניחא שאין שלוחו קרוי קרבן. קשיא לוי אשמעתיו דמוקמי' מהני' דעל חצוה כרת אומצ' ללא עבד השובה, שאם דלמרינן ד"ה מכפר אף על שאין קרבן, דהא מהני' שעיר המשתלח קתני דמכפר ולא הזכירו י"ה בהא מהני', ור' יום הכפורים שמענו לו

ולא שעיר המשהלה, וי"ל דעיקר כפרתו של שעיר המשהלה משום תקפו של י"ה הוא ואף הוא מכפר ל"ה אף על שאינו שבין. אלא שעדיין אני תמיה א"כ למה לא שנו במשנתנו שעיר המשהלה וי"ה, ולכ"ה הוא משמע שעיר המשהלה או י"ה כלומר אפילו בלא שעיר. עוד קשור לי לשמעתון לפיכך קמ"ל וכן ל"ה [זיכרון] דירושלמי (ה"ו) דלית להו ד"ה מכפר מיד, א"כ שעיר המשהלה למה דהא י"ה יום מכפר בלא שעיר ואפילו מת מיד, וי"ל לעבירה שנעשית בשעת שילוח ומה מתוכה, שהיום אינו מכפר אהרי מה מתוכה, וכמו שאמרו במתקפתיה אומ"ל, אבל השעיר מכפר, ועוד כל"ע. (רש"ב"א)

א

-

יד

דף

בטומאת מקדש וקדשיו במה הם מתכפרין מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן שהרי הותר מכללו אצל ביתו ואל יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים שהרי לא הותר מכללו ואם נפשך לומר הרי הוא אומר [\[תהילים קלה-יט\]](#). בית אהרן ברכו את ה' וגו' ומאי אם נפשך לומר וכ"ת ביתו כתיב כולן קרויין ביתו שנא' בית אהרן ברכו את ה' יראי ה' ברכו את ה' והאי אשר לעם להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה דקאמר רחמנא מדעם ליהוי ההוא [\[ויקרא טז-ה\]](#) מונמאת עדת בני ישראל נפקא והאי אשר לו להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא משלו הוא מביא ואינו מביא משל צבור יכול לא יביא משל צבור שאין הצבור מתכפרין בו אבל יביא משל אחיו הכהנים שאחיו הכהנים מתכפרין בו ת"ל [\[ויקרא טז-ו\]](#)

פרק שני - ידיעות הטומאה

מתני' ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע נטמא וידע ונעלמה ממנו הטומאה וזכור את הקדש נעלם ממנו הקדש וזכור את הטומאה נעלמו ממנו זה וזה ואכל את הקדש ולא ידע ומשאל ידע הרי זה בעולה ויורד נטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה וזכור את המקדש נעלם ממנו מקדש וזכור את הטומאה נעלם ממנו זה וזה ונכנס למקדש ולא ידע ומשיצא ידע הרי זה בעולה ויורד: אחד הנכנס לעזרה ואחד הנכנס לתוספת העזרה שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים וסנהדרין של שבעים ואחד ובשתי תודות ובשיר ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן וכל ישראל אחריהם:

רש"י מתני' ידיעות. שהן ארבע. כבר פירשתי בפרק ראשון במשנה (דף ב:): נטמא וידע. שנטמא או בשעת טומאה או אחרי כן: אחד הנכנס לעזרה ראשונה ואחד הנכנס לתוספת. שהוסיפו עליה אחרי כן: שאין מוסיפין כו'. לפיכך היא קדושה כראשונה: אלא במלך כו'. כולו ילף מקראי. ובשתי תודות. מפרש בגמרא שני לחמיו תודה והיו נטמאין אותה בהיקף סביב: ובשיר. מפרש בגמרא: (רש"י)

תוספות מתני' ידיעות הטומאה. מתוך פ"ה משמע שרוצה לפרש כולה מתניתין בדיעה גמורה שפירש וידע שנטמא ואע"ג דמוקמא מתניתין כרבי דאמר ידיעות בית רבו שמה ידיעה מ"מ נקטה לה במתניתין סתם ידיעה אע"ג דלא צריך והמדקדק יכול לפרש כולה מתניתין בדיעות בית רבו: (תוספות)

רש"ב"א נטמא וידע. לפי מה שאנו מעמידין משנתנו כו' כדאיתא בריש מכלתין, האי ידע לאו דוקא ידע, אלא אפילו ידיעת בית רבו הו"ל ידיעה (לקמן יד, ב), ואי נמי ידיעה ממש ככ"ע (שם), וכריכה נמי ידיעה ממש לחיטוי שנשבה לבין הגוים שאין לו ידיעה כלל ואפילו מבית רבו וכדאמרינן בריש מכלתין (ה, א). (רש"ב"א)

ב

-

יד

דף

הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת וכל שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייב עליה: נטמא בעזרה ונעלמה ממנו טומאה וזכור את המקדש נעלם הימנו מקדש וזכור הטומאה נעלם ממנו זה וזה והשתחוה או ששהה בכדי השתחוה או בא לו בארוכה חייב בקצרה פטור זו היא מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה ואיזו היא מצות עשה שבגדה שחייבין עליה היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו: רבי אליעזר אומר השרץ ונעלם ממנו על העלם שרץ חייב ואינו חייב על העלם מקדש רבי עקיבא אומר ונעלם ממנו והוא טמא על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם

מקדש ר' ישמעאל אומר ונעלם ונעלם שתי פעמים לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש: **גמ'** אמר רב פפא לאביי שתיים שהן ארבע שתיים שהן שש

הויין ידיעות הטומאה תחלה וסוף ידיעות הקודש תחלה וסוף ולטעמך תמני הויין דהא איכא טומאה דקודש וטומאה דמקדש תחלה וסוף הא לא קשיא שם טומאה אחת היא מכל מקום שית הויין אמר רב פפא לעולם תמני הויין ארבעי קמייתא דלא מיייתן ליה לידי קרבן לא קא חשיב ארבעה בתרייתא דמיייתן ליה לידי קרבן קא חשיב ואיכא דאמרי אמר רב פפא לעולם תמני הויין וארבעי קמייתא דליתנהו בכל התורה כולה קא חשיב ארבעי בתרייתא דאיתנהו בכל התורה כולה לא קא חשיב בעי רב פפא נעלמו ממנו הלכות טומאה מהו היכי דמי אילימא דלא ידע אי שרץ טמא אי צפרדע טמא זיל קרי בי רב הוא לעולם דידע בטומאת שרץ וכגון דנגע בכעדשה ולא ידע כעדשה אי מטמא אי לא מטמא מאי כיון דידע דמטמא שרץ בעולם ידיעה היא או דלמא כיון כעדשה לא ידע אי מטמא אי לא מטמא העלמה היא תיקו בעי רבי ירמיה בן בבל שעלה לארץ ישראל ונעלם ממנו מקום מקדש מהו אליבא דמאן אי אליבא דרבי עקיבא דבעי ידיעה בתחלה הא לא מחייב על העלם מקדש אי אליבא דרבי ישמעאל דמחייב על העלם מקדש הא לא בעי ידיעה בתחלה לא צריכא אליבא דרבי דבעי ידיעה בתחלה ומחייב על העלם מקדש ואמר ידיעת בית רבו שמה ידיעה מאי כיון דידע דאיכא מקדש בעולם ידיעה היא או דלמא כיון דמקומו לא ידע ליה העלמה היא תיקו: אחד הנכנס לעזרה וכו': מנא הני מילי אמר רב שימי בר חייה דאמר קרא [\[שמות כה-ט\]](#) ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו

רש"י פנימית וחילוניה. מפרש בגמרא: ונאכלת ונפרפת. נמי מפרש בגמרא: טעמא בעזרה. וידע שנטמא: הפתחיה. בעלעלם זה: או ששהה כדי הפתחיה. בגמרא מפרש שיעורה: או שבה לו בחרוכה. שילא לו דרך חרוכה שיש קצרה הימנו ללחא: חייב. ואפי' לא שיה תחלה ושיעורין הללו הלכה למשה מסיני הם בני שנטמא בתוך העזרה: בקצרה פטור. היכא דלא הפתחיה ולא שיה: זו היא. טומאה שאיכא לו בתוך עזרה: זו היא מלאת עשה שבמקדש. דיש כאן מלאת עשה וישלחו מן המחנה וגו' וכל עמא לנפש (במדבר ה): שאין חייבין עליה. בית דין פר בהוראה ולא כהן משיח כדמפרש בגמרא: ואיזו היא מלאת עשה שבגמרא? אפי' דתנא בהוראה (דף ה) אין חייבין על עשה שבמקדש אבל חייבין על עשה שבגמרא הקני הכא איזו היא מלאת עשה שבמקדש ואיזו היא שבגמרא: היה משמש עם הטוהרה. היינו דומיא דעשה שבמקדש שאיכא לו הטומאה משפא בהיתר לידי כניסה: ואמרה לו נטמאחי. עכשיו ופירש מיד בקושי האב: חייב. אלא יעמוד בלא ליקח עד שימות האב ויפדוה בלא קושי וזהו עשה ובגמרא ליקח לה: הארץ ונעלם. או נכבדו שרץ טמא ונעלם ממנו (ויקרא ה): ר' עקיבא אומר כו'. בגמרא מפרש מאי בנייהו: גמ' ה' אמר רב פפא לעולם תמני הויין וארבעי בתרייתא דמיייתן ליה לידי קרבן חשיב כו' ידעוהו אחרונות מודיעות אותו שחטא ואית גרביה ארבעי קמייתא דמיייתן ליה לידי קרבן קא חשיב ואין נראה לו דה"כ מאי איכא דלמרי אם מפני שני הטעם אין דרך הש"ס לומר כן ולא ישאל אחריו מאי בנייהו: ארבעי בתרייתא. ידיעות שבקרבן איכא בכל התורה שאין אדם מביא חטאת אלא"כ נודע לו שחטא: ארבעי קמייתא. ידיעות שבחטא: ליתנהו בכל התורה. שהאובל חלב שבגג אפי' לא נודע לו על חטאיה ז' מעולם שהיא חלב ולאחר חטאה נודע לו חייב: נעלמו ממנו הלכות טומאה. כשנגע בשרץ וידע שנגע בשרץ אבל אינו יודע שהוא טמא: אי שרץ טמא. כגון הכב והלמטה שדומין ללפפרדע וסבור שאינו מטמא: זיל קרי בי רב הוא. חוטאות של בית רבן קורין החולד והעכבר והכב הלכך אין זו העלמה ויש כאן ידיעה בתחלה ומשאל כל הארץ נעלמה ממנו נגיעה רשונה יש כאן ידיעה בתחלה והעלם אחריו ולכשיודע לו בסוף יהא חייב: ידיעה בתחלה יש כאן: העלמה היא. ואין כאן ידיעה בתחלה: כן בכל. שידע שיש מקדש בירושלים אבל אין יודע מקומו מהו איכא ידיעה בתחלה או דלמא הא דתנן נעלם ממנו מקדש בני ששהיכו בו כבר קאמר: הא לא בעי ידיעה בתחלה. כדלמרינן בשלח פירקין (דף יט): אליבא דרבי. דלמרינן בשמעתא קמייתא שפירקין קמא (דף ז). דבעי ידיעה בתחלה ומחייב על העלם מקדש: ידיעה היא. למהיו ידיעה בתחלה: או דלמא כיון דמקומו לא נודע לו. מעולם אין כאן ידיעה בתחלה ולא דמי לידעת בית רבו דטומאה דלחיו ההם למד שהשרץ טמא וכשנגע בו ידע שנגע בשרץ אבל לא נזכר לו להכיר שהוא טמא כשנגע בו וזהו ההם קאמרין כיון שלמד שהנגע בשרץ טמא וזהו ידע כשנגע בו זה העלם אבל זה לא ידע מקום מקדש מימיו אין כאן ידיעה בית רבו: מה"מ. דבעינן כל הני לחוספת עזרה: (רש"י)

תוספות ארבעי קמייתא דלא מיייתן ליה לידי קרבן כו'. זאת הגירסא עיקר וכן נראה לקונטרס אע"פ שפ"ה בריש מסכת שבת (דף ג. ושם) הנהו דאתו לידי חיוב חטאת קחשיב דהיינו העקירות לא קשיא מידי דהתם מיירי בזה עוקר זה מניח ובהנחה אין המניח יכול לבא לידי חיוב חטאת אבל העוקר היה יכול לבא לידי חיוב חטאת אם היה גומר הוצאה אבל הכא בדיעה ראשונה לא נתייב ובדיעה האחרונה נתייב: זיל קרי בי רב הוא. והוי כמו שיש כאן ידיעה שהיה לו לשאול כיון שדבר זה ידוע לתינוקות אבל שרץ דמטמא בכעדשה דבסמוך אין ידוע אלא לתלמידים וא"ת תיפוק ליה דידע בבית רבו כשלמד דצב מטמא וי"ל בשלל למד אלא אהא שהעולם הזהים ולא ידע באיזה א"נ למד ולא הביין בין צב לצפרדע מעולם ועוד יש לפרש זיל קרי בי רב הוא כלומר הרי ע"כ למד בבית רבו שצב כתיב בפרשה ובתינוק שנשבה ליכא לאוקומה כיון שידע דחד מינייהו מטמא: ונעלם ממנו מקום מקדש מהו. לפי מה שפי' דחשיב ידיעה מה שהיה לו לשאול צריך לפרש דבזמן הזה מיירי שאין מצוי לישראל היכן מקומו ומ"מ נקט בן בבל לפי שבני א"י רגילין להכיר יותר ויש תימה אמאי לא חשיב בכך ונעלם מכלל דידע כמו שנעלמה מעיני כל חי (איוב כח) דגבי תורה: או דלמא כיון דמקומו לא ידע ליה העלמה היא. פי' בקונטרס דלא דמי לידעת בית רבו דהתם ידע ששרץ מטמא וכשנגע בשרץ לא נזכר לו שלמד שיהא טמא כשנגע בו משמע דלא הויה ידיעת בית רבו ידיעה אלא"כ ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ ולעיל בפ"ה (דף ה). דמריך ומי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו ומשני משכחת לה בתינוק שנשבה בין הנכרים ה"מ לשנויי כגון שלא ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ: (תוספות)

רש"י גמרא: אלימא ללא ידע אי שרץ מטמא או לפרדע מטמא. פשיטין שנגע נכב אבל סבור דאין הכב מטמא אלא לפרדע הוא דמטמא, מי הויה ידיעה כיון דידע דנגע בשרץ ממש, או לילמא ללא הויה ידיעה כיון דלא ידע שנגע בשרץ מטמא, ובמי שלמד בבית רבו הויה בעינן דהסא ישראל בדלית ליה ידיעת בית רבו, ולפיכך הויה האו ודלית ידיעה היא, לכל שלמד וידע שרץ מטמא אע"פ דסבור דאין הכב מטמא, אין בכך כלום, דלחיו כריך לחכם שידועו עכשיו אלא זיל קרי בי רב הוא, שהרי מפרש בכתוב החלב והעכבר והכב, ואוקומא לבעי כגון דידע שהכב מטמא אלא שנגע בתחילה קטנה כעדשה, ואינו יודע אם מטמא כעדשה אם לאו, דהא לאו קרי בי רב הוא, דהא כריך חכם להודיעו, וכיון שכן מי נטמא דלפ"ה ידיעה היא זו, כיון דידע דמטמא שרץ בעלמא וחיוב, או לילמא כיון דלא ידע אי כעדשה מטמא העלמה היא ופטור. והאוי העלמה דקאמר. לאו דוקא, דהשקא אי הויה ידיעה וחיוב או לא הויה ידיעה ופטור קאמרין, אלא העלמה היא כלומר לא ידיעה היא ופטור קאמר, וכן פירש גס הרב ר' יוסף הלוי ז"ל, אבל ר"ח ז"ל פירש או דילמא העלמה היא וחיוב, ונראה שהיא מפרש עיקר בעינן אי הויה העלמה או לא דכיון שידע שנגע ועדיין זכור הוא אלא שנעלמה ממנו טומאה שאינו יודע שאם נטמא בכך העלמה היא וחיוב. כן בכל שפלה לארץ ישראל ונעלם ממנו מקום מקדש מהו. כלומר כן בכל שנגע בשרץ וזכור הטומאה וידע שאסור לו ליכנס למקדש, אלא שאינו יודע מקום מקדש, ונכנס למקדש וסבור שהוא חתר הדיוט, מי הויה ידיעה או לא. ואשקין אליבא דמאן, אי אליבא דר' עקיבא מה לי נעלם ממנו מקדש מה לי לא נעלם, והא ר' עקיבא לא מחייב על העלם מקדש וכיון שזכור הטומאה אפי' נעלם ממנו מקדש פטור הוא, דהא ליכא העלמה טומאה, ואי אליבא דר' ישמעאל דלית ליה העלמה מקדש חייב דכיון דלכסוף ידע אפי' נעלם ממנו בתחילה וכו' ונכנס חייב הוא, כיון דלחיוב ידיעה בסוף. ואוקומא אליבא דר' דבעי ידיעה בתחילה כר' עקיבא, ואיה ליה העלמה מקדש היא העלמה, ואיה ליה ידיעה בית רבו שמה ידיעה, דכיון דידע דלחיוב מקדש בעולם ידיעה היא, או דילמא כיון דמקומו לא ידע ליה העלמה היא, ולא הויה ידיעה וספקה בחיקו. וא"ת והאיכא ידיעת בית רבו, כבר פירש רש"י דלא דמי לידעת בית רבו דטומאה, דאלו התם ידע שהשרץ מטמא וכשנגע בו ידע שנגע בשרץ אבל לא נזכר לו שנטמא כשנגע בו, והאוי האויכא התם קאמר כיון שלמד שהנגע בזה השרץ טמא וזה ידע כשנגע אין זה העלם, אבל זה לא ידע מקום מקדש מימיו ואין כאן ידיעה בית רבו עכ"ל הרב ז"ל, והו עולה יפה לתירוץ שנתנוהו. אלא שבעיקר פירוש בדיעת בית רבו קשה טובא, דאי אין ידיעה בית רבו אלא בידוע שיה שרץ מטמא וידע שנגע בו, מאי קא מקשה ענה בריש מכלתין (ה) ה' מקדשני אין זה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף מיהו איכא דלית ליה ידיעה בית רבו, ולא ושאכחו ליה פיתיה אלא בחיוב שנגע לבין הגויים, ואם איחא איכא ויכיל דלית ליה ידיעה בית רבו, ואפילו חכם דנגע בשרץ ולא דעתימה ולא ידע מעולם שנגע בשרץ או שנגע בתחילה ולא הכיר בה שהיא של שרץ מטמא. אבל בגמרא הר"כ בנו"ל כתוב דלא דמי האוי לידעת בית רבו, דהתם יודע שהשרץ מטמא, ואם ידע שנגע בו ידע שנטמא, ואפילו אינו מכיר תחילה וזה הכיר בה שהיא של שרץ מטמא. אבל בגמרא הר"כ בנו"ל כתוב דלא דמי האוי לאיכא מקדש בעולם, כיון שהוא בלוחו בית וסבור שאין בית זה בית המקדש, הרי אין לו מקדש בעולם, וכיון שהוא מדעתו נכנס שם וידע שהוא טמא ואינו יודע מקדש אין זו ידיעה. ומידקא מבעיה גבי מקדש ולא גבי קדש וכגון דלא ידע שיה בשר קדש הוא, משמע דהתם חייב ואפילו לא היה לו היכר בשום קדש בעולם, שאין בשר קדש ידוע מחמת עלמו

כדי שיהא לזה (הסרון) ידיעה כשלא ידעה שגר קדש ט"כ, וגם זה דחוק בעיני קהת. ונראה לי דבטומאה סרטיס ונבגלות וחדם לכל טומאתו הויא ידיעת בית רבו ידיעה, שאי אפשר לעולם בלא (אלא) וטומאה זו ישנה בעולם בכל עת, אבל מקדש וקדשו רעפי"י שלמזו רבו לכשיהיו אסור למי שנטמא ליכנס למקדש לכשיבנה ולאכול את הקדש לכשיהיה, מ"מ כיון ששבעה שלמזו רבו אפשר שאינו, ועשאו נמי לא ידע מקום מקדש ואינו יודע היכן הוא לא חשבינו ליה ידיעה כנ"ל. (רשב"א)

דף טו - א

וכן תעשו לדורות מתיב רבא כל הכלים שעשה משה משיחתו מקדשתו מכן ואילך עבודתו מחנכתו ואמאי ונימא וכן תעשו לדורות שאני התם דאמר קרא **[במדבר ז-א]** וימשחם ויקדש אותם אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה אימא אותם במשיחה לדורות או בעבודה אמר רב פפא אמר קרא **[במדבר ז-ב]** אשר ישרתו בם בקדש תלאן הכותב בשירות השתא דכתב רחמנא אשר ישרתו אותם למה לי אי לא כתב רחמנא אותם הוה אמינא הני הוא דבמשיחה לדורות במשיחה ובעבודה דהא כתב וכן תעשו מיעט רחמנא אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה: ובשתי תודות: תנא שתי תודות שאמרו בלחמן ולא בבשרן מנהגי מילי אמר רב חסדא דאמר קרא **[נחמיה יב-לא]** ואעמידה שתי תודות גדולות ותהלוכות לימין מעל לחומה מאי גדולות אילימא ממין גדול ממש נימא פרים אלא גדולות במינן מי איכא חשיבותא קמי שמיא והתניא נאמר בעולת בהמה **[ויקרא א-ט/יג/יז]** אשה ריח ניחח במנחה **[ויקרא ב-ב/ט]**

דף טו - ב

וכי תימא דמחמיץ להו לשירים ומקדש בהו והכתיב **[ויקרא ו-י]** לא תאפה חמץ חלקם ואמר ריש לקיש חמץ חלקם לא תאפה חמץ אלמה לא אפשר דמקדש בשתי הלחם בעצרת משום דלא אפשר היכי נייעביד נבנייה מאתמול וניקדשיה מאתמול שתי הלחם בשחיטת כבשים הוא דקדשי נבנייה מאתמול וניקדשיה האידיא בעינן קידוש בשעת הבנין נבנייה ביום טוב ונקדשיה ביום טוב אין בנין מקדש דוחה יום טוב נשבעה לבתר הכי ונבנייה וניקדשיה איפסילא ליה בלינה נבנייה ממעלי יומא ונשייר ביה פורתא דעד דקדיש יומא לאלתר נגמריה וניקדשיה אין בנין בית המקדש בלינה דאמר אביי מנין שאין בנין בית המקדש בלינה שנאמר **[במדבר ט-טו]** וביום הקים את המשכן ביום מקימו בלינה אין מקימו הלכך לא אפשר: ובשיר: ת"ר שיר של תודה בכנורות ונבגלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים ואומר **[תהילים ל-ב]** ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעים ויש אומרים שיר של נגעים מאן דאמר דנגעים דכתיב **[תהילים צא-י]** ונגע לא יקרב באהלך ומאן דאמר פגעים דכתיב **[תהילים צא-ז]** יפול מצדך אלף ואומר **[תהילים צא-א]** יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן עד **[תהילים צא-ט]** כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונך וחוזר ואומר **[תהילים ג-א]** מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה על עמך ברכתך סלה: רבי יהושע בן לוי אמר להו להני קראי וגאני היכי עביד הכי והאמר ר' יהושע בן לוי אסור להתרפאות בדברי תורה להגן שאני ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה אי דאיכא מכה אסור ותו לא והתנן הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא הא איתמר עלה א"ר יוחנן ברוקק שנו לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה: ב"ד מהלכין ושתי תודות אחריהן וכו': למימרא דבית דין קמי תודה אזלי והכתיב **[נחמיה יב-לב]** וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה הכי קאמר בית דין מהלכין ושתי תודות מהלכות ובית דין אחריהם כיצד מהלכות רבי חייא רבי שמעון ברבי חד אמר זו כנגד זו וחד אמר זו אחר זו מאן דאמר זו כנגד זו הפנימית הך דמקרבא לחומה מאן דאמר זו אחר זו הפנימית הך דמקרבא לב"ד תנן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת בשלמא למאן דאמר זו אחר זו אמטו להכי פנימית נאכלת משום דאיתא חיצינה קמה וקדשה לה אלא למאן דאמר זו כנגד זו תרווייהו בהדי הדדי קא מקדשי ולטיעמך למאן דאמר זו אחר זו חדא מי מיקדשא הא כל שלא נעשית בכל אלו תנן ואפי' למ"ד באחת מכל אלו הני תרווייהו חדא מצוה היא אלא א"ר יוחנן

רש"י וכי תימא דמחמיץ לשירים. ללא הפיד קרא אלף חקודס קמייה שכל יקטיר קומץ מחמץ למזבח כדכתיב סיפיה דקרא כל שאור וכל דבש לא תקטירו: אלמה לא. בתמיה וכי לא אפשר לקדשה במנחת חמץ הא אפשר דניקדשה בשתי הלחם הבאים בעצרת שהן חמץ כדכתיב **[ויקרא כג]** חמץ תאפינה: מחממו. מערב זו"ט: בשחיטת כבשים הוא דמיקדשי. אף על פי שבאים מתרומות הלשכה קדושת דמים היא זו אבל קדושת הגוף לפסול ביואלא לא קדשי אלא בשחיטת שני כבשי עצרת שהלחם בא עמהם דגמרינן מלחמן תודה ששחיטת הזבח מקדשתו כדלמרינן במנחות **(דף עה:)** קרבנו על זבח תודה שלמזו מלמד שאין הלחם קדוש לקרותו קרבן אלא על ידי זביחת התודה והכי נמי זביחת כבשים קדשי ואין הכבשים נשחטין אלא ביום טוב: נבנייה ביום טוב. יגמור את הבנין ביום טוב: אין בנין בית המקדש דוחה את יום טוב. כדלמרינן ביצמנות דפרק קמא **(דף ו.)** יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה' כולכם חייבין בכבודי אחסם והמקדש חייבין בכבודי שהזרתו על השבת וימים טובים נמי שבתות אוקרו: נשבעה. ללחם עד למחר ונבנייה למחר ונקדשיה למחר איפסלו להו בלינה ונעשו נותר שהרי מן הנאכלין ליום ולינה הם. דעד דקדיש יומא. למולאי יום טוב משתחשך מיד נגמריה להווא פורתא ונקדשיה: בלינה. קודם חזרת שעדיין זמן חילתו הלכך לא אפשר בחמץ אלא במנחה: תנו רבנן שיר של תודה. היו אומרים שם בכנורות וכו' והוא שיר של תודה מזמור לתודה **(ההלים ק:)** ארוממך ה' וגו'. הוא מזמור שיר תוכנה הביא לכך אומר אוחז: ושיר של פגעים. וישב בסתר עליון ולפי שאמרו משה בהקמת משכן דכתיב **(שמות לט)** ויבדך אוחם ומה דבין יהי רצון שהשירה שכינה במעשה ידיים ויהי נועם ה' אלהינו עליו והכי איתא בתורת כהנים והוא מאחד עשר מזמורים שאמר משה בספר ההלים מתפלה למשה עד סוף מזמור לתודה: פגעים. מתיקין שפועלי בני אדם לזיקה: ואומר ה' מה רבו כרי. לפי שנאמר בו רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה שהיו מתהלוצים בשבי יהודה וזנימין כשהו בני ישראל בני הגולה בזיון את החומה שנאמר **(נחמיה ג)** מה היהודים האמללים עושים וגו' יהיו את האבנים מערמות העפר והמה שרופות ואומר **(גס וזגו)** אם יעלה שועל ופרץ חומת אבנייהם: להני קראי. שיר של פגעים: וגוי. כשהוא הורך לישן בלינה: דלויכא מכה. ולוחש עליה מקראות של תורה להתרפאות ומקשוטין ואיכא מכה אסור הוא דקאמר בה רבי יהושע בן לוי ותו לא: אין לו חלק. הלוחש על המכה ואומר כל המהלה אשר שמתי במצרים וגו' **(שמות עו:)** ברוקק שנו. ברוקק ואחר

כך לוחש: שאין מזכירין שם שמים כו'. והכל קאמר כי אני ה' רופאך: זו כנגד זו. שני כהנים נושאים אותן זה אל זה: הך דמקרבא לחומה. שהיא פנימית ממוזעת בין העם לחומה: הך דמקרבא לבית דין. ההולכת אחרונה: וקדשה לה. ראשונה קידשה את המקום וכשנכנסה אחרונה ללשם לא נפסלה ביוצא שלה עברה במקום חוץ אלף במקום מקודש: כי הדלי וינהו. שהיה מקדשות יחד או שהיה יחבול או שהיה יקרפו: חדא מי מקדשא. את המקום הא' תנו כל שלא נעשית בכל אלו הנכנס ללשם אין חייבין עליה אלמלא כולהו בעינן: אפי' למאן דאמר. לקמן דכל אלו דמתני' אחת מכוין קאמר או מן דאו כהן גדול או נביא או סנהדרין או שמי תורות הני שהי תורות מיהא תרויביו בעינן דתרויביו חדא מילתא היא: (כ"ט)

תוספות אין בנין בית המקדש בלילה. וכן אינו דוחה יום טוב ואם תאמר בר"ה פרק יום טוב (דף ל. ב.) גבי הדתן יום הנך כולו אסור קאמר התם דאיבני בלילה דאיבני בחמיסר ויש לומר דהיינו בית המקדש דלעתיד שהוא עשוי מאליו בידי שמים כדכתיב (שמות טו) מקדש ה' כוננו יידיך וכן מפרש במדרש תנחומא: עד כי אתה ה' מחסי. דכתיב לעיל מינה ושלמות רשעים תראה דמשתעי באויבים שהיו מצירין להם בשעת הבנין אבל משם ואילך לא משתעי בהכי: אסור להתרפאות בדברי תורה. והדאמר במסכת שבת (דף טז.) לאישתא בת יומא לימא הכי וירא מלאך ה' אליו וגו' סכנתא שאני: אמטו להכי פנימית נאכלת. לעיל פירש בקונטרס ואעמידה שתי תורות גדולות אצל החומה מבחוץ וקשיא אם כן פנימית אמאי נאכלת והא נפסלה ביוצא דלא מציונו שיהא קדוש חוץ לחומה ובפרק בתרא דמכות (דף יט. ב.) נמי אמר במעשר שני טהור שפירין אותו בפסיעה אחת חוץ לחומה ונראה דבפנים היו מהלכין ואע"ג דקרי פנימה להך דלהדי חומה ולפי זה היא יותר חיצונה שהיא כלפי חוץ לעיר מכל מקום קרי לה פנימה לפי שיש דבר אצלה והדתן בפ' כיצד צולין (פסחים פה: ושם) החלונו ועובי החומה כלפנים אע"פ שהלכו מבפנים היה מתקדש כל מה שהיה בלבם לקדש דלא אפשר לילך בענין אחר ועוד דמסקינן התם דוקא בשוה לקרקע ולשם היה אפשר להלך: דקדשה לה ראשונה. ואם תאמר אדרבה ראשונה נמי תאכל דכל זמן שלא קידשה העיר אף על פי שקדשה העזרה נאכלין קדשים בכל הרואה כדתנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) בשילה ונוב וגבעון שנאכלין בכל הרואה לפי שאין חומת העיר קדושה ויש לומר דמכיון שהלכה התורה כל שהוא הואיא לה יוצא במקום שמהלכת: (תוספות)

א - טו דף

על פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת: כל שלא נעשית בכל אלו כו': איתמר רב הונא אמר בכל אלו תנו רב נחמן אמר באחת מכל אלו תנו רב הונא אמר בכל אלו תנו קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ועזרא זכר בעלמא הוא דעבד רב נחמן אמר באחת מכל אלו תנו קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא ועזרא קדושי קדיש אע"ג דלא הוא אוריס ותומיס איתביה רבא לרב נחמן כל שלא נעשית בכל אלו תני באחת מכל אלו תא שמע אבא שאול אומר שני ביעצין היו בהר המשחה תחתונה ועליונה תחתונה נתקדשה בכל אלו עליונה לא נתקדשה בכל אלו אלא בעולי גולה שלא במלך ושלא באוריס ותומיס תחתונה שהיתה קדושה גמורה עמי הארץ נכנסין לשם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אוכלין שם קדשים קלים ומעשר שני עליונה שלא היתה קדושה גמורה עמי הארץ היו נכנסין שם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אין אוכלין שם לא קדשים קלים ולא מעשר שני ומפני מה לא קידשוה שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואוריס ותומיס ובסנהדרין של ע"א ובשתי תורות ובשיר ולמה קידשוה למה קידשוה הא אמרת לא קידשוה אלא למה הכניסוה מפני שתורפה של ירושלים היתה ונוחה היא ליכבש משם תנאי היא דתניא א"ר אליעזר שמעתי כשהיו בונין בהיכל עשו קלעים להיכל וקלעים לעזרות אלא שבהיכל בונין מבחוץ ובעזרות בונין מבפנים אמר רבי יהושע שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים קדשים קלים ומעשר שני אע"פ שאין חומה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא לאו מכלל דר' אליעזר סבר לא קידשה לעתיד לבא א"ל רבינא לרב אשי ממאי דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ומר מאי דשמיע ליה קאמר ומר מאי דשמיע ליה קאמר וכי תימא קלעים לר' אליעזר למה לי לצניעותא בעלמא אלא הני תנאי דתניא א"ר ישמעאל ברבי יוסי למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו קידשוה אלא משבטלה הארץ אלמא קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא ורמינהי אמר ר' ישמעאל בר' יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר [דברים ג-ד] ששים עיר כל חבל ארזוב ממלכת עוג בבשן כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה אלא למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו קידשוה אלא משבטלה הארץ אלמא קסבר קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא ומנאמו ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה בידך מסורת מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל מצות אלו נוהגות בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא קשיא דר' ישמעאל בר יוסי אדרבי ישמעאל בר יוסי איבעית אימא תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל בר יוסי איבעית אימא חדא מינייהו ר' אלעזר בר יוסי אמרה דתניא ר' אלעזר בר יוסי אמר [ויקרא כה-ל] אשר לוא חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן:

כ"ט על פי נביא. הני זכריה ומלכאי היו שם ועל פיהם ברוח הקודש עשו ואין טעם בדברי: רב הונא אמר בכל אלו תנו קסבר כו'. כלומר ואי משום קידוש עזרא דהואי בבית שני בלל מלך ובלל אוריס ותומיס דלמרינן במסכת יומא (דף קא:) תמשה דברים חסר מקדש שני אש וזכינה וראוין ואוריס ותומיס ורוח הקודש קסבר קדושה ראשונה דודו ושמה לא בטלה ולא הולך עזרא לקדש כלומר שהוא לא הוסיף כלום באורך ורוחבו ומאי דקדוש כדכתיב (נחמיה יב) ואעמידה שתי תורות לזכר בעלמא עבדי: שני בלעיס מרישא"א בלע"א: בהר המשחה. הר הזיתים: תחתונה ועליונה. כשיופיע ההר היו אחת למעלה בגבהו ואחת כשפולו: תחתונה נתקדשה בכל אלו. שמימי בית ראשון הכניסוה וחיברוה לעיר ע"י חומה אחרת: אלף בעולי גולה. שהוסיפו על העיר וכו' יהיה חומה אחרת לחוץ. ה"ג לה בתוספתא דסנהדרין תחתונה שהיתה קדושה גמורה עמי הארץ נכנסים לשם ואוכלים שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אוכלים שם קדשים קלים עליונה שלא היתה קדושה גמורה עמי הארץ נכנסים שם ואוכלים שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אין אוכלין שם קדשים קלים ולא מעשר שני ויש לפרש דעמי הארץ המפרישין מעשרות היו רחוקים לעשות בו מורה מן המוצא לפי שהיו שומעין דרשה עשר בשביל שתתעשר והיו רכויים להתוודות עשיתי ככל אשר צויתני (דברים כו) והיו שומעין את המתרגמים והכלל לפני ה' אלהיך מעשר דגך תירושך וייןך לך הן נכנסין על תוך חומת ירושלים הפנימית לקיים לפני ה' אלהיך אבל בקדשים לא היו מטרחין עממן ואוכלים אותם לפנים מחומה חיצונה כשאין מולאים אכסניא בפנים וקשהו אומרים להם זו קדושה זו אינה קדושה לא היו שומעין לנו לפי שאומרים זו חומה זו חומה מה לי תחתונה מה לי עליונה: שתורפה של ירושלים. גלויה וערוותה מקום שהיא נוטה ליכבש: תנאי היא. דפליגי בקדושה ראשונה לשעתה ולעתיד לבא ל"מ"ד לא קידשה לעתיד לבא אלא קידשה לעתיד לבא וכלל מלך אלו תנו וכלל"ד קידשה לעתיד לבא לא הולך עזרא לקדש כלום אלא לזכר בעלמא ולא גמרינן מינה: שמעתי. מרבותי: כשהיו בונין ההיכל. זימי עזרא: עושים קלעים. במקום החומה ובונין את תחילת החומה אלף הקלעים וכן לעזרות: אלף שבהיכל. נתנו הקלעים לפנים ממקום החומה ובונין את החומה מבחוץ שלא יזונו עיניהם מן ההיכל וקס"ד דהגך קלעים לרבי אליעזר כדי להכשיר העזרות להקריב קרבן דלם אין בית אין קרבן קדושה ראשונה בטלה לה: ואע"פ שאין חומה. בירושלים קודם שנבנת החומה: ומאי דשמיע ליה כו'. ולא דא רבי יהושע לחלוף על רבי אליעזר ולא שמעיה לרבי אליעזר דאמר לא קידשה: למה מנו כו'. עיינות מנו חכמים בפרק בתרא דערכין שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן

נון לענין מלות בחי ערי חומה והיה להם למנות עוד הרבה שלא מנאום: וקידשום. לא פירש לי צמה מקודשים ערי ארץ ישראל: קסבר לא קידשה וזמניה כו'. היינו תאלו: וכו' אלו כלבד היו. מוקפות חומה מימות יהושע בן נון: מלאו אלו. דרך ביחוס: הא אמרינו לקמן. בסיומא דהך ברייתא מסיים ואילו לא אלו כלבד: כל המלות האלו. מלות בחי ערי חומה ושיבחה מזרעיהם ושאין עושים מנרשיהן עדה: (ה"ש)

תוספות תני באחת מכל אלו. תימה דמה דחקו להגיה דכמה סתם משניות אשכחן דאית להו קדושה לעתיד לבא בפ"ק דמגילה (דף י. ושם) ובפרק בתרא דזבחים (דף קיב: ושם) דקדושת ירושלים אין אחריה היתר: אלא בבני גולה. אע"פ שהיה הדבר בא לידי תקלה הכניסוהו כדי שימסרו עצמם עליהם יותר כשיש בה שם קדושה: וכו' עמא קדושה לעתיד לבא. וא"ת דבפ"ק דהגיגה (דף ג: ושם) אית ליה לרבי אליעזר דלא קידשה לעתיד לבוא גבי עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ובריש מסכת ביצה (דף ג:) נמי אית ליה לרבי אליעזר דעיגול בעיגולין עולה בברייתא דליטרא קציעות ומאן דאית ליה הכי קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן כדמוכח בפרק הערל (יבמות דף פא.) וי"ל דקדושת הארץ לגבי תרומה ומעשרות בטלה והכא איירי בקדושת מחיצה דאפשר דלא בטלה משום דאיכא נחלה וקדושת בחי ערי חומה דמיימי בסמוך נמי היא קדושת מחיצה ואף על גב דקדושת הארץ בטלה מ"מ בפ"ק דביצה (דף ה: ושם) ביקש ר' אליעזר להפקיר כרם רבעי לעניים דמדרבנן היה צריך להוליכו לירושלים וא"ת אי בקדושת מחיצה נמי לא קידשה לעתיד לבא לרבי אליעזר מה ירוחו עניים כיון שלא יוכלו לאכלו בירושלים ואם יפדו הפירות מה ירוחו וי"ל לפי שיקולין לפדותו בשוה פרוטה אע"פ ששיון הרבה ואפי' לכתחלה שרי כשאין הפסד להקדש כשאין בית המקדש קיים כדמוכח בפרק בתרא דערין (דף כט. ושם) גבי ההוא גברא דאחרימינהו לנכסי א"ג מודה רבי אליעזר דעזרא קידש לעתיד לבא קדושת מחיצה: (תוספות)

רש"י הא דלמרינו: תני בלחמה. פירושו פרש בלחמה. רב הונא אמר ככל אלו קסבר קדושה ראשונה קדושה לשעתא וקדושה לעתיד לבוא, ורב נחמן סבר קדושה לשעתא ולא קדושה לעתיד לבוא. ואזקי כהנאי, וקו"ל כרב נחמן דלא קדושה לעתיד לבוא, אלא דקדושה שנייה שקדושה עזרא איפליגו ג"כ רבנן ור' יוסי דסדר עולם, רבנן אית להו דקדושה ג' יש להו, וכתיבתה ב' קופות אחת של חולין ואחת של תרומה, ולפניהו ב' שאין אחת של חולין ואחת של תרומה, ונפלו אלו בתוך אלו ואני אומר חולין לתוך חולין ונפלו תרומה לתוך תרומה נפלה, ומייחיתו לה בפרק (כל שעה) [אלו עוברין] (מד, א) ואמרינו ענה אי אמרת חכילת פרס דלורייתא היכי אמרינו שאני אומר, כלומר שאין אומרי' להקל בדלורייתא אלא בדרכנן, ופקינן גנה לתרומה בזמן הזה דרבנן, וביבמות פרק הערל (פג, א) איפליגו ר"ל ור"י, ר"ל סבר תרומה בזמן הזה דרבנן ור"י סבר תרומה בזמן הזה דלורייתא, ואשקינו עליה דר"י מההוא ברייתא דשחי קופות, ופיקיה בזה ההיא דרבנן ואנא דלמרי כו' יוסי דתניא בסדר עולם אשר ירשו לנחלת קדושה ראשונה ושנייה יש להם שלישיה און להם, ומאן הוא סדר עולם ר' יוסי, וה"ל אמרינו בנה פרק יואל דופן (מו, ב) דר' יוסי אית ליה תרומה בזמן הזה דלורייתא, אבל חלה דרבנן לכ"ע כדא"י ההם, וכיון דאיפליגו בה ר"ל ור"י כפסק הלכה [אין כו' יוסי אי כרבנן, אופשך לומר להלכה כר"י וכו' יוסי דפסק איהו כותיה, לית הלכתא כר"ל לגבי ר"י אלא בחלתא לחוד, וכן מלאתי גם לראב"ד ז"ל, ומאזקה דר"י שאמרתיה. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"א של הלכות תרומות (הכ"ו) דתרומה בזמן הזה דרבנן וז"ל התרומה בזמן הזה ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהם שאין כך תרומה של תורה שלא בל"י ובזמן שהיו כל ישראל שם שנאמר כי תבואו צביחת כלכם כשהיו בירושלם ראשונה וכמו שהו עתידין לחזור לירושלם שלישיה, וכתב עליו הרב ר' אברהם ז"ל בהשגות א"א לא כיון להלכה יפה דהא קו"ל כר"י דלמרי ציבמות תרומה בזמן הזה דלורייתא, והוא עמנו נראה שכן כתב בחלתא הספר, ואי איתא להא מילתא בחלה הוא דלוייתא ע"כ. ובאמת כי דברי הר"מ ז"ל תמוהים בעיני הרב בעטעמן דלדרכיה כי תבואו לאו כולהו משמע אלא אפילו ב' או ג', אבל בנאכס משמע ציחת כולכם ולפיכך גבי חלה דתיב בנאכס מודו כולהו תנאי חלה בזמן הזה דרבנן, גרסנן בנה פרק יואל דופן (שם) קסבר ר' יוסי תרומה בזמן הזה דלורייתא חלה דרבנן, וכדלמרי להו רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן דכי רב דיתבי וקאמרי אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דלורייתא שארי שבע שכבשו ו' שחלקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו במעשר, ואמרינא להו אנא אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דלורייתא חלה דרבנן דתניא אלו נאמר כי תבואו הייתי אומר אומר שבעה שנכנסו לה שנים ג' מרגלים ח"ל בנאכס ציחת כולכם אמרתי ולא ציחת מקהכס, וכי סליק נמי עזרא לאו כולהו סליקי, אלמא לכ"ע כי תבואו לאו כולהו משמע, ואפילו לרבנן דבי רב דלא חלי עממייהו אלא בז' שכבשו ו' שחלקו. ומיהו לעיקר פסק הלכה בתרומה אי דלורייתא או דרבנן אפשר דלע"ג דאיפליגו בה ר"ל ור"י, כיון דלפגותא דר' יוסי ורבנן אהו דר"ל כרבנן, און לאו משום דר"ל פסקינן הכי, אלא משום דה"ל ר' יוסי יחיד לגבי רבנן, וקו"ל כרבנן דרבנן ניהו, ופשיטא דגמרא הכי אית להו כדלמרי בפרק הערל (שם) לר' יוחנן מבדרייהו דב' קופות, ור"ל דלחי ר"י ואמר ההוא דרבנן ואנא כו' יוסי ס"ל, מ"מ דפשיטא להו להלכתא כהיא ברייתא. כנ"ל. הא דלמרי ר' יהושע שמעתי שמתקיינו אע"פ שאין בית. איכא למיידק דהא שחיטת קדשים כריכה פתיחת דלתות וכדדרישין (זבחים טו, ב) אל פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול, וי"ל דהתם בזמן שהיה

שהיה	הבית	קיים	דאיכא	פתח	ואיכא	דלתות.	(רש"י א)
------	------	------	-------	-----	-------	--------	----------

דף טז - ב

נטמא בעזרה ונעלמה ממנו טומאה וכו': טומאה בעזרה מנלן א"ר אלעזר כתוב אחד אומר **[במדבר יט-ג]** את משכן ה' טמא וכתוב אחד אומר **[במדבר יט-ב]** כי את מקדש ה' טמא (אם אינו ענין לטומאה שבו חן תנהו ענין לטומאה שבפנים) וקראי מיתרי הא מיצרך צריכי דתניא ר' אלעזר אומר אם נאמר משכן למה נאמר מקדש ואם נאמר מקדש למה נאמר משכן אילו נאמר משכן ולא נאמר מקדש הייתי אומר על משכן יהא חייב שהרי משוח בשמן המשחה ועל מקדש לא יהא חייב ואם נאמר מקדש ולא נאמר משכן הייתי אומר על מקדש יהא חייב שהרי קדושתו קדושת עולם ועל משכן לא יהא חייב לכך נאמר משכן לכך נאמר מקדש רבי אלעזר הכי קא קשיא ליה מכדי משכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן נכתוב או אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן משכן ומקדש למה לי שמע מינה תרתי בשלמא מקדש איקרי משכן דכתיב **[ויקרא כו-א]** ונתתי משכני בתוכם אלא משכן דאיקרי מקדש מנלן אילימא מדכתיב **[במדבר י-בא]** ונסעו הקהתים נושי המקדש ההוא בארון כתיב אלא מהכא **[שמות כה-ח]** ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וכתיב **[שמות כה-ט]** ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן: והשתחוה או ששהה כדי השתחוה: אמר רבא לא שנו אלא שהשתחוה כלפי פנים אבל השתחוה כלפי חוץ שהה אין לא שהה לא איכא דמתני לה אסיפא או ששהה בכדי השתחוה מכלל דהשתחוה גופה בעיא שהייה אמר רבא לא שנו אלא שהשתחוה כלפי חוץ אבל כלפי פנים אע"ג דלא שהה והכי קאמר השתחוה כלפי פנים או ששהה כדי השתחוה בהך השתחוה דכלפי חוץ חייב היכי דמי השתחוה דאית בה שהייה והיכי דמי השתחוה דאית בה שהייה דלית בה שהייה זו כריעה בעלמא היא דאית בה שהייה פשוט ידים ורגלים וכמה שיעור שהייה פליגי בה ר' יצחק בר נחמני וחד דעימיה ומנו ר' יצחק בר נחמני ואמרי לה ר"ש בר נחמני חד אמר כמימריה דהאי פסוקא וחד אמר כמויכרעו לסיפא **[דברי הימים ב-זג]** וכל בני ישראל רואים ברדת האש וכבוד ה' על הבית ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו ת"ר קידה על אפים וכן הוא אומר **[מלכים א-א]** ותקד בת שבע אפים ארץ כריעה על בריכים וכן הוא אומר **[מלכים א-ח-ג]** מכרוע על ברכיו השתחוה זו פשוט ידים ורגלים וכן אומר **[בראשית לז-י]** הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה: בעי רבא צריך שהייה למלקות או אין צריך שהייה למלקות לקרבן גמירי שהייה למלקות לא גמירי שהייה

רש"י עומאה בעזרה מגנן. מי שנטמא בעזרה מגנן דמיחייב הא לא קרינא ולא יטמא את מחניהם (במדבר ה) שכבר טימא: שצחן כו'. שנטמא מבחוץ: קדושת עולם. שאין אחרים היתר במות: אשכחן מקדש דאיקרי משכן כו'. כדמפרש לקמן: ונתייחס משכנו בחוככם: כל הניחן בחוככם קרי משכן: האוהו צחון כתיב. שהיו הקהלים נשאין את הארון והאזולתו והמזבחות שהם דברים המקודשים: לא שנו. דבשפתיהם כל דהו אפי' לא שהיה כהן כתיב: אלא שהתחווה כלפי פנים. ללא מערב: אבל השתחווה כלפי חוץ. למזבח אין זו השתחווה ואי שהיה כהן השתחווה מייחייב משום שהיה כהן: ואי קאמר השתחווה כלפי פנים. כל דהו או שלא השתחווה ושהיה כהן שיעור חוב השתחווה דהך כלפי חוץ דכתיב שיעור חוב: חללה. משמע לשון שיטוה: למלקות. אם התרו בו שלא לעמוד ועמד פחות מכלי שהיה: (רש"י)

תוספות נטמא בעזרה. תימה אמאי לא קתני שתיים שהן שש דהא מצרכין קרא בגמרא לטומאה שבפנים ויש לומר דמתני' לא איירי אלא בטומאה שבחוץ: מה'מ. מהא דגמירי לקמן שיעור שהיה לא שמעינן לא מלקות ולא כרת דה'א איסורא בעלמא הוא דאיכא: תנהו ענין לטומאה שבפנים. וא"ת עונש שמעינן אזהרה מגין ויש לומר מולא יטמאו את מחניהם (במדבר ה) דמשמע אפי' נטמא בפנים ולא כמו שפירש בקונטרס דולא יטמאו משמע שנטמא בחוץ ולא נטמא בעזרה דאותו כבר טימא ומיהו מעיקרא דכתיב מנהני מילי משום דכיון דאכתתי לא מיייתר האי קרא לית לן לאוקומה לא יטמאו אלא בנטמא מבחוץ דאשכחן דהזהיר בו הכתוב במקום אחר דכתיב (ויקרא יב) ואל המקדש לא תבא ועוד נראה דמעיקרא לא בעי כלל אלא לענין כרת אבל אזהרה פשיטא ליה דאיכא דלא יטמאו משמע דנטמא בפנים דהא כתיב (במדבר ה) וישלחו מן המחנה אבל קרא דכרת משמע דאיירי באותו שראוי להתחטא קודם שיטמא משכן: קדושתו קדושת עולם. פירש בקונטרס שאין אחרים היתר במות וקשה דא"כ נפשט מהא דסבר רבי אליעזר דקידשה לעיתא לזבא ולספרים דגרסי נמי רבי אליעזר תקשה דבפרק קמא דחולין (דף יז. א) אמר אישתמיטיה דאמר ר' שמעון בן אלקיים משום רבי אליעזר בן שמעון קדושה ראשונה וכו' ולא קידשה לעיתא לזבא ויש לפרש קדושת עולם שהאריכו בקדושה יותר א"כ לפי שאין ראוי לחזור ולקדש אלא באותו מקום קרי ליה קדושת עולם: או אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן. משמע הכא דאף על גב דמקדש איקרי משכן לא גמרי מדדידי אי לאו דכתיבי קראי יתירי וכן בסוטה בפרק היה מביא (דף טז. ושם) דמצינו התם. קרא לרבות שילה ובית עולמים וכן בפרק שני שעירים (יומא סז:): מדבר המדברה לרבות נוב ובענין שילה ובית עולמים ובפרק טרף בבלאי (שם דף מד. ושם) גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובפרק הוציאו לו (שם דף נג. ג) גבי מעלה עשן ותימה דבפרק קמא דחולין (דף כד. ושם) גבי לויים בשנים דרשינן יכול אף שילה ובית עולמים כן תלמוד לומר לעבוד עבודת עבודה וגו' לא אמרינן אלא בזמן שהעבודה בכתף אלמא לא יאו קרא הוה גמרינן מהדדי ובריש עירובין (דף ב. ושם) גבי שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד נפקא לן היכל מדאיקרי משכן מקדש ומקדש משכן ושמה קים ליה לה"ש בעירובין ובחולין שיש אהל מועד מיותר ובחולין כי ממעט שילה ובית עולמים מוקמינן ליה לדרשה אחרינא ומיהו קשה לטומא דמקדש איקרי משכן ומשכן איקרי מקדש אמאי לא ידעינן שפיר בכל דוכתא תרויהו מחד קרא כמו חיה ובהמה שזו בכלל זו וריני חיים כהן היה מחלק דדבר שאינו תלוי בקדושת מקום כהניא דעירובין ובחולין התם סיגי בחד קרא לרבות שילה ובית עולמים אבל בשמעתין דתלוי בקדושת מקום לא גמרי מהדדי מטעמא דמפרש ר' אליעזר וכן בהנהו דיומא דנעשים בפנים הוי בקדושת מקום ושילוח שעיר המדבר בא מכלל חבירו שנעשה בפנים וכן היה דסוטה דצריך קרקע המשכן ואית דל"ג הכא לכתב או אידי ואידי מקדש וכו' אלא גרסי מכדי מקדש איקרי משכן ומשכן איקרי מקדש ומשכן למה לי וקשה דא"כ ר' אליעזר אמורא חולק על רבי אליעזר תנא דרבי אליעזר קאמר בהדיא דלא גמרינן מהדדי ואמר הר"ר שלמה מדרי"ש דל' אליעזר נמי אית ליה דגמירי מהדדי משום דמשכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן וה"פ דמילתא אם נאמר מקדש למה נאמר משכן כלומר כיון דאיצטרך למיכתב תרויהו משום טומאה שבפנים כדקאמר ר' אליעזר אמאי שני קרא בדיבורא לכתוב או תרויהו משכן או תרויהו מקדש ומשני אילו נאמר מקדש בתרויהו הייתי אומר דלחכי איכתוב קרא תניינא למעוטי משכן דלא נימא משכן איקרי מקדש וחייב ולא לטומאה שבפנים וכן אי הוה כתיב משכן בתרויהו ה"א דאתא למעוטי מקדש להכי כתוב משכן ומקדש והשתא בחד קרא סיגי והוה ידעינן תרויהו דמקדש איקרי משכן אלא ע"כ אתא חד קרא לטומאה שבפנים וקשה מכל הנהו שהבאתי שמצריך תרי קראי ובההיא דסוטה ל"ג בקונטרס נוב ובענין לפי שלא היו סוטות שוות שם כדמוכח בפרק דזבחים (דף קכב.) וא"ת מ"ש דגבי המדבר המדברה מצריך לרבות נוב ובענין טפי מבהני וי"ל משום דבההוא עניינא כתיב כפרות והזה אל הכפרת דמשתעי בארון ונבונן ובגבעון לא היה ארון אבל קשיא לריב"א הא גבי מעלה עשן נמי כתיב כפרת ונראה לו דגבי שילוח שעיר המדבר כתיב שילוח מחנה ולכך איצטרך ריבוי דאפשר דאין קדושת מחנות נבונן ובענין כיון שהותרו הבמות: קידה על אפים. תימה השתחווה נמי אשכחן על אפים דכתיב (בראשית מח) ויוצא יוסף אותם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה (ישעיה מט) אפים ארץ ישתחו לך (במדבר כב) ויקדו וישתחו לאפיו וי"ל דמגמרא אית לן קידה על אפים ומיייתי דאשכחן נמי בקרא הכי: (תוספות)

רש"י שהי קדושתו קדושת עולם. פירש רש"י ז"ל: שאין אחרים היתר במות, כלומר דמשנענה הבית נאסרו הגמולות לעולם, והקשו עליו בתוספות שהי יג ספרים דגרסי הכא ר' אליעזר, ואם איתא נשמע מיהו דר' אליעזר אית ליה קדשה לעשה וקדשה לעמוד לזבא, דלכו למ"ד לא קדשה לעמוד לזבא והתרו הגמולות לאחר שנחרב הבית, וכדלמינן במגלה (י, א) שזמתי שמקריבין בזבית חנוי הסכר בית חנוי לזו ע"ז וקסבר קדושה ראשונה קדשה לעשה ולא קדשה לעמוד לזבא, ושם רש"י ז"ל לא גרסי הכא ר' אליעזר אלא ר' אליעזר וכן הוא ברוב הספרים. ויש מפרשים קדושתו קדושת עולם שמקום מקדש נקדש לעולם לכשיבנה שיבנה שם בחורו מקום וקם נבנה זימי עזרא וקם יבנה לכשיבנה ביהמו, ויש מפרשים שלא שרפה שכנה לאחר מלכותו במקום אחר. מכדי מקדש אקרי משכן ומשכן אקרי מקדש לכתוב אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן תרי קראי למה לי. פירוש דר' אליעזר בר פדת דמוקי חד לפנים וחד לחוץ, ודאי אית ליה כהני דקשא דר' אליעזר, דל'איתויך למימר משכן ומקדש, אלא דהכי קא קשיא ליה למה לי תרי קראי, ועוד דשני קראי וכתב משכן ומקדש, דלכו כה' תרי קראי מקדש א"כ משכן הייתי מרכה מאחד השני שיהיה חייב בין על משכן בין על מקדש כד' אליעזר דהוייהו איקרו מקדש ומשכן, אבל השתא דכתב תרי ועוד שני בלשנא, שמע מיהו תרי דקשות מדכתב תרי קראי, שמעינן א"כ אינו ענין לחוץ תנהו ענין לפנים וכד' אליעזר בן פדת ומדשני בהן ש"מ בהדיא כר' אליעזר, כנ"ל לפרש. אמר רבא לא שאנו אלא השתחווה כלפי פנים. פירש רש"י ז"ל: כלפי פנים ללא מערב כלפי חוץ אין זו השתחווה, וה"ר ר' יוסף הלוי ג' מיג"ז ז"ל כתב כיון שהיה לו לשום פניו כלפי חוץ וללכה, והחזיר פניו כלפי פנים והשתחווה אפ"י שאננו עמו ולא שהיה חייב, אבל השתחווה כלפי חוץ דרך יציאתו כיון שלא היה כלום פטור. בעי רבא כריך שהיה למלקות או לא. פירוש כגון שנטמא באונס והתרו בו ללכה, והא מציעו ליה אם לריך שהיה או לא וצריך שהיה כל השתחווה למלקות, דלימלא לא גמרי שהיה רק לקרבן. ואפשר לומר דבעיז או דוקא לזבא דמ"ד (לקמן כה, ב) דהתחלה ספק שמה התחלה, דלכו למ"ד לא שמה התחלה לא לקי, ואפשר דלכ"ע קא בעי לה ואח"כ שמה התחלה לקי ולמ"ד לא שמה, אה"כ בעי שהיה לא לקי הא חי לא בעי שהיה כלפי חוץ וזה דקאמר למלקות היינו לענין מלקות קאמר כלומר כשהתרו בו. (רש"י א)

א - יי דף

או דלמא בפנים גמירי שהיה לא שנו לקרבן ולא שנו למלקות תיקו בעי רבא תלה עצמו באויר עזרה מהו כי גמירי שהיה דבת השתחווה דלאו בת השתחווה לא גמירי או דלמא בפנים שהיה גמירי ל"ש דבת השתחווה ול"ש דלאו בת השתחווה תיקו בעי רבא אשי טימא עצמו במזיד מהו באונס גמירי שהיה במזיד לא גמירי שהיה או דלמא בפנים גמירי שהיה ל"ש באונס ול"ש במזיד תיקו בעי רבא אשי נזיר בקבר בעי שהיה למלקות או אינו צריך בפנים גמירי שהיה בחוץ לא גמירי שהיה או דלמא באונס גמירי שהיה לא שנו בפנים ול"ש בחוץ תיקו: בא לו בארובה חייב בקצרה פטור וכו': אמר רבא קצרה שאמרו אפי' עקב בצד גודל ואפי' כל היום כולו בעי רבא שהיות מהו שיצטרפו ויפשוטו ליה מזדייה התם בבלא שמה בעא מיניה אביי מרובה בא לו בארובה שיעור קצרה מהו שיעור גמירי וכי בא לו בארובה שיעור קצרה פטור או דלמא דוקא גמירי בארובה חייב בקצרה פטור א"ל לא נתנה ארובה להדחות אצלו

מתקיף לה ר' זירא אלא דקיימא לן טמא שמיש במיתה היכי משכחת לה אי דלא שהה היכי עביד עבודה אי דשהה בר כרת הוא אי אמרת בשלמא שיעורא גמירי משכחת לה דאניס נפשיה בקצרה ועבד עבודה

רש"י או דלמא בפנים גמירי שהייה. בטומאה שאירעה לו בתוך העזרה: הלה עלמא באויר. כדי שהייה: טימא עלמא במזיא. ואם הנמי לומר כריך שהייה למלקוח בטומאה אונס שהייה מזיד טומאה מזיד מי בעיא שהייה או לא: נזיר בקבר. נזיר שנטמא באונס בתוך בית הקברות דומיא לנטמא בעזרה שלח נחייב (פנינים) כניסותו כגון שנכנס לבית הקברות בשזדה היזה ומגדל ובה חבירו ופרע עליו את מעשיו בג האהל ונטמא באויר בית הקברות והתרו בו אלא ולא יאל ומיהו לא שהה כדי השתחוואה: כריך שהייה למלקוח או לא. קרבן לא שייך הכא כלל שאין כרת בזיר שננטמא וקרבן נזיר טמא לאו אעון טומאה אחי אלא למילח עליה נזירות טהרה כשאר מחוסרי קפדה ועבנון זה מפורש שהייה זו במס' נזיר: פנינים גמירי שהייה. בטומאה עזרה דשייכה בה השתחוואה: אפי' כל היום כולו. שהה בהליכותו שהיה הולך ויואל בנחה פטור: מהו שיטרפו. היה יואל בקצרה ושהה מעט וחזר והלך דרך וילאחו ושהה מעט מהו שיטרפו לכשיעור: הפשוט ליה מזידהיה. ללא מטורפי דהא איהו הוא דאמר אפי' כל היום כולו: ההם בדללא שהה. בלא הילוך כלל: בעא מיניה אבי מרבה. בר נחמני שהיה רבו וכל היבא דלויכא בעא מיניה רבה הוא ולא רבא: בלא לו בארובה כשיעור קצרה. שילא בדרך הארובה אבל רץ במרוצה עד שלא שהה ביאלחו אלא כשיעור דרך קצרה בהילוך בינוני מהו: שיעור. ארובה גמירי לחיוב ולויכא: או דלמא דוקא גמירי בארובה חייב. לא שגא רץ לא שגא לא רץ לא ניקנה ארובה לידחות אללו. להחיר אפילו במרוצה: דקיימא לו, בסנהדרין בלאו הן הנשפין (דף פג.) כהן טמא ששימש בעזרה במיתה בידי שמים: היכי משכחת לה. דאין זה כרת על כרחך בנטמא בעזרה הוא דמשכחת לה דלא בנטמא בחוץ ונכנס אחיוב ליה כרת כניסותו: או לא שהה. בעבודתו כדי השתחוואה: היכי עביד עבודה. איזו עבודה קטנה היעשה בפחות מכדי שהייה השתחוואה: אי אמרת בשלמא. בכל שיעורי דמחני' בין כשהייה בין בליאת ארובה שיעורא גמירי לחיוב כגון שיעור שהייה בליאת קצרה או שיעור וילאח ארובה בלא שהייה: משכחת לה. שהייה בלא חיוב כרת: כגון דלניס נפשיה בקצרה. לאחר ששימש ושהה שיימושו כדי שהייה יאל לו בקצרה ואנס עלמא במרוצה עד שלא שהה שיעור עכבתו ומשנטמא שיעור שהייה וילאח קצרה בהילוך בינוני: (רש"י)

תוספות תלה עצמו באויר עזרה מהו. אית ספרים דגרסי אויר עזרה כעזרה דמי או לא וקשה דפרק [כל הפסולין] (זבחים דף לב.) אמר טמא שהכניס ידו לפנים חייב דביאה במקצת שמה ביאה ובפרק כל הפסולין (שם דף לב:) נמי אמר ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה בבהונות משמע דאדיר נמי נתקדש ועוד אי לאו כעזרה דמי א"כ כשמוליד דם ואיברים למזבח יפסל ביוצא ונראה כניסות דגרסי כי גמירי שהייה היבא דבר השתחוואה הוא: צריך שהייה למלקוח. בטימא עצמו בשוגג איירי אבל אם היה שרץ במקדש והתרו בו שלא יטמא עצמו בלא שהייה נמי מילקא לקי כדמוכח בפרק מי שאמר הריני נזיר (נזיר יז. ושם) דקאמר התם בעי רבא נזיר והוא בבית הקברות מי בעי שהייה או לא וקאמר ה"ד אילימא דקאמר לא תנזור מי בעי שהייה כו' ואין לתמוה דהתם בעי רבא אי גמירי שהייה אבראי אבל בפנינים למלקוח פשיטא ליה דגמירי שהייה דהתם בעי את"ל דפנינים גמירי שהייה למלקוח בחוץ מהו ור"ת גרס התם רב אשי דרב אשי בעי לה הא בשמוך: או אין צריך. שהייה למלקוח הכא משמע דלקי אשהייה דלא קמיבעיא ליה אלא אי צריך שהייה כשיעור השתחוואה או לא וקשה בפרק בתרא דמכות (דף כא. ושם:) תנן גבי היה לובש כלאים ואמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת ואמר רב ביבי בגמרא לא פושט ולובש ממש אלא מכניס ומוציא ידו בבית אונקלי שלו רב אשי אמר אפי' לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש מכלל דרב ביבי לא מחייב בשהייה ו"ל דרב ביבי לא פליג אדרב אשי אלא דלא נחת לאשמועינן חידוש של שהייה אלא לאשמועינן דבהכנסת בית אונקלי חייב אף על פי שאינו לובש כל המלבוש א"נ לרב ביבי לא לקי אשהייה משום דהוי לאו שאין בו מעשה והכא איירי למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו א"נ איירי לענין איסור מלקוח ולא לענין חיוב רב אשי דפליג עליה התם וחסב שהייה כמעשה כיון דתחילת הליבשה ע"י מעשה והכא אפי' אי לא בעינן שהייה כדי השתחוואה מ"מ בעינן כדי יציאה וכניסה אבל בפחות מיכן לא כי היכי דבעינן גבי כלאים כדי פשיטה ולבישה ונראה דאפי' את"ל דגמירי שהייה כדי השתחוואה למלקוח במקדש ובנזיר היינו משום דדמו לשהייה דקרבן דגבי מקדש אבל לגבי כלאים פשיטא דלא גמירי דלא שייך התם השתחוואה כלל: טימא עצמו במזיד מאי. צריך לומר דבשעה שטימא עצמו לא ידע שהיה במקדש דאי ידע וטימא עצמו במזיד אפי' שחב א"כ לא מחייב קרבן דהא לא שב מיליתו הוה בו מעשה לוקין עליו א"נ איירי למלקוח בעי צריך לומר דלא התרו בו אלא לאחר שטימא עצמו דאם התרו בו קודם לא בעי שהייה כדפי' לעיל: נזיר בקבר צריך שהייה למלקוח או לא. וא"ת והאמר רב ג' מינין (נזיר דף מב. ושם) גבי נזיר שהיה מת מונח על כתיפו והושיטו לו מת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שמחולל ועומד ופריך מדתנן היה מטמא ואמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת ומשני כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין משמע כל זמן שלא פירש מן המזאת אינו חייב במה שהושיטו לו מת אחר משום דאין מוסיף טומאה על טומאה וכל זמן שמונח טומאה על כתיפו מי שנוגע בו טמא טומאת ז' ולא מחייב אלא שלא בחיבורין שכבר פירש מן הראשון דמי שהיה אז נוגע בו לא היה טמא אלא טומאה ערב לכך כשחוזר ונוגע בו חייב שהוסיף טומאה ונוגע בו דמי שהיה נוגע בו בשנת נגיעה זו יהיה טמא טומאת ז' וא"כ הכא אמאי ילקח על שהייה כל זמן שלא פירש ו"ל דהא דפטור ליה כשהושיטו לו מת אחר היינו בשלא הספיק להשליך מת הראשון מעליו לפיכך אינו מוסיף טומאה אבל הכא הוא מוסיף טומאה שבכל שעה הוא מוזהר לפרוש מן הקבר ור"ת מפרש דהכא איירי בשנטמא סמוך לחשיכה דבא פירש נמי מוסיף לו יום אחד ע"י שהייה ונראה דהיא דנזיר דמפליג בין בחיבורין בין שלא בחיבורין אתי כמ"ד במסכת שמחות (פ"ד) דאפי' באותו יום שנטמא אינו יכול לחזור לטמא על מוסיף טומאה בחיבורין כדפרי' אבל למאן דארי התם ליטמא באותו יום עצמו דלא חשיב ליה תוספת טומאה כיון שאינו מוסיף מים לא אתאי: אי דשהה בר כרת הוא. הק' ר"ת מה כהן אדם הוא בר כרת מ"מ איכא נפקותא טובא דהא קיימא לן (מכות דף כג.) חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתותן ואם בטל כרת נשאר עליו מיתה ועוד נפקא מינה דמיתה כגון שהזיד בשימוש טומאה ושגג בטומאת מקדש: (תוספות)

רש"י ה"ג כבוד הספרים: בעי רבה הלה עלמא באויר עזרה מהו כי גמירי שהייה שהייה דבת השתחוואה אבל שהייה דלאו בת השתחוואה ללא. כלומר דכל שהוא הולה עלמא באויר עזרה (חובה) [ואינו] בר השתחוואה, ללא גמירי אלא משום השתחוואה וכל ששהה כדי השתחוואה הואיל ושהייתו ראויה להשתחוואה גמירי דשהייתו אללו השתחוואה, אבל דלאו בר השתחוואה ללא. ויש שגורסים אויר עזרה כעזרה דמיא או לא, ור"ח ז"ל נראה שגורס כן. ואינו מחזור דלזיר עזרה כגוף עזרה הוי, והלע לך מדעבי בפ' אמר להם הממונה (יומא ל"א, א) ביאה במקצת קרויה ביאה או אינה קרויה ביאה, ואמרינן בהנה ויחיוו שהמטורע מכניס ידיו לבהונות ואי ס"ד אויר עזרה לא כעזרה דמי מאי ויחיוו, דשאני ההם שלא הכניס אלא לאויר עזרה, ואין נראה שהיה מכניס ידו לעזרה ומניחו על הקרקע עזרה. ויש מפרשים לפי האהל גירסא דהכי קא מבעיא ליה אויר עזרה לענין שהייה כעזרה דמי או לא, כדי גמירי שהייה בקרקע עזרה גמירי כשהשתחוואה ארלה כחוב כשהוא קרא (דברי הימים ב, ז, ג) דככל ישראל דואים ברדה האש וכדור ה' על הבית דהתם כתב ויכרתו אפיס ארלה על הרצפה אבל באויר לא גמירי. טמא עלמא במזיד מהו. פירוש: כגון שנכנס למקדש ולא ידע שהוא מקדש, לא ידע בעשה שנגע בטומאה הרי זה כטמא שחייב מיד דככלל לא יטמא את מחותמו (בבבבב ג, א) הוא. ה"ל נזיר בקבר. פירש רש"י ז"ל: כגון שנכנס לבית הקברות בגרסה ידע ומגדל ובה חבירו ופרע עליו את מעשיו, והכין איתא כניסותו כשאר אמר הריני נזיר (ז, ב), ובעי רב אשי אם כריך שהייה למלקוח אם נשתהא שם במזיד או לא, ור"ת והלא מבי פרע עליו את המעצמה ונטמא באונס, שהייתו שם אפילו כל אותו יום מאי קא עבדה, כיון דנטמא טמא ואינו מוסיף בטומאתו כלל, ו"ל דבעיא זו אליבא ד' טרפון בעי לה, דכפי הא חיובו ד' טרפון ור"ע, דגרסי' במסכת שמחות (פ"ד) ה"ג ט"ז) היה עומד וקובע את מוה עד שהוא בתוך הקבר מקבל מאחרים וקובע, פירש רבי ז' לא יטמא, נטמא בו ביום ר' טרפון מחייב ור"ע פטור, נטמא לאחר אותו יום דכדי הכל שהוא חייב, מפני שהוא מוסיף מותר יום אחד, וכי הא איתא נמי בזיר בפ' ג' מינין (נזיר מב, ב) (ש) ומשמע ההלכה כר' טרפון, והואל והאי בעיא חליביה, ותנן נמי שתמא כותיה דתנן במסכת (חבות) [מכות] (כח, א) אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת, ואקשינן עלה במת נזיר (שם) ואמאי הא מטמא וקחי, ואוקימנא שעלו בחבורי', דלמלא כל שלא בחבורין אפילו בו ביום חייב, והא כר' טרפון. וכתב הרמב"ן ז"ל לפיכך כהן שמת לו מת שהוא מותר להטמא לו, כריך להוזהר לקובעו כסוף בית הקברות כדי שלא ינכנס בבית הקברות ושלל יטמא בקברות אחרים כשיפוש מקביו הרובו ויאל, ואי משום דרוב ארונות יש להם פותח טפה, אי אפשר שלא יהא שם אחד שאין בו פותח טפה או עלש בעשרה, ועוד ללא אמרו דבארונות יש בהן פותח טפה אלא בקבר פתוח, כלומר שיש לו פותח טפה פתוח מלדו שממש טומאה ויאלה, הא בקבר סתום ללא. הא דעבי אביי מרב כל בו בארכה דרך קצרה מהו, והאדר ליה לא נתנה ארובה לדחות אללו. והא דרבה כאידך ידיה דלמך קצרה שאמרו אפילו עקב בלד גודל, דלמלא לא שיעורא גמירי אלא דוקא גמירי ארכה חייב קצרה פטור, ואם האמר אם כן מאי קא בעי אביי מרבה לשמעניה מאידך דרבה, ו"ל דאביי פסקווי מספקא ליה דילמא לעולם דרך קצרה ממש פטור ולא שגא הולך דרך מרוצה להולך דרכו והולך עקב בלד גודל דמעולם לא גמירי חיוב בקצרה אלא בארכה, אבל חייב ארובה גופה לא גמירי אלא בהולך בה כדרך הלוכו, אבל חייב נפשיה ואלא בשיעור בינוני של קצרה פטור דבארכה שיעורא גמירי וא"ל רבה דלא אלא ארכה וקצרה גמירי וקא וכל קצרה פטור וארכה חייב. אי אמרת בשלמא שיעורא גמירי. כלומר דלחוי חייב כרת אלא בששהה כדי השתחוואה ויאל או דרך הלוכו אי נמי עקב בלד גודל, הילכך משכחת לה לחוי חייב כרת אע"ג דשהה בעצמה שהוא יתר מכדי שיעור השתחוואה, וכיון דלניס נפשיה

ביאלה ואלה דרך מרובה דלפי חֲרָף שיהיו עבודתו אף עפ"י שהוא מרובה מכדי השתחוויה עם שיעור יואחתו דרך מרובה לא יהא כשיעור השתחוויה ויאלה דלמלא, אלא חי אמרה דוקא גמירי היכי משכחת לה כגון שבא בקצרה והפך בצינורא וכדבר הונא דאמר רב הונא זר שהפך בצינורא

דף יז ב

אלא אי אמרת דוקא גמירי היכי משכחת לה אמר אביי מאי קושיא משכחת לה כגון שבא בקצרה והפך בצינורא וכדבר הונא דאמר רב הונא זר שהפך בצינורא חייב מיתה גופא אמר רב הונא זר שהפך בצינורא חייב מיתה ה"ד אי דלא הפך לה לא מיעבלי פשיטא ואי דלא הפך בהו נמי מיעבלי מאי קא עביד לא צריכא דאי לא הפך בהו מיעבלי בתרתי שעי והשתא מיעבלי בחד שעתא והא קמ"ל דכל קרובי עבודה עבודה היא א"ר אושעיא בעינא דאימא מילתא ומסתפינא מחבריא הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו ואפילו כולו חוץ מחוטמו טהור דכתיב [ויקרא יד-מו](#) והבא אל הבית דרך ביאה אסרה תורה ומסתפינא מחבריא אי הכי כולו נמי אמר רבא כולו לא גרע מכלים שבבית דכתיב [ויקרא יד-לו](#) ולא יטמא כל אשר בבית תניא נמי הכי גגין הללו אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים וטמא שנכנס דרך גגין להיכל פטור שנאמר [ויקרא יב-ד](#) ואל המקדש לא תבא דרך ביאה אסרה תורה: זו היא מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה וכו': היכא קאי דקאמר זו היא התם קאי אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שאין חייבין עליה אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבגדה ומביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבגדה וקאמר זו היא מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה ואיזו היא מצות עשה שבגדה שחייבין עליה היה משמש עם הטהורה ואמרה לו טמאתי ופירש מיד חייב מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו איתמר אביי אמר משמיה דר' חייא בר רב חייב שתיים וכן אמר רבא אמר רב שמואל בר שאבא אמר רב הונא חייב שתיים חדא אפרישה וחדא אפרישה היו בה רבה במאי אילימא סמוך לוסתה ובמאן אילימא בתלמיד חכם בשלמא אכניסה ליחייב קסבר יכולני לבעול אלא אפרישה אמאי ליחייב מזיד הוא

רש"י אלא חי אמרת דוקא גמירי. שהה כדי השתחוויה חייב ואפי' יא' לו בקצרה במרוצה נתחייב בשהייתו: היכי משכחת לה. בלא כרת: משכחת לה. בעבודה בלא שהייה שנטמא ואלא מיד בקצרה ודכך. יואחתו היה ארוח מזלג בידו והכה בו בחצו מן האברים שעל המעריכה והפך מה שלמעלה למטה: כדכר הונא דאמר. זר שהפך בצינורא עבודה היא שמקרב עיובלו ויש כאן עבודה בלא שהייה: חייב מיתה. משום והזר הקרב יומת (במדבר יח): חוץ מחוטמו. שהוא בולט להלן משאר הגוף: מכלים שבבית. שהיו בו מתחלתו וללא קרינא בהו והבא אל הבית ואפ"ה טמאים כדכתיב (ויקרא יד) ופנו את הבית כדי שלא יטמא כל אשר בבית: גגין הללו. שבעזרה: אין אוכלין שם קדשי קדשים. הנאכלים לפניו מן הקלעים דקסבר גגין ועלויות לא נתקדשו אלא התעלה והאורי עד הגג: וטמא שנכנס כו'. אלמלא כל היכא דתבא ביאה דרך ביאה בעינו: היכא קאי דקאמר זו היא. היכא שנה אין חייבין על עשה שבמקדש דקאמר הכא זו היא מצות עשה שבמקדש כו': התם קאי. במשכחת הוריות: אין חייבין. כ"ד בהוראתם על עשה ועל לא תעשה שבמקדש כלומר על הוראת טומאת מקדש וקדשיו בין שהוא של עשה כגון שנטמא בעזרה דהיינו עשה דוולחלו בין שהוא של לא תעשה כגון נטמא בחוץ לויכא אהרת אל המקדש לא תבא (שם יב) והתם מפרש טעמא דאין חייבין משום דאין מביאין פר בהוראה אלא על העלם דבר שנגתחו חטאת קבועה לייחוד אבל טומאת מקדש קרבו עולה ויורד הוא: ואין מביאין אשם תלוי. היחידים שבא לידם ספק כרת והלכין הכתוב אשם תלוי אין מביאין אותו על ספק טומאת מקדש לפי שאינו בא אלא על ספק דבר שנגג ודאי חטאת קבועה והתם ילפי לה מקראי: שבגדה. להכי נקט נדה משום דמשכחת לה עשה דומיא לנטמא בעזרה בלאונם שהיא מוזהר לאלת כגון שהיא משמש עם הטהורה ואמרה לו טמאתי: היחידים דאין אשם תלוי. היחידים דאין אשם תלוי נפסק כתיב ביה: וקאמר. הכא במתניתין: זהו מצות עשה. שגנויה התם: חייב שתיים. הפירש מן הגדה בקושי: אולימא סמוך לוסתה. היחידים דאין אשם תלוי. היחידים דאין אשם תלוי נפסק כתיב ביה: וקאמר. הכא בשעת תשמיש ומיהו מזיד לא היו: כסבור יכולני לבעול. לפרוש קודם שתרצה: חי בתלמיד חכם. שיועד שהמשמש עם הטהורה ואמרה לו טמאתי לריב להמתין עד שימות והלכין: (רש"י)

תוספות אפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור. ואם נכנס דרך פניו משנכנס רובו טמא אבל במיעוט לא דר' אושעיא דהכא אית ליה אפי' גבי טמא שנכנס למקדש ביאה במקצת לא שמה ביאה דב' כל הפסולין (זבחים דף לב. ושם) פריך לעולא דאמר ביאה במקצת שמה ביאה ועוד דאפי' עולא דאמר שמה ביאה דוקא גבי מקדש כדמפרש התם משום דכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת שמה ביאה אבל גבי בית המנוגע מודה דלא שמה ביאה דלא מינוי שהקיש הכתוב דאי לא יתימא הכי תקשה לעולא ממתינתין דמס' ידים (פ"ג מ"א) ומייתי לה בפ"ב דחולין (דף לג.): המכניס ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי ר' עקיבא וחכ"א ידיו שניות ומפרש במסכת חולין דכ"ע ביאה במקצת לא שמה ביאה ובגזירה ידיו אוטו גופו קמייפליג ומיהו כשנכנס רובו הי טמא דרובו ככולו ותימה דדרך אחוריו נמי משנכנס רובו היא טמא מטעם דרובו ככולו ומשנכנס כולו הי טמא מידי דהוא אכלים שבבית וי"ל דאם כן לא היה חילוק בין דרך ביאה לדרך אחוריו ואלא כתיב והבא אל הבית דמשמע דרך ביאה וליכא למימר דאיצטרך לומר דהכא טעון כיבוש בגדים כששהה בכדי אכילת פרס דסברא הוא דאפי' נכנס דרך אחוריו כולו אם שהה כשיעור שהייה דטעון כיבוש בגדים דבכל ענין כתיב (והבא אל הבית) והאוכל בבית יכבס בגדיו: דרך ביאה אסרה תורה. אע"ג דאמר בפ"ק דחולין (דף י: ושם) דיציאה דרך אחוריו שמה יציאה דקאמר כ"ג ביה"כ יוכיח דכתיב ביה יציאה ותנן יצא ובהו לא דרך כניסתו היינו משום דדרך לצאת כן בתלמיד הנפטר מרבו כדמפרש בפ' הוציאו לו (יומא נג.): ואין אוכלין שם קדשי קדשים. אפילו יש נקב לראות שם דרך פתח עזרה דבעינו שיראה פתח עזרה בשעת אכילה כדאמר בפ' איהו מקומן (זבחים דף נג.). ואין שוחטים שם קדשים קלים. וה"ה דאין אוכלין דגנים ועלויות לא נתקדשו כדאמר בפרק כיצד צולין (פסחים דף פה. ושם) אלא נקט שחיטה משום דאכילה בעזרה לא שייכא בקדשים קלים: וטמא שנכנס דרך גגין להיכל פטור. תימא אמאי פטור תיפוק ליה דחייב משום גג דהיכל גופיה שהרי נתקדש כדמשמע בסוף פרק כיצד צולין (שם) גבי הא דאמר רב גגין ועלויות לא נתקדשו ופריך (שם פו.) מהא דתניא עליית בית קדשי קדשי' חמורה מקדשי הקדשים ומשני רב יוסף שאני היכל כו' משמע שנתקדשו עליו ומסתבר דגגין ועלויות דין אחד ליה' צ"ל דאע"פ שנתקדשו עליו גג לא נתקדש דעלייה גופה לא ידעין אלא מקרא דרוד והתם לא כתיב אלא עליו וכן מוכח התם בהדיא דקאמר ת"ש וגו קודש ולא משני מהיכל מותבי איניש כדפירש שם בקוטרס משום דברק לא כתיב גגין: אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבגדה. ואע"ג דאמר בפרק בתרא דמכות (דף יג.): דבעינו דומיא דע"ז דאמר רחמנא לא תעביד ואי עביד מיחייב יצא פסח ומילה עשה גדה לא תעביד הוא דלא תפרוש בהנאה מרובה: אי בת"ח. חדא הוא דמיחייב אע"פ שהוא מזיד על הפרישה מכל מקום על הכניסה חשיבין ליה שב מדיעה דאימא יצר אלביה כדאשכחן בכתובות בפרק גזירה (דף נא.): (תוספות)

רש"י אלא חי אמרת דוקא גמירי היכי משכחת לה. מהס ר"ח ז"ל הקשו אלמלא לא, הא משכחת לה כגון שהוא שונג בפרט ומוזד בעבודה, וי"ל דהוא הדיו דהוא מזי למימר הכי, וכי פריך כגון שבא בקצרה והפך בצינורא, חד מהרי פרוקי נקט, ולדידי קשיא לי מאי קא מקשה ר' יוחאי חי דלא פהה היכי קא עביד עבודה, דהא קשיעור השתחוויה גמירי, ובחור שיעור השתחוויה הא מזי עבד עבודה ליתו חבד אחד ע"ג האש שעל המענכה, א"ר הלוכך נס וכוילא בעבודות קלרות אלו ואח"כ יאל ואפילו כי לא חנוס נפשות. וי"ל דאין הכי נמי, אלא דניחא ליה לאיתויי הא דכר הונא דאמר זר שהפך בצינורא חייב ואלא שמועין לפי דרכו חזק זה דקריבי עבודה עבירה היא, אלא דמ"מ חומה ר' יוחאי וזר מאי קא מקשה,

לדעת מי היה ס"ד דמאי לאמרינו ז"ל ששמש חייב מיהה דוקא בשעבד עבודה גמורה מקבלה ואיך, וניהא לי דלון ה"ג דמוסבר סבר דהא הוא דקמ"ל דלפיו שהיה כדי עבודה גמורה אינו חייב כרת אי אנוס נפשיה בהקרה ועבד עבודה וקמ"ל דשיעורא גמירי. מהני: איזו היא מלוא עשה שבגדה שחייבי עליה היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי פירש מיד חייב מפני שיזאתהו הגאה לו כביאתו. אלא כריך שישהה עד שימות האבר ולא יאל בהגאה מרובה אלא בהגאה מועטה, ועשה דודיה מדכתיב (ויקרא טו, כד) והיה נדהה עליו וכדלמרינו בגמרא (יה, ב) ויינו דקתני מהנין איזוהי מלוא עשה שבגדה וכו' היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב, אלמא אין מלוא עשה בגדה אלא משמש ופירש מיד, אבל הא דלמרינו (סס) והוראם אח בני ישראל מטומאתם כמאן אהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתה, האי לוא עשה שבגדה הוא ללא דלורייתא הוא אלא אסמכתא בעלמא היא, ותדע דק"ל וסתות לאו דלורייתא ואפילו בשעת וסתו ממא, וכדמוכח בהדיא בפרק כל הוד (נדה טו, א) בפלוגתא דר' ורשב"ג בשאש שרואה דס מחמת מכה דהלמרינו דלפיו בחד ימי נדהה טהורה משום דוסתות לאו דלורייתא. ומה ששנינו בפ"ב של הוריות (ה, ב) איזוהי מ"ע שבגדה פרוש, ופירש רש"י ז"ל: שם פרוש מן הגדה סמוך לוסתה כדי שלא תהא רואה בשעת השמש דכתיב והוראם אח בני ישראל ע"כ. אין זה מחוור בעיני מכהה טעמים, חדא דהא דק"ל וסתות לאו דלורייתא וכמו שכתבתי, ואם איתא לתיב מההיא מהנין למ"ד ההם וסתות דרבנן, אי נמי ליהי ההם הא מהנין כי שקלי וטרי' אי וסתות דלורייתא או דרבנן וטרייתו לוקמ' בתנאי. ועוד דהא מהנין דהכא היינו מהנין דההם, וכדלמרינו בגמרא היכא קאי דקאמר זו היא והאדרני ההם קאי דקתני אין חייבים על עשה ועל לא תעשה שבגדה ועל לא תעשה דההם קתני דמלוא עשה פרוש משום והוראם כניסה והכא קתני ופירש מיד ועשה בפרישה ומשום והיה נדההה עליו, ועוד דכי אתי ללוקומי היא דלבי דלמך חייב שתיס בסמוך לוסתה וכת"ח אקשינו בשלמא אכניסה ליהיב כסבר יוכלני לבעול כלומר וסוגג הוא, ואם איתא אדרבא מזיד הוא דקח עבד אעשה דהוראם אח בני ישראל שה"ל לפרוש עשרה שעות ולא פירש, אלא משמע דהא שפירש רש"י ז"ל שם אינו מחוור, אלא ה"פ איזוהי מ"ע שבגדה פרוש כלומר פרוש בהגאה מועטה, וכן פירוש המפרשים ז"ל וההם סתם הלשון, אלא דהכא פירשו שאין העשה אלא בפרישה דהגאה מועטה. גמ': חייבים על עשה ועל ל"ת שבגדה. מדהתני על עשה ועל ל"ת ולא קתני על עשה ול"ת משמע דעל כל חד וחד משכחה בפני עמנו עשה כגון שהיה משמש עם הטהורה שלא בשעת וסתה ואמרה לו נטמאתי חייב לשהות ולא לפרוש מיד בהגאה מרובה, והארתיה מותיה נדהה עליו (ויקרא טו, כד). ומיהו ב"ד שחייבין על הדלחה עשה זה לא משום העשה בלבד הוא דחייבין בהודאתו, שאין ב"ד חייבין על הדלחה עשה, אלא על מלוא ל"ת דכתיב אשר לא תעשנה, אלא משום לאו דליכא בהדיא דכתיב לא תהרהר בלבד לאו דלמך רב פפא דלא הפרוש הוא, ועל ל"ת שהיא טמאה שמוחה שלא לנדהה ערותה דכתי' (סס יח, יט) ואל אשה נדהה טומאת לא תהרהר, ולעולם הרוייהו כלאחר שנטמאת וכמו שאמרנו, אבל קודם שנטמאת ליהא עשה כלל, דהוראם אסמכתא בעלמא הוא. אחרת דלבי משמיה דר' חייב בר רב אמר חייב שתיס חדא אכניסה וחדא אפרישה. כלומר אכניסה משום לא תהרהר (ויקרא יח, יט), שארי נטמאת ועוד הוא ממא עד שאמרה לו נטמאתי, וחדא אפרישה משום והיה נדהה עליו (טו, טו, כד) ולא הפרוש כדמפרש ואזיל (יה, ב) והא דקאמרי הכא חייב שתיס אמתיותן קיימי, ומפרשינן לה למתיותן בסמוך לוסתה דקחא מפרשי ואזיל (יה, יח) ורבא דלמך (סס) הרוייהו הגההו פירש תנינא כניסה תנינא הכא קתני פי' מיד לאו למימר מהנין בסלל סמוך לוסתה וליכא אלא משום פרישה בלבד, אלא תנינא בהדיא קאמר דבין שהאמר מהני' בסמוך לוסתה בין בשלל בסמוך לוסתה מ"מ תנינן בה הדיא פירש מיד חייב. בשלמא אכניסה. ולא חשבינן להאי מזיד ואת"ג דכתיב (ויקרא טו, ל) והוראם, נהי דעבר בזמיו על ההוא עשה ההוא לאו אסור נדהה הוא. במאלי. כלומר היכי משכחה שתיס בדיאה אחת. אילימא בסמוך לוסתה וכמאן אילימא בת"ח. דידע דלעולם היא לראות ככל אהיה עונה וכדלמרינו רבנן לפרוש ממנה סמוך לוסתה ולאו אנוס הוא, ומזיד נמי לא הוי, דסבור היה שיוכל לבעול עד שלא יבא הארה ומיהו לכשבר בחדו הבעילה יודע שחייב וסגג א"כ אכניסה לחייב קרבן משום דקאמר הוא אלא אפרישה לא לחייב קרבן דמזיד הוא, דהא ידע דלא היה לו לפרוש מיד ובהגאה מרובה ופירש ואי בעם הארץ אכניסה ודאי חייב דהא הוא לא חשבינן ליה אנוס כיון דהיא עלולה לראות באותה עונה, ואפרישה נמי איכא למימר לחייב לאו מזיד הוא מ"מ הרי הוא כאלוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, כיון שאין לו יודעה בהלמע דלמינו יודע שחטא על הכניסה, דסבור אנוס אני, וא"כ שתיב בלו בו בהעלם אחד ויזני יודע אלא א"כ, ואוקי' לעולם בסמוך לוסתה וכת"ח לזו ואין ת"ח לזו כלומר ת"ח על הכניסה ואין ת"ח עלהפרישה, וא"ת הא לכניסה למה לי, דהא אמרינו לעיל דלפיו על הארץ על הכניסה חייב דלאו אנוס הוא לא היא דעל כרחך לא בעי ת"ח על הכניסה אלא משום דלמי רחתי ידע שחטא כשכא עליה ושאינו זה אנוס, וכשפירש בקושי חייב נמי על הפרישה אין זה כאלוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, מ"כ בעם הארץ שחושב אף כשרחתי עד שלא גמר ביאתו לאנוס הוא, והילכך ה"ל כאלוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד. (רשב"א)

א - יח דף

ואי בעם הארץ אידי ואידי אבל שני זיתי חלב בהעלם אחד הוא ואלא בשאין סמוך לוסתה ובמאן אילימא בתלמיד חכם ולא חדא לא מייחב אכניסה אנוס אפרישה מזיד אי בעם הארץ חדא הוא דמיחייב אפרישה הדר אמר רבא לעולם בסמוך לוסתה ובתלמיד חכם ותלמיד חכם לזו ואין תלמיד חכם לזו אמר רבא ותרוייהו תנינו כניסה תנינא פרישה תנינא פרישה תנינא דקתני היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב כניסה תנינא נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן מאי לאו בסמוך לוסתה ואכניסה א"ל רב אדא בר מתנא לרבא לעולם אימא לך בשלא סמוך לוסתה ואפרישה וכי תימא פרישה למה לי הא תנא ליה הא איצטריך לאשמועינן נמצא על שלה טמאים בספק ופטורין מן הקרבן ואידי דבעי מיתנא נמצא על שלה תנא נמי נמצא על שלו אמר ליה רבינא לרב אדא מי מצית לאוקמה לההיא בשלא סמוך לוסתה ואפרישה והא נמצא קתני ונמצא לבתר הכי משמע ואי אפרישה מעיקרא כי פירש ליה מעיקרא הויא ליה ידיעה א"ל רבא ציית מאי דקאמר רבך היכי מצית דתניא עלה זו היא מצות עשה שבגדה שחייבין עליה ואם איתא מצות לא תעשה היא אמר ליה אי תנייתא חסר ותני הכי זו היא מצות לא תעשה שבגדה שחייבין עליה היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב זו היא מצות עשה שבגדה כו' אמר מר פירש מיד חייב היכי עביד אמר רב הונא משמיה דרבא נועץ עשר צפרינו בקרקע עד שימות וטוביה אמר רבא זאת אומרת המשמש מת בעריות פטור דאי סלקא דעתך חייב הכא מאי טעמא פטור משום דאנוס הוא אי אנוס הוא כי פירש מיד נמי ניפטר אנוס הוא אמר ליה אביי לעולם אימא לך המשמש מת בעריות חייב והכא מאי טעמא פטור משום דאנוס הוא והא דאמרת כי פירש מיד אמאי חייב שהיה לו לפרוש בהגאה מועטה ופירש בהגאה מרובה אמר ליה רבה בר חנן לאביי אם כן מצינו ארוכה וקצרה בגדה

רש"י ואי בעם הארץ. שהוא שוגג על שתייה: אבל שני זיתי חלב בהעלם אחד הוא. שלא נודע לו בין זה לזה ואינו חייב אלא אחת אף זה לא נודע לו בין כניסה לפרישה שחטא שכשאמרה לו נטמאתי אינו יודע שנתחייב על הכניסה כסבור אנוס אני עליה שארי לא למד שמוהרין ישראל לפרוש מן נשותיהן סמוך לוסתה ואין זה אנוס אלא שוגג וכיון דלא למד נמלא שלא ידע בין כניסה לפרישה שחטא והוא ליה על כל נדה שתי בעילות בהעלם אחד: אלא בשלל סמוך לוסתה. זה אנוס על הכניסה הוא שלא היה לו לעלות בדעתו: ואי בתלמיד חכם ולא חדא לא מייחב. לכניסה אנוס ואפרישה מזיד: ואי בעם הארץ חדא הוא דמיחייב אפרישה. דלומר מותר אבל אכניסה אנוס: ובתלמוד חכם לזו. כלומר יודע שישראל מוזאיהן לפרוש מנשותיהן סמוך לוסתה דלמך לקמן מוזאיהם אח בני ישראל מטומאתם ואין יודע שהמשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי כריך לפרוש באכזר מת דהוה ליה שוגג על שתייה אכניסה דסבור יוכלני לבעול ואפרישה אומר מותר ושני זיתי חלב בהעלם אחד לא הויא שארי תלמיד חכם הוא לזו שלא היה לו לבעול סמוך לוסתה ואין זה אנוס אלא שוגג כסבור יוכלני לבעול קודם וכי אמרה לו נטמאתי ידע שחטא אכניסה והויא ליה ידיעה בין כניסה לפרישה וא"ת מזיד הוא דבעילה סמוך לוסתה אין זו קשיא שאין כרת וחייב חטאה על סמוך לוסתה עד שחטמה ובעילה הטמאה שוגג

הוא כסבור ויכולנו לבעול; נמצא על שכו. אם על המפה שקנה בה אחר תשמיש; טמאים. שניהם טומאת שבעה היא משום נדה והוא משום בעול נדה דולח ראהה דם קודם בעילה או בשעת בעילה תשמיש; והייבון. שניהם בקרבן; שלא בסמוך לוסתה. לכןניסה לטום ולאפרישה הוא דמיחייב ליה בגון אחרמה לו נטמאחי ופירש בקושי לקמן פירך הא נמצא קנה; פרישה למה לו. לרבי שסידר את המנהג לאשמעין; הא תנא ליה. הר מחני' דשבעות; אידי דבעי למיחייב ליה בגון אחרמה לו נטמאחי ופירש בקושי קנהה מיד לקנהה לאחר שעה שבהקנה מיד קנהי טמאים והייבון בקרבן ובלאחר זמן לאיכא למימר לאחר תשמיש ראהה קנהי פטורין מן הקרבן; נתר הכי. בקיטוח שאחר תשמיש הקרמי; א"ל רבא. לרב אלא; איית מאי דקאמר כך. רבינא רבך דלא בפרישה מצית לאוקמה; אמר ליה היכי מצית. לאוקמה כניסה דתני עלה דההיא נמצא על שכו וזו היא מצות עשה שצנדה; ואם איתא. דכניסה איידי מצות לא תעשה היא ואין כאן עשה; א"ל אי תניא חסר ותני הכי. אם אהא שונה דכניסה תקן אהא בשלון חסורי מחסרה ותני הכי וזו היא מצות לא תעשה שצנדה היה משמש עם הטוהרה ואמרה לו נטמאחי ופירש מיד זו מצות עשה שצנדה כל זה לריך להוסף על משנתך; נועך לפרניו. כלומר יעמיד עצמו בלא דיקה עד שימות האבר; וטוביה. ואשריו כלומר זו היא הטובה לה; זאת אומרת. מתני' קנהי פירש מיד משמע הא פירש באבר מת פטור שמעין מינה שהמשמש בעריות באבר מת פטור; דאי בלקא דעתך. בעלמא חייב הכא מאי טעמא פטור; משום דלחוס הוא. לאין לו עוד מה לעשות; כי פירש מיד נמי ליפטור. הואיל ואין חוק פטור באבר מת ומשמש בקושי; מצינו ארוכה וקצרה. חילוק בין קצרה וארוכה שאם האריך ושהה פטור ואם פירש בקצרה כלומר מיד להוי חייב; (רש"י)

תוספות אי בעי הארץ אידי ואידי אבל שתי זיתי חלב בהעלם אחד הוא. משמע הכא דאע"פ שנודע לו ביתנים שבה על הנדה כיון שלא נודע לו שנתחייב טהאת שסבור להיות אנוס חשיבין ליה בהעלם אחד וכן פירש בקונטרס וא"ת דאמר בפי' כלל גדול (שבת דף עא. ושם) בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא קצר וטחן כחצי גרוגרת בשגת שבת וזדון מלאכה והזר וקצר כחצי גרוגרת בזדון שבת ושגת מלאכה מהו שיצטרפו א"ל חלוקים הן לחטאות ולא מיצטרפי פירוש שאם היה בכל פעם כגרוגרת היה חייב שתי חטאות אע"פ שלא היתה איסור ביתנים וי"ל דרבה לטעמיה דסבירא ליה התם דאינו אלא אחת אי נמי התם חשיב ליה ידיעה כיון שנודע לו כל מה שהיה ספק באותה שעה; לעולם אימא לך שלא בסמוך לוסתה ואפרישה. והוא הדין דה"מ למימר בסמוך לוסתה ואפרישה; והא נמצא קנהי. תימה דעדיפא מיניה הוה מצי למיפרך מהא דקתני סיפא נמצא על שלה טמאים מספק ופטורין מן הקרבן ואמאי פטור כיון דאמרה נטמאתי; המשמש מת בעריות פטור. והא דתני בפרק ב' דנדה (דף יד.) נמצא על שלה כשיעור וסתה חייבין בקרבן ומפרש בגמרא משל לשמש ועד זה נכנסו והוה יוצא וצריך לאוקמה דפירש בקיטוי דאי פירש מת אין זה שיעור וסתה; דאי ס"ד חייב בו. כל מה שמדקדק רבא מן המשנה יכול לדקדק מן הפסוק דנפקא לן בשמעת' אהרה למשמש עם הטוהרה ואמרה לו נטמאתי מדכתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב דלא תפוש משמע אלמא משמש מת פטור דכיון שהזהר שלא לפרוש יש לו להמתין עד שימות האבר ותימה דבפרק הבא על יבמות (ו' וס') נפקא ליה לרבא משכתב דרע דכתיב באשת איש דמשמש מת פטור; אם כן מצונו ארוכה וקצרה בנדה. י"מ אם כן כדרב הונא דאמר נועך צפרניו וקשה דתקשי ליה מתני' דמשמע שיש תקנה בשלא פירש מיד אלא יש לפרש דאדאביי פריך דבשלמא אי משמש מת פטור אין שייך כאן ארוכה וקצרה כיון שאין איסור בעילה נדה בשתייהן כמו גבי מקדש שיש בשתייהם טומאת מקדש ולהכי לא תנא ארוכה וקצרה בנדה שהפטור אינו על ידי שהיא בעילה קצרה אלא ע"י שאין כאן בעילה כלל אלא דאביי דאמר חייב ובעילה היא כשפירש באבר מת ה"ל למתני פירש בארוכה דהיינו הגאה מרובה חייב ובקצרה שמקצר גאנת תשמיש דהיינו הגאה מועטת פטור דלא נטעי למימר משמש מת בעריות פטור מדשבקינן להאי לישנא דתנן גבי מקדש ומשני דלהכי שבקינן משום דלא מיתני שפיר כיון דארוכה דהתם קצרה דהכא וכי תימא דליתני איפכא בקצרה פטור כיון דלא מצא למיתני כי התם שבקינן לההוא לישנא לגמרי ועוד שאם כן לא היה שונה טעם הפטור והחייב דאדרבה ארוכה משמע טפי חייב וקצרה פטור; (תוספות)

רש"י אמר ליה רב ארע בר מתנה לרבא אימא אידי ואידי שלא בסמוך לוסתה, לאו דוקא דלדידיה אפילו בסמוך לוסתה לא מחייב כניסה לחוסה הוא, דלע"ג דלמור רבנן (לקמן יח, ב) דלריך לפירוש ממנה סמוך לוסתה, הא לאו דלדרידיה אלא מדרבן ובהרחקה יחירה ואסמכתא אהורחא אם בני ישראל, אבל מ"מ כיון דבהרחקה יחירה הוא וסבור שיכול לבעול אפילו ראהה נדה בעודו משמש אנוס הוא, אלא הא לאוקמינהו בשלם סמוך לוסתה היינו משום דבשלם סמוך לוסתה לכולי עלמא לא מחייב אלא פרישה, מ"ה קאמר דהיינו בשאינו חייב אלא על הפרישה, והא דלהדרי ליה לרבינא מי מצית מוקמה לה בשלם סמוך לוסתה ומשום פרישה, היינו דלהדרי ליה בלישניה, ומיהו לאו דוקא אלא עיקרה דמלתא משום דאוקמה בפרישה הוא, וכאלו א"ל מי מצית מוקמה לה משום פרישה ומיהו ודאי לרבה ורבינא ע"כ בסמוך לוסתה הוא, דאי לא, לכניסה לא מחייב בקרבן דלמור הן, וקנהי נמצא על שכו חייבים בקרבן. א"ל אית מאי דקאמר כך רבך. פירוש רבינא הוא דקאמר ליה אית מאי דקאמר כך דהוא רבך דקאמר תריוהו תננה. א"ל היכי אית דתניא זו היא מצות עשה שצנדה ואם איתא מצות ל"ת היא. כך גרש"י ז"ל ופירש הוא ז"ל היכי אית לאוקומ' כניסה דתניא עליה דההיא נמצא על שכו זו היא מצות עשה שצנדה, ואם איתא דכניסה איידי מצות ל"ת איכא און כאן עשה, וא"ל אי תני תחסיור ותני, אם איתא שונה ברייתא זו על אותה משנה חסר ותני תקן אותה בשלון חסורי מחסרה ואמור שהוא חסרה, ותני הכי זו היא מצות שצנדה היה משמש עם הטוהרה ואמרה לו נטמאחי ופירש מיד זו היא מצות עשה שצנדה נ"ל כל זה לריך להוסף על משנתך ע"כ. ויש מקשים עליו דל"כ הוא ליה למימר והא תנינא עלה, שכן בשלון התלמוד לעולם בכל כיוצא בזה, ועוד דכניסה זו לא מלחנה שם בתוספתא במקומה של אותה משנה. ור"ח ז"ל גרים היכי אית דתנינא זו היא מצות עשה שצנדה ואם איתא מצות ל"ת היא, פי' תנינא בתנאי' דהכא זו היא מצות עשה, ואם איתא עשה וכו"ת הוא למיתני עשה בפרישה כדחזקיה (לקמן יח, ב) דלמור ותני נדה עליו שלא יפוש מיד, ל"ת ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב, וכדריב פסא (סס) דלמור לא תקרב ולא תפוש נמי הוא מדכתיב האומר קרב אלך אל חגבע בני פירוש בשעלגיה שנטמאת והדיעה אחרת אל תקרב אליה עמוך מיד והגלה ערותה אלא נעוץ לפתור עד שימות היצר, כן פירש ר"ח ז"ל. וזה חומה צעני דקתו עשה וכו"ת בפרישה, וא"כ מאי קא קשיא ליה לרב אלא, דלפילו לדידיה כי מוקמה לה למתניהון אפילו בשלון סמוך לוסתה עשה וכו"ת איכא, ולעולם ה"ל לתנא למתניהון דהכא למיתני זוהי מצות עשה וכו"ת שצנדה, אלא ה"ה אם איתא דהלא כניסה והלא פרישה מ"ע וכו"ת הוא, מצות כניסה, לדידך דלמור דלאו אנוס הוא דבעוד שהוא משמש ראהה נדה ובעול הוא את הנדה ואיכא משום ואל נדה טומאתה לא תקרב דלף הוא איהרה לבעול את הנדה, ועשה כשחמרה לו נטמאחי לריך לשאה עד שימות היצר, וא"ל תני במתניהון זו היא מצות עשה ולא תעשה שצנדה. וא"ת אם כן לרב אלא גופיה דמוקמי להו בפרישה לחוד, תיקשי ליה דלפילו בפרישה גופיה איכא עשה וכו"ת כדפירש ר"ח ז"ל עשה דכתיב ותני נדה עליו ל"ת דכתיב לא תקרב דהיינו לא תפוש, י"ל דלדידיה לא קשיא דלא אלטריך ליה לתנא לאשמעין אלא מ"ע שאין כן בכל התורה שיתחייבו ב"ד באורחאן על מ"ע, והכא מתחייבים משום דאיכא מצות כדדיה כדלעיל, אלא לרבה דלמור חייב שקים ופתי עברות דהיינו כניסה ופרישה הוא ליה לתנא למתחייבוהו לתריוהו, כדחשביז להו בפ"ב של הרכות (ה, ב) זוהי מ"ע שצנדה פרוש כלומר בהגאה מועטת מצות ל"ת תבוא על הנדה. ורב אלא דחשביז הכי בהא דלמור תריוהו תננה, ה"ה דהוה מצי לאתקייי ליה הכין לעיל מיד שאמר על משנתו חייב שקים אלא דנטרא ליה עד סופא. (רש"י א)

אלמא בשלא סמוך לוסתה קאמרינן והא אביי דאמר חייב שתיס אלמא בסמוך לוסתה עסקינן כי איתמר דאביי בעלמא איתמר בעא מיניה רבי יונתן בן יוסי לא לקויא מרבי שמעון בן יוסי בן לקויא אזהרה לבעול נדה מנין מן התורה שקל קלא פתק ביה אזהרה לבעול נדה [\[ויקרא יח-ט\]](#) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אל אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא ניפריש מיד מנלן אמר חזקיה אמר קרא [\[ויקרא טו-כז\]](#) ותהי נדתה עליו אפי' בשעת נדתה תקרב עליו אשכחן עשה לא תעשה מנלן אמר רב פפא אמר קרא לא תקרב לא תקרב נמי לא תפרוש הוא דכתביב [\[ישעיה טה-ה\]](#) האומרים קרב אליך אל תגש בי כי קדשתיך ת"ר [\[ויקרא טו-לא\]](#) והזרתם את בני ישראל מטומאתם אמר רבי יאשיה מיכן אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן וכמה אמר רבה עונה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל שאינו פורש מאשתו סמוך לוסתה אפילו הויין לו בניס כבני אהרן מתים דכתביב והזרתם את בני ישראל מטומאתם והודה בנדתה וסמיך ליה אחרי מות אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הפורש מאשתו סמוך לוסתה הויין לו בניס זכרים דכתביב [\[ויקרא יא-מז\]](#) להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך ליה אשה כי תזרע וילדה זכר רבי יהושע בן לוי אמר הויין לו בניס ראויין להוראה דכתביב [\[ויקרא יב-ב\]](#) להבדיל ולהורות אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המבדיל על היין במוצאי שבתות הויין לו בניס זכרים דכתביב להבדיל בין הקדש ובין החול וכתביב התם להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך ליה אשה כי תזרע רבי יהושע בן לוי אמר בניס ראויין להוראה דכתביב להבדיל ולהורות אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר כל המקדש את עצמו בשעת תשמיש הויין לו בניס זכרים שנאמר [\[ויקרא יא-מד\]](#) והתקדשתם והייתם קדושים וסמיך ליה אשה כי תזרע: רבי אלעזר אומר השרץ ונעלם ממנו כו': מאי בנייהו אמר חזקיה שרץ ונבלה איכא בנייהו ר' אליעזר סבר בעינן עד ידיע אי בשרץ איטמי אי בנבלה איטמי ורבי עקיבא סבר לא בעינן עד ידיע דכיון דידע דאיטמא בעולם לא צריך אי בשרץ איטמי אי בנבלה איטמי וכן אמר עולא שרץ ונבלה איכא בנייהו דעולא רמי דרבי אלעזר אדרבי אלעזר ומשני מי א"ר אליעזר בעינן עד ידיע אי בשרץ איטמי אי בנבלה איטמי ורמיניהו אמר רבי אלעזר מה נפשך חלב אבל חייב נותר אבל חייב שבת חילל חייב יום הכפורים חילל חייב אשתו נדה בעל חייב אחותו בעל חייב אמר לו רבי יהושע הרי הוא אומר [\[ויקרא ד-כג\]](#) או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה עד שיועד לך במה חטא ומשני התם אשר חטא והביא אמר רחמנא חטא כל שהוא הכא מכדי כתיב [\[ויקרא ה-ב\]](#) בכל דבר טמא או בנבלת שרץ טמא למה לי שמע מינה בעינן עד ידיע אי בשרץ איטמי אי בנבלה איטמי ורבי עקיבא אידי

רש"י ואנן במקדש חגן. והוה ליה למיתני נמי בנדה בהדה: ומשני משום ללך דמו. דהא ארוכה דהכא פטור כקצרה דהתם וקצרה דהכא חייב ככארוכה דהתם: אלמא בשלל סמוך לוסתה. קאי מהני' דאי בסמוך לוסתה ושגג ביכולני לבעול הוה ליה שוגג בין אכניסה בין אפרישה דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שמה' האמר נטמאתו ואי משמש באבר מת בעריות חייב כי פריש באבר מת נמי נחייב שאין כאן אונס: והאמר רביי. לעיל אמתני' חייב שהים ולא מלין לאוקמיה ללל בסמוך לוסתה ובתלמיד חכם לזו ואין תלמיד חכם לזו כדלוקמיהנא לעיל: כי איתמר דאביי. דחייב שהים בעלמא איתמר ולא אמתני' דלכו מהני' דכיון דמפליג בין פירש באבר מת לפירש בקושי בשלל סמוך לוסתה עסקינן והלכך פירש באבר מת פטור דלגום הוא פירש בקושי חייב שהיה לו לפרוש בהנאה מועטה ודלמא רביי לעיל חייב שהים בעלמא איתמר מילתא דאפי' נפשה והכי איתמר המשמש עם הטהורה בסמוך לוסתה ושגג ביכולני לבעול ואמרה לו נטמאתי חייב לו נטמאתי חייב שהים ואין חילוק בין פירש בקושי לפירש מת ונראה שכן דעתו דכיון דבא עליה מה בעריות נמי חייב וזה בתחלתו נמי שוגג כשתיהו ובתלמיד חכם לזו ולא לזו כדלוקמיהנא ללך הוה שני זיהי חלב בהעלם אחי: שקל קלא. פיסת רגביס: פתק ביה. זרק בו: קרב חלוק. עמוד בעלמא לזכר הדור היו אומרים לזכר עמוד בעלמא אל תגע בי שלל אטמאך אשה קדוש ואני טמא קדשך טמאך כמו (הג"ב) הן יא אש אשר קדש קדש וכמו (דברים כב) פן תקדש: והזתם. והפרשתם כמו ויזרו: אזהרה לאשכחל וכו'. דסמיך ליה והדוה בנדתה בהראו ענינא: עונה. במסכת נדה מפורש או יום או לילה אם ושהה ביום פירוש כל היום ואם ושהה בלילה פירוש כל הלילה והכי מפרש לה במסכת נדה בפרק האשה (דף סג:); ולהבדיל כו'. המבדיל בין טומאה לטהרה חלל אשתו זכר: להבדיל ולהורות. בענינא דשחויי יין כתיב ולהבדיל בין הקדש ובין החול בין הטמא וכו' ולהורות את בני ישראל: המקדש עצמו בשמיים. דרך זניעות: שרץ ונבלה. טמא שרץ וטמא נבלה בידיעה שבתחלה ידע שנגע בשרץ או בנבלה אבל לא ידע באיזה מהן שנגע ואתה טומאה נעלמה כשאיכך קדש: מה נפשך. משנה היא בכריתות חלב ונותר לפניו אבל אחר מהן כשגוג ואינו יודע איזה מהן ושגג ויהי"ח עשה מלפניה בלחוד מהן ואינו יודע באיזה מהן אשתו נדה ואחיות עמו בבית שגג באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן ר"ח מהיב חטאת רבי יהושע פטר אמר רבי אלעזר מה נפשך כו': אשר חטא והביא אמר רחמנא. או הדע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא והאי בה דקדריש רבי יהושע מפייה ליה ר"ח לקמן בשמעתין לדרשא אחרינא: (רש"י)

תוספות אלמא שאר בסמוך לוסתה עסקינן פירש בקונטרס דאי . בסמוך לוסתה כיון דמשמש מת חייב כי פירש באבר מת נמי חייב משמע מתוך פירושו דחייב שתיס אפי' כי פירש באבר מת ולהכי אע"ג דחייב אכניסה מיחייב נמי אפרישה וכן פירש בסמוך גבי כי איתמר דאביי בעלמא איתמר דפירש מילתא באפי נפשה היא והכי איתמר המשמש עם הטהורה בסמוך לוסתה ושגג ביכולני לבעול ואמרה לו נטמאתי חייב ב' ואין חילוק בין פירש בקושי לפירש מת ונראה שכן דעתו דכיון דבא עליה סמוך לוסתה מתחלה שגג בשתייהו אכניסה ואפרישה וכשאמרה לו נטמאתי הוי ידיעה בין שגגת כניסה לשגגת פרישה ששעת פרישה חשיבה שגגה אע"פ שיועד בשעת פרישה שהוא עכשיו בועל נדה כיון שע"י כניסה באה לו וקשיא דהא משמע לעיל דלא משכחת חייב ב' אלא בתלמיד חכם לזו ולא לזו ולהאי פירוש משכחת לה בתלמיד חכם לשניהו וכגון שפירש מת וי"ל דהא דאוקים בתלמיד חכם לזו ולא לזו משום דסבר משמש מת פטור ולא מיחייב שתיס אלא בפירש מיד ומה שהזכיר כאן בקונטרס ובתלמיד חכם לזו ולא לזו כדלוקמיהנא משום פירש בקושי פירש כן אבל קשיא דבמשכחת שבת שילחי פרק הזורק (דף קב). גבי ההיא דתנן זה הכלל כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה מוכח דאם זרק אבן ונזכר לאחר שיצאה מידו פטור ואף על גב שמתחלה יצאה מידו בשוגג ולא היה יכול להחזירה עוד ונראה לפרש שדייק מדקרי ליה אביי אנוס מכלל דבשלא סמוך לוסתה עסקינן דאי בסמוך לוסתה לא שייך למיקרייה אנוס כיון שפושע בשעת כניסה ולא מפיטר אלא משום דהויא חזא שגגה שהכל בעל יד שגגה ראשונה ואם תאמר מי דחקו לאביי אוקומה מתני' שלא בשעת וסתה ולפטור לגמרי היכא דפירש מת לוקמה בסמוך לוסתה ולקוי פטור דמתני אפרישה ויש לומר דלשנא דמתניתין משמע ליה דפטור לגמרי בשלש פירש מיד: אמר קרא ותהי נדתה עליו. מעליו דריש אבל מותהי לא דריש דהא איצטריך לכדדריש בהחוק (בבמות דף מט:) דאפי' בשעת נדתה קדושינן ותופסין בה: לא תעשה מני"ל. דלא מיחייב חטאת אפי' יש בה לאו מיד דהוה אפסח ומיליה: (תוספות)

רש"י משום ללך דמי חטובה וקצרה דהכא ללכוכה וקצרה דהתם. כלומר דלדרכה איפכא הוי הכא ללכוכה פטור וקצרה חייב, ק"ל ומה בכך, מכל מקום איכא הבא ארכה וקצרה ואיפכא מלכוכה וקצרה דמקדש, ובדלשכחן בשיהוי התם שיהוי חייב והכא שיהוי פטור, ונראה לי דבמקדש נמי לא גמירי הלכה ללל בארכה לחובו, והלכך בנדה דלופכא ליהא. כי איתמר דאביי בעלמא איתמר. פירש רש"י ז"ל: כי איתמר דאביי חייב שהים בעלמא איתמר כיון דמפליג בין פירש בקושי לפירש מה בשלל סמוך לוסתה עסקינן והלכך פירש מה פטור דלגום הוא, פירש בקושי חייב דהוה לאפרישה בהנאה מועטה, והא דלמא לעיל חייב שהים, בעלמא איתמר ומילתא דאפי נפשה היא, והכי איתמר המשמש עם הטהורה בסמוך לוסתה ושגג ביכולני לבעול ואמרה לו נטמאתי חייב שהים, ואין חילוק בין פירש בקושי לפירש מת, ובת"ח לזו ואין ח"ל כדלוקמיהנא לעיל ללך הוה שני זיהי חלב בהעלם אחי: שקל קלא. פיסת רגביס: פתק ביה. זרק בו: קרב חלוק. עמוד בעלמא לזכר הדור היו אומרים לזכר עמוד בעלמא אל תגע בי שלל אטמאך אשה קדוש ואני טמא קדשך טמאך כמו (הג"ב) הן יא אש אשר קדש קדש וכמו (דברים כב) פן תקדש: והזתם. והפרשתם כמו ויזרו: אזהרה לאשכחל וכו'. דסמיך ליה והדוה בנדתה בהראו ענינא: עונה. במסכת נדה מפורש או יום או לילה אם ושהה ביום פירוש כל היום ואם ושהה בלילה פירוש כל הלילה והכי מפרש לה במסכת נדה בפרק האשה (דף סג:); ולהבדיל כו'. המבדיל בין טומאה לטהרה חלל אשתו זכר: להבדיל ולהורות. בענינא דשחויי יין כתיב ולהבדיל בין הקדש ובין החול בין הטמא וכו' ולהורות את בני ישראל: המקדש עצמו בשמיים. דרך זניעות: שרץ ונבלה. טמא שרץ וטמא נבלה בידיעה שבתחלה ידע שנגע בשרץ או בנבלה אבל לא ידע באיזה מהן שנגע ואתה טומאה נעלמה כשאיכך קדש: מה נפשך. משנה היא בכריתות חלב ונותר לפניו אבל אחר מהן כשגוג ואינו יודע איזה מהן ושגג ויהי"ח עשה מלפניה בלחוד מהן ואינו יודע באיזה מהן אשתו נדה ואחיות עמו בבית שגג באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן ר"ח מהיב חטאת רבי יהושע פטר אמר רבי אלעזר מה נפשך כו': אשר חטא והביא אמר רחמנא. או הדע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא והאי בה דקדריש רבי יהושע מפייה ליה ר"ח לקמן בשמעתין לדרשא אחרינא: (רש"י)

דבעי למיכתב בהמה ויהי לכדרי כתיב נמי שרץ כדתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה ורבי אליעזר האי בה מאי עביד ליה פרט למתעסק ורבי יוחנן אמר משמעות דורשין איכא בינייהו וכן אמר רב ששת משמעות דורשין איכא בינייהו דרב ששת מחליף דרבי אליעזר לרבי עקיבא ודרבי עקיבא לרבי אליעזר בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה וזה בידו מהו אמר ליה הרי העלם טומאה בידו וחייב אדרבה הרי העלם מקדש בידו ופטור אמר רב אשי חזינן אי מטומאה קא פריש הרי העלם טומאה בידו וחייב אי ממקדש קא פריש הרי העלם מקדש בידו ופטור אמר ליה רבינא לרב אשי כלום פריש ממקדש אלא משום טומאה כלום פריש מטומאה אלא משום מקדש אלא לא שנא תנו רבנן שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב הלך בראשון ונכנס זה וטבל ואח"כ הלך בשני ונכנס חייב ר"ש פוסטור ורבי שמעון בן יהודה פוסטור בכולן משום ר' שמעון: בכולן

רש"י (לכדרי. ב' קמ"א (לעיל דף ז). אקרא חזי חיה בהמה למה נאמרה כו': פרט למתעסק. דבר היקר ובה לידו איסור ולא נתכוין לגופה של זו כגון נתכוין לחתוך את התלש והתך את המחובר נתכוין ללשתי והרי אחרת עמה במטה וגמטה השתי ובה אחרת תחתיה ואיזהו חייב נתכוין לחתוך כסבור תלש ונמלא מחובר או כסבור היום חול או כסבור מלכה זו מותרת ומ"מ לזו נתכוין וכן בל על אחרת ונתכוין לגוף זה כסבור היא השתי: דרב ששת מחליף כו'. כשהיה. שנה משנתו פעמים מחליף דברי זה לדברי זה ולא היה מקפיד לפי שאין ביניהם חיוב ופטור: העלם זה וזה. טומאה ומקדש מהו לרבי אליעזר ור"ע דפטרני על העלם מקדש: אי מטומאה פריש. אי מחמת טומאה שהודע לו פירש מן העצבים (ומביא קרבן) שאמרו לו טמא אלה: הרי העלם טומאה בידו. איגלאי מילתא קביחור למקדש בשביל העלם טומאה היה: ואי ממקדש פריש. שאמרו לו מקדש הוא זה ומחמת כן תוהא על ביחורו ולא הזכירו לו טומאה איגלאי מילתא דמשום העלם מקדש נכנס לו: כלום פריש ממקדש כו'. כשהודיעוהו אחד מהם שם חל לכו לומר מה בכך ומתוך כך נזכר על השני ומ"מ העלם שניהם היה בידו: אלף לא שאל. ופטור: אחד טמא. מת קבור כו' וא"ל להלך שלא יאשהו: והלך בראשון. ואינו יודע אם בטמא אם בטהור ולא נכנס למקדש: בשני ונכנס. וחזר והלך בשני וידע שהלך בשניהם והרי הוא טמא ודאי ונכנס למקדש בהעלם טומאה שנתעלם ממנו טומאה: חייב. קרבן עולה ויורד שיש כחן בתחלה ידיעה ודלית: הלך בראשון. וידע שהוא ספק טמא: ונכנס. למקדש בהעלם טומאה ששכח הילוכו בשביל זה: והזהר וקנה. הזה בשלישי וקנה בשניעי וטבל: וחזר והלך בשני. וידע שהוא ספק טמא: ונכנס. למקדש בהעלם טומאה: חייב. או מחמת ביאה ראשונה או מחמת ביאה שניה דמה נפשך או ביאה ראשונה או ביאה שניה בטומאה היתה: ור"ש פוסטור. דאין כחן בלחם מטבול ידיעה ודלית בתחלה שאף ידיעה תחלה של שביל שני ספיקא היא שהרי טהר לו מטומאה ראשונה אם הראשון הוא הטמא: פוסטור. ככולן. אף בראשונה ולקמן מפרש לה: (רש"י)

תוספות מדבעי למיכתב בהמה ויהי לכדרי. בלא היה נמי מצי למדרש הכי אקרא אני בכל דבר טמא אלא לאו דוקא נקט חיה ויהי נמי לא נכתבה אלא בשביל דבר שנתחדש בה כדתנא דבי רבי ישמעאל ומשום דרבי נקט חיה במילתיה נקט נמי הכא בהמה ויהי כדרי ותימה דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עא.) משמע דאי לא קרא דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה לא הוה דריש רבי ג"ש משום דאיצטרך בהמה טמאה לגופה והשתא בלא חיה נמי הוה דריש ג"ש דבהמה דמכל דבר טמא נפקא ויש לומר דאי לא בהמה בכלל חיה לא הוה דריש ג"ש דבהמה טמאה אע"ג דכתיב בכל דבר טמא אלא ה"א דאתו פרטי לאשמעינן דבעינן ידיע אי בשרץ איטמא אי בנבילה איטמא אפילו לרבי עקיבא אבל השתא דבהמה בכלל חיה הוי כאילו כתב בהמה ב' פעמים ש"מ לכדרי הוא דאתא ול' אליעזר אתא נמי לאשמעינן דבעינן ידיע אי בשרץ אי בנבילה איטמא משרץ ונבילה ולר"ע כיון דע"כ משום דבהמה בכלל חיה כדפרישית מהשתא ש"מ בכולהו לא נכתב אלא בשביל דבר שנתחדש בה ולא בעינן ידיע במאי איטמא: פרט למתעסק. בפרק ספק אכל (כריתות דף יט.) מסיק מתעסק דמאי אי דחלבים ועריות חייב שכן נהנה אלא מתעסק דשבת כדשמואל ובקונטרס לא דק דהזכיר נמי מתעסק דערויות ומיהו תימה דמאי איצטרך בה פרט למתעסק דשבת תיפוק ליה מטעמא דשמואל דאמר דפטור מטעם דבעינן מלאכת מחשבת ואמילתא דשמואל גופיה קשה דאי טעמא דנהנה עיקר לחייב בחלבים ועריות למה לי למיפטריה בשבת משום מלאכת מחשבת ואי טעמא דמלאכת מחשבת עיקר למה לי למיחייבה בחלבים ועריות משום דנהנה ונראה דאיכא תרי גווני מתעסק כגון נתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דמיפטור מטעם שלא נעשית מחשבתו ולא שייך למיפטריה משום מתעסק ועוד מתעסק אחר כגון נתכוין לחתוך את התלוש ולהגביה את התלוש למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ונמצא מחובר דנעשית מחשבתו ומיפטור משום בה פרט למתעסק ובתרווייהו איירי שמואל ומשום הכי קאמר בכריתות אלא מתעסק דשבת כדשמואל דאיירי נמי שמואל במתעסק דמיפטור משום בה לר' אליעזר אלא שלא חשש לפרש אלא טעם דמלאכת מחשבת דלא איירי בה רבי אליעזר ובחלב נמי איכא תרי גווני מתעסק כגון נתכוין לאכול חלב זה ואכל חלב אחר דחייב בלא טעמא דנהנה דלא שייך למיפטריה מטעם מלאכת מחשבת ועוד מתעסק אחר כגון סבור שהוא שומן או רוק ובלעו דכיוצא בו מיפטור לענין שבת מדכתבי בה והכא לית לן למעוטי משום דנהנה וטעמא דנהנה וטעמא דמלאכת מחשבת לא קאי אכולהו ומה שפירש הקונטרס כאן מתעסק היינו נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר ואיזהו חייב נתכוין לחתוך את זה וחתך זה וכסבור שהוא תלוש ונמצא מחובר אין נראה לפרש אלא נראה כדפרישית: הרי העלם טומאה בידו וחייב. תימה דהכא ולקמן בפרק שלישי (דף כו.) גבי העלם שבעה והעלם חפץ פשיט רב נחמן לחיובא ובפרק כלל גדול (שבת דף ע. ושם) גבי העלם שבת והעלם מלאכה פשיט לפטור וי"ל דלא דמי דהכא סברא הוא דלחייב כיון דאיכא נמי העלם טומאה אבל התם אין סברא לחייבו על כל אחת ואחת דכיון דבשגגת שבת וזדון מלאכות לא מיחייב אלא חזא השתא נמי דשגג במלאכה הרי יש כאן נמי שגגת שבת: הרי העלם מקדש בידו ופטור. אומר רבינו תם דלא מיפטור אלא מקרבן עולה ויורד אבל חטאת קבועה חייב דהא גמרינן מע"ז דכל שחייבים על זדונו כרת חייבים על שגגתו חטאת והא דאמר בפ"ק (לעיל דף ב.) דעל שאין בה ידיעה בתחלה ששערי החיצון מכפר אלא לאו מוקמינן ליה בחטאת קבועה דאי הוה ביה חטאת קבועה לא הוה חיצון מכפר אמר דבר קרבן הוא התם ודאי מיפטור לגמרי שלא יאה חמור אין בה ויש בה מיש בה ויש בה ומיהו קשיא דלישנא דקאמר הכא דפטור משמע דפטור לגמרי ועוד דלקמן פרק שלישי (דף כד.) גבי יש אוכל אכילה אחת דחיק לאשכחיה חטאת קבועה בטמא שאכל את הקדש ומוקי לה בנשיא וכו' אלעזר ולוקמה בהעלם קדש על כן נראה דפטור לגמרי משום דהוי דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש כדאמרין לקמן בפרק שלישי (דף כה.) גבי שבעת העדות: אמר רב אשי חזינן אי מטומאה קפריש כו'. תימה מנא ידיענן אי משום דא"ל טמא אתה ופירש דלמא אי הוה א"ל נמי מקדש הוא הרי פירש ולא אי הוה א"ל נמי טמא אתה לא הוה פריש אלא השתא דא"ל תרויהו פריש ונראה דרב אשי לא בא לפשוט בעיני אלא בא לפרש שפעמים יש לברר איזה שכוח ממנו יותר כגון דנישיליה אי מחמת טומאה הוה מידכר אקדש ומחמת מקדש לא הוה מידכר אטומאה א"כ הוי העלם טומאה בידו ואם להפך הוי [העלם] מקדש בידו ואם שניהם שכוחין בשוה בהו דאי מבעיא לן ולגבי שבת בפרק כלל גדול (דף ע.) י"ס שכתוב בהן במילתיה דרב אשי אי משבת קפריש העלם שבת בידו או כי מודעי ליה אשבת אכתי צריך לאודועיה אמלאכות העלם מלאכה בידו ואין גיר' זו נכונה דאכתי צריך לפרש וכי מודעי ליה אמלאכה לא צריך לאודועיה אשבת לפי מה שפירשנו אלא גר' אי משבת קפריש אי משום מלאכה קפריש ועוד נראה לפרש בענין אחר אי משום טומאה קפריש אפי' אם הודיעוהו טומאה באחרונה דאע"ג דאילו הודיעוהו בתחלה לא הוה פריש חשיב פריש מחמת טומאה כיון דקרבן ע"י בתרייתא קאתי ואי א"ל מקדש הוא ומריש ידיעה בתרייתא דמקדש הוא ופטור וכענין זה יש לפרש ההיא דלקמן (דף כו.) גבי העלם שבעה והעלם חפץ והיהא דשבת: הלך בראשון ונכנס כו'. אי ברה"י איירי בחד נמי חייב דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא אבל הכא איירי ברה"ר דמוקמינא ליה בחזקת טהרה: (תוספות)

פרק שלישי - שבועות שתיים

שבועות שתיים שהן ארבע שבועה שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי שבועה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב דברי רבי עקיבא אמרו לו לר"ע היכן מצינו באוכל כל שהוא הוא חייב שזה חייב אמר להם ר' עקיבא וכי היכן מצינו במדבר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן: **גמ'** למימרא דאשכול דאכילנא משמע ורמינהי שבועה לא אוכל לך שבועה שאוכל לך לא שבועה שלא אוכל לך אסור אמר אביי לעולם דאכילנא משמע לא קשיא כאן במסרבין בו לאכול כאן בשאין

רש"י מהני שבועות. שאוכל ושלא אוכל. הן שהם המפורשות דכתיב (ויקרא ה) להרע או להטיב דמשמע להבא ולא אוכל להרע אוכל להטיב: שאכלתי ושלא אכלתי. הן שהם הנוספות ממדקש חכמים כדיליף לה ר"ע לקמן בפירקין (דף כה). מריבוי הכתוב: מדבר ומביא קרבן. בשביל ביטול דיבורו וכיון דמשום ביטול דיבורו הוא אף זה ביטול דיבורו שהאומר לא אוכל דעתו לאסור עצמו בכל שהוא: גמ' שבועה לא אוכל לך כו'. אמר אחד משלש לשונות הללו אסור לו לאכול משל אחרו האיש שנדר הימנו דהכי משמע שבועה לא אוכל לך שבועה עלי שלא אוכל משלך: שבועה שאוכל לך. באיסור שבועה יהא עלי מה שאוכל משלך דהכי. משמע מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה: לא שבועה לא אוכל לך. לא יהא עלי באיסור שבועה מה שלא אוכל משלך הא מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה: (רש"י)

תוספות שבועות שתיים. ורמינהי שבועה שאוכל לך. משנה היא בפרק ב' דנדרים (דף טז). אף ע"ג דהתם קתני השבועה שאוכל לך והכא קתני שבועה דרך הגמרא לקצר המשנה שהביא ואין חילוק בין שבועה להשבועה דהאיי מתני' דהתם נמי פריך ממתני' דהכא בגמ' ומשני כי הכא ול"ג בסמוך ברייתא במסרבין בו לאכול דאין לומר שהביא ברייתא משום דלא קתני השבועה דלא ה"ל למיפריך מברייתא כיון דמצי למיפריך ממתני' אלא גר' התם במסרבין: לא שבועה לא אוכל לך אסור. דמשמע הא מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה ואע"ג דבפ"ג דנדרים (שם) מוקי רישא דהך משנה כר"מ ור"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן גבי נדרים כדאמרינן ספ"ק דנדרים (דף יג): יש חילוק בין שבועה לנדרים כמו שאפרש בס"פ שבועת העדות (דף לו: ד"ה ה"ג) בע"ה: (תוספות)

רש"י כך גירסת הספרים: לא שבועה לא אוכל לך אסור. ופירש רש"י ז"ל: לא שבועה מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל לך שבועה דמכלל לאו אתה שומע הן. והימנה הוא דלא ישיא דהיא מתנייהו אוקימנא נדרים פרה אל מוהרים (יג, ב) כר"מ דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן, והתמא מדרישא ר"מ סיפא נמי ר"מ, ויש מרבותינו הלכתיים ז"ל שהיכלו דלימא משום חומר שבועה חיה ליה לר"מ כה מכלל לאו אתה שומע הן, והגמון דל"ג לא שבועה חלה שבועה לא אוכל, ופירוש לשבועה הא לפיכך לא אוכל לך. (רש"י)

א - כ דף

מסרבין בו לאכול מתנייהו בשאין מסרבין בו לאכול ברייתא במסרבין בו לאכול וקאמר לא אכילנא ולא אכילנא דכי קא משתבע הכי קאמר שבועה שלא אוכל רב אשי אמר תני שבועה שאי אוכל לך אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לישניה דאיתקילא ליה קמ"ל: ת"ר מבטא שבועה איסור שבועה איסור אסור אתה אומר איסור שבועה חייב ואם לאו פטור אם אתה אומר איסור שבועה והא אמרת איסור שבועה הוא אמר אביי ה"ק מבטא שבועה איסור מיתפיס בשבועה איסור אסור אם אתה אומר מיתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי חייב ואם לאו פטור וממאי דמבטא שבועה דכתיב **[ויקרא ה-ד]** או נפש כי תשבע לבטא בשפתים איסור נמי דכתיב **[במדבר ל-ד]** כל נדר וכל שבועת איסור אלא ממאי דאיסור מיתפיס בשבועה הוא דכתיב **[במדבר ל-יא]** או אסרה אסור על נפשה בשבועה מבטא נמי הכתיב **[ויקרא ה-ד]** לכל אשר יבטא האדם בשבועה אלא אמר אביי מבטא שבועה מהכא **[במדבר ל-ז]** ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה או מבטא שפתייה אשר אסרה על נפשה ואילו שבועה לא קאמר במאי אסרה עצמה במבטא רבא אמר לעולם אימא לך מיתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי והכי קאמר מבטא שבועה איסור נמי שבועה אסרה דאיסור הטילו הכתוב בין נדר לשבועה הוציאו בלשון נדר נדר בלשון שבועה שבועה היכן הטיילו **[במדבר ל-יא]** ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבועה וגו' ואזדו לטעמייהו דאיתמר מתפיס בשבועה אביי אמר כמוציא שבועה מפיו דמי ורבא אמר לאו כמוציא שבועה מפיו דמי מיתפיס איזה איסור האמור בתורה האומר הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביי כיום שמת בו פלוני כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם כיום שראה ירושלים בחורבנה אסור ואמר שמואל והוא שנודר ובא מאותו היום בשלמא לאביי מדמתפיס בנדר נדר מתפיס בשבועה שבועה

רש"י מסרבין. מפליגין: מהני' בשאין מסרבין בו. הלכך שאוכל דקא אכילנא הוא: רב אשי אמר הני. כבדייתא שבועה שאי אוכל לך: דליהקב. נכשל ולא נתכוין לומר שאי אוכל שבועה. מפשע לקמיה: איסור איסור. איסורו של איסור מה הוא: אם אתה אומר כו'. מלי קאמרת והא אמרת איסור לך שבועה הוא והדר הני אם אתה אומר: ה"ק מבטא שבועה. האומר מבטא ככר זו עלי כחומר שבועה שלא אוכלנו ולא חלכו ה"ז בעולה ויורד: איסור מיתפיס בשבועה. איסור עלי ככר זו הרי הוא כמי ששבע על הככר וחזר ואמר על ככר אחר ה"ז כזה שהתפיס את השני בראשון: איסור איסור. ומהו איסורו של איסור זה: אם אתה אומר כו'. אם תמזי לומר שהמתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי ואם חלכו חייב קרבן אף זה האומר איסור ככר זה עלי חייב קרבן אם חלכו שהאיסור לך שבועה הוא: ואם לאו. שהמתפיס בשבועה אינו כשבע לענין קרבן ומלקות אף האיסור אין בו לא קרבן ולא מלקות: או אסרה אסר בשבועה. משמע שאסרו והפסחו דכבר ששבעה עליו ככר: או מבטא שפתייה אשר אסרה וגו'. ולא כתיב בשבועה כמה אסרה את נפשה בלשון מבטא: רבא אמר. לא איסתפיק ליה לתנא למימר כהא אם אתה אומר דשפיא ליה דמיתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו הוא: והכי קאמר מבטא שבועה איסור נמי. לך שבועה הוא: איסור זה הטילו הכתוב כו'. היינו פירוש לאיסור איסור אם אתה אומר והכי קאמר איסור של איסור שאמרת לך שהוא שבועה לא כל הלשונות שוות בו שהרי הטילו הכתוב בין נדר לשבועה אם אמירתו בלשון שבועה כגון איסור שלא אוכל

היחר הרשון הותרו כובן ואי נזיר קאמר אמאי הותרו אלא שמע מינה דמשום התפסה היא, וא"ת אם כן מאי קאמרי התם דדוקא בתוך כדי דיבור אבל לאחר כדי דיבור וכלא, אלא ו"ל טעמא התם משום דלאחר כדי דיבור ואינו לא משמע כלל ולא כלום אבל אמר ואינו כמון ואפילו לאחר כדי דיבור הוי נזיר, ומשום התפסה, שהרי שנינו (נזיר ד, א) היינו כשמשון הריני ככעל לזילה הרי זה נזיר, וכל שכן כשאמר הריני כפלוני נזיר כן כתב הרמב"ן ז"ל, וכולהו מכלתין דנדרים הכין מוכחא דמתפסין בנדרים כנדרים. ואם תאמר כיון דמתפסין בנדר נזיר ומתפסין בלא שבועה, כי הניחא (לקמן כה, א) חומר בנדרים מבשבעה שהנדרים חלוין על דבר מזהו דכבר הרשונו, אמאי לא הני נמי המתפסים בנדר נזיר והמתפסים בשבועה ללא שבועה, תריץ הרמב"ן נ"ר ללא הני אלה הדברים שהנדרים חלוין בהן ואין השבועות חלות והדברים ש(אין)השבועות חלות בהן ואין הנדרים חלוין בהן, אבל

שאר דיני ל"א חנו ככלל (רש"י)

דף - ב

אלא לרבא קשיא אמר לך רבא תריץ ואימא הכי איזהו איסור נדר האמור בתורה האומר הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שנהרג בו פלוני ואמר שמואל והוא שנדר ובא מאותו היום מאי טעמא אמר קרא **[במדבר ל-ג]** איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדרו כיום שמת בו אביו פשיטא כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם איצטריך ליה סלקא דעתך אמינא כיון דבי לא נדר נמי אסור כי נדר נמי לא הויא עליה איסור והאי לאו מיתפיס בנדר הוא קמ"ל ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרבא דכי אתא רבין א"ר יוחנן מבטא לא אוכל לך איסור לא אוכל לך שבועה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן אוכל ולא אוכל שקר ואזהרתיה מהכא **[ויקרא יט-יב]** לא תשבעו בשמי לשקר אכלתי ולא אכלתי שוא ואזהרתיה מהכא **[שמות כ-ז]** לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא קונמות עובר **[במדבר ל-ג]** בלא יחל דברו מיתבי. שוא ושקר אחד הן מאי לאו מדשוא לשעבר אף שקר נמי לשעבר אלמא אכלתי ולא אכלתי שקר הוא מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ומאי דבר אחד הן בדדיבור אחד נאמרו כדתינא **[שמות כ-ח]** זכור **[דברים ה-יב]** ושומר בדיבור אחד נאמרו מה שאין יכול הפה לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע בשלמא התם בדיבור אחד נאמרו כדבר אדא בר אבהו דאמר רב אדא בר אבהו נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה דאמר קרא זכור ושומר כל: שישנו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בזכירה אלא הכא למאי הלכתא מיבעי ליה אלא כשם שלוקה על שוא כך לוקה נמי על שקר כפי לייא אלא אימא כשם שלוקה על. שקר כך לוקה נמי על שוא פשיטא האי לאו והאי לאו מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי לא ינקה כלל

[רש"י] תריץ ואימא כו'. כלומר האי תנא לאו במתפסין בנדר איירי אלא בעיקר נדר איירי ואשמעינן שאינו חייב בנדר אלא"כ פירשהו ואח"כ הללו בדבר הנזיר עליו כבר כדילוף לה ואילו מקרא זה"ק איזהו איסור נדר אבל מיתפסין בנדר לאו נדר הוא וה"ו מיתפסין כגון שלא פירש הרי עלי שלא אוכל בשר ושלח אשתה יין אלא אמר הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו כיום שנהרג בו אביו כיום שראה את ירושלים בחורבנה: פשיטא. כיון דטעמא משום דנדר וכל הוא עליו מיתת אביו מה לי כאן וכי משום דמת בו אביו מייגרע גרע איסורי הרי נזיר וכל עליו: ה"ג סד"א דכיון דכי לא נדר אסור כי נדר נמי לא מיתפסין בנדר הוא קמ"ל ואף רבי יוחנן כו'. ולא גרסינן כיון דמדברנן הוא דאסור כי נדר חייב עלי' איסור' בלא יחל לא גרסינן לה להא דהא ח"י מדאורייתא הוא אמרינן (לקמן כה.) הנדרי' חלים על דבר מלא' כדבר הרשות: ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרבא. דאיסור שהויא בלאוין שבועה שבועה: אוכל ולא אוכל. כלומר שבועה להבא קרוי שבועת שקר: ואזהרתיה מלא' השבעו בשמי לשקר. וה"ק לא השבעו בשמי כדי לשקר בשבועתהם לאחר זמן והמתנה בו כריך להתרות בו שהו עובר בזאתה לא השבעו בשמי לשקר: אכלתי ולא אכלתי. כל שבועה לשעבר שאינה אמת קרויה שבועת שוא לשון שוא לשון אמת וכל כיום כמו בחבלי השוא (ושעיה ה) לשוא הכיתי את בניכם (וימיה ב) אף כאן יאחזה מפיו לכתולה ואזהרתיה מלא' השא והמקרא הזה כריך להתרות בו: קונמות ה"ו בלא יחל. כלומר לא יחל דמשמע להבא לאו לאזהרת שבועת להבא אלא השבעו בשמי לשקר נפיק וכי אתא לא יחל לאזהרת נדרים אתא לאפוקי מדרבין דאמר אזהרת שבועת להבא אתא מלא' יחל: מה שוא לשעבר. כגון נשבע על דבר שא"ל שהכל יודעים שאין שבועה זו כלום: אף שקר לשעבר. כגון אכלתי ולא אכלתי והיא לא מיקריא שוא לפי שאין הכל מכירים בה אם אמת אם שקר ועל כרחך שבועת להבא מלא' יחל דברו אבל לא השבעו בשמי לשקר שבועה לשעבר היא וה"ק לא תוליאו שבועה לשקר מפיכם: כדבר אלה. כלומר להקיש זכור לשומר בקידוש היום דנפקא לן מוזכר את יום השבת וזכרו על היון ואף ע"ג דשאר מלות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות בזו חייבות דליתתקן לשומר דדיבור אחד כל שישנו בשמירה לאו שבת ישנו בקידוש והנשים ישנו בשמירה דכל מלות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות: ה"ג אלא כשם שלוקה על שוא כו'. להכי קאמר אחת הן לענין מלקות: כלפי לייא. כלפי יוכן אהה פונה זו ויפוד היא דליולו שקר אשכחן בה לאו שיש בו מעשה כגון לא אוכל וכל שעבר על שבועתו ע"י מעשה אבל אכלתי ולא אכלתי לאו שיש בו מעשה הוא: אלא אימא כשם שלוקה על שקר. בלאו שיש בו מעשה כך לוקה על שוא אע"פ שאין בו מעשה דנ"ל מלא' ינקה ה' (שמות כ) כדלקמן (דף כה.) הו' דלא ינקה אבל ב"ד של מטה מלקין אותו אם התרו בו ומנקין אותו: פשיטא. דהא כתיב קרא לא ינקה ה': מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי. לקמן בשמעתין אימא לא ינקה כלל: **(רש"י)**

[תוספות] אלא לרבא קשיא אע"ג דרבא נמי מודה דמתפסין בנדר נדר. דמשנה שלימה היא מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר כ:.) וכן בנדרים קאמר דברקבן הוי נדר מ"מ פריך לרבא אמאי דמפרש איסור דקרא מתפסין ורבה משני דלא קאי איסור דקרא: דכי לא נדר. פירש בקונטרס דלא גרסינן כיון דמדברנן הוא דאסור כי נדר חייב עליה איסור בל יחל דהא א"י הוי דאורייתא הא אמרינן לקמן (דף כה.) דנדרים חלוין על דבר מצוה כדבר הרשות מיהו נראה לרבי יצחק דגרסי' ליה שפיר אע"ג דאי הוי דאורייתא נמי חייב עליה נדר מ"מ דבר אחר שתולה בו לא איקרי נדר בדבר הנדרו כיון דאי לא נדר איכא עליה איסור דאורייתא ועוד דהא דנדרים חלוין על דבר מצוה בביתול מצוה איירי. כדתינא בפ"ב דנדרים (דף טז.) כיצד אמר קונם שאיני נוטל לולב ביום שאיני מניח תפילין כדמסקינן התם בגמ' מבי ידור נדר לה' אפי' דבר של שם חייב עליה אבל אם נדר לקיים מצוה כגון שאמר קונם שלא אוכל ביוה"כ או שלא אוכל נבילות וטריפות לא חייב דאין איסור חל על איסור ולהכי איצטריך טעמא דמדברנן ומיהו לר' יהודה בן בתירא דאית ליה לקמן בפירקין (דף כז.) (ושם) דנשבע לקיים את המצוה חייב כ"ש נדרים שחלין לבטל שיחולו לקיים: קונמות עובר משום בל יחל. בשבועה נמי עובר משום בל יחל דהכתיב (במדבר ל) או השבע וגו' ולא יחל דברו ובפ"ב דנדרים (דף טז:) תניא בהדיא דיש בשבועה בלא יחל והכא ה"ק בקונמות ליכא אלא בל יחל גרידא: נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה. משמע דקידוש דאורייתא וכן משמע בהדיא בריש מי שמתו (ברכות כ:) ותימה דבריש מסכת נזיר (דף ד.) אמר מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיון הרשות ופריך מאי ניהו קידושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא ומפ' ר"ת בתמיה וכי מושבע ועומד מהר סיני הוא דאיצטריך קרא למעוטי אלמא דמדברנן הוא דבניחותא אין לפרש דאדרבה משום דמושבע ועומד מהר סיני הוא איצטריך קרא לאסור כדמשיני התם אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה יין ואמר הריני נזיר דאיצטריך קרא דחיל עליה נזירות לפי שהוא מושבע ועומד וי"ל דקידוש דאי מדאורייתא אבל על היין אינו אלא מדברנן והדאמר בערבי פסחים (דף קו.) זכרהו על היין אסמכתא בעלמא היא אי נמי אפי' הוא דרשה גמורה הא דמדבר צריך שיטעום היינו מדברנן: כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה. איכא ליכא למימר דלחומרא מקשינן (יבמות ה:) ובסוף פ"ק דקדושין (לה:) (ושם) דרשינן לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנדן כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה כו' האי דרשינן לקולא משום דאיכא לא שייך למידרש דנשי לית להו זקן

וכן הדאמר בערבין (דף ג:): גבי הדתניא הכל חייבין בציצית כהנים ליום וישראלים כו' ומסיק והני כהני הואיל ואישתרי כלאים גבייהו לא ליחייבו התם נמי א"א לומר איפכא אבל בפ' אלו עוברין (פסחים דף מג: ושם) קשה דמשמע דאי לאו דאיתרבו נשים לאכילת חמץ הוה דרשינן לקולא כל שאינו בקום אכול מצה אינו בבל תאכל חמץ וי"ל דהתם משום דאית למילף חמשה עשר חמשה עשר מחג הסוכות ומסוכה נשים פטורות כדילפינן בפרק הישן (סוכה כח.) מהאזרח א"נ סברא למדרש קרא מסיפיה לרישיה אבל קשה דלמ"ד (מנחות דף מג.) ציצית מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות לשתרו נשים בכלאים דכל שאינן בגדילים אינן בבל תלבש שעטנז דהיינו מסיפיה לרישיה וכו' הכי נמי אם כן בספ"ק דביצה (דף יד: ושם) גבי משלחין בגדים בין תפורין בין שאינן תפורין ופר"ך כלאים למאי חזו לימא מתני' כמ"ד נשים פטורות מן הציצית וחזו לנשים ולמאי דרשיית נמי דלחומרא מקשינן תימא דליחייבו בציצית לכולי עלמא: (תוספות)

רשב"א | אמר שמואל והוא שגדר. פירוש: כשמה אביו נדר שלא יאכל לעולם ב' בשבת שהוא יום שמת בו אביו, והוא מהפסוק עכשיו ואומר הרי עלי שלא אוכל כשר כיום שמת בו אביו, כלומר כ' בשבת, שאסור עליו בנדר מיום שמת בו אביו. גירסת הספרים: סלקא דעתך אמינא כיון דכי לא נדר אסור כי נדר נמי לא חייל עליה אסור נדר וכי מהפסוק לא מהפסוק בנדר הוא קמ"ל כיון דמדרכו הוא לאסור כי נדר חייל עליה אסור נדר וכי מהפסוק קאי עליה בכל יתל דכרו. וכן גירסת ר"ח נמי, אבל רש"י ז"ל העביר על גירסא זו קולמוס ואמר דמ"ש דרבינן דהא קמ"ל (לחמן כה, א) דנדרים חלוני אפילו על דבר מ'ה דלחוייתה וליתא דכי אמרינן דנדרים חלים על דבר מ'ה היינו (דוקא) לבעל את מ'ה עשה בשב א"ל תעשה כגון שבת סוכה דמ'ה עליו ומ'ה כללי הפסח עליו, אבל חיובו מנדר זה עליו כיום הכפורים און הנדר חל עליו וכדי דק"א מתני' לה זינו נזיר אם אוכל דקתני כפרה חלו נדרים מותרים (וי, א) אבל מינה ב' נזירות ולא קתני אבל ענבים לוקה שמים, וכל סוגיא דגמ' דעל היא מתניתין הכין מוכחא ומכרעא, וכבר כתבתי בפרק זה התם בס"ד. (רשב"א)

דף כ"א

קמ"ל כדשני ליה ואיבעית אימא כשם שמביא קרבן על שקר כך מביא קרבן על שוא ור"ע היא דמחייב לשעבר כלהבא מיתבי אי זו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם שבועת שקר נשבע להחליף אימא נשבע ומחליף כי אתא רבין א"ר ירמיה א"ר אבהו א"ר יוחנן אכלתי ולא אכלתי שקר ואזהרתיה **[ויקרא יט-יב]** מלא תשבעו בשמי לשקר אוכל ולא אוכל עובר **[במדבר ל-ג]** בלא יחל דברו ואי זו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר רב פפא הא דרבי אבהו לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב יצחק א"ר יוחנן ר' יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ושאינו בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבריו בשם נשבע מנולן א"ר יוחנן משום רשב"י אמר קרא **[שמות כ-ז]** לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה ב"ד של מעלה אין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין אותו ומנקין אותו א"ל רב פפא לאבי דלמא הכי קאמר רחמנא לא ינקה כלל אי כתיב כי לא ינקה כדקאמרת השתא דכתיב כי לא ינקה ה' ה' הוא דאינו מנקה אבל ב"ד של מטה מלקין אותו ומנקין אותו אשכחן שבועת שוא שבועת שקר מנולן ר' יוחנן דידיה אמר לשוא לשוא שתי פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר והוי בה ר' אבהו האי שבועת שקר ה"ד אילימא שבועת שוא אוכל ואכל לאו שיש בו מעשה הוא ואלא דאמר שבועת שואכל ולא אכל האי מי לוקה והא איתמר שבועת שואכל כבר זו היום ועבר היום ולא אכלה רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אינו לוקה ר' יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ור"ל אמר אינו לוקה משום דהוה התראת ספק והתראת ספק לא שמה התראת וא"ר אבהו תהא באכלתי ולא אכלתי ומאי שנא אמר רבא בפירוש ריבתה תורה שבועת שקר דומה לשוא מה שוא לשעבר אף שקר נמי לשעבר איתביה רבי ירמיה לרבי אבהו שבועת שוא אוכל כבר זו שבועת שוא אוכלנה שבועת שוא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת זו היא שבועת בטוי שחייבין על דזונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד זו היא למעוטי מאי לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי דלא לקי לא למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן זו היא דעל שגגתה קרבן עולה ויורד אבל אכלתי ולא אכלתי לא ור' ישמעאל היא דאמר אינו חייב אלא על העתיד לבא אבל מילקא לקי

רש"י | קמ"ל כדשני ליה. לקמן: ואיבעית אימא. הא דקתני שוא ושקר אחת הן לומר כך כשם שמביא קרבן על שבועת שקר כך מביא קרבן על שוא דלכחתי ולא אכלתי ור"ע היא דמחייב במתניתין לשעבר כלהבא: נשבע להחליף. לשנות את האמת בשבועתו היינו לשעבר כגון אכלתי ולא אכלתי ולא אכלתי וכו'. אימא נשבע ומחליף. נשבע לעשות ואחר כך החליף את דברו ולא עשה או שלא לעשות ועשה: ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר. והכי משמע בשעת שבועה לא תהא שקר דהיינו לשעבר: לא יחל. להבא הוא דלחויי כבד החל משנשבע: לשנות את הידוע. על האיש שהוא אשה: והא דרבי אבהו. הא דר"י ירמיה לעיל ח"ד אבהו דלמך משמיה דר' יוחנן אכלתי ולא אכלתי שקר לאו בפירוש אמר ר' אבהו כהאי ליגנא אלא מכללא איתמר דשמעיה ר' ירמיה לר' אבהו כהדא מילתא דלייבי בה ר' יוחנן בשבועת שקר ואוקמה רבי אבהו דאכלתי ולא אכלתי מההוא כללל ח"ד ירמיה משום ר' אבהו ח"ד יוחנן אכלתי ולא אכלתי שקר: ומאי כללל דלמך רב אידי כו'. ומסקנא סיפא דשמעיה ח"ד אבהו תהא דאכלתי ולא אכלתי: חוץ מנשבע ומימר ומקבל את חבריו בשם. המיוחד והא מילתא עיקרה בפ"ק דתמורה והתם מפורש טעמא דמימר ומקבל והתם נשבע לחודיה מפרש גרר' דמכללא איתמר דר' אבהו: אי כתיב כי לא ינקה כדקאמרינן: והוי בה גרסוין: ה"ד. דלחויי ר' דלמך מלאך לשוא. ההרתא ספק. ספק אם יעבור על התראה אם לאו שיכול לומר עדיין יש שהות ביום ואין המתנה יכול לכיון שיעבור היום בתוך כדי דבור של התראה: וא"ר אבהו תהא. הא שבועת שקר דר"י יוחנן דלחויי ר' אבהו דאכלתי ולא אכלתי: ומאי שנא. הא מוכחא ולא אכלתי ולא אכלתי לאו שאלו בו מעשה ניהו: בפירוש ריבתה תורה כו'. מדאפיקה בלשון שוא: מה שוא לשעבר. נשבע לשנות את הידוע לאדם אף שקר דלשעבר איתרביח למלקות ולא לשקר דלהבא ומההוא כללל ח"ד ירמיה משום ר' אבהו אכלתי ולא אכלתי שקר: שבועת שאלה אוכלנה. לקמן מפרש בפירוקן למה לי למינקת הנה שבועת: אינו חייב אלא אחת. דלחן שבועה חלה על שבועה דכיון דנשבע שבועה ראשונה הוה לה שבועה שניה לקיים את המורה והתן במתניתין דפטור: לא למעוטי מקרבן. וזו היא אשגגתה קאי: זו היא דעל שגגתה קרבן. אבל שבועה לשעבר ליתא דקרבן ור' ישמעאל היא דלמך במתני' אינו חייב אלא על העתיד: (רש"י)

תוספות | קמ"ל כדשני ליה. ור"א א"כ בלא דיבור אחד נאמרו דרשינן ליה מה' לא ינקה אבל ב"ד של מטה מלקין אותו וי"ל דהשתא הדר ביה ממאי דאמר בדיבור אחד נאמרו ומיהו בירושלמי ובסיפרי מוכח בהדיא דדיבור אחד נאמרו דקאמר התם שוא ושקר בדיבור אחד נאמרו וכן מחלליה מות יומת וביום השבת כו' ולוישנא דבסמוך דאכלתי ולא אכלתי שקר וילף מלשוא לשוא ב' פעמים איצטרך שפיר הא דבלאו אחד נאמר משום דאיכא למיפרך אדרשא דלשוא כדפר"ך לקמן ומאי שנא פירוש אפי' אוכל ולא אוכל נמי ומשני בפירוש ריבתה תורה כו' והיינו דבלאו אחד נאמרו כדפרישית בפ"ק (דף ג: ד"ה בפירוש) ואיצטרך נמי דרשא דלשוא לשוא משום דלא' נאמרו בדיבור אחד לענין שבועה אלא לענין עדות דבדברות הראשונות כתיב לא תענה ברעך עד שקר ובדברות האחרונות עד שוא אבל השתא דכתיב לשוא לשוא ילפינן שפיר ממאי דדיבור אחד נאמרו לענין עדות דלא מרבינן אלא אכלתי ולא אכלתי: חוץ מנשבע ומימר כו'. תימא והא ר' יוחנן אית ליה בהשוכר את הפועלים (ב"מ ז: ושם) גבי חטמה בקול והנהיגה בקול עקימת פיו הוי מעשה וי"ל דשאני התם דדיבור עושה מעשה שהבהמה נמנעת מלאכול והוי כמו מימר דא"ל רבי יוחנן

לתנא לא תיתני מימר דביבור קעביד מעשה בריש תמורה (דף ג: ו) וא"ת והא ב' ד' מיתות (סנהדרין סה: ושם) גבי הא דמשני לר' יוחנן דעקימת שפתיו דמגדף לא היו מעשה משום דישנו בקול ופריד עליה מחסמה בקול והנהיגה בקול דאמר ר' יוחנן דעקימת שפתיו הוי מעשה ומאי קושיא התם משום דביבור קעביד מעשה וי"ל דהתם משום עדים זוממין פריד דלא חשיב להו מעשה אע"ג דמתחייב הנידון על ידם ושם מפורש יותר: חוץ מנשבע ומימר וכי. וא"ת ולחשוב נמי עדים זוממים ומוציא ש"ר ואע"ג דעדים זוממים קרינהו רחמנא מעשה בריש ב"ק (דף ה.) ומוציא שם רע נמי קאמר רבי יהודה גופיה בכתובות בפרק נערה (דף מו.) דאינו חייב עד שישכור עדים מ"מ חשיב אין בהן מעשה דהא ב"ק דמכות (דף ד: ושם) יליף מיניה ר' יהודה בעלמא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו וי"ל כיון דכתבי בהו מלקות בהדיא לא חש למיתנינהו א"נ אין למדין מן הכללות אפי' במקום שנאמר בהן חוץ והא לא תקשי דהכא קאמר רבי יהודה דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו והתם קאמר דלוקין דהכא משמיה דרבי יוסי קאמר לה: אמר קרא כי לא ינקה כו'. וא"ת אמאי לא נפקא לן בריש אלו הן הלוקין (מכות יג:) דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מדיאצטריד קרא בנשבע ובמקלל חבירו בשם כדאמר בריש תמורה (דף ג: ו) יש לומר דדלמא לא הוה דרשין להכי הני קראי: (תוספות)

רש"א חוץ מנשבע וממיר ומקלל את חבירו בשם. הקשה הרב ר' יוסף הלוי ז"ל והא הני נמי מעשה יב בהן, להא איכא הקלה שפתים, וקו"ל בסנהדרין (סה, א) דהקלה שפתים הוא מעשה. והיך דמעשה כל דהו הוי אכל בעלמא בעיא מעשה רבא. והתם בסנהדרין אמרינן דהקלה שפתים מעשה זוטא הוי. ונתוס' הקשו מפני מה לא מנו בהדי גני עדים זוממין ומוציא שם רע, והירצו להך מכתב כתיבי בהדיא עדים זוממין דכתיב (דברים יט, יט) ועישה לו כלאש זמם לעשות לאחיו, אי נמי מאוס (שם כה, א, ב) והלדיק את הלדיק והרשיעו את הרשע, והיה אם הטות הרשע, וכדליתא בריש פרק קמח' דמכות (ב, ב) וצמוציא שם ר' כתיב (שם כב, יח) ויסרו אותן, והלכך הגך לא אינטיביו ליה למימר, אבל הני אינטיביו ליה. ואכתו איכא למידק דהכא משמע דל' יוחנן לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ואלו בפרק האוכר את השועלים (בבא מציעא ג, ב) אמר ר' יוחנן חסמה בקול והנהיגה בקול לוקה, ויש לומר דר"י לית ליה כי הא דממר מעשה חשיב ליה הואיל ואתי מדיבורו מעשה, שהרי השני נתפס בקדושת הראשון דלבור וכלאמרינן בתמורה (ג, ב) עלה דהיאח א"ל ר' יוחנן לתנא לא תיתני ממיר דדבורא דלית ביה מעשה הוא, כלומר שהבמה נתפסת בקדושת דבורו ולא שיש בו מעשה איקרי, וחסמיה נמי והנהיגה דכותה אקרי, בקולו היא נתפסת ואינה אוכלת ודבורו הוא מנהיגה והיא מהלכת ודמו לממר, וכבר הא דכתיבה בפרק האוכר את השועלים בסיעתא דשמיא. שבעה שאוכל ככר זה היום וכו' ר"י ור"ל דלמרי תרוייהו אינה לוקה דה"ל לאו שאין בו מעשה. ור"ש בן לקיש (ספרי דה"ל התרשאת ספרי. ואיכא למידק דהכא משמע דר"ש בן לקיש אית ל' לאו שאין בו מעשה לוקין וכו', לוקין עליו, דהא לא פטר הכא אלא משום התרשאת ספרי, ואלו בפרק האוכר את השועלים (ב"מ ג, ב) אמר חסמה בקול והנהיגה בקול פטור, ואף על גב דאיכא מעשה זוטא מיהא, וי"ל דר"ל כהא אפילו ל' יהודה דמחייב בלאו שאין בו מעשה אמרה, כלומר אפילו ל' דמחייב בלאו שאין בו מעשה וכלאיתא בפרק קמח' דמכות (ד, ג) וכדליתא ליה כתיבתא דממר דר' יהודה לא פטר אלא משום דכא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, ומייתי לה בריש מכילתין (ג, ב), אפילו הכי בלאו ככר זה היום ולא חכלו פטור משום דה"ל התרשאת ספרי, והכין איתא בפרק הלוקין (טז, א) בשמעתא דבטלו ולא בטלו, דלמרינן גבי פלוגתא דר' יוחנן ור"ל בשבעה שאוכל ככר זה היום וכו' ותרוייהו חליבא דר' יהודה (רש"א)

ב - **כא** **דף**

אימא סיפא זו היא שבועת שוא שחייבין על זונה מכות ועל שגגתה פטור זו היא למעוטי מאי מאי לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי דלא לקי לא זו היא דעל שגגתה פטור מקרבן אבל אכלתי ולא אכלתי על שגגתה חייב קרבן ור"ע היא דמחייב לשעבר כלהבא הא אמרת רישא ר' ישמעאל היא רישא רבי ישמעאל וסיפא רבי עקיבא כולה ר"ע ורישא לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן לאלא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות אבל קרבן מיחייב ומאי שנה מסתברא קאי בלהבא ממעט להבא קאי בלהבא ממעט לשעבר: שבועה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב כו': איבעיא להו ר"ע בכל התורה כולה כו' ס"ל דמחייב במשהו דתניא ר"ש אומר כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן ובדין הוא דבעי איפלוגי בעלמא והאי דקא מיפלגי הכא להודיעך כוחן דרבנן דאף ע"ג דאיכא למימר והואיל ומפרש חייב סתם נמי חייב קא משמע לן דפטרי או דלמא בעלמא כרבנן סבירא ליה והכא היינו טעמא והואיל ומפרש חייב סתם נמי חייב ת"ש דאמרו לו ר"ע היכן מצינו באוכל כל שהוא חייב שזה חייב ואם איתא לימא להו אנא בכל התורה כולה כו' ס"ש סבירא לי לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי בכל התורה כולה כו' ס"ש סבירא לי לדידכו אודו לי מיהא והואיל ומפרש חייב סתם נמי חייב ואמרו ליה רבנן לא תא שמע ר"ע אומר נזיר ששרה פתו ביין ויש כדי לצרף כזית חייב ואי סלקא דעתך בעלמא כו' ס"ש סבירא ליה למה לי לצרף ועוד תנן שבועה שלא אוכל וכל נבילות וטריפות שקציה ורמשים חייב ור' שמעון פטור והוינן בה אמאי חייב מושבע מהר סיני הוא רב ושמואל ור' יוחנן דאמרי תרוייהו בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין ור"ל אמר אי אתה מוצא אלא אי במפרש חצי שיעור ואליבא דרבנן אי בסתם ואליבא דר' עקיבא דאמר אדם אוסר עצמו בכל שהוא ואי ס"ד בעלמא כו' שמעון סבירא ליה כל שהוא נמי מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא לאו שמע מינה בעלמא כרבנן סבירא ליה שמע מינה: אמרו לו לרבי עקיבא היכן מצינו כו': ולא והרי נמלה בריה שאני והרי הקדש הא בעינן שוה פרוטה והרי מפרש מפרש נמי כבירה דמי והרי עפר אלא

רש"י אימא סיפא. דקתני בתר דהך איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לחדם אמר על עמוד של אבן שהוא של זהב זו היא שבועת שוא שחייבין כו': לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי. דלא דרשין לשוא בלא חינו ענין: ור"ע היא דמחייב. קרבן על שעבר ומיהו בשבועת שוא מודה דלית בה קרבן אף ע"ג דררשי ריבוי ומיעוטי ואחרבתי שבועת ביטוי לשעבר אהני מיעוטיא לשבועת שוא שהוא ניכר דבר שאי אפשר כדלמרינן לקמן (דף כו.) ומאי מיעט מיעט מנזיה דהואיל שבועת שוא דכמתני' קאי ותני נשבע לבטל את המנזיה שבועת שוא: אלא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות. והכי קאמר זו היא לא אוכל ואכל דחייבין על זונה מכות דהוה ליה לאו שיש בו מעשה אבל אוכל ולא אכל לא לוקי: ומאי שנה. כלומר היכי משמע ממתניתין דלמעוטי אוכל ולא אכל דלמא למעוטי נמי אכלתי ולא אכלתי ותיקשי לך: ממעט לשעבר. בתמיה: איבעיא להו ר' עקיבא. דלמר בתמיתין סתם אכילה דשבועה בכל שהוא: בכל התורה. בכל שאר איסורין נמי כו' ס"ש סבירא ליה דלמר סתם אכילה שבכל התורה כל שהוא: דתניא ר"ש אומר כל שהוא. בכל האיסורין למכות. בתהרה: ולא אמרו בכזית. הלכה למשה מסיני אלא לענין קרבן דשגגת כרת הלכך הכא אפי' לקרבן דקרבן שבועה על חילוף שבועה על חילוף דאכילה בכל שהוא היא הרי אסר עצמו בשבועתו בכל שהוא וכשאל כל שהוא החליף את שבועתו: ובדין הוא דליפלו בעלמא. בשאר איסורין ולמלקות בפלוגתיה דר"ש ורבנן: והאי דליפלו הכא להודיעך כוחן דרבנן. דאף ע"ג דאיכא למימר הואיל ואם פירש שבועה שלא אוכל כל שהוא ואלו כל שהוא חייב שהרי החליף שבועתו: סתם נמי חייב. שיש לומר שהנשבע אין דעתו על אכילה של חויה אלא אחר לטון בני אדם ובכל שהוא נתכוין לאסור את עצמו: קמ"ל דפטרי. דקסברי אין דעתו אלא על שיעור אכילה: או דלמא. סתם נמי חייב דסתם נמי כמפרש דמי שדעתו היתה על כל שהוא: ואם איתא. דכ"ש סבירא ליה: אודו לי מיהא כו'. דהכי הדר להו אה מדבר ומביא קרבן וכוין דקרבן על חילוף דיבורו חייב שאף זה החליף דיבורו שהנשבע דעתו על כל שהוא והרי סתם שלו כמפרש: ויש בו כדי לצרף כזית. בין פת ויין: חייב. דהיתר מצטרף לאיסור צאיסורי: נזיר דילפינן לה ממשרת וכל משרת במסכת פסחים (דף מג: ושם). חייב. קרבן שבועה: ור"ש פטור. שהרי מושבע ועומד מהר סיני על הנבילות ואין שבועה חלה על מנזיה כדלמא: ככולל דברים המותרין. כו'. כלומר אם היה נשבע על

הנבילות לבדן לא היתה שבעה חלה חבל זה שאמר לא אוכל סתם ככל דברים המותרין והאסורין יחד ומינו לחיילא שבעה על המותרין חיילא נמי אדברים אסורין באיסור שבעה ו"ש לית ליה איסור חל על איסור אפי' ע"י טולל: וריש לקיש אמר. טעמא דרבנן לאו משום כולל הוא דלא אמרינן כולל באיסורי שבעה כדמפרש ריש לקיש טעמא לקמן: אי חלה מולא. סתמיא חלה בחצי שיעור שאינו מושבע עליו מהר סיני ומשום שבעה מייחייב או במפרש שלא אוכל חצי שיעור ואליבא דרבנן דמתניתין לאמרי דסתם אין דעתו לכל שהוא ובמפרש מודו: אי בסתם. מלית מוקמת לה אליבא דר"ע דלאמר אדם הנשבע לא אוכל סתם דעתו לאסור עצמו בכל שהוא: והרי נמלה. וכן כל בריה קטנה ללדבדי הכל חייב מלקות דתנן במס' מכות (דף יג. ג.) אמר ר"ש אי אדם מודים באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהוא כברייתה: והרי הקדש. שהוא מתחייב מעילה בשוה פרוטה ואפי' בפחות מזויה: ומשני הא בעינן שוה פרוטה. קזה שיעורו: והרי מפרש. שבעה שלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא חייב: מפרש נמי כברייה דמי. מפרש דשבעה כברייה שאר איסורין דמי בריה טעמא מלי משום דחשיבא מפרש נמי חיהו אחשבה לאסריה עליה: והרי עפר. האומר שבעה שלא אוכל עפר דקס"ד דכיון דלאו כר חכילה לא שייך ביה שיעור חכילה וחייב בכל שהוא: (רש"י)

תוספות ומה ראית מסתברא כו'. פי' בקונט' דלמא דאתא נמי למעוטי אכלתי ולא אכלתי ואין ומה ראית שבגמרא כן אלא ונימא איפכא ונראה לפרש ומה ראית פירוש דטפי הוה לן לאוקומה כולה כו' ישמעאל ותייהוי רישא דומיא דסיפא דתרוייהו למעוטי אכלתי ולא אכלתי ורישא למעוטי. מקרבן וסיפא ממלקות א"נ סיפא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות ורישא למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן ואתי כולה כו' ישמעאל ולאו אדרבי יוחנן קפרידן זה הפירוש נראה יותר דמסברא אין לנו למעט אכלתי ולא אכלתי ממלקות כדי להקשות לר' יוחנן ומשני מסתברא כו' והוא הדין דה"מ לשני דניחא ליה לאוקומה כו"ע דכולהו סתמי כוותיה: היכן מציינו באוכל כל שהוא כו'. ואע"ג דבמפרש כל שהוא חייב כדאמר בגמרא שתמא דמילתא דעתו אסתם אכילות שבתורה: היכן מציינו במדבר ומביא קרבן כו'. הלכך כיון דחמיני דעתו אכל שהוא: כרבי שמעון סבירא ליה. ר' יוחנן דאית ליה בפרק בתרא דיומא (דף עד.) דחצי שיעור אסור מן התורה אתי שפיר כרבנן דבבבא שיעור ליכא מלקות אלא איסור בעלמא ובסוף פרק גיד הנשה (חולין צח.) מוכח בהדיא דרבנן סבירא ליה ובפרק אלו עוברין (פסחים מג.) קאמר רבי יוחנן דבכל התורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר ואי כל שהוא למכות למה לי צירוף: ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן. ודוקא בשאר איסור בעינן כזית לקרבן שהקרבן תלוי בכרת וזדונו בכרת לא היה אלא בכזית אבל בשבעות בטוי דאין בו כרת אלא לאו והקרבן תלוי בלאו כי היכי דלוקין אבל שהוא מביא קרבן אכל שהוא: ואי כרבי שמעון סבירא ליה למה לי צירוף. תימה דלמא שאני הכא דגלי קרא כדרשין באלו עוברין (פסחים דף מג: ושם) ובפי' ג' מיני (נזיר לה:) ממשרת וכל משרת וי"ל דאי סבירא ליה כו"ש הוה מוקי ליה לקרא למילתא אחריתי: (תוספות)

רש"י ואי ס"ד ככ"ס ס"ל כל שהוא נמי מושבע מהר סיני הוא. ואף על גב דר"ל הוא דמוקי לה בהכין ודלא כרב ושמאלה ור' יוחנן בהא דשמעינן מר"ל דר"ע לית ליה בעלמא כו"ש לא פליגי עליה, חלה או משום דעבי לאוקומי מתניתין כו"ע כדלמרינן ענה לקמן, וא"נ משום דס"ל דחצי שיעור לאורייתא ואף במפרש, וא"נ בסתם כו"ע לא חיילא שבעה ענה

ענה	משום	דמושבע	מהר	סיני	הוא.	(רש"י)
-----	------	--------	-----	------	------	--------

דף כב א

תיפשוט דבעי רבא שבעה שלא אוכל ואכל עפר בכמה תפשוט עד דאיכא כזית כי קאמרינן במידי דבר אכילה קאמרינן והרי קונמות קונמות נמי כמפרש דמי: אמר להן היכן מציינו במדבר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן: ולא והרי מגדף מדבר ואוסר קאמרינן והאי מדבר וחוטא הוא והרי נזיר מביא קרבנו על דבורו קאמרינן והאי מביא קרבן לאשתריו ליה חמרא הוא דקא מיייתי והרי הקדש אוסר לעצמו קאמרינן והאי אוסר על כל העולם כולו הוא הרי קונמות קסבר אין מעילה בקונמות אמר רבא מחלוקת בסתם אבל במפרש דברי הכל בכל שהוא מאי טעמא מפרש נמי כברייה דמי ואמר רבא מחלוקת בשלא אוכל אבל בשלא טעום דברי הכל שהוא פשיטא מהו דתימא ליטעום נמי כדאמרי אינשי קמ"ל אמר רב פפא מחלוקת בשבעות אבל בקונמות דברי הכל בכל שהוא מאי טעמא קונמות נמי כיון דלא קא מדכר שמא דאכילה כדמפרש דמי מייחייב שני קונמות מצטרפין שתי שבעות אין מצטרפות ר' מאיר אומר קונמות כשבעות ואי סלקא דעתך חייב בכל שהוא למה לי לצרף דאמר אכילה מזו עלי קונם אכילה מזו עלי קונם אי הכי אמאי מצטרפות סוף סוף זיל להכא ליכא שיעורא וזיל להכא ליכא שיעורא דאמר אכילה משתייהן עלי קונם דכוותה גבי שבעות דאמר שבעה שלא אוכל משתייהן אמאי אין מצטרפין אמר רב פנחס שאני שבעות מתוך שחלוקת לחטאות אין מצטרפות אי הכי ר' מאיר אומר קונמות כשבעות בשלמא שבעות הואיל וחלוקות לחטאות אלא קונמות אמאי לא אימוך רבי מאיר אומר שבעות בקונמות ולית ליה לדרב פנחס רבינא אמר כי קאמר רב פפא לענין מלקות כי תניא ההיא לענין קרבן דבעינן שוה פרוטה למימרא דסברי רבנן יש מעילה בקונמות והתניא ככר זו הקדש ואכלה בין הוא בין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי הקדש (הרי) הוא מעל חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון דברי ר"מ

רש"י תיפשוט כו'. מדקתני מתני' היכן מציינו כו' אלמא בעפר נמי כזית בעינן: כי קאמרינן. היכן מציינו כו' במידי דבר אכילה קאמרינן: והרי קונמות. האומר קונם ככר זו עלי אוסר עצמו בכל שהוא ענה כדלקמן: כמפרש דמי. לפי שאינו מזכיר בה שם אכילה כל שהוא קאמר: והרי מגדף. מצדך את השם דפליגי רבי עקיבא אדרבנן בכריתות (ש"ל ו.) ואמר מגדף מביא קרבן: והרי נזיר. שמדבר ואוסר דבורו ומביא קרבן ביום הגלחה: על דבורו. שהחליף דבורו: והרי הקדש. שמדבר ואוסר דבורו את שהוא מקדיש ואם החליף דבורו ונהנה ממנו מביא קרבן מעילה: והרי קונמות. שלא חסרה חלה עליו ואם חלה ממנו קס"ד דמביא קרבן מעילה שהקונם לשון הקדש הוא: אין מעילה בקונמות. דלא קרינן ביה מקדשי ה' (ויקרא ה) שהרי חולין הוא אלל כל אדם: מהו דתימא אטעום נמי לשון אכילה הוא כדאמרי אינשי נטעום מידי: קונמות כיון דלא מדכר שום אכילה כדמפרש דמי גרסינן: שני קונמות. שתי ככרות שאסור עליו בקונם: מצטרפין. מעט מזה ומעט מזה לכזית: שתי שבעות. שתי ככרות ששבע עליהן: אין מצטרפות. ולקמן מפרש טעמא והשתא סלקא דעתיה לפי שאסור שם אכילה על זו ושם אכילה על זו: אמאי אין מצטרפות. הרי על שתייהן הזכיר שם אכילה אחת: מתוך שחלוקות לחטאות. מתוך ששתי ככרות הללו חשובות שתיים לענין חטאת בשבעות זו אם אמר שבעה שלא אוכל מזו ומזו ואכל כזית מזו וכזית מזו בהעלם אחד חייב. שתיים כדתנן ולקמן שבעה שלא אוכל פת חטין פת שעורין פת כוסמין ואכל חייב על כל אחת ואחת ומייחייב לה בתורה כהניס מוהיה כי יאסר לאחת מהלם לחייבו על כל אחת ואחת וגו' וכי אמר נמי מזו ומזו שתי שבעות חשיבי הלכך כי אכל מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור אין מצטרפות אבל קונמות אין חלוקות לאשמות למאן דאמר יש מעילה בקונמות דאם נהנה וחזר ונהנה בהעלם אחד חלה הוא דמייחייב דכולהו חלה מעילה כדתנן (מעילה דף כ. ב.) איך את המעילה למזן מרובה ואם בשני העלמות אפי' מחלה מייחייבו נמי וכן לענין מלקות אם בהתירה אחת חלה הוא דלקי ואי בשני התראות אפי' מחלה מייחייבו שרי עובר וחוזר ועובר כדתנן (מכות דף כה.) נזיר שהיה שותה יין כל היום כולו אינו חייב חלה אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת: שבעות בקונמות. מצטרפות ואע"ג דחלוקות לית ליה לדרב פנחס ובלא איפוך לא מתיראל דאי הוא מתיר ר'. מאיר דאמר בקונמות אין מצטרפין לית ליה לדרב פנחס הוה קשיא לו

בפני עמנו ומייב שהים להחלק קאמ'. ור"ח פירש: הואיל וחזקתה להטאת דבסתמא בכזית ומפרש בכל שהוא מש"כ בקונמות ולפיכך אין מטרופין. ע"כ. איכא מאן דגריס: כבר זה הקדש ואכלה בין הוא בין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון. וזו הקדשה לשמים והקדש בזה הכות הוא, ולפיכך לכולי עלמא יש מעילה ויש לה פדיון, אבל כבר זה עלי הקדש אכלה הוא מעל אבל חבירו לא מעל, דאין זה הקדש גמור ולא נחתה לה קדושת דמים למעול בה חבירו, ואפילו לר' מאיר אין לה פדיון, ואף על גב דאמרין ביממות בריש פרח האשה רבה (פ"ב ד) דלמ"ד יש לה מעילה בקונמות קדושה דמים נחתה להו ויש להן פדיון, הם בקונם כללי כלומר שעשה קונם לכולי עלמא, ואפילו הכי לרבנו דר' מאיר אין בו מעילה ואין לה פדיון, אבל הכא בקונם פרטי שלא אסרו אלא על עמנו לא נחתה לה חרית דמים ולפיכך אין לו פדיון וכן אמרו משמו של רבנו תם ז"ל. ולפי גיבסא זו הא דאמרין חכמים בין הוא ובין חבירו לא מעל אסופא קאין, ויש מי שגורס ברישא כבר זו בהקדש, כלומר לא עשאה הקדש ממש אלא עשאה לכל קונם בהקדש, וזוהא אומר ר' מאיר דיש מעילה, אבל באומר קונם כבר זה עלי דהיינו קונם פרטי חבירו לא מעל אבל הוא מעל ואין לה פדיון וחכמים אומרים אפילו ברישא בין הוא ובין חבירו לא מעלו שאין מעילה כלל בקונמות. (ה"ש"א)

ב - כב דף

וחכמים אומרים בין הוא ובין חבירו לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות איפוך אחד זה ואחד זה לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הוא מעל וחבירו לא מעל אי הכי רבי מאיר אומר קונמות כשבועות אלא קונמות אצטרופי הוא דלא מצטרפי הא מעילה אית בהו והאמר ר' מאיר אין מעילה בקונמות כלל לדבריהן דרבנן קאמר להו לדידי אין מעילה בקונמות כלל לדידכו אודו לי מיהת דקונמות כשבועות ורבנן שבועות איכא דרב פנחס קונמות ליכא דרב פנחס אמר רבא שבועה שלא אוכל עפר פטור בעי רבא שבועה שלא אוכל עפר בכמה כיון דאמר שלא אוכל דעתיה אכזית או דלמא כיון דלאו מידי דאכלי אינשי הוא בכל שהוא תיקו: בעי רבא שבועה שלא אוכל חרצן בכמה כיון דמתאכיל על ידי תערובת דעתיה אכזית או דלמא כיון דלא בעיניה אכלי ליה אינשי דעתיה אמשהו תיקו בעי רב אשי נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה דכיון דכזית איסורא דאורייתא הוא כי קא משתבע אהתיירא קא משתבע ודעתיה אמשהו או דלמא כיון דאמר שלא אוכל דעתיה אכזית תא שמע שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ור' שמעון פטור והוינן בה אמאי חייב מושבע ועומד מהר סיני הוא רב ושמואל ור' יוחנן דאמרי בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין וריש לקיש אמר אי אתה מוצא אלא אי במפרש חצי שיעור ואלביא דרבנן אי בסתם ואלביא דרבי עקיבא דאמר אדם אוסר עצמו בכל שהוא והא נבילה דמושבע ועומד מהר סיני הוא דכי חרצן לגבי נזיר דמאי וטעמא דפריש הא לא פריש דעתיה אכזית שמע מינה אלא תפשוט דבעי רבא שבועה שלא אוכל עפר בכמה תפשוט דעד דאיכא כזית דהא נבילה כעפר דמאי וטעמא דפריש הא לא פריש דעתיה אכזית לא עפר לאו בר אכילה הוא כלל נבילה בת אכילה ואריא הוא דרביע עילוה: **מתני'** שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתיים שבועה שלא אוכל ואכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין אינו חייב אלא אחת שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין ואכל חייב על כל אחת ואחת שבועה שלא אוכל ואכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין אינו חייב אלא אחת שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש ושתה חייב על כל אחת ואחת שבועה שלא אוכל ואכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין אינו חייב אלא אחת שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ור' שמעון פטור אמר קונם אשתי נהניתי לי אם אכלתי היום והוא אכל

נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה: **גמ'** אמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל שבועה שלא אוכל ושתה חייב איבעית אימא סברא ואיבעית אימא קרא איבעית אימא סברא דאמר ליה אינש לחבריה נטעום מידי ועיילי ואכלי ושתו ואיבעית אימא קרא שתיה בכלל אכילה דאמר ריש לקיש מנין לשתיה שהיא בכלל אכילה שנאמר **דברים יד-כג** ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך ותירושך

רש"י ואכל עפר פטור. דלאו בר אכילה היא: ע"י הערובת. עם הענבים: דעתו אמתהו. אה"ל עפר במשהו: נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה. אם תמלא לומר בשאר כל אדם בכזית נזיר מאי מי אמרינן כיון דכזית אסור עליה ויודע הוא שאין שבועה חלה עליו: כי אשתבע היתחילא אשתבע. על פחות מכזית שלא היה מושבע עליו מסיני: דעתיה אכזית. ואין כאן שבועה: אי אהת מולא שיתחייב אה"ל נאסר בשבועתו בחצי שיעור שאינו מושבע עליו מסיני והכי משכחה לה אי במפרש ואלביא דרבנן אין בסתם לר' עקיבא: והא נבילה. דכי חרצן לנזיר דמאי וקאמר ריש לקיש דמי מולא חליבא דרבנן אלא במפרש ולא אמרי' אפילו בסתם נמי דעתיה אמתהו דכי אשתבע היתחילא אשתבע דכעפר דמאי דלא חזיא לאכילה לישאל: נבילה בת אכילה היא. ושייר בה שיעורא: דרביע עליה חריא אזהרת המקום: מתני' שבועה שלא אוכל ואכל ושתה. אה"ל דשחיה בכלל שבועה של אכילה כדאמר בגמרא אינו חייב אלא אחת דהוה ליה כאלל ואכל בעלמא אהד: שלא אוכל ושלא אשתה. הוה ליה שתי שבועות ובגמרא פריך הויה לה שבועה על שבועה: שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין כו'. דכיון דפריש אשתבע דמיתל שבועה הכל הדא וחזא בפניו נפשיה קאמר ובגמרא פריך דלמא האו דפריש להו אשתבע למיפטר מנינא אחרינא דמי אמר שלא אוכל סתם הוה נאסר בכל המינים ולעולם חד שבועה היא: ואכל נבילות כו'. חייב. דכיון דהוה חרצן נאסר עליו: אשתו אסורה. שהרי אכל חרצן ואפי' לר' שמעון דפטור בקמייתא טעמא לאו משום דלאו בני אכילה אלא לפי שאין שבועה חלה על דבר מזהו כדלקמן: **גמ' (רש"י)**

תוספות וחכמים אומרים בין הוא בין חבירו לא מעל כו'. משמע. דכ"ע מדוד בקונמות דאין להן פדיון דאפי' רבי מאיר דאמר יש מעילה בקונמות מודה דאין לו פדיון והקשה הר' יצחק בן רבינו מאיר דבריש האשה רבה (בימות פח. ושם) אמר אי קסבר יש מעילה בקונמות משום דבידו לפדותו הוא ותירץ ר"ת דקונמות דאסר אכ"ע יש להן פדיון לר"מ כיון דדמית להקדש תדע מדנקט כבר זו עלי הקדש ואי' נפילוג בקונם גופיה וי"ל דאה"ל ובקונם גופיה מפליג וישא נמי איירי בקונם נכר זו הקדש היינו כהקדש דהא לר"מ לא שני ליה בין קרבן לזבחה בין אימא לכאמרא כדאיתא בספ"ק דנדרים (דף יג.) ה"ה בין הקדש לכהקדש כיון דדעתיה אקונם אי' איירי בפירש בהדיא כהקדש ואידי דנקט בסיפא כבר זו עלי הקדש דלא איצטרך לפרש כהקדש כיון דאמר עלי תנא נמי רישא כבר זו הקדש וחכמים דאמרי בין הוא בין חבירו לא מעל פליגי נמי ארישא וברוב ספרים גרס בר"פ אין בין המודר (שם לה.) בין כן ובין כך לא מעל ואית ספרים דגרסי אחד זה ואחד זה לא מעל וגרסי נמי התם ברישא קונם כבר זו הקדש: נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן. אידי דקאי בהרצן נקט חרצן וה"ה דמצי למיבעי בחלב ונבילה בכל אדם אבל אין לפרש דנקט חרצן משום דאית בה תרתי שמושבע ועומד ולא אכלי ליה בעיניה ואיכא למימר טפי דדעתיה אכל שהוא דהא מנבילה וטריפה פשיט ליה: אהתיירא קמשתבע. אפילו לרבי יוחנן דאמר (יומא דף עג:) חצי שיעור אסור מן התורה אתיא בעיא דרב אשי דמסתמא כו' יוחנן סבירא ליה דקיימא לן כוותיה והיינו טעמא דכיון דליכא אלא איסורא בעלמא לא חשיב ליה מושבע ועומד א"נ לרבי יוחנן נפרש אהתיירא קמשתבע כיון ליהנות שלא כדרך הנאתו דקיימא לן (פסחים דף כד:) כל איסורים שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתו ואפילו איסור בעלמא ליכא מדאורייתא אלא מדרבנן: תא נטעום מידי ואולי ואכלי ושתו. ואי שתיה לאו בכלל אכילה הוא היה להן להזכיר. ג. השתיה ולפי הספרים דל"ג אלא אזלי ושתו ניחא טפי וא"ת מה ענין טעימה אצל אכילה ויש לומר שמה בלשונם הוה קרו לאכילה טעימה: איבעית אימא קרא כו'. בספ"ק דקדושין (דף לה:) גבי כל שיטתו בהשחתה אמר הכי וכן בכמה מקומות ותימה כיון דאיכא סברא ל"ל קרא דהכי פריך בפ"ב דכתובות (דף כב.) גבי הא

טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת ומפרש בפרק כל הבשר (חולין דף קיג): דטעמא משום דאין איסור חל על איסור אע"ג דבתרומה טמאה אין בה אלא איסור עשה מ"מ חצי שיעור דליכא אפי' עשה אלא איסור בעלמא לא חשיב מושבע ועומד ועוד דמצוי לאוקומי שלא כדרך הנאתן דאין איסור אלא מדרבנן כמו חצי שיעור לר"ל וזה הפירוש נראה יותר דלפירוש קמא קשיא דמ"מ הכי המ"ל דלא אמר כר"ל כיון דסבר דחצי שיעור איסור מן התורה לא משכחת לה הן ולא דהיכי מישתבע שאוכל חצי שיעור הא מושבע ועומד מהר סיני הוא: (תוספות)

רש"י ודילמא על ידי הערבות. לאו למימרא דדינא הכי, דודאי היבא דלמך שלא אוכל פת חטים ושל שעורים ושל כוסמין אסור בכל אחד ואחד מהן בלי הערבות, אלא הכי קאמר דילמא פה פה דקאמר לא להלך קאמר, אלא סבור הוא שאלו אמר פת חטים ושל שעורים ושל כוסמין לא יהא אסור אלא בפה הערובה ג' מינין אלו. והא נמי דקאמר אלו אמר מין אלו מין אלו הוא דלא שחינה הא אחריני שחינה מינייהו, לינא ודאי לאו הכי דלפילו הני נמי אסורין ליה, אלא כנגד מחשבתו אמר דילמא סבור הוא שאלו אמר כן לא יהא אסור באלו עמנו אלא במינו. ה"ג כפר"ח ז"ל: הבא מאי מי מחית אינוס נפשיה לפחות מכשיעור או לא. וה"פ דאי לא מחית אינוס נפשיה לפחות מכשיעור, ודאי לא מחייב אכללא, דהא תנינן דחייב אפרטא חלת ואם איתא הרי נשבע על שלשתן בכלל, וכיון שכן איך מחייב אפרטא דהא מושבע ועומד הוא ואין שבועה חלה על שבועה, אלא אי אמרת מי מחית אינוס נפשיה לפחות מכשיעור היינו כללל להתחייב היבא דאכל כוזה משלשתי, אעפ"י שאין כשיעור מכל אחד ואחד משלשתן דלהכי כללינוהו והדר נשבע על הפרטין, ואלו אכל מכל אחד מהן שפוח מכשיעור אינו חייב על הפרט, ואסקינא דלא מחייב על הכלל, דע"כ כיון דלמך שלא אוכל פת חטים פה שעורים לא נפיק כשיעור מכלל שבועתו א"כ היכי משכחת דמחייב אפרטי, והא מושבע ועומד הוא. ורש"י ז"ל כתב דלא גרסוין ואמ' שבוש הוא וז"ל אלא הבא מאי. וכעיקר בעיין דקא מבעיא לן אי מחייב אכללא קשיא לי שאלו היה עשה אלו אלו נשבע דידך כלל שלא אוכל הרי אתה אוסרו על כל מידי דמיכל ואפילו בכולא פת אסרתו בכלהו פתיחין שבולת שועל וספון, וי"ל שאינו נשבע בכלל אלא כמה שנקבע בפרט. מפרש נמי מושבע ועומד מהר סיני הוא. איבא למידק דקושיא זו ה"ל לאקשויי מעיקרא, וי"ל דמעיקרא דלא היה ידע במאי מוקי בה לא מצי לאקשויי, עד שידע במאי, אבל קשיא דקשיא מרישא לרפואה מקשי שפיר, משום דהוה ס"ד דכולה תיתין בחד גוונא תנו, ומשום הכי מקשה ליה דמנא נפשך בהאי גוונא דמפוקי לה למתניתין ע"כ מקשי רישא לרפואה, דלפילו תוקמא לרפואה בגוונא דחיהובל שבועה אף באיסורים א"כ תוקשי רישא, ואי תוקמא לרישא בדלל חילת אסורין תוקשי סופא והשתא דלמך דרישא בסתם ורפואה במפרש, דר קשיא ליה דמפרש נמי מושבע ועומד מהר סיני הוא כנ"ל. הא דלמרינו: בשלמא ר"י לא אמר כר"ל משום דמוקי לה ככולי עלמא. איבא למידק מ"ש האי טעמא דנקט, דמשמע דאי לאו הכי היה מצי לאוקמא בחצי שיעור כר"ל, והא חצי שיעור דר"י דבר תורה ודליתא בפרק בהרא דיומא (עג, ב), וליכא למימר דכיון דאין בו לא קרבן ולא מלקות אלא איסורא בעלמא אע"ג דה"ל איסור דלורייתא לא אמרינן כפי הא מושבע ועומד מהר סיני הוא, דהא אפילו באיסור עשה בלבד אמרינן (לקמן כה, א) אין שבועה חלה על שבועה, ועוד דההא בפרק בהרא דיומא אמרינן דמורה ר"ל דחצי שיעור אסור מדרבנן, ופריך עלה מהאי מימרא דמוקי ר"ל מהניתין בחצי שיעור, ואם איתא דלית ביה אפילו איסור דרבנן היחך חלה עלה שבועה ואסקינא התם דכיון דלית ליה היחך דלורייתא קרינן מושבע ועומד מהר סיני, וי"ל דחד מהרי טעמי נקט, עי"ל דהא דקאמר בשלמא ר' יוחנן לאו דוקא ר' יוחנן וכו' ושמאל דכולהו אוקמיה בכולל ולא בחצי שיעור, אלא נקט ר' יוחנן משום דליתיה בר פלוגתיה דר"ל, ורב ושמאל לא שמעינן להו בחי שיעור אי דלורייתא או לא, לפיכך נקט האי טעמא דסליק לטובה. אלא איבא למוקי מאי קאמר דר' יוחנן אוקמיה ככ"ע, והא איבא חלתי טובא דלית להו איסור כולל, ואפילו ר"ש כדאמרין בסמוך לדעת ר' יוחנן, וי"ל דלאו ככ"ע משום קאמר, אלא בהו כר' עקיבא בן ברבנן דרבנן דמתניתין, ואם חאמר כן אם אפילו ר"ל מוקי לה בוותיהו במפרש חצי שיעור בין לרבי עקיבא בין לרבנן, ויש לומר דסתמא דמתניתין לאו במפרש היא, ואי בדלל פריש לא איתא כרבנן

רבנן	אלא	כרבי	עקיבא	בלחוד.	(רש"י)
------	-----	------	-------	--------	--------

א - כד דף

באיסור הבא מאליו באיסור הבא על ידי עצמו לא אמרינן בשלמא לריש לקיש משום הכי קא פטר רבי שמעון דתניא רבי שמעון אומר כל שהוא למכות ולא אמרו בוית אלא לקרבן אלא לרבי יוחנן מאי טעמא דרבי שמעון דפטר מידי הוא טעמא אלא משום איסור כולל רבי שמעון לטעמיה דלית ליה איסור כולל דתניא רבי שמעון אומר האוכל נבילה ביה"כ פטור בשלמא לריש לקיש משכחת לה בלאו והן אלא לר' יוחנן בשלמא לאו משכחת לה אלא הן היכי משכחת לה אלא כדרבא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור אמר רב מרי אף נמי תנינא קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה לו הכי השתא התם כיון דמעיקרא אכל והדר אשתבע ליה

רש"י באיסור הבא מאליו. כגון האוכל נבילה ביום הכפורים דפליגי רבנן ורבי שמעון דמחייבי ליה רבנן חטאת משום ויה"כ ואע"ג דהויא נבילה מקמי יום הכפורים ואין איסור חל על איסור הבא חייל ליום הכפורים איסור כולל הוא דקודם בין השמשות היה אסור זה נבילה ומותר בשחטוה על ליה יום הכפורים מנו דליתאסר האי גבירא בשחטוה משום ויה"כ איתא נמי נבילה משום ויה"כ היינו כולל באיסור הבא מאליו דיה"כ בא מאליו הוא: אבל באיסור הבא מעצמו. כלומר על ידי אדם עצמו כגון איסור שבועה הבא לו על ידי דיבור לא אמרינן: בשלמא לר"ש בן לקיש. דמוקי לה בחצי שיעור: משום הכי פטר ר' שמעון. דקסבר כל שהוא נמי מושבע ועומד הוא דתניא ר' שמעון אומר כל שהוא למכות: אלא לר' יוחנן. דמוקי לה משום כולל אמאי פטר ר' שמעון: פטור. מחטאת דלא אחי כרת דיה"כ וחייב על איסור נבילה או איסור אכר מן החי אם לא נתגבלה מצערב ואע"ג דיום הכפורים כולל הוא: בשלמא לר"ל. דמוקי לה בחצי שיעור היינו דמשכחת לה בלאו והן דקיימא לן (לקמן דף כה). אין קרבן שבועה בא אלא ח"כ אתה מואל בה לאו והן דכתיב להרע או להטיב דמשמע דבר וחילופו והאי מפרש שלא אוכל חצי. שיעור נבילה משכחת לה נמי שבועה שאוכל חצי שיעור נבילה דלאו נשבע לטוב את המצוה הוא: אלא לר' יוחנן. דמוקי לה בשיעור שלם ומשום כולל ועל כרחך במפרש נבילות אוקימתיא משום קושיא חייבת דרישא ורפואה: בשלמא שבועה שלא אוכל משכחת דחייאלא אע"פ שמושבע ועומד משום כולל: אלא הן. שבועה שאוכל נבילות ושחוטות מי משכחת לה דחיהובל אנבילות וכבטל שבועה הר סיני: ה"ג אלא כדרבא. ולא גרם משכחת לה כדרבא והכי פירושא לא תשני לעיל קושיא דרישא ורפואה כחן בסתם כחן במפרש אלא כולה בסתם ואוכלין שאינן ראויין לאכילה דקתני רישא פטור כדרבא מייפשא כגון עפר שאין ראוי לאכילה אבל נבילות ראויין לאכילה והן אכילה הוא דביע עניייהו ותו לא קשיא מידי לר' יוחנן דמשכחת לה בלאו והן אף בשיעור שלם דהא לא אוכל סתמא קאמר חס אכל נבילה חייב שהרי כלל בסתמו דברים המותרים והאסורים ומיתסרי אסורים על ידי כולל והן משכחת לה דהא אוכל סתם קאמר ומקיים שבועתו דבדברים המותרים ואם לא אכל חייב: אף חנן נמי תנינא. דנבילות ראויין לאכילה חשיב לה: הרי אשתו אסורה. אלמא אכילה היא: (רש"י)

תוספות באיסור הבא מעצמו לא אמר. וא"ת והא נמי איתא בהדיא במשנה דמייתי לקמן יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד וקחשיב מוקדשין אע"ג דאיסור הבא מעצמו הוא וכן האוכל גיד הנשה של עולה בס"פ גיד הנשה (חולין דף קא). ויש לומר דהכא באיסור הבא מעצמו על עצמו קאמר דלא אמרינן אבל מוקדשין שאסורין על כל העולם אמרי' ומ"מ מריד לקמן שפיר והרי הקדש ואיסור הבא מעצמו דכיון דלא איירי תנא באיסור הבא מעצמו לא ה"ל למינקט הקדש אע"ג דאסור על כל העולם: האוכל נבילה ביום הכפורים פטור. מתוך פ"ה משמע דאירי אפי' בנתנבלה ביוה"כ וקשיא דלמ"ד ס"פ גיד הנשה (שם דף קג). בהמה חמייה לאו לאברים עומדת חל איסור יוה"כ מחיים ואפי' למ"ד לאברים עומדת כי מתה כפי איסור אבר מן החי וחלו איסור נבילה ואיסור יוה"כ בבת אחת ור"ש מודה באיסור בת אחת ומיהו יש לומר דאיסור יוה"כ לא חייל לא מחיים ולא לאחר מיתה משום דאית ביה איסור עשה שאינה זבוחה דכתיב (דברים יב) וזבחת ואכלת מה שאתה זבחת וזבחת אתה אוכל אבל מה שאי אתה זבחת לא ולריצב"א אין נראה פירוש זה דא"כ למ"ד לאו לאברים עומדת היכי מצוי חייל איסור אבר על עשה דשאינו זבוח ובס"פ גיד הנשה (שם) דאמר כגון שנטרפה עם יציאת רובה דאיסור אבר ואיסור חלב ואיסור טריפה בהדי הדדי קאתו והיכי חיילי כולם על איסור דשאינו זבוח דאפי' במעוי האם קיימא באיסור זה ומהאי טעמא תקשי נמי למ"ד לאברים עומדת איסור אבר מן החי היכי משכחת לה דלא קיימא לאברים במעוי האם וא"כ היכי חייל על איסור שאינו זבוח אלא ודאי וזבחת לא אתה לאסור דבלאו הכי אסורה וקיימא מחיים באיסור אבר מן החי ולאחר מיתה באיסור נבילה אלא בא להתייר את האסור ופירוש דבן דבשחטיה שריא לא עלולה בנחירה אלא כדקיימא קיימא כמו (בכורות דף טו). וזבוח ולא גיזה דלית ביה עשה אלא קאי באיסור לאו הראשון ובנתנבלה מערב יוה"כ דוקא איירי: אלא הן היכי משכחת לה. דאפי' ע"י כולל נמי לא אמרי' דתיחול השבועה לבטל המצוה וקשה לריצב"א דתני בירושלמי שבועה שלא אוכל מצה ואכל מצה בלילי פסח חייב אלמא דבאיסור כולל חיילא שבועה לבטל את המצוה ותירץ דהכא דוקא לא חיילא שבועה משום שהזכיר נבילה ונשבע עליה לאוכלה אבל התם דלא מדבר פסח חיילא עליה שבועה ולפי זה משכחת הן אפי' בדברים האסורים כשאומר סתם שאוכל וקשיא לפי' דקתני התם סיפא שבועה שלא אוכל מצה בלילי פסח פטור הבא ה"ל למימר משכחת לה בנבילה מסרחת והא נמי יש ליישב דה"פ כדרבא דשייך לשון אכילה אפי' במסרחת מדקאמר שלא אוכל סתם ואכל עפר פטור ו"כ שלא אוכל עפר והוא דקאמר אף אנו נמי תנינא מייתי ראייה דשייך לשון אכילה גבי נבילה סרוחה דכמה שקצים ורמשים איכא דלא חזו לאכילה טפי מנבילה סרוחה והשתא מיתוקמא שפיר מתני' סיפא במפרש כדאוקימנא ומשכחת לה שפיר בלאו והן וא"ת וכיון דנבילה סרוחה היא בכלל נבילה בלא כולל דברים המותרים אתי שפיר כיון דאמר שבועה שלא אוכל נבילה מנו דחיילא אסרוחה חיילא נמי אשאינה סרוחה וי"ל דלא משמע סרוחה בכלל נבילה אלא כשכולל עמהן דברים המותרים דגלי אדעתיה שרצה לאסור עצמו בדבר המותר אבל קשה לרי"ש דמאי מייתי רב מרי אף אנו נמי תנינא אדרבה תקשי ליה מינה דהא אוקמה מתני' במפרש שלא אוכל נבילה דהא דאי הוית לשון אכילה וכן נמי תקשה לרבא דפטר שנשבע סתם ואכל עפר דלא הוי בכלל לשון אכילה וצ"ל כדמשני הש"ס דשאינה התם דאחשביה מעיקרא ולגבי הא דהוי סתם כמפרש הוה ידע מעיקרא דאחשיה אלא אפי' כי מפרש לא מהני במידי דלאו בר אכילה לא ס"ד דליתיהי הא דאחשביה שיחשב כמו בר אכילה ומסיק כיון דאחשביה חשיב בר אכילה כיון דאכל מעיקרא והדר אשבע וע"ק לרי"ש מדתניא בתוספתא דשבועות שבועה שאוכל אוכלין ואסורין כגון פירור נותר וטמא פטור ור"ש מחייב והיינו בע"כ בשאינם סרוחים מדמחייב ר"ש לפי שלא חלה שבועה עלייהו ע"י כולל אלמא אפי' באין סרוחה חלה שבועה לרבנן ע"י כולל ולפי' נמי דפירש משכחת הן בדברים המותרים קשיא דאפי' באסורין נמי משכחת לה כשאומר סתם שאוכל ואינו מזכיר האיסור כדמשמע התם ונראה לרי"ש דבקונט' לא פירש אלא משום ר"ש דלדידיה לא חיילא שבועה אדברים האסורין אפי' ע"י כולל ומתוספתא שהבאתי יש ראייה לריצב"א דאפי' בלא קום עשה חייל על ידי כולל בשאין מזכיר האיסור וא"ת לפי' אמאי איצטרך למימר לקמן בסמוך שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים בחזר ואמר שבועה שלא אוכל שתמא סגי וי"ל דאין הכי נמי דלאו דוקא נקט תאנים וענבים אלא כלומר שאמר שלא אוכל סתם וכן ג"ל דאי דוקא נקט תאנים וענבים היכי חיילא שבועה הא ליתא בהן וליכא למימר דלמלקות איירי דלא בעינן לאו והן דלקמן בס"פ (דף כט). משמע דלקרבן איירי גבי ואכל תאנים והפריש קרבן ומיהו י"ל דמשכחת הן בתאנים השוערים אבל בלא כולל לא הוי תאנים השוערים בכלל תאנים אלא הטובות לאכול: (תוספות)

רש"י ה"ג רש"י ז"ל: אלא כדכריב דלמר רבא שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור. ופירושו דהשתא הדרי ביה ממאי דלוקי רישא כהתם וסיפא במפרש, ואוקמה השתא כולה כהתם, שהאומר סתם שלא אוכל כלל כשבועתו כל מידי דמיכיל, והליכך כולל הוא ואיסור חל על איסור כולל הוא זה, ונחשב בין בשבועות בין בנבלות, ולפיכך כשאלו נבלות חייב, ורישא דקתני פטור לאו באוכל נבלות, אלא כשאלו מידי דמיכיל רחויי לאכילה דלא חזי למיכיל, והינו דקתני ואכל אוכלין שאינו רחויי לאכילה כלומר לאכילת אדם ארס, דאף על גב דלמר סתם שלא אוכל, אינו כולל אלא דברים שרחויין לאכילה דהם בין מותרים ובין אסורים וכל שאינו רחויי לאכילת אדם לא נכנס בכלל שבועתו, מן הסתם כשחמר שלא אוכל שלא חל לאסור עמו במה שכל האדם נמנע מעצמו מאכילתו, וכדכריב דלמר שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור, והליכך לר' יוחנן משכחת לה לסופא באוכל נבלות דהא (איחא) משכחת לה לפיכך בהן שאלו נשבע כהתם שיאכל אלו לא חל כלום חייב משום שבועתו ביטוי, ואלו חל נבלות אכילה זו פוטרתו משבועתו ואעפ"י שהוא מושבע מהר סיני שלא לאכול נבלות, מ"מ אכילתו זו פטרתו, ומיהו אינו נשבע כהתם שיאכל נבלות, שהרי חס רעה יכול הוא לקיים שבועתו בהיתר, והוא שיאכל דברים המותרים זו היינו סיפא דמתניתין דקתני אוכל נבלות שקאים ורמשים חייב שהרי נכנסו בכלל שבועתו מן הסתם, וכשאלו עבר על שבועתו בטוי וחייב זהו תורף פירושו של רש"י ז"ל. ומדכריב שמענו שאינו חייב ככולל במפרש שלא אוכל שחטות ונבלות כדאוקימנא סיפא מעיקרא, לפי שאינה בהן במפרש אלא בטולל סתם נשבע שלא אוכל סתם, אבל באומר בפירוש שלא אוכל שחטות ונבלות אלא לא כדאמרן מאוס דלא משכחת לה בהן, והקשו עליו מדלמרינן לקמן בשמעתי (כד, ב) אמר רבא למאן דאית ליה כולל שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר תאנים וענבים מנו דחייבא לענבים חייבא נמי תאנים ואעפ"י שכלל בפירוש התאנים שכבר נאסרו עליו עם הענבים, ואף על גב דלא משכחת לה בהן, ואמרין נמי שבועה שלא אוכל תמרים, וחלב מנו דחייבא לתמרים חייבא נמי חלבם, ואם איחא היכי חיילא לפיכך כולל כה"ג, והא ליחיה בהן. אבל ר"ח והרב ר' יוסף הלוי ז"ל ל"ג אלא כדכריב, והכי גבי משכחת לה כדכריב, והבין הוה כדבדב הספרי, ולפי גירסא זו אוקימנא קמיהא דמתניתין כדקיימא קיימא דלעולם רישא כהתם וסיפא במפרש, וכולל שלא יאכל שחטות ונבלות, והכי פירושה, דלעולם רישא באומר סתם שלא אוכל, ומסתמא לא נשבע אלא על דברים המותרים, ולפיכך חס חלל נבלות פטור, וסיפא במפרש שלא יאכל נבלות ושחטות והלה שבועה על נבלות מיגו דחייבא לשחטות, וא"ת בהן היכי משכחת לה, משכחת לה כדכריב דלמר שבועה שאוכל ואכל עפר פטור, דכיון דלכלל מסתמא מהדר הוא לאיפשרויה משבועתיה, ואחשבה אכילה, והכא נמי חס חס שאוכל והדר חלל נבלות פטור, דהא אחשבה אכילה, וטעמא דמיפטר בהבין משום דאוכל נבלות כהתם כולל הוא אפילו דברים שאינו רחויין טעם, ואפילו דברים האסורים, דאי הוי מיפטר משבועתיה באכילת העפר והנבלות אלא השבועה מעיקרא כהתם כוללת את הכל, כך פירש הרב ר' יוסף ז"ל, והא דכריב נשבע ואכל, פעמים חשוב אכילה ופעמים אינה חשובה אכילה, כיצד נשבע שיאכל ואכל עפר פטור, דהא אחשבה אכילה דמסתמא מחזר להפטר על שבועתו, נשבע שלא יאכל ואכל עפר פטור, דלא הוה אכילה, דהא מסתמא לא אחשבה אכילה כדי לעבור על שבועתו, והיינו רישא דמתניתין, וה"ה והוא הטעם באוכל דברים האסורים, וכמו שאמרנו. והא דמשמע הכא דלא מהנה איסור כולל לטבול את המזוה, ה"מ באיסורי לאוין ופסוק עשה וכדלמרינן הכא דטבול מזוה באכילה נבלות אינו בהן ואפילו ככולל דלאו אומר לו קום אכול, הא במזוה עשה כסוכה ומהם התפילין ככולל ודאי חייבא בשב ואל תעשה, והכי דגרסינן בירושלמי (ה"ד) על דעתיה דר' יוחנן שבועה שלא אוכל מזוה אסור לאכול מזוה בלילי הפסח, וכן נשבע שלא יאכל לישב כסוכה בחג, וכן נשבע שלא יניח שום דבר על ראשו אסור להניח תפילין על ראשו, והרי"ף ז"ל כתב ארוה ירושלמי בהלכות, והרב ר' זרחיה הלוי ז"ל

הלוי	ז"ל	דהא	ארתו,	כן	נראה	כמו	שכתבתי.	(רש"י א)
------	-----	-----	-------	----	------	-----	---------	----------

חשובי אחשביה אלא הכא מי אחשביה אמר רבא מאי טעמא דמאן דאית ליה איסור כולל מידי דהוה איסור מוסיף ומאן דפטור דלית ליה כי אמר איסור מוסיף בחדא חתיכה בשתי חתיכות לא אמרי' ואמר רבא למאן דאית ליה איסור כולל אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים מיגו דחייל בענבים חייל נמי אתאנים פשיטא מהו דתימא איסור הבא מאליו אמרינן איסור הבא מעצמו לא אמרינן קמ"ל: מתיב רבא בריה דרבה יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד ואלו הן טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביוה"כ ר' מאיר אומר אף אם היתה שבת והוציאו חייב אמרו לו אינו מן השם ואם איתא משכחת לה חמש כגון שאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב מיגו דחייל אתמרים חיילא נמי אחלב כי קתני איסור הבא מאליו איסור הבא מעצמו לא קתני והרי הקדש בבכור דקדושתו מרחם איבעית אימא כי קתני מידי דלית ליה שאלה שבועה דאית ליה שאלה לא קתני הרי הקדש הא אוקמינן בבכור איבעית אימא כי קתני קרבן קבוע עולה ויורד לא קתני הרי טמא שאכל את הקדש דקרבן עולה ויורד הוא בנשיא ורבי אליעזר היא דאמר נשיא מביא שעיר רב אשי אמר כי קתני מידי דחיילא כשיעור שבועה דחיילא אפחות מכשיעור לא קתני הרי הקדש הא בעינן שוה פרוטה ורב אשי מאויריא אמר ר' זירא כי קתני זדונו כרת זדונו לאו לא קתני והרי אשם דזדונו לאו וקתני

רפ"ז חסובי אחשביה. בחכמתו וגילה על עצמו שאינו קץ בהן לא שמעתיה בן אבן הוא עיקר בעיני וסוגיא דעלמא גרם משכחת לה כדכרב ומפשיי לה בנבלה מוסרחת ואי חפשי בה מכמה קוסיות חלה דמסרחת לאו נבלה מקריא ואין כאלן שבעתה הן ועוד דכרב מאי בעי הכא הוה ליה למימר משכחת לה בנבלה מסרחת ועוד אף אנו נמי תנינא לא אחיא שקי: מידי דהוה איסור מוסיף. דמאן דלית ליה איסור חל על איסור באיסור כולל אית ליה באיסור מוסיף כדלמרינן ציבמות פירק ארבעה אחים (דף לב): מודה רבי יוסי באיסור מוסיף איסור כולל הרי היבא דליון איסור אחרון מוסיף על החתיכה כלום אבל מרבה הוא איסור על האדם בדברים אחרים כגון נבילה ביוה"כ ללא צא לאוסרה אלא בחכילה ובחכילה כבר אסורה היא משום נבילה נמלא שכל האוסף עליה איסור אחרון כלום אבל ריבה איסורה על האדם לאוסרו בכל האוכלין שבעולם ואמרינן מיגו דחל יוה"כ על האדם ליאסר בשאר ארוכלים משום יוה"כ כולל נמי את הגבילה. עמה להתחייב משום יוה"כ איסור מוסיף כשאיסור אחרון מוסיף על החתיכה עצמה דבר שלא היה בה ע"י איסור ראשון. ואוסר החתיכה האחרון כמה שהיתה מותרת קודם שצא איסור האחרון כגון חלב קדש אסור לכל משום חלב ומותר לגבוה לנזבח נעשה נותר מוסיף עליו איסור למה שהיתה מותרת לו דנפסל להקריבה והכי אמרינן מתוך שחל עליה שם נותר לאוסרה על המזבח ואין איסור הראשון מעכב על ידו מלחול שחל זה איסור חל על איסור חל עליו נמי איסור שם נותר אלל כל אדם האוכלו להתחייב עליו משום חלב ומשום נותר אעפ"י שיש כאלן איסור חל על איסור: כי אמרינן איסור מוסיף בחדא חתיכה. כדמפרש מתוך שחל עליה שם איסור שני אלל דבר שהיה מותר לו חל עליה אף אלל דבר שהיתה אסורה לו כבר האכל מחתיכה לחתיכה לא אסור שחל על האדם אלל חתיכה זו) וחול עליו אף אלל חתיכה אחרת (וז) בטולל לא אמרינן: מהו דתימא. באיסור הבא מעצמו לא אמרינן כולל: חכילה אחת. זית אחת: טמא שאכל חלב כו'. חייב משום חלב ומשום נותר ומשום יוה"כ ומשום טמא שאכל את הקדש הרי ארבע חטאות ואשם אחד מעילה ואפי' הוא כהן כולל: חכילה אחת: מועל הוא דלמיר מר (תמורה דף לב): כל חלב לה' לברות אימורי קדשים קלים למעילה והנהו כולוהו איסור חל על איסור נתיבאו או ע"י כולל או ע"י מוסיף שהרי משגולתה הבהמה נאסר חלבה הקדשה מיגו דחל איסור מוקדשין אבשר ועור חל נמי החלב הרי כולל הוא ליה נותר מיגו דליתוסף בה איסורא לגבי מזבח על החתיכה זו משום נותר איסורא נמי לגבי גבירה משום נותר הרי מוסיף איסורא גבירה מיגו דליתוסף בהי גבירה משום האוכלים משום עומלה איסור נמי בהאי חלב משום עומלה הרי כולל הוא ליה יוה"כ: חייב משום יוה"כ איסור חל על חתיכה שבת כו'. דליון והולאה ליוה"כ: והולאה: כפיו בשעת חכילה: אינו מן השם. אין חטאת זו בזה משום החכילה אלא משום הולאה: ואם איתא. דלמרינן כולל באיסור הבא מעצמו אכתי הוה ליה לתנא לטפוי חטאת בהאי כוונת כוונת שבועה כו': כי קתני כו'. אע"פ דלית ליה כולל נמי באיסור הבא מעצמו הבא לא חשיב אלא איסורין הבאים מאלוהיה: והרי הקדש. אשם מעילות דלתי ליה משום דיבורו שהקדשו: שאלה. לחכם להחיר האיסור: והי הקדש. שצא ע"י נכר וכל נדוים יק לאן שאלה: כשאינו רבי אליעזר הוא כו'. במסכת הרוית ואמרינן ההם לא א"ר אליעזר קרבן קבוע לנשיא בעצמיה דקרבן עולה ויורד אלא בטומאת מקדש וקדשו והואיל והואיל ונאמרה בו כתי. בקבועה אבל בשמיעת הקול ובטעו פתחים לא אמרי: דחיילא אפחות מכשיעור. במפרש: הרי הקדש. אשם מעילות בל על שוה פרוטה אפילו פחות מזכות: הא בעינן שוה פרוטה. והיינו שיעוריה: מאויריא. מקום: אשם. מעילה: זדונו לאו. תנינא. הויד במעילה רבי חומר במיתה והכמים ואמרינן בזה הזרה ואמרינן מאי טעמא דרבי גמר חטא חטא מתרומה דליבא דזהרה ומיתה בידי שמים ורבען אמרי אמר קרא בתרומה ומתו בו כי יחללוהו בו ולא במעילה ממיתה מעילה אבל בזהרה קאי מ"ג דחטא חטא ואית דילפי מוכל זר לא יאכל קדש ולא מילתא היא דהיא בתרומה כתיב ומזר לא יאכל כי קדש הם נמי לא אחיא דהוה בקדשים הגאכלין לכהנים כתיב וכל שיש בו מעילה: (רפ"ז)

תוספות ומאן דפטור דלית ליה איסור כולל כי אמר איסור מוסיף כו'. לאו אדר' שמעון קאי דשמעון ליה בהדיא לרבי שמעון דלית ליה איסור מוסיף בפ' ד' אחים (יבמות דף לב. ושם) גבי נשא חי ואחי' כ נשא מת דקאמר רבי שמעון אינו חייב אלא משום אחות אשה בלבד ולא חייל עליה איסור אשת אח אע"פ דאיתוסף בה איסור לגבי שאר אחין אלא שאר תנאי קאי דלית להו איסור כולל ואית להו איסור מוסיף כגון ר' יוסי בפ' ד' אחין (שם) דקאמר אשת איש ונעשית חמותו נידון באשת איש ואמר דמודה באיסור מוסיף: יש אוכל אכיל' אחת כו'. פי' בקונט' דמוקדשין הוה איסור כולל דמיגו דחייל אבשר חייל נמי אחלב והדאמר בפ' אמרו לו (כריתות דף יד.). אקדשה מיגו דאיתוסף בה איסור הנאה איתוסף בה איסור לגבי אכילת חלב התם נמי איסור כולל הוא ולא קרי ליה מוסיף אלא משום שהוא חמור על קל: אם היתה שבת והוציאו בפיו חיוב. פירש בקונטרס משום הוצאת שבת אבל משום הוצאת יוה"כ אין עירוב והוצאת ליוה"כ ואין נראה דבכריתות (שם) מסיק הא דפרס דותא היא וחייב משום הוצאת שתייה ונקט שבת לאמושי איסוריה: אמרו לו אינו מן השם. ור' מאיר חשיב ליה בהדי אכילות משום דבליעית זו היא הנחתו כדאמרינן (שבת דף פ.) כתב ב' אותיות כשהוא מהלך חייב כתיבתו זו היא הנחתו: שלא אוכל תמרים וחלב. מפר"ת דאיתא בלאו והן דמשמע נמי חלב שעל גבי הקיבה או של חיה לפי שזכיר עמו דבר היתר אבל בלאו הכי לא משמע אלא חלב האסור עיקר החלב ותימא אמאי לא פריך נמי לר' יוחנן מהכא וי"ל משום דדלמא קסבר ר' יוחנן דאיכא שום תנא דאית ליה איסור כולל בלאו מאליו ולא בלאו חמתו עצמו אבל מדברא משמע ליה דאין חילוק והשתא נמי נישא דאי לאו הכי מאי קמ"ל רבא טפי מ' יוחנן ומיהו יש לומר. דאיצטריך לאשמעינן אע"פ ששיניהן באין מחמת עצמן: מיגו דחיילא אתמרים חיילא נמי אחלב. אע"פ דמאן דאית ליה איסור כולל מודה דעל חמור לא חייל כדמפרש רבינו תם בפרק ארבעה אחים (יבמות דף לג: ד"ה אמר ר"י) גבי הבערה ללאו יצתה מ"מ חיילא שבועה איסור חלב דקיל הואיל והותר מכללו כדאמר' בסוף פ' גיד הנשה (חולין דף קג.) התורה אמרה יבא איסור נבילה ויחול איסור חלב: הרי הקדש הא בעינן שוה פרוטה: המ"ל הא אוקמינא בבכור כדמשינו לעיל: והרי אשם דזדונו לאו. פי' בקונטרס דמזר לא יאכל כי קדש הם לא נפקא דהוהו בקדשים הנאכלין לכהנים כתיב וכל שיש בו היתר לכהנים אין בו מעילה וכן משמע בפרק בתרא דמכות (דף יח.) דפריך וליקיי נמי משום זר לא יאכל כי קדש הם ומשני ה"מ היבא דחזי לכהנים הכא לא חזי לכהנים וקשה דבכריתות (דף ד.) מוקמינן זר לא יאכל כי קדש הם בחלב המוקדשין דקאמר התם האוכל חלב המוקדשין לוקה ב' משום זר לא יאכל כי קדש הם וחלב לא חזי לכהנים מיהו י"ל דאע"פ דחלב לא חזי לכהנים מ"מ קרינן בהאי קרבן ואכלו אותם כופר בהם דהיינו בשר ולא אתא למעוטי אלא כשאוכל בשר חטאת ואשם לפני זריקת דמים דלא קרינן ביה באשם מ"ל דלא באשם מודר לא יאכל כי קדש הם נפקא וכן משמע בפ"ק דכריתות (דף ד:) דלאו זדונו לא חזי מ"ש דתרומה גבי חלב דאיכא תרי לאוי לאו זדונו דנמי כו' וצ"ע שם: (תוספות)

רפ"ח הרי הקדש בכור דקדושתו מרחם. והשתא דלוקמינא איפשי דהקדש והלכ הוי איסור בת אחת לפי מה שכתבתי בפרק גיד הנשה (לב, א), דחלבו של שליל מותר ללא חקריי חלב עד שעת ליהיה דכתיב (ויקרא ז, כג) כ חלב שור וכשן ואינון קרויין שור וכשן עד שעת ליהיה דכתיב (שם ככ, כז) שור או כשב או עז כי יולד. הא דלמרינן: איבעית אימא כי קתני מידי דלית ליה שאלה. לאו אחיא אוקמינא דהקדש קא מותר דלוקמינא בכבור, דהא חקשינן בתר הכי והא הקדש ופרי הא אוקמינא בכבור, אלא כוליה קושיי ופרוקיי ארבעה קא מותר. והא לחקשינן הא הקדש לאו ארבעה קא מותר, דלהאי קדש מקשה הכין וספיקא ליה דנפקא דעלמא קא מיייר, אש כן הוא דהא כתיבא נמי אית ליה איסור כולל באיסור הבא מעצמו ולקדיה נמי תקיי כדקא מקשה מינה לרבה, אלא האי מקשה נמי כדכבא מ"ל אף באיסור הבא מעצמו, ואברייתא גופא קא מקשה כי תני הקדש אמאי לא תני

דף כה א

בחסות קאמרינ רבינא אמר כי קתני מידי דחייל אמדי דבר אכילה הוא שבועה דחיילא אמדי דלאו בר אכילה הוא לא קתני והרי הקדש דחייל נמי אעצם ואבנים אלא כי קתני (מיד) דחייל אמדי דאית בה מששא שבועה דחיילא אמדי דלית ביה מששא גוון שאישן ושלא אישן לא קתני: **מתני**: אחד דברים של עצמו ואחד דברים של אחרים ואחד דברים שיש בהן ממש ואחד דברים שאין בהן ממש כיצד אמר שבועה שאתן לאיש פלוני ושלא אתן שנתתי ושלא נתתי שאישן ושלא אישן שישנתי ושלא ישנתי שאזרוק צרור לים ושלא אזרוק שזרקתי ושלא זרקתי ר' ישמעאל אומר אינו חייב אלא על העתיד לבא שנאמר **[ויקרא ה-ד]** להרע או להטיב אמר לו ר"ע א"כ אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה דברים שאין בהן הרעה והטבה מנין אמר לו מריבוי הכתוב אמר

לו אם ריבה הכתוב לכך ריבה הכתוב לכך: **גמ'** ת"ר חומר בנדירים מבשבעות חומר בשבעות מבנדירים חומר בנדירים שהנדרים חלים על דבר מצוה כדבר

הרוש מה שאין כן בשבעות חומר בשבעות שהשבעות חלות על דבר שאין בו ממש כדבר שיש בו ממש מה שאין כן בנדירים: כיצד אמר שבועה שאתן לפלוני ושלא אתן: מאי אתן אילימא צדקה לעני מושבע ועומד מהר סיני הוא שנאמר **[דברים טו-י]** נתון נתן לו אלא מתנה לעשירי: שאישן ושלא אישן: אינו והא"ר יוחנן האומר שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר התם דאמר ג' הכא דלא אמר ג': שאזרוק צרור לים ושלא אזרוק: איתמר שבועה שזרק פלוני צרור לים ושלא זרק רב אמר חייב ושמואל אמר פטור רב אמר חייב איתיה בלאו והן ושמואל אמר פטור ליתיה בלהבא לימא בפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע קא מיפלגי דתנן ר' ישמעאל אומר אינו חייב אלא על העתיד לבא שנאמר להרע או להטיב אמר לו ר"ע א"כ אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה דברים שאין בהן הרעה והטבה מנין אמר לו מריבוי הכתוב לכך ריבה הכתוב לכך רב דאמר כר"ע ושמואל דאמר כר' ישמעאל אליבא דר' ישמעאל כולי עלמא לא פליגי השתא מילתא דאיתא בלהבא לא מחייב עלה רבי ישמעאל לשעבר מילתא דליתא בלהבא מביעא כי פליגי אליבא דר"ע רב כר"ע ושמואל אמר עד כאן לא מחייב ר"ע התם לשעבר אלא מלתא דאיתא בלהבא מחייב ר"ע לשעבר אבל מידי דליתיה בלהבא לא לימא בפלוגתא

רש"י בחטאת האומר. הלא דאמרי' דבר שזדונו לאו לא קתני בחטאת הוא דלמך ושבועת ביטוי חטאת היא: לית ביה מששא. שאישן ושלא אישן שהשניה אין בה מששא: שאזרוק צרור לים לא גרסי' הכא: מתני' אחד דברים של אחרים. כדמפרש שאתן לפלוני כו': שאישן כהן ממנש. הכי גוויי משמע שאין כהן ממנש כגון שניה ומשמע שאין כהן הנייה כגון שאזרוק צרור לים: א"כ. דלייקת להרע או להטיב אין לי כו': מריבוי הכתוב. לכל אשר יבטא: גמ' הנדרים חלים על דבר מטה. קונס סוכה שאני עושה לוכב שאני נוטל אסור ובנדירים מפרש טעמא בפרק ואלו מותרין (דף טז): מה שאין כן בשבעות. דתנן במתני' וילוף לה לקמן (דף כו). מלרצוי נכד אינו על כל הסינה כגון קונס שאני יסן וקונס לטון הקדש הוא ואמאי ליחול הקדש אבל קונס עיני בסינה חל העין: מלקין אותו. משום שבועת שוא דדבר שא"ל הוא ומשקבע יתה לסקר אלמא לאו שבועת ביטוי הוא דקתני וישן לאלתר: ליתיה בלהבא. זכרו פלוני או לא זכרו אין זה שבועת ביטוי חלה שבועת שוא שהיא אין פלוני כשואו לזרוק ולא לזרוק: רב כר"ע. דמחייב בלשבעי: ושמואל כרבי ישמעאל. דמחייב ליה להבא: אליבא דר' ישמעאל כ"ע לא פליגי. כלומר דבר דלתי תנאי היא דלא מחייב ליה רב אליבא דרבי ישמעאל ויתחא לפלוגתא דרב ושמואל אליבא דרבי ישמעאל כדמפרש ואזיל: כי פליגי אליבא דר"ע. כלומר אבל דר"ע פליגי ולאו דקמחיל כתנאי דאפי' לר"ע פטר ליה שמואל וכל שכן לר' ישמעאל: (רש"י)

תוספות אלא כי קתני מידי דחייל אמדי דבר מששא כו'. תימה דבסוף מכות (דף כב. ושם) דקאמר וליחשב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרושו ביו"ט ודחיק למימר האי תנא לית ליה איסור. כולל ולישני כי הכא דלא קתני מידי דחייל אמדי דלאו בר מששא וי"ל דעדיפא מיניה משני התם: חומר בנדירים שהנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות. בפ"ב דנדירים (דף טז): נפקא לן מדכתיב לה' ובריש מסכת נזיר (דף ה. ושם) דרשינן מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיון הרשות ותימה תרי קראי למה לי הא איתקוש נדרים ונזירות אהדי בריש מסכת נדרים (דף ג) וי"ל צריכי דנזירות. אוסר כל יין עליו הלכך חייל אין מצוה כיון הרשות אבל נדרים שאינו אוסר עליו אלא המצוה כגון סוכה ושופר ולולב ותפילין אימא דלא חייל ואי כתיב נדרים ה"א לפי שאוסר המצוה עליו אבל בניזיר שאוסר עצמו על היין לא חייל דנדירים גופייהו כשאוסר עצמו הסוכה לא חייל: מה שאין כן בשבעות. בפרק ב' דנדירים (דף טז): פריך מ"ש נדר דכתיב כי דוד נדר לה' שבועה נמי הכתיב או השבע שבועה לה' ומשני הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שלא אשב בסוכה משמע דבנדירים לפי שאוסר סוכה על עצמו ראוי שיחול הנדר שאוסר הסוכה עליו כקרבן וסוכה אינה מצוה לעשות מצוה אבל שבועה שאוסר עצמו על הסוכה אין השבעות חלה דמשועבד הוא לעשות מצוה ותימה א"כ מה חומר יש בנדירים מבשבעה שבועה נמי חיילא כה"ג כי אמר ישיבת סוכה עלי שבועה דאסר חפצא עליה דאסר חפצא עליה חלה נמי שבועה כדאמר בשילהי (פ"ק) (דף יג) ובפ"ד נדרים (דף כד): גבי שבועת שוא באומר יאסרו כל מירות שבעולם עלי שבועה אם לא ראיתי גמל מורח באויר והדאמר בריש נדרים (דף ב): אידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה תנא נמי חרמים דמיתסר חפצא עליה ולאפוקי שבועה דאסר נפשיה מן חפצא היינו דהוי נמי כה"ג דאסר נפשיה מן חפצא אבל נדרים וחרמים אינן אלא בענין דמיתסר חפצא עליה וי"ל דהיינו חומר בנדירים דבכל ענין דחל על דבר הרשות חל על דבר מצוה דהיינו כשאוסר חפץ על עצמו אבל כשאוסר עצמו על החפץ אינו חל אפי' בדבר הרשות כשאומר קונס גופי על החפץ דקונס היינו כקרבן ולא שייך על עצמו אבל בשבעה בכל ענייני שבועה אינה חלה על דבר מצוה כדבר הרשות דהיינו כשאוסר עצמו על החפץ ורבינו אלחנן תירץ בשם ר"י דבשבועה אפי' כשיאמר ישיבת סוכה עלי שבועה אסר נפשיה מן חפצא דלשון שבועה לא שייך אלא על עצמו וקונס לא שייך אלא על החפץ שאוסר על עצמו כקרבן ולכך חלה נמי שבועה על השנה דאסר נפשיה עליה אבל בנדר אסר שינה עליו ואין בה ממש ובפ"ב דנדירים (דף טו). מסיק רבינא דנדירים נמי חלים מדרבנן על דבר שאין בו ממש והשתא אתי שפיר הא דאמר בריש נדרים (דף ב): לאפוקי שבועות דאסר נפשיה מן חפצא ור"ת מפרש דלקמן (דף כט). ובפ"ד נדרים (דף כד): לא מיירי שאמר בלשון זה יאסרו עלי שבועה אלא ה"ק כשאומר לשון שעי"י שבועה אוסר מירות עליו ומיירי שאומר שבועה שלא אוכל מירות וברוב ספרים ל"ג בשבועה אבל אמר יאסרו בשבועה אינו כלום אפי' בדבר הרשות משום דאסר חפצא עליה והשתא נמי ניחא חומר בנדירים מבשבעות: אינו והא"ר יוחנן. למאי דסי' השתא דלעולם קאמר תימה דתקשה ליה בריש פירקין (דף יט): גבי שבועה שאוכל ושלא אוכל וי"ל דגבי אכילה ליכא למיטעי דלעולם קאמר ולא הוצרך התנא לפרש דלאלתר קאמר א"נ התם נמי שפיר לעולם כגון שנשבע על כפר שלפניו: ושמואל דאמר כר' ישמעאל. וא"ת והא לעיל קאמר שמואל טעמא משום דליתא בלהבא וי"ל דאין זה מדברי שמואל אלא ה"ש מפרש כן אליבא דרבינו וכוונתו זה יש בכמה מקומות ש"ס: רב דאמר כר"ע. ה"ר עזרא הנביא השתא רב דריש ריבוי ומיעוטי ובהגוזל קמא (ב"ק דף צו): סבר רב כר"מ דאמר אומרים בעבדים הרי שלך לפניך דאין נגזלים כמקרקעי ומאן דאית ליה דעבדים כמקרקעי דריש כללי ופרטי כדמוכח לקמן בפ"י שבועת הפקדון (דף לו): ובהגוזל בתרא (ב"ק דף קז): וי"ל דאית ליה שום מיעוט דממעט עבדים כדפרישית לעיל בפ"ק (דף ד): ד"ה ר"ע: (תוספות)

רש"י חומר בנדירים מבשבעות שהנדרים על דבר מטה כדבר הרשות. כלומר חפצו בלא כולל והשבעות אין חלות על דבר מטה חלה כולל, וכדלמרינן פרק ואלו נדרים מותרים (טז) מ"א שנה נדר דכתיב אש כי יזור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא חלה חלה או השבע שבועה חלה יחל דברו כהנתיב שם בחרוכה כשיתחא דשמיא. אלימא לדהק לנני

מושבע ועומד מהר סיני הוא. יש מגדולי רבותינו הארפתים ז"ל שאמרו דווקא כשהעני שואל ממנו דקה דהשתא (ליתן) מושבע ליתן לו, הא לעני דעלמא שבועה חלה עליו דליתו חייב ללכת ולפרנס עניים במידה, וז"ל ג"כ דווקא במתנה מועטת כדי פרנסה לשבעה כמו שאמרו לו (ב"ב ט, א) וכן לו פרנסת לניה הא ביוהר מכלן חייב דליתו מושבע להעשירו, וכל זה נכנס בכלל מה שאמרו חלה לעשיר, דלמעלה מן הכריך לו עכשיו עשיר הוא. ונשבע ליתן לעשיר שאמרו שהוא חייב משום שבועת ביטוי, דוקא כשאוהר אחר רואה לקבל, אבל אם אינו רואה לקבל נפטור זה משבועתו שלא על דעת שיקבל האחד בע"כ נשבע, וכן בכל תנאי דעלמא כיוצא בזה, וכדלמרינו בגיטין (ל, א) הרי זה גיטין אי לא פייסתיך פייסה ולא אויפייסה, ואסיקנא דליתן זה גט דלאו התקבץ דליכתי יהיב לה דהא פייסה ולא אויפייסה, וכן הדיו בכל דיני ממונות באומר שדי נתונה כך אם לא נהתייך מזה מזה או נתון לו ולא ראה לקבל כבר קיים זה תנאי ומעות לא תכל וקדה אין לו, ולא שייכא בהא ההיא נתונה בעל כרחו דלית בעי' לן בפרק מו שאחזו (גיטין עז, ב) אי שמה נתונה או לא, דהתייא במתני' ליתן את שבו ע"מ שיתן לו הכרו מאתים זוז באומר לאשטרו הרי זה גיטין ע"מ שהתני מאתים זוז דהאשה שלו ואינה רואה לקבלם ושהפטור אשטרו ממנו, וכן בבית בערי חומה (גיטין סז), וכבר כתבתי שם (א, ב) דהאשה, בסיעתא דשמיא. דלמרי ר' יוחנן שבועה שלא אשן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלחר. ה"פ מלקין אותו מיד מפני ששבע לשוא וישן אימתו שיראה. הם דלמרי ג' ימים הכא דלא אמר ג'. ק"ל אדרבה כל שכל נתן קצבה לעולם משמע דלית לך כלל אשן אין כאן עסק לשבועת ביטוי, דלפיו עמד רגע בין שבועתו לשינתו קיים שבועתו, חלה כל סהם בלא קצבה לעולם משמע, והכי מוכח בפרק ארבעה נדרים (כה, א) גבי נודרין להרמין יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינו של בית המלך, ואקשין כיון שאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אהסרו עליה, ופרקינן באומר בלבו היום, ואף על גב דלמרי מר דברים שבלב אינן נדרים הכא אגב אונסיה אמר לו בלבו, דלמלא דוקא באומר בלבו ומשום אונסיה הא סתמא לעולם משמע, וז"ל דכל האומר סהם ודלית לך אשן ליהויה כן לעולם כנון אכילת פירות שאפשר לחיות בלי אותן פירות אסור בהן לעולם, וכן נשבע שלא אשן כריך שלא יישן יום או יומים עד פחות מג' ימים, דמסתמא כל מה שאפשר לו לעמוד בלא שינה נשבע, אבל שגשה על מה שאי אפשר לך נשבע שאי אפשר לך לעמוד בלא שינה ג' ימים כנ"ב. רב אמר חייב ושמאל אמר פטור, לימא בפלוגתא דר' עקיבא ור' ישמעאל קא מופלגי. יש ספרים דגרסי הכי, ויש ספרים דגרסי רב אמר חייב ושמאל אמר פטור, רב אמר חייב דהא איתיה בלאו והן ושמאל אמר פטור דהא איתיה בלבו, ולפי גירסא זו תיקשי לן כי אהא לאוקומי פלוגתייהו דר' ישמעאל ור' עקיבא דהא איתיה בלבו, ור' ישמעאל לית ליה בלשעבר, ועוד דלקמן (כה, ב) דלתי לאוקומי פלוגתייהו דר' יהודה ור' עקיבא, דהא ר' יהודה ור' עקיבא לא הפיד בלאו והן ודרכנו אמרי בהדיא משום דליתיה בלאו והן, חלה הגירסא היראשונה נראה עיקר, חלה דליתיה בלאו ומימיר דליתיה בלאו חלה גירסא החרה נאמרה לפי המסקנא, ואלו שדאר לאוקומי פלוגתייהו דר' ישמעאל ור' עקיבא ודכר' יהודה בן בתירא ורבנן לא בלבו בזה חלה אחר עיקר דכרי רב ושמאל עלמן, והן לא אמרו בדכרייהו בפירוש כן. (רש"י א')

ב - כה - דף

דריב יהודה בן בתירא ורבנן קמייפלי דתנן נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל פטור לקיים את המצוה ולא קיים פטור שהיה בדין שיהא חייב כדברי ר' יהודה בן בתירא דאמר רבי יהודה בן בתירא ומה אם הרשות שאינו מושבע עליה מהר סיני הרי הוא חייב עליה מצוה שמושבע עליה מהר סיני אינו דין שיהא חייב עליה אמרו לו לא אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן תאמר בשבועת מצוה שכן לא עשה בה לאו כהן נימא רב דאמר כר' יהודה בן בתירא ושמאל דאמר כרבנן אליא דרבי יהודה בן בתירא כולי עלמא לא פליגי השתא לאו והן לא בעי להבא ולשעבר בעי כי פליגי אליא דרבנן דרבנן שמואל כרבנן ורב כי לא מחייבי רבנן בלאו והן דכתיב [\[ויקרא ה-ד\]](#) להרע או להיטיב בהדיא אבל להבא ולשעבר דמריבויא דקראי אתו מחייבי מתיב רב המנונא לא אכלתי היום ולא הנחתי תפילין היום משביעך אני ואמר אמן חייב בשלמא לא אכלתי איתיה בלא אוכל אלא לא הנחתי מי איתיה בלא איתיה הוא מותיב לה והוא מפרק לה לצדדין קתני לא אכלתי לקרבן לא הנחתי למלקות מתיב רבא איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם ואמר על עמוד של אבן (שהוא במקום פלוגי) שהוא של זהב ואמר עולא והוא שניכר לג' בני אדם טעמא דניכר הא לא ניכר עובר משום שבועת ביטוי ואמאי הא אינו ביהא של זהב הוא מותיב לה והוא מפרק לה ניכר עובר משום שבועת שוא לא ניכר עובר משום שבועת שקר אמר אביי ומודה רב באומר לחבירו שבועה שאני יודע לך עדות ואשתבח לך ידע ליה דפטור הואיל ולייתיה בכלל שאני יודע לך עדות ידעתי ולא ידעתי מחלוקת העדתי ולא העדתי מחלוקת בשלמא לשמואל דאמר מילתא דליתיה בלהבא לא מחייב עליה לשעבר להכי אפקה רחמנא לשבועת עדות מכלל שבועת ביטוי אלא לרב למאי הלכתא אפקה רחמנא אמרוהו רבנן קמיה דאביי לאיחיובי עליה תרתי אמר להו תרתי לא מציתו אמריתו דתניא [\[ויקרא ה-ד/א\]](#)

א - כו - דף

חזא מיינייהו רב פפא אמרה: ר' ישמעאל אומר אינו חייב אלא על העתיד לבא: ת"ר [\[ויקרא ה-ד\]](#) להרע או להיטיב אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה שאין בהן הרעה והטבה מנין תלמוד לומר [\[ויקרא ה-ד\]](#) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים אין לי אלא להבא לשעבר מנין תלמוד לומר [\[ויקרא ה-ד\]](#) לכל אשר יבטא האדם בשבועה דברי רבי עקיבא רבי ישמעאל אומר להרע או להיטיב להבא אמר לו רבי עקיבא אם כן אין לי אלא דברים שיש בהן הטבה והרעה דברים שאין בהן הרעה והטבה מנין אמר לו מרביי הכתוב אמר לו אם ריבה הכתוב לכת' ריבה הכתוב לכת' שפיר קא"ל רבי עקיבא לר' ישמעאל א"ר יוחנן ר' ישמעאל שישמש את רבי נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה כולה בכלל ופרט איהו נמי דורש בכלל ופרט רבי עקיבא שישמש את נחום איש גום זו שהיה דורש את כל התורה כולה בריבה ומיעט איהו נמי דורש ריבה ומיעט מאי ר' עקיבא דדריש ריבויי ומיעוטי דתניא או נפש כי תשבע ריבה להרע או להיטיב מיעט לכל אשר יבטא האדם חזר וריבה ריבה ומיעט ריבה ומאי מיעט מיעט דבר מצוה ור' ישמעאל דריש כלל ופרט או נפש כי תשבע לבטא בשפתים כלל להרע או להיטיב פרט לכל אשר יבטא האדם חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש להבא אף כל להבא אהני כללא לאתויי אמי' דברים שאין בהן הרעה והטבה להבא אהני פרטא למעוטי אפילו דברים שיש בהן הרעה והטבה לשעבר איפוך אנא א"ר יצחק דומיא דלהרע או להיטיב מי שאיסורו משום [\[במדבר ל-ג\]](#) בל יחל דברו יצאתה זו שאין איסורו משום בל יחל דברו אלא משום בל תשקרו רב יצחק בר אבין אמר קרא או נפש כי תשבע לבטא בשפתים מי שהשבועה קודמת לביטוי ולא שהביטוי קודמת לשבועה יצא זה אכלתי ולא אכלתי שהמעשה קודם לשבועה ת"ר [\[ויקרא ה-ד\]](#) האדם שבועה פרט לאנוס ועלם פרט למזיד ממנו שנתעלמה ממנו יכול שנתעלמה ממנו חזק ת"ל שבועה ועלם על העלם שבועה הוא חייב ואינו חייב על העלם חפץ: אמר מר האדם שבועה פרט לאנוס היכי דמי כדרב כהנא ורב אסי כי הווי קיימי

מקמי דרב מר אמר שבעתא דהכי אמר רב ומר אמר שבעתא דהכי אמר רב כי אתו לקמיה דרב אמר כחד מינייהו אמר ליה אידיך ואנא בשיקרא אישתבעי אמר ליה לבך אנסך ונעלם ממנו שנתעלם ממנו שבועה יכול שנתעלם ממנו חפץ תלמוד לומר בשבועה ונעלם ממנו על העלם שבועה הוא חייב ואינו חייב על העלם חפץ: מחכו עליי במערבא בשלמא שבועה משכחת לה בלא חפץ כגון דאמר שבועה שלא אוכל פת חטין וכסבור שבועה לאו חפץ חפצא אינשי כיון דחפצא אינשי להו היינו העלם שבועה אלא אמר רבי אלעזר דא ודא אחת היא מתקיף לה רב יוסף אלמא חפץ בלא שבועה לא משכחת לה והא משכחת לה כגון דאמר שבועה שלא אוכל פת חטין והושיט ידו לסל לטול פת שעורין ועלתה בידו של חטין וכסבור שעורים היא ואכלה דשבועה דכיר ליה חפצא הוא דלא ידע ליה אמר ליה אביי כלום מחייבת ליה קרבן אלא אמאי דתפיס בידה העלם שבועה הוא לישנא אחרינא אמר ליה אביי לרב יוסף סוף סוף קרבן דקא מייית עלה דהאי פת מיהת העלם שבועה הוא ורב יוסף אמר לך כיון דכי ידע ליה דחטין הוא פריש מיניה העלם חפץ הוא בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה זה בידו מהו אמר ליה הרי העלם שבועה בידו וחייב אדרבה הרי העלם חפץ בידו ופטור אמר רב אשי חזינו אי מחמת שבועה קא פריש הרי העלם שבועה בידו וחייב אי מחמת חפץ קא פריש הרי העלם חפץ בידו ופטור אמר ר' רבינא לרב אשי כלום פריש משבועה אלא משום חפץ כלום פריש מחפץ אלא משום שבועה אלא לא שנא בעא מיניה רבא מרב נחמן

רפ"י שאין בהן הרעה והטבה. שאזכור כרוך ליה: ת"ל כי תשבע לבטא. מכל מקום: ר' ישמעאל ששימש בו. הכי שמיע ליה לרבי יוחנן שר' ישמעאל שיימך את רבי נחוניא: מאי מיעט מיעט מזה. דכרי שאי אפשר הוא וה"ה למשנה את היועו ללרבי: לא יחל דברו. לא משמע אלף בדבר שאפשר לו לקיים שבעתו והיינו להבא: לא תקרו. בשעה שתשבעו לא תלך לקשר: האדם בשבעה. שיהא אדם בשבעה שבועה שיהא לבו עליו: פרט לטוב. כדמפרש לקמיה כגון בשבעה לשבער וכסבור ששבעה כלמת ולקמיה בעי אם כן שגגת שבועה לשבער היכי משכחת לה: בשבעה ונעלם. שנתעלמה ממנו שבועה: העלם חפץ. בלא שבועה לקמן מפרש לה: לבך אנסך. כסבור הייתי לשבעה כלמת: אינשי. שנה: אחת היא. אי אחת מולא העלם חפץ בלא העלם שבועה וזו היא אינה משנה: אלמא לא. אין אחת מולא זה בלא זה בתמיה והא משכחת לה בו: ענה דהאי פת. שאכל וגבי דהאי פת העלם שבועה היא כסבור שלא נשבע עליה שהרי סבור שהיא של שעורים: חזינו בו. כבר פירשנו אלל העלם טומאה ומקשה בשלמי ידיעות הטומאה: לא שנה. ופטור: (רפ"י)

תוספות חזא מינייהו רב פפא אמרה. דמלך בתר אביי ורבא כדמוכח בפרק (בתרא דמסכת מועד קטן (דף כו)) ולא היו יודעים התלמידים אם מדעתו אמרה או משום רבו: מיעט דבר מצוה. המ"ל מיעט דבר דליתיה בלאו והן ולשמואל מילתא דליתיה בלהבא וצ"ל דשקולים הן דלמאן דדריש ריבה ומיעט וריבה לית לן למעוטי אלא חזא מילתא: ולא שקדמה ביטוי לשבעה. ואתא האי קרא לגלויי על להרע או להיטיב דממעט לשעבר אבל בהאי לחודיה לא שגי: את לבך אנסך. נראה דלאו למפטרין מקרבן גרידא קאמר שלא יצטרך לכתוב על. פנקסו שיביא חטאת שמינה לכשיבנה בית המקדש אלא אפילו עונש נמי ליכא כדמוכח בפרק ארבעה נדרים (נדרים דף כה): דאמר התם כשם שגגות מותרין כך שבעות שגגות מותרות ומפרש היכי דמי שבעות שגגות כדבר כהנא ורב אסי דכל חד חד אדעתיה שפיר משתבע ולא דמי להאיא דהשולח (גיטין דף לה. ושם) שאמרה יהנה סם המות באחד מבניה שענשה דגבי ממון שאני דמעיקרא הוה לה למידק שסופה לבא לידי שבועה אם תאבדנו ומיהו תימה אמאי לא מיבעיא תרי קראי חד לפטור מקרבן וחד לפטור מעונש כדאשכחן בפ"ב דנדרים (דף יז). גבי נשבע לבטל את המצוה דמיבעי לן תרי קראי חד לפטור מקרבן וחד לפטור ממלקות ויש לומר דלא דמי כלל דהתם שפיר מיבעי לן תרי קראי חד למיפטר שוגג מקרבן וחד למיפטר מזיד ממלקות אבל הכא כשפטר שוגג פטרו לגמרי מקרבן ומעונש והוא דס"פ ד' אחין (יבמות דף לג. ע"ש) דקאמר לרבי חייה בר קפרא שקורי משקר ולבר קפרא רבי חייה שקורי משקר לא לענין עונש שבועה קמיבעיא ליה היאך אירע תקלה על ידם אלא במה היה טועה לומר ששמע מרבי כדבריו: (תוספות)

רפ"ח מאי מיעט מיעט דבר מצוה. ול' עקיבא לא חייטריכין לכל מאי דלמרון לקמן (כו, ח) מקשה הרעה והטבה להטבה ולא לרביי או להטוב וכדלמרון נמי לקמן (ע"כ ע"כ) כהניא. אמר ר' אלעזר לא ודא אחת היא. כלומר בין נעלם ממנו חפץ בין נעלמה השבעה, הכל העלם שבועה היא וחייב, וכמ"ש לקוין דהפלא (אנפשיה) ואינשי העלם שבועה הוא, הלכך חייב. הא דבעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה זה בידו. האתפתייה לרב יוסף סמוך דמתניתא מתרלתא היא ואיכא העלם חפץ בלא העלם שבועה, ולית ליה רב (יהודה) ואלעזרן דאמר דא ודא אחת היא. אלף לא שנה. כלומר ולא איפשיטא. (רפ"ח)

ב - כו דף

איזו היא שגגת שבעת ביטוי לשעבר אי ידע מזיד הוא אי דלא ידע אנוס הוא א"ל באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן או לאו כמאן כמונבז דאמר שגגת קרבן שמה שגגה אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דמונבז אלא בכל התורה כולה דלאו חידוש הוא אבל הכא דחידוש הוא דבכל התורה כולה לא אשכחן לאו דמיתתי קרבן דילפינן מע"ז והכא מיייתי אפילו רבנן מודו בעא מיניה רבינא מרבא נשבע על ככר ומסתכן עליה מהו מסתכן לישרי ליה מר אלא מצטער ואכלה בשגגת שבועה מאי א"ל תנינא שב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אין מביא קרבן על שגגתו אמר שמואל גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שנאמר **[ויקרא ה-ד]** לבטא בשפתים מיתבי בשפתים ולא בלב גמר בלבו מנין ת"ל **[ויקרא ה-ד]** לכל אשר יבטא האדם בשבועה הא גופה קשיא אמרת בשפתים ולא בלב והדר אמרת גמר בלבו מנין אמר רב ששת הא לא קשיא הכי קאמר בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא גמר בלבו סתם מנין ת"ל לכל אשר יבטא אלא לשמואל קשיא אמר רב ששת תריץ ואימא הכי בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שטין והוציא פת סתם מנין ת"ל לכל אשר יבטא האדם מיתבי **[דברים כג-כד]** מוצא שפתיך תשמור ועשית אין לי אלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין ת"ל **[שמות לה-הכב]**

לכחלה למעבד הכי בן נכד בין שבועה ולקוימי מאי דאמר כדלמרינן ההם (גדרים ה, א) מנין שנקבעו לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי וקיימתי כדליתא ההם ע"כ. ובירושלמי בפרקין זה (ה"ט) נראה אף במל"ח שפיר למעבד כן לזרז את עצמו להרחיק מן האיסור דנרסינן ההם שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלנה על דעתיה דר"ל אינו חייב אלא אחת אף ר"ל מודה שאינו אלא במזוז עכמו מן האיסורין ע"כ. (רשב"א)

דף כז - ב

עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו אפי' תימא ר' יאשיה וסבר לה כר"ע דדריש רבוי ומיעוטי (ואייתר ליה או לחלק) אי אמרת בשלמא בדבר הרשות כתיב ממעט דבר מצוה אלא אי אמרת בדבר מצוה כתיב ממאי קא ממעט: א"ר יהודה בן בתירא מה אם הרשות כו' ורבנן שפיר קאמרי ליה לר' יהודה בן בתירא ור"י בן בתירא אמר לך אטו הטבת אחרים לאו אע"ג דליתא בכלל הרעת אחרים ורבי רחמנא הכא נמי בקיום מצוה אע"ג דליתיה בביטול מצוה רבייה רחמנא ורבנן התם איתיה בלא אטיב הכא מי איתיה בלא אקיים: **מתני'** שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת

זו היא שבועת בטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד שבעת שוא חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור: **גמ'** למה לי למיתני

שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכלנה הא קמ"ל טעמא דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אוכלנה דלא מיחייב אלא חדא אבל אמר שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל מיחייב תרתי כדברא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו כיון שאכל ממנה כזית חייב שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה: שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת כו': הא תו למה לי הא קמ"ל חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא דאי משכחת רווחא חיילא למאי הלכתא לכדברא דאמר רבא שאם נשאל על הראשונה עלתה לו שניה תחתיה לימא מסייעא ליה מי שנדר ב' נזירות ומנה ראשונה והפריש עליה קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה הכי השתא התם נזירות מיהא איתא דכי מני לראשונה בעי מיהדר מימנא לשניה בלא שאלה הכא שבועה שניה מי איתא כלל אמר רבא נשבע על ככר ואכלה אם שייר ממנה כזית נשאל עליה אכלה כולה אין נשאל עליה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ה"ד אי דאמר שלא אוכל מכות קמא עבדיה לאיסוריה אי דאמר שלא אוכלנה מאי איריא כזית

רש"י ומשני ר' יאשיה לך מייחיה ליה או נפקא ליה דקראי לכו במצוה איירי דסבר לה כר"ע דדרש רבוי ומיעוטי כו' מאי מיעט אין לך דבר הראוי למעט כנסבע לבטל את המצוה ואם זה חייב כ"ש כל שאר שבועות אלא ודאי ביטול מצוה אימעיט וקיום מצוה ממעיט מדליתיה בלאו והו' איתיה בלא איטיב. לנארוס כגון מתנה לעשירי: ה"ג הכא מי איתא בלא אקיים: מתני' ה"ג שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה. לקמיה מפרש ל"ל דנקט שבועה שלישיה: אינו חייב אלא אחת. שא"י שבועה חלה על שבועה: גמ' למה לי למיתני שלא אוכל שלא אוכלנה. למינקט הרי לישני ליתני שלא אוכל שבועה שלא אוכל: אבל אמר שבועה שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל. ואכלה כולה חייב שהיא דחייב לה שבועה שניה. ואילו שלא אוכלנה כולה משמע אבל מקצתה לא חסר עליו וכי הדר אשבע שלא אוכל חסר עכמו בכזית ממנה וכי אכל כזית קמא חייב משום שבועה שניה וכי גמר ואכלה חייב משום שבועה ראשונה אבל האומר החלה שבועה שלא אוכל חוסר עכמו בכזית ממנה הלכך שניה לא חיילא דככלל ראשונה היא דכיון דליחטא בכזית ראשון טוב לא יאכל כלום ממנה כ"ש כולה: כדברא. דאמר אוכלנה משמע כולה אבל לא אוכל חסר עכמו כזית ממנה והרי הוא דליכא הא שבועה איתא וכי משכחא רווחא חיילא כדברא דאמר רבא שאם נשאל כו': הא תו ל"ל. שבועה שלישיה ל"ל משבועה שניה אשמועינן דאין שבועה חלה על השבועה: הא קמ"ל כו'. להכי נקט למנינא דאשמועינן חיובא הוא דליכא אשבעות אחרות הא שבועות הם ולא יאלו לבטלה ואם ימלאו מקום יחולו והכי דמי כדברא שאם נשאל לחכם על הראשונה עלתה שניה תחתיה ולאסר בככר משום שבועה שניה וכן אם נשאל על שהים חלה על השלישית לפי שהחכם עוקר הגדר מעיקרו שהרי פותח לו בחרטה והוי כמו שלא נדר והלה השניה למפרע שהראשונה היתה מעכבתה מלחול ואינה לראשונה הואיל ונשאל עליה: שתי נזירות. סתם נזירות ל' יום: והפריש קרבן. לתגלחתו ונשאל לחכם על הראשונה עלתה לו שניה במנין שניה לשם ראשונה ואינו כריך למשור עוד נזירות שניה והקרבן שהפריש מביא עליה כדמפרש טעמא לקמן מי גרס לשניה שלא תחול החלה להיות מנין הראשון שלה ראשונה היתה מעכבתה והרי אינה לראשונה שסיבתה ועקרה בשאלה זו וגמלא המנין למפרע של שניה ה"ג גבי שבועות מי הוא גורם לשניה שלא תחול הראשונה היתה גורמת לה והרי אינה עקרה בשאלה וגמלא שניה חלה למפרע: הכי השתא ההם. נודר שתי נזירות מיהא איתא אפי' לא נשאל על הראשונה לא יתה נזירות שניה מפיו לבטלה דהא כי מני לראשונה בעי למינין לשניה וכיון דלבר העומד להיות הוא כשימלא מקום הרי מלא מקום למפרע ע"י שאילה לחול מיום ראשון לפיכך מנין עולה לה: הכא. גבי שבועות אי לאו שאלה מי הוא קיימא שניה לחול כלל הכא אוכל מיהא שניה מפיו יתה לבטלה ולא לחול עד עולמית ואף כשיבא המקום שהרי כבר בטלה: נשאל עליה. והתור לו זית הנשאר ובאחילתו לא עבר: (רש"י)

תוספות עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו. ור' יאשיה הא דאיצטרך למיכתב יחדיו בחורש בשור ובחמור שלא יתחייב אפי' אינם קשורים יחד דאמר בירושלמי דאיצטרך למעוטי קושר אחורי הקרון וגם בלבישת צמר ופשתים איצטרך שלא לאסור אפי' אינן תכופין כגון שני מלבושים אחד של צמר ואחד של פשתים: אלא אי אמרת בדבר מצוה מאי מיעט. וא"ת אימא דמיינט לשנות את הידוע ומילתא דליתא בלהא בשמואל ומילתא דליתא בלאו והן אליבא דרב וי"ל דשקולים הן כדפרישי' לעיל ואי מריבין האי מריבין האי ועוד א"כ ליכתוב לעשות ושלא לעשות ולא בלשון הרעה והטובה: הא תו ל"ל חיובא הוא דליכא. זו היא גירסת הקונט' ודייק ממתני' תלת זמני: שלא אוכל שלא אוכלנה [שלא אוכלנה] ואין נראה דבפרק שני דנדרים (ד' יז). תנן שבועה שלא אוכל [שבועה] שלא אוכל אינו חייב אלא אחת ולא קתני התם דמיתני זימנין ואפי' דייק כרבא התם בגמ' (דף יח.). ממתני' מדלא קתני חייב אחת ומדלא קתני אינו אלא אחת וקתני אינו חייב אלא אחת רווחא הוא דלית ליה הא כי מיתשיל על חברתה חיילא לכך נראה כספריים דל"ג במתני' דהכא תלת זימנין ול"ג הא תו ל"ל אלא ה"ג חיובא [הוא] דליכא כו' ודייק מוקתני אינו חייב אלא אחת כדדייק בנדרים ואע"ג דהכא לא מצוי למיתני אלא אחת דאיצטרך למיתני. חייב לאשמועי' הא שלא אוכלנה והדר שלא אוכל חייב שתיים מ"מ דייק שפיר מדלא קתני חייב אחת: הכי השתא התם איתא רווחא חיילא כו'. ב"ב דנדרים (דף יח.). לא מסיק הכי אלא דחי התם כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת ונראה דהתם ס"ד לפשוט דמיתני כגון דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום וס"ל כרב הונא דאמר התם לעיל דאין נזירות חלה על נזירות ומיתני שיעתא שפיר דהוי השתא דומיא דשבועות דחי כגון שקבל עליו ב' נזירות בבת אחת ולא דמי לשבועה דהכא בנזירות חיילא תרתייהו להתחייב למנות ב' נזירות זו אחר זו אפי' לא נשאל על הראשון אבל בשמעתין בעי לאתויי שיעתא אפילו אם נאמר דנזירות חלה על נזירות או שקבל עליו שתי נזירות בבת אחת כיון שאותו מנין מנה לשם ראשונה איך. תעלה לו לשניה בראשונה לא או משום דאמר אי משכחת שניה רווחא חיילא כו'. וה"ה גבי שבועה ומשני דהא לא דמי דהתם איתא לשניה דכי סליק מראשונה חיילא שניה הכא מי איתא לשבועה כלל ונראה דהתם כי פריך לרב הונא דאמר דאין נזירות חלה על נזירות מהך דמי שנדר שתי נזירות ומשני כגון שקיבל שתי נזירות בבת אחת ה"מ לשנויי אע"ג דאין נזירות חלה על נזירות מ"מ אי משכחת רווחא חיילא כדברא אלא הש"ס משני לפי מה שהמקשה לא אסיק אדעתיה היא דרבא הקשה ר"י ב"י מאיר טקטיבל עליו שתי נזירות בבת אחת ונשאל על אחת מהן אמאי לא נשתרי בשניה מ"ש מהא דתנן (נדרים דף סו.) קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהן והותר כולו ונראה דיש לחלק דהכא

כיון דסליק למנין ב' נזירות כקובל כל אחד בפני עצמה דמי: אם נשתייר הימנו כזית נשאל עליה. נראה דכי לא שייר אלא פחות מכזית דחייב עליה אע"ג דאמר שלא אוכלנה דכי משתבע על הכר אין דעתו שלא שייר פחות מכזית דאין לך אדם שיאכל ככר שלם שלא יהו מעט פירויו נושרים ממנו דאי מפטר עד שיאכל גם אותו פחות מכזית אמאי קאמר בסמוך דלא חשיב לאיתשולי עליה מ"ש שבוועה שלא אוכל כל שהוא דהתם פשיטא שיכול לישאל (תוספות)

רש"ב"א שבוועה שלא אוכל (ואכל) ככר זו ואכל ממנה זית חייב. משום דמקלטה נמי בכלל השבוועה היא, ומי כולה נמי בכלל השבוועה היא, ואכל אכילה ואכילה ממנה נשבע. שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה. בין שאמר שבוועה שלא אוכלנה לככר זו בין שהיה מונחה לפניו ואמר שבוועה שלא אוכלנה, כיון שהזכיר כנגדה של ככר דוקא כולה קאמר, ואינו נאסר במקלטה, וכן הדיון בלומר שבוועה שאוכל ככר זו שחייב לאכול את כולה דעלכל כזית וכזית נשבע. הא דלמרינו: קמ"ל חובבא הוא דליכא הא שבוועה מיהא איכא דאי משכח רוחא חילא. הכין הלכתא וכדאמר רבא שאם נשאל על הראשונה חלה שניה החתיה, ואע"ג דלחגיגא לכויעיה ממי שזר שחי נזירות ודחי לה דלא דמי לה, סויעא הוא דדחי' ללא חשיבה מיהא הא דיוקא דמחייב' לדין ודרכא לא דחי, ותמה אני על הר"ן ז"ל שלא כתבה בהלכות, ונראה דעתו שדחיה היא מדדחי' סויעתא. מאי אריא כזית אפילו כל דהו נמי כזית חשוב ואי לא ולא חשיב, פירש הרמב"ן ז"ל: לא שייך כזית לחשיב וכבר עבר על שבוועתו ומשום הכי אינו נשאלעליה, ובידקאמיו (ה"א) גבי פלוגתא דר"ע ורסנן דאכל כלשהו מה מפקח מביתוהו שבוועה שלא אוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהו, על דעתיה דר"ע פטור, פירוש דהא אמר' (לעיל יא, ב) כל שהוא שמה אכילה, הילכך דחייב אשתייר בה שיעור אכילה, על דעתיו דרבנן חייב, דהא למרינו דכל שהו לא שמה אכילה, הילכך לא הו מידי דהו אכילה, ארף בשבוועתו ביטוי כן שבוועה אשתיי הגיה לי אם אוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהו, דעת דעתיה דר' עקיבא אשתיי מותרת על דעתיו דרבנן אשתיי חסרה, ופירוש כגון שאמר שבוועה שלא אוכל ככר זו כולה, אכל כסתם הא אמר רבא כיון שאכל ממנה כזית חייב ע"כ, ואני תמה א"כ לר' עקיבא היך המתייב בה לעולם, והא א"כ בלא פירויו, ושמה שייך דוקא האמר כלומר שייך לפניו ממנה כל שהוא שהיה יכול לאכול דדרכו בככר דעלמא, אבל פירוים לא חשיבי ולא על הפירוים נתכוון. (רש"ב"א)

כח - א

אפי' כל שהוא נמי אי בעית אימא שלא אוכל אי בעית אימא שלא אוכל מיגו דמהניא ליה שאלה אכזית בתרא מהניא ליה שאלה נמי אכזית קמא ואיבעית אימא שלא אוכלנה אי שייר כזית חשיב לאיתשולי עליה ואי לא לא חשיב לאיתשולי עליה מיתבי מי שזר שתי נזירות ומנה ראשונה והפריש עליה קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה הכא במאי עסקינן בשלא כיפר והתניא כיפר בשלא גלח ור"א היא דאמר תנאלת מעבא והתניא גלח אמר רב אשי נזירות קא רמית מי גרם לשניה שלא תחול ראשונה ואינה אמירא אמר אפילו אכלה כולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות אבל כפתוהו על העמוד לא כדשמואל דאמר שמואל כפתוהו על העמוד ורף מב"ד פטור ולא היא התם רף הכא לא רף אמר רבא שבוועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל את הראשונה בשוגג והשניה במזיד פטור ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב שתיהן בשוגג פטור

רש"י אפי' כל שהוא. שזר נמי מעבד שלא עבר על שבוועתו ורואי לשהיה: מיגו דמהניא שאלה בו'. דהא כי אכליה לכזית קמא עדיין כל זיתים שבה חסרוני עליו ומהניא להו שאלה וכיון דנשאל קיי"ל חכם עוקר נדר מעיקרו ואשכח דלא הויה שם שבוועה כלל הלכך כזית קמא אשכח דלא באיסורא אכליה: ואחר כך נשאל על הראשונה אלמא אע"ג דלזלזל לה כולה נשאל עליה: שלא גלח. פתח רבא מועד את רחש נזרו דכתיב: דר' אליעזר. במסכת נזירות (דף סג.) תנאלת מעבדא. לשותת יין ולעומת למתים הלכך הו' אורי: א"ר אשי נזירות קא רמית בו'. לעולם משעבד על שבוועתו לא חייב לשהיה ולא מהניא לה שאלה ודקשיא כך נזירות לאו קושיא היא: מי גרם לשניה שאלה תחול. כלומר מי גרם כך לומר שהימים המנימים לא לשניה נמנו אלא לראשונה דתימא אזל לא ראשונה ותקשיא כך ראשונה היתה גרימת כך לומר כן: ואינה. והרי גלה החכם כך שחטתו של זה חרטה ועקר את הראשונה מעיקרה ונמלא מנין המניו של שניה נמנה וכולה ראשונה אחת הו' קיימא כששאל אכל ככר שנשבע עליה ואכלה על כרחך עבר לה שבוועתו ושוב אין לה שאלה: ה"ג אמירא אמר אפי' אכלה כולה נשאל עליה דלא בשוגג מחוסר קרבן ואי במזיד מחוסר מלקות אבל כפתוהו על העמוד לא מחוסר קרבן. וקרוב הו' ליה שזר וכן מלקות למזיד אבל כפתוהו ללקות שוב אין כיון שזר שהרי הוא כחילו זוקה כבר כדמשאל: התם רך. ונתנה במנטסה זו ואיכא ונקלה אחיד כיון שנקלה הרי הוא אחיד (מכות דף כג.). אמר רבא שבוועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו. ונמלאת האחת איסור והאחת תנאי זו שנשבע עליה הו' איסור וזו שחלה בה הו' תנאי ואשמועין רבא דכל שבוועה שנשבע על תנאי ותלה דבר בחזירו אין איסור השבוועה חל עליו בשעת שבוועה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך היא שעתא שעת שבוועה היא ואם באותה שעה זכר את שבוועתו קרינן ביה האדם בשבוועה ותלה עליו שבוועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי הראשון בין שאכל האיסור הראשון ובלבד שהאדם התרה בה באכילת האיסור ואם כבר שכח שבוועתו בשעת מעשה הראשון לא קרינן ביה האדם בשבוועה ואין השבוועה חלה עליו לא לקרבן ולא למלקות ומייתנין ליה סויעתא לקמן ממתינתין דנדיים: אבל את הראשונה בו'. היא התנאי קרי ראשונה כך היה סדר שבוועתו אם אוכל זו לא אוכל זו והאי נקט אכילת התנאי כגישא לאו משום דאי בעיד איפכא לא חייבא דודאי חייבא ומתחייב למפרע אלא משום דבעי למימר ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב קרבן ודוקא דהך שניה לאיסור הוא דהויה לה שגגה באכילת איסור דאי בתנאי לא מייחייב על אכילת האיסור למפרע היתה מזיד ובהיתר שעדיין לא נאסרה עליו ואע"פ שהוא שוגג בשעת אכילה האחרונה שהוא עובר בה על השבוועה למפרע שגגה באיסור בעינן: אבל את הראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור. בשעת אכילה הראשונה כבר שכח בשבוועתו ובאכל האיסור היה זכור את שבוועתו ועבר עליה במזיד פטור ממלקות ואפי' בהתרה לפי שלא חלה שבוועה עליו שהרי בשעת אכילה הראשונה היתה שבוועה ראויה לחול כבר שכות היה ולא קרינא ביה האדם בשבוועה וכל שכן מקרבן שאין קרבן על המזיד: ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב. כשאכל התנאי הראשון היה זכור את שבוועתו ואכלו במזיד ובהיתר גמור שהרי לא עליו נשבע והו' אכילה ראשונה במזיד ובאכל בשניה את האיסור אכלו בהעלם שבוועה חייב קרבן והואיל ובאכילה הראשונה זכור הוא את שבוועתו וידע שבאכילה זו חוסר עליו את השניה האדם בשבוועה קרינא ביה ותלה עליו שבוועה וכשאכל בשניה שוגג הרי עבר על שבוועתו שוגג וחייב קרבן: שתיהן בשוגג פטור. בין שאכל התנאי הראשון בין שאכל האיסור ראשון פטור כדפסיקתיה שהרי באכילה הראשונה היתה שבוועה ראויה לחול ובאותה שעה היה שכות ולא חלה עליו השבוועה לאיסור את השניה עליו: (רש"י)

תוספות אמר רבא שבוועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו. מה שפירש בקונטרס אין שבוועה חלה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך היא שעת שבוועה היא ואם באותה שעה זכר את שבוועתו קרינא ביה האדם בשבוועה וחלה עליה שבוועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון ובלבד שתהא שגגה באכילת האיסור זה הפי' מגומגם דבאכילת איסור ראשון לא משכחת חיוב קרבן דאי אכלו בשוגג לא קרינא ביה האדם בשבוועה ולא חלה עליו שבוועה ואי אכלו במזיד הא בעינן שגגה באכילת האיסור לפירוש הקונטרס ואי אפשר ליישובו אלא בדוחק דמשכחת לה כגון שבשעה שאוכל איסור ראשון לא שכח שבוועתו והו' האדם

בשבועה אבל בשוגג הוא שאינו יודע שזה הכר שנשבע עליו ואע"פ שמותר לאוכלו חשוב שגגה הואיל וברצונו לא היה אוכלו לפי שמתאוה לאכול של תנאי או בשום ענין שצריך לאוכלו כגון שנשבע לאוכלו או שמסתכן עליו וכל זה דוחק ומה שפי' נמי בסמוך גבי אכל את ראשון כו' האי דנקט אכילת התנאי בריש לאו משום דאי עביד איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אינו ר"ל איפכא מבבא דקאי בה דהיינו שאכל איסור תחלה בשוגג ממש ששכח שבועתו דא"כ לא חיילא כלל דלא היו האדם בשבועה ולא בעי נמי למימר שאכל איסור במזיד לגמרי תחלה דאין כאן שגגה בשעת אכילת איסור ואין נ"ל כלל שהיה הקונטרס ר"ל דמתחייב למפרע מלקות דאין סברא שיתחייב מלקות כיון שאח"כ אכל התנאי בשוגג ועוד דלפירוש ר"ת אדרבה חייב קרבן באכל איסור תחלה במזיד ותנאי בשוגג אלא ר"ל כדפרישית שאכל איסור ראשון וזכור את השבועה אבל אינו יודע שזהו הכר שנשבע עליו ושוב מצאתי בתוס' רבינו אלחנן שכתב שהסופרים טעו וכך ראו להיות לאו משום דאי עביד איפכא חיילא דודאי לא חיילא שכמו שזאת אינה חלה ופטור אף אותה אינה חלה וכתב בפירושים אחרים מרש"י ועל מה שפי' בקונט' בין שאכל איסור ראשון כתוב שלא היה יכול להבין ועוד דוחק לפי' הקונטרס דגבי שגגת עצמה וזדון חברתה בסמוך צריך לפרש דחייב לא קאי אלא אשניה ומשמע דקאי אתרוייהו ונראה לפרש דלא מיפטר משום אדם בשבועה אלא על התנאי לחודיה כשאוכלו בשוגג בין בתחלה בין בסוף אבל על האיסור לא חיישינן דבשעת אכילת התנאי הוא דחיילא השבועה עליה הלכך בעינן שלא יהא אנוס בה ואותה של תנאי קרי ראשונה כדפי' בקונט' והא דקאמר ראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור לאו דוקא נקט הכי דה"ה שניה במזיד תחלה כדפרישית דלא חיילא שבועה עליה כלל כיון שאכל של תנאי בשוגג והא דקאמר נמי ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב לאו דוקא ראשונה במזיד תחלה דה"ה שניה בשוגג תחלה ואח"כ ראשונה במזיד ובלבד שלא יהא זכור בשעה שאכל הראשונה במזיד שכבר אכל השניה שאם היה זכור א"כ לאו שב מידיעתו הוא שהרי במזיד הביא עצמו לידי איסור אי נמי אפי' זכור חשיב שב מידיעתו הוא דחמיר ליה לאיניש טפי אכילת האיסור מן התנאי כדאמר בריש פ"ב דנדרים (ד' טו.) כי לא יהי בתנאי אבל באיסוריה מיהר וכפי השיטה זו יש לפרש הסוגיא וכן משמע מתוך פירושו ר"ח דחיילות השבועה תלי באכילת התנאי אלא דקרי לאיסור ראשונה וגרס איפכא ראשונה בשוגג ושניה במזיד חייב ראשונה במזיד ושניה בשוגג פטור וקרי לאיסור ראשונה לפי שמזכירה תחלה לא אוכל זו אם אוכל זו והא דנקט שתייהן בשוגג לא איצטריך אלא משום דבעי למיתני שתייהן במזיד והא דנקט לבסוף אכילה לתנאי והדר אכילה לאיסוריה ותחלה נקט בלשון ראשונה ושניה לא דק בלישניה ור"ת מפרש כפי' הקונט' דבאכילת מעשה הראשון תלי חיילות השבועה ובין של תנאי ובין של איסור אם אוכלת תחלה בשוגג לא קרינא ביה האדם בשבועה אלא שמפרש ר"ת דאותה שאוכלת תחלה קרי ראשון בין של תנאי בין של איסור ושל בסוף קרי שניה והשתא אתי שפיר הא דצריך לפרש אכילה לאיסור והדר אכילה לתנאי וכשאכל תחלה במזיד האיסור ואח"כ התנאי בשוגג חייב דלא בעינן שגגה באכילת האיסור אלא שישגוג בשעה שעובר על השבועה וצריך לדחוק לפירושו הא דקאמר זו בזדון עצמה ושגגת חברתה כו' פטור דהיינו טעמא דפטור על הראשונה אף על גב דהיינו ראשונה במזיד ושניה בשוגג כגון שאכלה בזדון עצמה לגמרי שהיה דעתו לאכול באותה שעה גם התנאי דלאו שב מידיעתו הוא אי נמי כשאוכל השניה בזדון עצמה ובשגגת חברתה אע"פ שאוכל בהיתר דעלה דידה לא חיילא השבועה מיירי כגון שאינו יודע שיהא פטור עליה לפי שלא היה אדם בשבועה ולשון זדון עצמה משמע מתכוון לאוכלו באיסור אף על פי שאוכל התנאי הלכך לאו שב מידיעתו הוא דוחק: (תוספות)

רשב"א (נ"ל דהגירסא דייק' הכי: אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו אם אוכל זה חלה עליו ומה שפי' נמי בסמוך גבי אכל את ראשון כו' האי דנקט אכילת התנאי בריש לאו משום דאי עביד איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אינו ר"ל איפכא מבבא דקאי בה דהיינו שאכל איסור תחלה בשוגג ממש ששכח שבועתו דא"כ לא חיילא כלל דלא היו האדם בשבועה ולא בעי נמי למימר שאכל איסור במזיד לגמרי תחלה דאין כאן שגגה בשעת אכילת איסור ואין נ"ל כלל שהיה הקונטרס ר"ל דמתחייב למפרע מלקות דאין סברא שיתחייב מלקות כיון שאח"כ אכל התנאי בשוגג ועוד דלפירוש ר"ת אדרבה חייב קרבן באכל איסור תחלה במזיד ותנאי בשוגג אלא ר"ל כדפרישית שאכל איסור ראשון וזכור את השבועה אבל אינו יודע שזהו הכר שנשבע עליו ושוב מצאתי בתוס' רבינו אלחנן שכתב שהסופרים טעו וכך ראו להיות לאו משום דאי עביד איפכא חיילא דודאי לא חיילא שכמו שזאת אינה חלה ופטור אף אותה אינה חלה וכתב בפירושים אחרים מרש"י ועל מה שפי' בקונט' בין שאכל איסור ראשון כתוב שלא היה יכול להבין ועוד דוחק לפי' הקונטרס דגבי שגגת עצמה וזדון חברתה בסמוך צריך לפרש דחייב לא קאי אלא אשניה ומשמע דקאי אתרוייהו ונראה לפרש דלא מיפטר משום אדם בשבועה אלא על התנאי לחודיה כשאוכלו בשוגג בין בתחלה בין בסוף אבל על האיסור לא חיישינן דבשעת אכילת התנאי הוא דחיילא השבועה עליה הלכך בעינן שלא יהא אנוס בה ואותה של תנאי קרי ראשונה כדפי' בקונט' והא דקאמר ראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור לאו דוקא נקט הכי דה"ה שניה במזיד תחלה כדפרישית דלא חיילא שבועה עליה כלל כיון שאכל של תנאי בשוגג והא דקאמר נמי ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב לאו דוקא ראשונה במזיד תחלה דה"ה שניה בשוגג תחלה ואח"כ ראשונה במזיד ובלבד שלא יהא זכור בשעה שאכל הראשונה במזיד שכבר אכל השניה שאם היה זכור א"כ לאו שב מידיעתו הוא שהרי במזיד הביא עצמו לידי איסור אי נמי אפי' זכור חשיב שב מידיעתו הוא דחמיר ליה לאיניש טפי אכילת האיסור מן התנאי כדאמר בריש פ"ב דנדרים (ד' טו.) כי לא יהי בתנאי אבל באיסוריה מיהר וכפי השיטה זו יש לפרש הסוגיא וכן משמע מתוך פירושו ר"ח דחיילות השבועה תלי באכילת התנאי אלא דקרי לאיסור ראשונה וגרס איפכא ראשונה בשוגג ושניה במזיד חייב ראשונה במזיד ושניה בשוגג פטור וקרי לאיסור ראשונה לפי שמזכירה תחלה לא אוכל זו אם אוכל זו והא דנקט שתייהן בשוגג לא איצטריך אלא משום דבעי למיתני שתייהן במזיד והא דנקט לבסוף אכילה לתנאי והדר אכילה לאיסוריה ותחלה נקט בלשון ראשונה ושניה לא דק בלישניה ור"ת מפרש כפי' הקונט' דבאכילת מעשה הראשון תלי חיילות השבועה ובין של תנאי ובין של איסור אם אוכלת תחלה בשוגג לא קרינא ביה האדם בשבועה אלא שמפרש ר"ת דאותה שאוכלת תחלה קרי ראשון בין של תנאי בין של איסור ושל בסוף קרי שניה והשתא אתי שפיר הא דצריך לפרש אכילה לאיסור והדר אכילה לתנאי וכשאכל תחלה במזיד האיסור ואח"כ התנאי בשוגג חייב דלא בעינן שגגה באכילת האיסור אלא שישגוג בשעה שעובר על השבועה וצריך לדחוק לפירושו הא דקאמר זו בזדון עצמה ושגגת חברתה כו' פטור דהיינו טעמא דפטור על הראשונה אף על גב דהיינו ראשונה במזיד ושניה בשוגג כגון שאכלה בזדון עצמה לגמרי שהיה דעתו לאכול באותה שעה גם התנאי דלאו שב מידיעתו הוא אי נמי כשאוכל השניה בזדון עצמה ובשגגת חברתה אע"פ שאוכל בהיתר דעלה דידה לא חיילא השבועה מיירי כגון שאינו יודע שיהא פטור עליה לפי שלא היה אדם בשבועה ולשון זדון עצמה משמע מתכוון לאוכלו באיסור אף על פי שאוכל התנאי הלכך לאו שב מידיעתו הוא דוחק: (תוספות)

ב - כח דף

שתייהן במזיד אכילה לתנאי והדר אכילה לאיסוריה ומיחייב אכילה לאיסוריה והדר אכילה לתנאי פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש למ"ד התראה ספק שמה התראה חייב למ"ד לאו שמה התראה פטור תלאן זו בזו לא אוכל זו אם אוכל זו לא אוכל זו ואכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור זה בשגגת עצמה ובזדון חבירתה חייב שתייהן בשוגג פטור שתייהן במזיד אשניה מיחייב אראשונה פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש אמר רב מרי אף אנו נמי תנינא (ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין) נדרי שגגות כיצד קונם אם אכלתי ואם שתייתי וזכור שאכל ושתה שאיני אוכל שאיני שותה שכח ואכל ושתה מותר ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות (שבועות שגגות ה"ד לאו כי האי גוונא שמע מינה) עיפא תני שבועות בי רבה פגע ביה אבימי אחוה אמר ליה שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי מהו אמר ליה אינו חייב אלא אחת א"ל אישתבשת הרי יצאה שבועה לשקר שבועה שלא אוכל תשע ועשר מהו חייב על כל אחת ואחת אמר ליה אישתבשת אי תשע לא אכיל עשר לא אכיל שבועה שלא אוכל עשר ותשע מהו אינו חייב אלא אחת אמר ליה אישתבשת עשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל אמר אביי זימנין דמשכחת לה להא דעיפא כדמר רבה שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים

רש"י שתייהן במזיד אכילה לתנאי והדר אכילה לאיסוריה חייב. מלקות שהרי באכילה ראשונה זכור היה שבועתו וחלה השבועה עליו ולאסור בשניה וכשאכל שניה התרה בו התראה ודאי אל תאכל שהרי. נשבע עליה ונאסרה: אכילה לאיסוריה והדר אכילה לתנאי פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש. דלפנינו בהתראה ספק ב' קמא (דף ג:) והאי נמי התראה ספק דהתראה בשעת אכילת איסור בעינן ואין כאן אלא התראה ספק אל תאכלנה שמה תאכל את השניה וגמלתא עובר על זו למפרע ואם התרו בו בשעת אכילת השניה אל תאכל שהרי אתה עובר על הראשונה למפרע ואע"פ שהתראה ודאי היא אינה התראה שאין מלקות בא ע"י אכילה זו: תלאן זו בזו. שתייהן כדמפרש ואילו נמלאו שתייהן איסור ושתייהן תנאי: הכי גרסינן אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור זה בשגגת עצמה ובזדון חבירתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה חייב שתייהן בשוגג פטור כו'. אכל זו בזדון. עצמה ובשגגת חבירתה. זכור הוא שנשבע עליה אם יאכל חבירתה אכל שכוח הוא שנשבע על חבירתה אם יאכל זו וחלה עליו שבועת עצמה שאם יאכל חבירתה יחייבו על זו למפרע אכל שבועת חבירתה לא חלה עליו שבועתה ראשונה היו שתי השבועות ראיות לחול והרי שכוח הוא על שבועת חבירתה. זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור בין ממלקות שניה שהוא מזיד בין מקרבן של ראשונה שעבר עליה שוגג למפרע כשאכל את השניה ממלקות השניה פטור כדפרישית שלא חלה עליו שבועה מתחלה ומקרבן של למפרע דראשונה פטור שלא היה שגגה באכילתה ואין

שגגה באכילת איסור בעינו ובע"פ איש שגגה כשעובר על השבועה והיינו באכילת שניה אין מחייב עליה קרבן שהקרבן על הראשונה בל ואתה אכילה בעיה היתה ולא קרינא ביה חטא בשגגה (ויקרא ה): זו בשגגת עממה ובזון חבירה כו' חייב. כשאלכ רשונה היה שכוה ששבע עליה אם יאכל חבירה ולגבי שבועה דידה לא קרינא ביה האדם בשבועה וכשאלכ שניה אכלה בשגגת עממה ששבע עליה אכל זכור הוא ששבע על הראשונה ובאכילה שניה תלחה חייב קרבן על השניה שהרי חלה שבועתו עליו מהחלטה וכשאלכ עובר על שבועתו שוגג אכל מזכות הראשונה. לא שהרי מהחלה לא חלה עליו שבועה הלכך לא לקי ולא קרינא ביה אין שב מידעתו אלא שניה לפוטרו מקרבן משום עבריו לעבור על שבועתו שהרי אין מויד זה עבירה: שתיהן בשוגג. שתיהן הנכרות בשגגת שתי השבועות פטור שהרי בשעת אכילת ראשון היו שתי השבועות ראיות לחול ובאותה שעה שכוה היה משתיהן ולא קרינא ביה האדם בשבועה: אשניה מוחיב. דהתרת ולאי היל: אראשונה. והתרו באכילתה שמה תאכל חבירה ותחייב על זו למפרע התרת ספק היא זו: אף חנן נמי תינגא כדכרסא שהתולה שבועה בדבר אחר וקיים התנאי תחלה כריך שיהא זכור לשבועתו באותה שעה ואם לאו אין השבועה חלה: נדרי שגגות כילד. קהני רישא ארבעה נדרים החירו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין והתם מפרש להו: קונס אם אכלתי כו'. קונס על דבר פלוני אם אכלתי היום והוא סבור שלא אכל ונזכר שאלכ אותו הנדר בטל ומותר באותו דבר: קונס שאני אכיל. קונס על דבר פלוני אם אני אכיל היום ושכח שבועתו ואכל ושתה מותר באותו דבר היינו דרבא שצריך שיהא זכור לנדר בשעת קיום התנאי: והני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כו'. והיינו כדכרסא ולא יתכן לפרש קונס שאני אכיל אלא בענין זה שתלה דבר אחר באכילה זו כדפרישית דלוי מפרשת קונס שאני אכיל קונס על אכילה ושכח ואכל ושתה מאי מותר אכיל למימר דקתני ארבעה נדרים החירו הרי כבר עבר על נדרי שוגג ואי מפרשת החירו פטרוהו מן המלקות פשיטא מי התרה בו והלא שכוה היה וככל דבר אין מותר לשון פטור: שבועות שגגות הכי דמי לא נרסינן דההיא אם אכלתי מופרשא בנדרים כרב כהנא ורב אסי ודך דלם אני אכיל הלא הוא אכיל כרבא: עיפא ואבמי בני רבזה דפומבדיתא היו: אינו חייב אלא אחת. טעה לומר שזו שבועה על שבועה: הרי יאלה שבועה לפרש. מששבע הראשונה יאלה לקרמ מפי והלכה לה והשניה שבועה אחרת היא לעממה ואין כך לפוטרו בשבועה לשבער משום אין שבועה חלה על שבועה אלא בשבועה להבא שחוזר ואוסר עליו את האיסור והוא היה נשבע לקיים את המצוה: שלא אכיל השע ועשר. שתי שבועות היו שבועה שלא אכיל השע תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אכיל אכיל עשר תאנים בשעת אכילתו ואכל עשר תאנים באכילתו אחת מהו טעה לומר שאין השבועה אחרונה בכלל שבועה ראשונה ואין זו שבועה חל על שבועה: אישכבשת. דשבועה על שבועה היא שהשבע שלא יאכל השע על עשר דכל כמה שלא אכיל השע לא אחי לכלל עשר: אינו חייב אלא אחת. טעה לומר שבועת השע בכלל עשר לפי שיש בכלל עשר תאנים: הא השע מיהא אכיל. ולא נאסרו עליו השע בראשונה וכי אכיל השע מוחיב משום שבועה אחרונה וכשהשלימו לעשר עבר על הראשונה: זמנין דמשכחת לה דעפאל. דשבועה שלא אכיל עשר תאנים ואכל עשר תאנים חלה: כדמר. רבה דלמר מר שבועה שלא אכיל תאנים וענבים יחד ביום אחד אכל תאנים לחודיהו אכיל ואמר שבועה שלא אכיל אכיל תאנים ואי הוא אכיל תאנים ואי הוא אכיל תאנים וענבים ביום אחד היה מוחיב תרתי דכי אכל תאנים מוחיב אשבועה בתרא וכי הדך משלים לה בענבים מוחיב אקמייתא:

(רש"י)

תוספות כשם שנדרי שגגות מותרים כן שבועות כו'. תימה דתלי כתיבא בדלא כתיבא שבועה כתיבא מדדרישין לעיל (ד' כו). האדם בשבועה פרט לאנוס ויש לומר משום דההיא נדרי שגגות משנה היא בפ' ארבעה נדרים (ד' כה): אבל גבי שבועה לא תנן בשום דוכתא וא"ת בנדריים (שם) דקאמר שבועות שגגות היכי דמי כדבר כהנא ורב אסי אמאי לא מפרש דומיא דתנן גבי נדר כגון דאמר שבועה שלא אכיל פירות הללו אם אכלתי ונזכר שאכל או אם אכל ושכח ואכל ועוד דבההיא דרב כהנא ורב אסי לא שייך לשון מותרין דכבר יצא לו שבועת שקר ועוד תימה דלקמן בפרק שבועת העדות (ד' לא): דדחיק לאשכוחי דקאמר לימא תנינא לדרב כהנא ורב אסי אמאי לא דייק מההיא נדריים דשרי נדרי שגגות דאינהו גופיהו לא ילפי אלא משבועה ונראה דבנדריים ודאי המ"ל שבועות שגגות דומיא דתנא גבי נדרים אלא ניחא לאשמועינן מעשה ורבותא דאפי' עובר על שבועתו בשעה שמוציא שבועה מפי פטור והשתא לא מצי למידק מההיא מתני' דנדריים תנינא לדרב כהנא ורב אסי דלדלא מתני' דוקא כשאינו עובר על שבועתו לאלתר דומיא דתנא גבי נדר ואם תאמר ונדריים היכי ילפינן משבועה מה לשבועה שכן אין חלה על דבר מצוה כדבר הרשות ולא פירכא היא כדפרישית לעיל (ד' כה. ד"ה מה) דבענין שאין שבועה חלה על דבר מצוה כיוצא בו בנדר אפילו בדבר הרשות אינו חל: שבועה שלא אכיל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אכיל תאנים כו'. זו היא ג' הקונס' ובספרים היה כתוב איפכא שלא אכיל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אכיל תאנים וענבים ונראה דמחקה בקונס' משום דקשיא ליה דאי תאנים וענבים כל חד וחד לחודיה קאמר לא הוו ענבים חצי שיעור ואי בשניהם בבת אחת אין השבועה שניה חלה כלל מידי דהוה אתשע וי' דאי תאנים לא אכיל תאנים וענבים נמי לא אכיל והוי כבר מושבע (תוספות)

רשב"א תלמן זו בזו. אכל אחת מהן בזון עממה ובשגגת חבירה שחינו זוכר שהיא של תנאי על חבירה פטור על שתיהן מקרבן וממלקות על השניה פטור שהרי באכילת הראשונה שעשה תנאי לשניה הרי אכלה בשגגת תנאי, והרי אכילה הראשונה לגבי שניה כאלוהי שניה כאלוהי שניה ראשונה ברישא דהיינו אכל את הראשונה בשוגג והשניה במזיד, ומותר נמי לכתחילה באכילת השניה שאם לא חלה השבועה כלל, ועל הראשונה נמו פטור שהרי לא היה ראוי לחול עליה איסור אלא באכילת השניה במזיד דהיינו התנאי זה שוגג היה לגבי תנאי חבירה, ואלו היה אכילת השניה בזון עממה ובזון חבירה כלומר שהיה זוכר שעשה תנאי על חבירה, היה פטור על השניה לגמרי כמו שאמרנו, אכל על הראשונה אם התרו בו בשעת אכילה הראשונה בלנו למחלוקת ר"י ור"ב וכבר אמרה לזו למעלה, ומ"ה נקט הכא בחיוביהו בשגגת חבירה. אכל זו בשגגת עממה ובזון חבירה וזו בשגגת עממה ובזון חבירה וכו' חייב, כלומר על השניה, שהרי בשעת אכילה הראשונה זכור הוא שהיא תנאי על חבירה ואף חלה השבועה על השניה, לגבי שניה האדם בשבועה קרינא ביה, אכל על הראשונה פטור, שהרי בשעה שאכלה עדיין בעיה היתה עליו, ואי אפשר לחייבו קרבן עד שיהא חוטא בשעת מעשה דכתיב (ויקרא ה, יז) אשך לא תעשירה ותכחי ברישא' דהאי קרא ועשה דמייירי דקרבן בזו, וכ"ש במלקות שאי אפשר לחייבו, שהרי בשעת אכילה האיסור לא התרו ולא היה מזיד, ואף על פי שזוכר בשעת אכילה בתנאי, אינו מחייב עקשו על אכילת התנאי שהרי לא חסרה על עממו ואי אפשר לו ללקות כל שלא אכיל איסורו במזיד הילכך פטור, זה נראה לי בפירוש הלכה זו, ולפי שראיתי שרבו בשמועה זו גירסות שונות ופירושים מרובים לתפסיהם ז"ל התבאר כאן מה שגרסא על פירושא. גירסא פירושה. (רש"א)

דף **כט** **א**

ואכל תאנים והפריש קרבן ואח"כ אכל ענבים לחודיהו הוא להו ענבים חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב קרבן הכא נמי כגון דאמר שבועה שלא אכיל עשר וחזר ואמר שבועה שלא אכיל תשע ואכל תשע והפריש קרבן ואח"כ אכל עשירית הוא לה עשירית חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב: מתני' איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על העמוד של אבן שהוא של זה ועל האיש שהוא אשה ועל האשה שהיא איש נשבע על דבר שאי אפשר לו אם לא ראיתי גמל שפורה באויר ואם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד אמר לעדים בואו והעידוני שבועה שלא נעידך נשבע לבטל את המצוה שלא לעשות סוכה ושלא ליטול לולב ושלא להניח תפילין זו היא שבועת שוא שחייבין על זדינה מכות ועל שגגתה פטור שבועה שאוכל כבר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה

שבועות ביטוי והשניה שבועות שוא אכלה עבר על שבועות שוא לא אכלה עבר על שבועות ביטוי: **גמ'** אמר עולא והוא שניכר לג' בני אדם: נשבע על דבר שאי אפשר לו אם לא ראיתי גמל מורח באויר: שבועה שראיתי לא קאמר מאי אם לא ראיתי אביי אמר תני שבועה שראיתי רבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי גמל מורח באויר אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא האי גברא צימורא רבא חזי ואסיק ליה שמא גמלא וכי קא משתבע אדעתיה דידיה אישתבע וכי תימא בטר פומיה אזלינן ולא אזלינן בטר דעתיה והא תניא כשמשיבועין אותו אומרם לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משיבועין אותך אלא על דעתך ועל דעת ב"ד מאי טעמא לאו משום דאמרין דלמא איסקונדרי היב ליה ואסיק להו זוזי דכי קא משתבע אדעתיה דידיה קא משתבע לא התם משום קניא דרבא ת"ש וכן מצינו כשהשיבוע משה את ישראל אמר להן דעו שלא על דעתכם אני משיבוע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי ואמאי לימא להו קיימו מאי דאמר אלוה לאו משום דמסקי אדעתיהו עבודת כוכבים לא משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה דכתיב **[שמות כ-ב]** אלהי כסף ואלהי זהב ולימא להו קיימו תורה חדא תורה ולימא קיימו שתי תורות תורת חטאת תורת אשם קיימו כל התורה כולה עבודת כוכבים דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות תרתי כל המצות כולן מצות ציצית דאמר מר שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושש עשרה מצות ולטעמיך לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי

רש"י ואכל האנסי בהעלם שבועה אחרונה והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים בהעלם שבועה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על האנסי להו כל מיטלרפי ענבים שהיהו לאחויבי אשבעתה קמייחא הכא נמי שבועה שלא חוכל עשר וחזר ואמר שלא חוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל עשיית הויא לה עשיית חזי שיעור: מהני' שבועה שלא נעדיך. ביטול מלוא הויא היינו דבר שאי אפשר: והשניה שבועת שוא. שהרי נשבע לבטל את המלוא: גמ' והוא שניכר. העמוד לשלשה בני אדם הוא דהוי שוא אכל לא ניכר הויא שבועת קרי: ורבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבעולם. שבועה עליו אם לא ראיתי: ואסיק ליה שמא גמלא. העלה לו שם גמל: כשמשיבועין אותו. גדי שבועת הדינין הניח ליה המשביעין את המחויב שבועה כד': חיקוקנדר. החיכות ע"ן קטנה שמשחקין בה: ואסיק להו שמא זוזי. כינה את שם מעות: ההם משום קניא דרבא. לעולם בטר פומיה אזלינן והא דלויטריך לן למימר לא על דעתך משום דכפומיה יש שבועה כרמאות כוון ליהיב ליה קנה ונתן המעוה לחוכו והפקידו אלא נשבע שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה יחזור ויטלנו ועודכא הוא קמיה דרבא הכי: וכן מצינו. דכתיב **[דברים כט]** לא תהיה לך כשאתם סבורים כאשר לבבכם: לאו משום דמסקי אדעתיהו עבודת כוכבים. ומסקו ליה שמא אלוה: משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה. כי אזלת נמי בטר פומיהו קושטא מדמו לאשתבעו: ולימא להו קיימו תורה. וישבעים על כן לאו משום דמסקי אדעתיהו עבירות וקרו להו תורה ומשבעי אדעתיהו ומשני חדא תורה חי הוא אמר הכי משמע חדא תורה ואנן איתן לו כתב ובעל פה: תורה חטאת ותורה אשם. חי אמר קיימו תורות הו משקי אדעתיהו לאשתבעי אהניך דהתיב דליקרו תורות ולא אשאר מלוא: חמורה עבודת כוכבים כו'. דכתיב גבי עבודה כוכבים **[במדבר טו]** וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה: שקולה מלוא לאית ככל המלוא. דכתיב **[במדבר טו]** וזכרתם את כל מצוות ה' גימטריא שלא שם מלוא ושמונה חוטין וחמשה קשרים רבי יג: ולטעמיך. דבעית למימר דהאי. דאמרין להו לא על דעתכם כי היכי דלא ליסקי אדעתיהו מאי דבעו ומסקי ליה האי שמאל: על דעת המקום ועל דעתו למה לי. למימר ותיסגי ליה כהו: **[רש"י]**

[תוספות] ועומד מיהו הוה מצי לפרושי בנשבע על חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה אבל אי אפשר לומר כן דהך מילתא דרבה איתא בפ"ב דנדרים **[ד' יז]**: ומוכח כולה סוגיא כמו שכתוב בספרים ולא כגוי' הקונטרס ומשמע נמי דאיירי בנשבע שלא יאכל שניהם מכל אחד שיעור שלם דמפרש טעמא מגו דחילתא שבועה אענבים חיילא נמי אתאנסי ואי בחצי שיעור בהא אין שייך מגו דלא הוי כלל מושבע ועומד וצריך לחלק ע"כ בין הך להיא דט' וי' דהתם איכא איסור שבועה. בכל י' וכל ט' שיאכל מהנך עשר קאי באיסור שבועה אבל הכא לא היה איסור שבועה בתחלה כלל על ענבים ושייך כאן מגו וה"ה נמי אי אמר שבועה שלא אוכל ט' אלו חזרו ואמר שבועה שלא אוכל עשר דחילתא שבועה שניה על ידי מגו: אם לא ראיתי גמל מורח. תימה דהכא קתני גמל מורח ולא קתני כעולי מצרים ובפרק ארבעה נדרים **[נדרים ד' כד]**: גבי נדר הבאי תני עליו מצרים ולא קתני גמל מורח: באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי כו'. פירוש בשבועה ובפרק ארבעה נדרים **[שם]** גרס ליה בהדיא והיינו שבועת שוא לפי שאי אפשר לו לעמוד באיסור בכל פירות שבעולם ואר"ת דבנדר לא חילתא כה"ג אם אסר כל פירות שבעולם עליו בקונם אם יעשה כדבר זה כיון שאי אפשר לו לקיים או אם אסר כל פירות שבעולם עליו בלא שום תנאי דשבועת שוא מצינו שאסר הכתוב אבל נדרי שוא לא מצינו וראיה דפ"ב ארבעה נדרים **[שם]** תני שבועת הבאי אסורין נדרי הבאי מותרין והיינו משום דהבאי הוי משום שוא אבל קשיא מפ"ב דנדרים **[ד' טו]**. דפר"ך גבי קונס עיני בשניה ואי דלא היב שיעורא למלתא מי שבקינן ליה עד דעבר באיסור בל יחל והאמר ר' יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו וישן לאלתר אלמא גבי נדרים נמי חילתא יכול לקיים ועובר לאלתר ונדרי הבאי דשרו לא הוו טעמא לפי שאסר עצמו במה שאינו יכול לקיים דאמ"י יכול לקיים שלא אסר עליו אלא חד פירא שרי בנדרי הבאי וטעמא לפי שאין דעתו לומר ממש כקורת בית הבד אלא מה שהוא טרוף **[מאד קרוב]** לגבו ומשונה משאר נחשים קורא קורת בית הבד וחיל גדול מאד שראה קרא עולי מצרים ואינו אומר כן אלא להחזיק ולאתם דבריו וגבי שבועה החמירו משום דכתיב לא ינקו והא דתני בתוספתא כשם שנדרים הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרין היינו מדאורייתא: כשהשיבוע משה את ישראל. קצת קשה מה היתה מועלת השבועה כמו שהיה ירא שיעבדו עבודת כוכבים כמו כן היה לירא פן יעברו השבועה: דעבודת כוכבים איקרי אלוה. אפילו זכירו שם המיוחד האמר' סוף שבועת העדות **[לקמן ד' לה]**: השמות האמורות במיכה חול אמ"י אותם הכתובים בשם המיוחד לרבי יהושע וכן שמות דבנעת בנימין זה אליעזר: בפרק ארבעה נדרים **[נדרים דף כה]**. נדרים דף כה. פירוש מצות המלך פי' פירוש המלך שדבר זה נוח להם: מצות ציצית. הא דשבע עבודת כוכבים דכתיב גבי נמי וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה בפרשת שלח לך ואמר שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה משום דבלשון בני אדם לא מקרי כל המצות אלא ציצית: ולטעמיך על דעת הקב"ה למה לי. הך פירא לא מסיק בנדרים ואיכא פירא דמסיק התם ולא מסיק הכא ולא משני נמי התם כי היכי דלא תיהו הפרה לשיבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט: **[תוספות]**

רש"י מהני': איזוהי שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לחדש וכו' נשבע על דבר שאי אפשר לה לא ראיתי גמל פורח באויר אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד. איכא למידא מתי שנה הכא דתניא גמל פורח באויר ולא תנא אם לא ראיתי בדרך זו כעולי מצרים, ובנדרים פירא ארבעה נדרים **[כד, כז]** תני נדרי הבאי אם לא ראיתי בדרך זו כעולי מצרים ולא תני אם לא ראיתי גמל פורח באויר, אמרו בחוש' מפני שאין דרכן של בני אדם לדבר כך ואין קורין אפילו לגמלא פרחא גמל פורח באויר, ולפיכך שנהוהו כאלו שבועה שוא לפי שהיא שוא ממש שאי אפשר, ועי"ל דתנא הכא פורח באויר והוא הדיו כעולי מצרים ותנא ההם כעולי מצרים והוא הדיו לגמל פורח באויר, והוא הדיו הוה מלי למימר אם לא ראיתי טלה פורח באויר, אלא לרבות בנזמא שהיא נקט גמל, ובידולמי **[ה"ח]** אמרו ליקט עכבר פורח אורחא דתנא למתני מילא דזכירא דתניא גמל הפורח באויר. גמל: שבועה שראיתי לא קאמר אם לא ראיתי. ופירשה רבא דהכי קאמר שבועה אם לא ראיתי והיינו שבועת שוא, ועוד תנא בשבועתו זו אסור פירות ואמר יאסרו פירות שבעולם עליו אם לא ראיתי, ולפי שמה דלוקה על שבועת שוא ומה אכל לוקה משום שןדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות, ותנא דהא כבנדרים נדרים מותרים ששנינו בפרק נדרים **[כד, כז]** שהן נדרי אונסין ונדרי זיוזין ונדרי שגגות ונדרי הבאי באונסין וזיוזין ושגגות כוון אמרו שהשבועות בהן כנדרים ובשבועות בלי יאסרו שאינן מותרות כנדרים הבאי, ועוד דבידולמי כאן **[ה"ח]** ובנדרים **[פ"ג ה"ב]** שאנו שבועות הבאי מותרות, ואם תאמר אם כן מאי קאמר הכא שבועת הבאי לוקה משום שבועת שוא, ביבולמי כאן ובנדרים הקשה ותירא, דגרסינן התם כשם שנדרים הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות, והאי תנא שבועת הבאי אסורות ר' ריבנה בשם ר' פדה כאן במעמידין כאן בשאון מעמידין, ופירוש מעמידין **[שאון מעמידין]** שמעמידין דכריהי ואומרים בדוקא אמרו, ושאון מעמידין שאומרים דלא בדוקא אלא בדרך גוזמא והפלה. עוד אמרו ביבולמי אמר ר' אבה אפילו הימא במעמידין כאן במיחל שבועה על נכסין נכסין אסורין, הא ללקות אינו לוקה וכמזומה שז גירפא משוכנת והיפלה נכסין כאן במיחל שבועה על נכסין נכסין מותרין הא ללקות לוקה, דהא ממתניו דהכא שבועות שוא ללקות היא, ושם נדרים **[כד, כז]** פירשהיה והארכיה ביבולמי כשמיא. ולעולם אין הפירות אסורין עליו דלא נתמון זה ללשון עליו הפירות אלא להעמיד דבריו אמר כן אכל ללקות לוקה כמעמיד דבריו. ואמאי לימא להו קיימו מאי דאמר אלוה ע"ז נמי. ואי ק"ל ולימא להו קיימו מאי דאמר שם המיוחד ולפירוש ד"ו"ה הא"ה וא"ו הא"ה והוא שם המיוחד לגביה ית'. תיחך הרמב"ן דמרג"ה לא רצה להזכיר ש"ס בשבועה שאסר לפיכך את ה' ולקורותו ככתבו שנאמר **[שמות ג, טו]** לעולם, וכזה שלפי מה שמאל בבר"י ע"ז נמי מקרי שם המיוחד שכן העלו שמה בימי דוד אנוש דכתיב **[בכר"ש ד, כו]** אז הוהל לקרא בשם ה'. על דעת המקום ל"ל כי היכי דלא הוילתו הפדה על שבועתהו. יש מפרשים משום דהוי על דעת רבים, ויש מביאין ראיה מכאן דעל דעת רבים שבועות ובנדרים אפילו שנים קרויים רבים דהא לא אמר אלא על דעתו ועל דעת המקום, וליתא מנומלם אין רבים פחות מג' וכדאמר **[גיטין מו, א]** ימים שנים רבים שלשה, אלא הכא השם וביה יטו, ואני מתפאה בדרך דלדרכה משמע דכל שאמר על דעת המקום אין לו הפדה

לעולם, מדקאמר על דעת המקום כי היכי דלא יהוי ליה הפרה לטבעתיהו, אח"כ מלמדי למקתה מדכותיהו הרפחים ז"ל לנראה שפירשו כן כחו, אלא שאמרו דהכא דוקא דח"ל הקב"ה למשה ששבעים כך, הא בעלמא אפילו בעל דעת המקום יש הפרה, ואין דבר זה מחזור בעיניו, ואעפ"י שהלבוש מהרימין ומשבעין ואומרים על דעת המקום ואפ"ה מתירין, והיינו מפני שנהגו להחריס ולהחזיר לעלמא, מה שאין מתירין בעלמא דלון אדם מוחל לעלמא, וכן בלא פתחים ואעפ"י שהן רבים ונשבעים כן ועל דעת רביש, אלא שהם כמתין להיות הדבר באסור להם עד שיסכימו להחזירו, וה"ל חרמי כבוד ושבועותיהם כשבועת הנשים דלמחר ר' פנחס כל הודרת על דעת בעלה היא נודרת (נדרים עג, ב). ועוד אני חוחרך כמה שאמרתיהי על דעת המקום שבעה נדרים (כה, א) טעם בעל דעתי ועל דעת מקום דלמחר ליה ולא אמר ליה קיימו שש מאות ושש עשרה מאות וכולה כדליתא

ההם, אלא משום טרחא דמלחא, וטוב לזהיר בדבר. (רש"י א)

דף כט

אלא כי היכי דלא תהוי הפרה לטבעתיהו: ואם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד: ולא והא הוא דהוה בשני שבוע מלכא הוה חד דאחזיק תליסר אורוותא תיבנא אמר שמואל בטרוף כולהו נמי מיטרף טריפין בשגבו טרוף: שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה כו': השתא משום שבועת ביטוי מיחייב משום שבועת שוא לא מיחייב הרי יצתה שבועה לשוא אמר ר' ירמיה תני אף על שבועת ביטוי: **מתני'** שבועת ביטוי נוהגת באנשים ובנשים בקרובים וברחוקים בכשרין ובפסולין בפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו וחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד שבועת שוא נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרין ובפסולין בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד ומפי עצמו וחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור אחת זו ואחת זו המושבע מפי אחרים חייב (אם) לא אכלתי היום ולא הנחתי תפלין היום משיבעך אני ואמר אמן חייב: **גמ'** אמר שמואל כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה בפיו דמי דכתבי **במדבר ה-כב**: ואמרה האשה אמן אמן אמר רב פפא משמיה דרבא מתני' וברייתא נמי דיקא דקתני שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד ובפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד דברי רבי מאיר ותניא בברייתא שבועת העדות כיצד אמר לעדים בואו והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות או שאמרו אין אנו יודעין לך עדות משיבע אני עליכם ואמרו (לו) אמן בין בפני ב"ד בין שלא בפני בית דין בין מפי עצמו בין מפי אחרים כיון שכפרו בהם חייבין דברי רבי מאיר קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ הא דענה אמן הא דלא ענה אמן ש"מ אמר רבינא משמיה דרבא מתניתין דרבה נמי דיקא דקא תני שבועת ביטוי נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרין ובפסולין בפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו אין מפי אחרים לא וקתני סיפא זה זה מושבע מפי אחרים חייב קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ הא דענה אמן הא דלא ענה אמן ואלא שמואל מאי קא משמע לן דוקא דמתניתין קא משמע לן:

רש"י אלא. הכי קאמר ליה לא על דעתהם כי היכי דתהוי טבעתיהם על דעת אחרים ולא יוכלו הם להחריס נדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה: ולא. הוי נחש עב כקורת בית הבד בתמיה: והא הוה. נחש בשני שבוע מלכא: דאחזיק תליסר אורוותא חיבנא. מלכא שלש עשרה אורוותא סוכים תבן שהיה בולע בני אדם ועשו חבילות תבן ונתנו בהן בזהמה וחיות ונחלי אש טמונים בהן ובלעם בהן ובערו בגופו ומת לישנא אחרינא גרסינן אריהא חבילתה. כטרוף. הא דקאמר כקורת בית הבד קיש בו היכיכי כך רחמי נחש מנומרי: כולהו נמי מיטרף טריפין ומשני כגבו טרוף נשבע שהיה טרוף כגבו ואין נחש עשוי בחברבורות אלא כגורו: קתני לא אכלה עובר משום שבועת ביטוי אשבעת ביטוי מיחייב אשבעת אף לא מיחייב בתמיה וכו' הנשבע לטעם לא המלות וקיים שבועתו אינו עובר משום שוא והרי כפילתה השבעה מפיו יצאה לך שקר על דבר שאי אפשר לו ומאזתה שעה הוא עובר אפי' קיים שבועתו: תני אף על שבועת ביטוי. והכי קאמר אכלה עבר על שבועת שוא לחודה לא אכלה עבר על שתייהן על שבועת ביטוי שלא קיים ועל שבועת שוא אע"פ שקיימה: מתני' נוהגת באנשים ובנשים כו'. משום דבעי למיהני בשבועת העדות (לקמן ד' ג) באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים וכו' תני בהגך נוהגת בכל אלו: ברחוקים. כגון שאחן לפלוני רחוק או קרוב: בכשרין. לעדות או בפסולין: מפי עצמו. קמולא הוא שבועה מפיו כדכתיב קרא והוא הדיון נמי למושבע מפי אחרים ואמר אמן דקתני סיפא ואחת זו ואחת זו המושבע מפי אחרים חייב אבל לא אמר אמן פטור כגון משבעני עליך אם אכלת אם לא אכלת ואמר לו אכלתי או לא אכלתי: שבועת שוא בקרובין וברחוקים. אמר על האיש שהוא אשה בין קרוב ובין רחוק: גמ' כמולא שבועת ביטוי נמי. לכל דבר בין להחייב משום ביטוי דבעינן שזוילא בשפתיה בין לענין שבועת עדות דמחייב ר' מאיר מפי עצמו אף שלא בבית דין: מתני' וברייתא נמי דיקא. דמלקטין מתניתין וברייתא אהדדי ולא מיתרין אלא בהכי: אלא בראוין להעיד. מפרש לקמן למעוטי מלך דהגן (סנהדרין ד' יח). המלך לא מעידי: עד שיכפרו בו בב"ד. דכתיב (ויקרא א) אם לא יגיד במקום הראוי להגדה הכתוב מדבר וקרא במושבע מפי אחרים כתיב ושמעה קול אלה אבל מפי עצמו בין בב"ד בין שלא בב"ד חייבין דלוקף ליה ר"מ כפרה לקמן (ד' לא). כג"ש: משבעני עליכם ואמרו אמן בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד חייבין: ה"ג קשיין אהדדי. דהא הכא מפי אחרים הוא ומוחייב ר"מ שלא בב"ד: דוקא דמתני' קמ"ל. אשמעין דדוקא תנן מפי עצמו בשבועת ביטוי אבל מפי אחרים פטור וקתני מתניתין סיפא אחת זו ואחת זו מושבע מפי אחרים חייב דדוקא בענו אמן תנן כדקתני ואמרו אמן דלא תימא אורחא דמיתתא קתני: (רש"י)

תוספות כי היכי דלא תהוי הפרה לטבעתיהו. הא דאמרין (גיטין דף לו). נדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה אין ללמוד מכאן דהיינו שנים לחודיה דלמא דעת הקב"ה שאני ואם תאמר ואתן חרמות שאנו גוזרין על דעת הקב"ה ועל דעת הקהל היאך יש להן היתר דאפי' על דעת הקהל גרידא הוה על דעת רבים ועוד היכי מישתרי בלא חרטה וי"ל דדעת הקהל כך הוא שיתירו כשירצו ואפי' בלא חרטה ומה שמשיכמים דעת הקב"ה תקנו הגאונים לחומרא בעלמא ולא דמי למה שהשביע משה שהקב"ה צוה להשביע אבל חרמות שאנו גוזרים הכל תלוי בדעת הקהל לחוד: גבו טרוף קאמר. במסכת נדרים (ד' כה). פריך וליתני טרוף ומשני מילתא אנב אורחיה קמ"ל דקורת בית הבד טרוף ונפקא מינה למקח וממכר: (לעיל ע"א) משום קניא דרבא. נראה דקפך ונשבע דמסתמא רבא היה יודע בברייתא והיה משיבע אותו על דעת המקום ועל דעת ב"ד: שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא. תימה דשניהם שבועת ביטוי דשבועה שאוכל היינו כוית כמו שבועה שלא אוכל דאמר רבא לעיל (ד' כז): דחייב אם אכל כוית ושלא אוכלנה היינו שלא אוכלנה כולה כדאמר רבא נמי לעיל ושמא יש לחלק בין אוכל לשלא אוכל: שבועת העדות נוהגת באנשים אבל לא בנשים. בריש פרק שבועת העדות נפקא לן מועמדו שני האנשים אם כן אשה פסולה לזון דהא תנן מ' בא סימן (נדה ד' מט: ושם) כל הכשר לזון כשר להעיד והא דכתיב (שופטים ד) והיא שפטת את ישראל איכא למימר שהיתה מלמדת להם הדינים א"נ לפי שהיתה נביאה היו מקבלים אותה עליהם וכן יש בירושלמי מעתה שאין האשה מעידה אינה דנה מיהו תימה דספ"ק דב"ק (ד' טו. ושם) ובקדושין (ד' לה). דרשינן מאשר תשים לפנייהם דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל הדינים ואי אשה פסולה לזון הא לא מיירי לפנייהם אלא בכשרים לזון כדריש פרק מגרש (גיטין ד' פח) ושם לפנייהם ולא לפני עובדי כוכבים לפנייהם ולא לפני הדייטין וי"ל דקרא איירי בדיינים ובנידונים וממעט עובדי כוכבים והדייטות משום דלפניהם קאי אאלהים דמשמע ממוחין וקאי נמי אנדונין וכל ישראל האנשים ונשים בכלל זה: (תוספות)

רש"א אמר שמואל בטרוף. פרק בעל הערוך (ערך טרף - ה) בש"ר שירא ג'און מו'א, בקורת בית הבד שאין מניחין פניה עגולות ומשופעות, ובמסכת נדרים (כה, ה) אמר וליהני גבו טרוף, מילתא אגב אורחא קמ"ל דקורת בית הבד גבו טרוף, למאן נ"מ למתא וממכר לומר המוכר קורת בית הבד לחזירו אי גבו טרוף אין לא לא. סליק פרק שפועות (רש"א) שחיס בתרא

פרק רביעי - שבועת העדות

דף ל - א

מתני' שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקין ולא בקרובין בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד בפני בית דין ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בין מפי עצמו ובין מפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד וחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות ואינן חייבין על שגגתה ומה הן חייבין על זדון השבועה קרבן עולה ויוד: **גמ'** מנהגי מילי דת"ר

[דברים יט-יז] ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין כשהוא אומר **[דברים יט-יז]** אשר להם הריב הרי בעלי דינין אמרו הא מה אני מקיים ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן **[דברים יט-יז]** שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא מדלא כתב ואשר להם הריב כוליה קרא בבעלי דינין משתעי נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא מדלא כתב ואשר להם הריב כוליה קרא בבעלי דינין משתעי קרא נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי אנשים באין לדין נשים אין באות לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא אשה לא אורחה משום **[תהילים מה-יד]** כל כבודה בת מלך פנימה נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים ת"ר ועמדו שני האנשים מצוה לבעלי דינין שיעמדו אמר ר' יהודה שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין איזהו אסור שלא יהא אחד עומד ואחד יושב אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דברך ת"ר **[ויקרא יט-טו]** בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דברך ד"א בצדק תשפוט עמיתך היו דן את חבירך לכך זכות תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה רב עולא בריה דרב עולא היה ליה דינא קמיה דרב נחמן שלח ליה רב יוסף עולא חברנו עמית בתורה ובמצות אמר למאי שלח לי לחנופי ליה הדר אמר למישרא בתיגריה

רש"י מחני' שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים. דכתיב (ויקרא ה) והוא עד בראוי להעיד דבר הכתוב ואשה פסולה לעדות כדיליף פירקין מועמדו שני האנשים: קרובים. פסולין לעדות כסנהדרין (דף כז:) ילפינן לה והי ניהו ההם מפרש: ולא בפסולין. כמו גזלן שהא פסול מן התורה שנאמר (שמות כג) אל תשט עד חמס: אלא בראוין להעיד. בגמרא מפרש למעוטי מאי: בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד. א"ר מפי עצמו נשבע שאמר שבועה שאיני יודע כך עדות: ומפי אחרים. כגון משביע אני עליכם שהבואו והעידו ואמרו לו אין לנו יודעים כך עדות ולא הוילאו שבועה מפיהם אינן חייבים עד שיכפרו בו בב"ד דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד וגו' במקום שאינו היה מגיד היה מועיל וקרא במושבע מפי אחרים כתיב אכל מפי עצמו וילוף ר' מאיר ב"ג"ש כדמפרש בגמרא ואפי' הוין לב"ד: חייבין. קרבן עולה ויוד: על זדון השבועה. שהרי לא נאמר בה ועלם: ועל שגגתה עם זדון העדות. שמזידים הם ויודעים לו עדות אכל שוגגים הם על הקרבן כשאר שגגתו ביטוי לשעבר דלוקימנא באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אכל איני יודע שהיבין עליה קרבן: ואין חייבין על שגגתה. אם שוגגים הם לגמרי כסבורין שאין יודעין לו עדות ואחר כך נזכרו שהרי אנוסין הן לא קרינא בהו נשבעין לסקר: גמ' מנהגי מילי. דנשים פסולות לעדות: בעדים הכתוב מדבר. דבעדים משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה כי יקום עד חמס באיש וסמך ליה ועמדו: בעדים הכתוב מדבר. ללמדך שאין עדות בנשים: ואם נפשך לומר. ואם תרצה להשיב תשובה על דרך זו הרי כך ג"ש מפורשת שהכתוב מדבר בעדים: ונאמר להלן שני. על פי שני עדים: מה אם נפשך לומר. מה היה לו להשיב על דרך הראשונה: וכי תימא. שבועה נשבעה משתעי קרא ואפי' הן חובעים רבים או נחבעים רבים בדיון אחד כל החובעים קרי להו קרא חד וכל הנחבעים קרי להו קרא חד: מלוא בעלי דינים שיעמדו. (בעמיתה) דהא קרא נמי בבעלי דינין איירי דכתיב אשר להם הריב (דברים יט): שכל יהא אחד עומד ואחד יושב. שכל יראה חבירו שמכבדו אותו יותר ממנו ויסתתמו דבריו: הוי דן את חבירך לכך זכות. ולא בדיון בעלי דינים הכתוב מדבר אלא ברובא חבירו עושה דבר שאחיה יכול להכריעו ללד עבייה וללד זכות הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבייה: השתדל לדונו יפה. לקמן מפרש לה למישרי בתיגריה אם באו שני דינים ללמדך ואחד מהם של תלמידי חכמים הוי פוסק אותו תהלה ופטור אותו מלפניך: למאי שלח לי. הא מילתא: לחנופי ליה. שמא לחנופיו בחמיה: למישרא בתיגריה. כדפרישית אתם בא דין אחר לפני אפסוק את זה תחלה: (רש"י)

תוספות שבועת העדות. מנהגי מילי. תימא אמאי צריך קרא דעבד פסול לעדות בפ' החובל (ב"ק דף פח.) מלא יומתו אבות על בנים תיפוק ליה משום דגמירין לה לה מאשה: שלשה אין באין לדין אבל אי בעדים איירי אתי שפיר דאורחא. דמילתא דכיון דסגי בתרי דלא אתו טפי אבל הבאים לדין כל בעלי דינין רגילין לבא: כל כבודה בת מלך פנימה. וא"ת השתא נמי דאיירי בעדים מנא ליה למעוטי נשים דלמא הא דנקט קרא אנשים משום דכל כבודה בת מלך ויש לומר דגבי עדים ע"כ צריכין לבא אידן עד מפי עד כשר אבל לדין יכולה למסור טענותיה ביד אחר: מצוה בבעלי דינין שיעמדו. ואפי' ר' יהודה מודה בגמרא דין או בעדים מצוה שיעמדו כדאמר' בסמוך וקשה דבפרק בתרא דמועד קטן (דף כא. ושם) משמע דועמדו לא משמע עמידה דנפקא לן קריעה מעומד מויקם איוב ויקרע ופריך אלא מעתה ועמד ואמר ה"נ והתניא בין עומד ובין יושב ומשני התם לא כתב ועמדו ויאמר הכא כתיב ויקם ויקרע וי"ל דועמד שאין מעשה לאחריו כי הכא משמע ודאי עמידה אבל ועמד שיש מעשה לאחריו

קולר תלוי בצואר עדים תלמוד לומר מדבר שקר תרחק (סימן תלת"א תלמוד"ד ותל"ת בעל"י חו"ב סמרטוט"ט שומ"ע ומטע"ם) מנין לתלמיד שישב לפני רבו ורואה זכות לפני וחוב לעשיר מנין שלא ישתוק תלמוד לומר [שמות כג-ז] מדבר שקר תרחק מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדין שלא יאמר אמתין לו עד שיגמרנו ואסתרנו ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמי ת"ל מדבר שקר תרחק מנין לתלמיד שאמר לו רבו יודע אתה בי שאם נותנין לי מאה מנה איני מבדה מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד מנין שלא יצטרף עמו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק האי מדבר שקר תרחק נפקא הא ודאי שקורי קא משקר ורחמנא אמר [שמות כ-טז] לא תענה ברעך עד שקר אלא כגון דאמר ליה ודאי חד סהדא אית לי ותא אתה קום התם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפקת מפומך שקרא אפי' הכי אסור משום שנאמר מדבר שקר תרחק מנין לנושה בחבירו מנה שלא יאמר אטעננו במאתים כדי שיודה לי במנה ויתחייב לי שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר תלמוד לומר מדבר שקר תרחק מנין לנושה בחבירו מנה וטענו מאתים שלא יאמר אכפרנו בב"ד ואודה לו חוץ לבית דין כדי שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר תלמוד לומר מדבר שקר תרחק מנין לשלשה שנושין מנה באחד שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים כדי שיוציאו מנה ויחלוקו ת"ל מדבר שקר תרחק מנין לשנים שבאו לדין אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטליית בת מאה מנה שאומרין לו לבוש כמותו או הליבשו כמותך ת"ל מדבר שקר תרחק כי הוה אתו לקמיה דרבא בר רב הונא אמר להו שלופו פוזמוייכו וחותרו לדינא מנין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין (חבירו) קודם שיבא בעל דין חבירו ת"ל מדבר שקר תרחק מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו ת"ל מדבר שקר תרחק רב כהנא מתני [שמות כ-ז] מלא תשא לא תשיא [יחזקאל יח-יח] ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו רב אמר זה הבא בהרשאה ושמואל אמר זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין: אינה נוהגת אלא בראוין להעיד כו': לאפוקי מאי אמר רב פפא לאפוקי מלך ורב אחא בר יעקב אמר לאפוקי משחק בקוביא מ"ד משחק בקוביא כל שכן מלך ומ"ד מלך אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזא חזי ורבנן הוא דפסלוהו: בפני בית דין ושלא בפני ב"ד כו': במאי קמיפלגי אמרוה רבנן קמיה דרב פפא בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה קא מיפלגי ר' מאיר סבר דון מינה ומינה מפקדון מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב אף עדות מושבע מפי עצמו חייב ובין שלא בבית דין ובין בבית דין ורבנן סברי דון מינה ואוקי באתרה מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב אף עדות מושבע מפי עצמו חייב ובין בבית דין ובין בבית דין אין שלא בבית דין לא אף מושבע מפי עצמו בבית דין אין שלא בבית דין לא

רש"י קולר. ששקלת העון: ורואה זכות. ורבו החליף: איני מבדה. משקרו: וקום ההם. וקיהא סבור בעל דין שאתה צא להעיד ויודה חמת: ואגלגל עליו שבועה. שאינו מודה לי במתקא ואשביענו על ידי גלגול או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא על ידי גלגול: שלא יהא אחד בעל דין ונסים עדים. והם בעלי דין: לבוש כמותו. שלא תהיה לנו לישא לך פנים או יסתחמו דברי סכנגד מפני השיבוך ואמר איך יאמרו כי בית דין על אדם חשוב כזה: מדבר שקר תרחק. וכיון שאיש מריבו מסוחס מעמיד זה את שקרו: פוזמוייכו. כמין אנפיליאות חשובים קלגו"ש בלע"ז: לא תשא. אזהרה למקבל: קרי ביה לא תשיא. אזהרה לבעל דין: שמע שוא. שהמטעים דבריו שלא בפני בעל דין אינו בוש מדברי שקר: ואשר לא טוב עשה. פסוק זה בספר יחזקאל: זה הבא בהרשאה. ומתעבר על ריב לא לו ושמת הרשאו נוח לו ונח לפשרה יותר מזה שאינו יכול לעשות פשרה בממון אחרים: שיש עליה עסיקין. עוררין כמו (בכרשית כו) כי התעסקו עמו שמעריעין על המחזיק בה וזה בל וקונה אותה ובוטח על חזקו שהוא איש זרוע: למעוטי מלך. דהגן סנהדרין (דף יח.) לא מעיד ולא מעידין אותו: משחק בקוביא. בעירבון. והמראה שקורין פרמייה"ה: כל שכן מלך. דמדלורייתא לא חי דכתיב (דברים יז) אדם השם עליך מלך שהיא אימתו עליך והבא להעיד כריך לעמוד לפני הדין כדלמנן לעיל (דף ל.) ודך בזיון הוא לו: אבל משחק בקוביא מדלורייתא חי. שלא פסלה תורה אלא עד חמש שנותל בחזקה כמו (שופטים ט) ויגזרו את כל (העובד) דבעלי שכם ורבנן גזרו ביה ועשוהו גזן מדכריהם ואמרן אשמכתא היא ולא קניא וכיון דמדלורייתא חי חייבל עליה שבועה ורב אחא סבר הואיל וסוף סוף חי משהיד לא מקבלנין ליה לא קרינן ביה והוא עדי: בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה פליגי. פקשה שלמדה דבר מחבירתה בגזירה שיהא תעמיד אותו דבר בזו בתורת מה שהיה עומד במקום שלמדתו משם הואיל ולמדתו ממנו על כרחך ממנו תחזור ותלמדנו לכל משפטו או דון מינה ואוקי באתרה כלומר לאחר שלמדתו משם והבארו לכאן העמידהו כאן בתורת שאר דברים המפורקים כאן והשתא מפרש לה ואזיל: ר' מאיר סבר דון מינה ומינה. לקמן (דף לז.) ילפינן שבועת העדות בגזירה שיהא תעמיד אותה חזקתו משבועת הפקדון למושב מפי עצמו דכתיב בשבועת הפקדון ולא כתיב בשבועת העדות: דון מינה. מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב דכתיב (ויקרא ה) אשר ישב עליו אף עדות מפי עצמו חייב ומינה מה פקדון אפי' שלא בב"ד דהא נאשבע על שקר בין בבית דין בין שלא בבית דין משמע: אף בעדות. אע"ג דמושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בב"ד כדלמרינן לקמן בשמעתינן מפי עצמו דילפינן מפקדון אפילו שלא בבית דין ומייתנין ליה הכא כי התם: ורבנן סברי דון מינה. מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב אף עדות מושבע מפי עצמו חייב: ואוקי באתרה. כלומר לאחר שהבארו לכלל שבועת העדות העמידהו כמשפט המשפך בשבועת העדות מה מושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבית דין אף מפי עצמו שהבארה לה ממקום אחר אינו אלא בבית דין: (רש"י)

תוספות ורואה זכות לפני שלא ישתוק. בפ"ק דסנהדרין (דף ו:) נפקא לן מלא תגורו וכן דרך [הש"ס] בכמה דוכתי: שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר. ואם תאמר למה ירא מגלגול שבועה יותר משבועה זאת שעתה תובעו וי"ל כגון שאין לו כדי לפרוע כל מה שיגלגל עליו כגון שחייב לו הרבה ממקום אחר וסבר אכפור גם זה ואשתמיטא עד דליהו לי זוזי כנגד כל החוב ופרענא ליה: שלא ישמע דברי בעל דין. בפ"ק דסנהדרין (דף ז:) מפיק ליה משמע בין אחיכם: זה הבא בהרשאה. כשעושה בשביל שהוא אלם ובעל טענות שמתעבר על ריב לא לו אבל כשטורח להביא לחבירו מעותיו שאין חבירו יכול לטרוח מצוה קעביד: ורבנן הוא דפסלוהו. ואף על דאמר לקמן (דף לב:) הכל מודים בעד מיתה דחייב משום דרבנן אכשריה ואולינן בתר דרבנן בתר תרוייהו אזלינן לחייבו דהתם כיון דמדרבנן מועלת עדותו הרי יש כאן הפסד ממון במה שלא העיד והכא אע"ג דמדרבנן לא מהני עדותו מידי כיון דמדאורייתא מהני מיחייב: (תוספות)

אמר להו רב פפא אי מפקדון גמרי לה רבנן דכולי עלמא לא פליגי דדון מינה ומינה אלא היינו טעמא דרבנן דמייתו לה בקל וחומר ומה מפי אחרים חייב מפי עצמו לא כל שכן ומדמייתו לה מקל וחומר דיו לבא מן הדין להיות כדון מה מושבע מפי אחרים בב"ד אין שלא בב"ד לא אף מושבע מפי עצמו בפני ב"ד אין שלא בפני ב"ד לא אמרו ליה רבנן לרב פפא מי מצית אמרת דלאו דדון מינה ומינה פליגי והתנן גבי פקדון שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים ברוחוקין ובקרובין בכשרין ובפסולין בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אינו חייב עד שיכפור בו בב"ד דברי ר"מ וחכ"א בין מפי עצמו ובין מפי אחרים כיון שכפר בו חייב מושבע מפי אחרים בפקדון מנא להו לרבנן דחייב לאו דגמרי לה מעדות ושמע מינה דדון מינה ומינה פליגי מההיא אין מהא ליכא למשמע מינה: וחייבין על דדון השבועה: מנהגי מילי דתנו רבנן בכולן נאמר בהן ונעלם וכאן לא נאמר בה ונעלם לחייב על המזיד כשוגג: ועל שגגתה עם דדון העדות: ה"ד שגגתה עם דדון העדות א"ר יהודה אמר רב באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן אם לא: ואין חייבין על שגגתה גרידתא: לימא תנינא לדרב כהנא ודרב אסי לא אע"ג דתנן איצטריך ס"ד אמיא הכא הוא דלא כתיב ונעלם דבעינן שוגג דומיא דמזיד אבל התם דכתיב ונעלם אפילו שגגתה כל דהו קמ"ל: **מתני'** שבועת העדות כיצד אמר לשנים בואו והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות או שאמרו לו אין אנו יודעין לך עדות משביע אני עליכם ואמרו אמן הרי אלו חייבין השביע עליהם חמש פעמים חוץ לב"ד ובאו לב"ד והודו פטורין כפרו חייבין על כל אחת ואחת השביע עליהן ה' פעמים בפני ב"ד וכפרו אינן חייבין אלא אחת אר"ש מה טעם הואיל ואינם יכולין לחזור ולהודות כפרו שניהן כאחד שניהן חייבין בזה אחר זה הראשון חייב והשני פטור כפר אחד והודה אחד הכופר חייב היו שתי כיתי עדים כפרה הראשונה ואח"כ כפרה השניה שתיהן חייבות מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתייהן: **גמ'** אמר שמואל ראוהו שרץ אחריהן אמרו לו מה אתה רץ אחרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות פטורין עד שישמעו מפיו מאי קא משמע

לן תנינא שילח ביד עבדו או שאמר להן הנתבע משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לו עדות שתבואו ותעידוהו הרי אלו פטורים

רש"י אמר להו רב פפא אי מפקדון. הו מייחתי רבנן מפי עצמו לשבועת העדות הו מחייבי ליה אפילו שלא בבית דין כי ההם דלכולי עלמא דון מינה ומינה אית לן והאי דלא מחייבו אלא בבית דין משום דלאו בגזירה שיה משבועת הפקדון גמרי לה אלא משבועת העדות גופה מקל וחומר מה מושבע מפי אחרים חייב בעדות כדכתיב (ויקרא ה) ושבעה קול אלה מפי עצמו מציעה: לאו דגמרי לה מעדות. דהא בפקדון אשך ישבע עליו לסקר כתיב (סס). משמע מפי עצמו והכא ליכא למיזן ק"ו דודאי מושבע מפי עצמו חטור ממושבע מפי אחרים אלא מגזירה שיה גמרי לה מעדות ומחייבי בבית דין ושלא בבית דין אלמא דון מינה ואוקי באתרה סבירא להו מלחך שהבאת מפי אחרים לכלל שבועת הפקדון העמידהו בחורת שבועת הפקדון שאין שבועה בב"ד מפורש בה: מההיא אין. מההיא דלאי שמעינן להו לרבנן דון מינה ואוקי באתרה אכל מההיא פלוגתא לא הוה שמעינן ליה: כדכתיב ונעלם. ככל הכתובים דקרבן עולה ויורד כגון שבועת ביטוי וטומאת מקדש נאמר ונעלם: וכדן. בשבועת העדות לא נאמר: לימא תנינא לדרב כהנא ורב אסי. דהיכא דסבור ליבצע באתר אינו חייב ואמאי איסתפקא להו דלאיטריך רב למימר להו לרב כדכתיב: אע"ג דתנן. האי גבי עדות איצטריך רב למימר נמי גבי בטוי: שגגה כל דהו. ואפי' אטם כלבו נחייב: מתני' או שאמרו לו. כלל שבועה אין אנו יודעין לך עדות ואמרו להם משביעני עליכם שיהא אמת מה שאמרתם ואמרו אמן חייבין אכל אס שחקו אחר השבועה אין כדן קבלת שבועה: ובאלו לב"ד והודו פטורין. ואפילו כפרו חוץ לב"ד על כל שבועה שאין כפירה חוץ לב"ד דלמפפא בגמרא: פפרו. בבית דין חייבין על כל אחת ואחת דכפירה אכילה קיימא וילפינן מקרא והיה כי יאשם לאחת מאלה (סס) לחייב על כל אחת ואחת: מה טעם. אין חייבין אלא אחת אפילו שחקו וכפרו לבסוף ולא אמרינן כפירה קיימא אכולהו: הואיל ואין יכולין לחזור ולהודות. אינו כפרו בראשונה הואיל ובב"ד הם שוב לא היו ראוין להעיד שכפר הגידו שאין יודעין לו עדות ושוב אינו חוזר ומגיד הלכך אע"ג דלא כפרו אלא לבסוף כל השבועות היו לבעלה חוץ מן הראשונה שאם שחקו בראשונה כפירה היא שוב אינן ראוים להשביעין ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין ומה זה שבועה על שבועה ועל כדכתיב כי כתב לאחת לחייב על כל אחת ואחת אשבעה חוץ לב"ד וכפרו בב"ד כתב דשבועות דחוץ לב"ד שהיה משביעין שיבואו לב"ד ויעידו לא יאלו לבעלה ורשויות לחלק שהרי אפי' כפרו גם בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביעין: כפרו שניהן כאחת. בתוך כדי דבור: הראשון חייב. אכל השני פטור שקיון שכפר הראשון שוב אין עד יחידו ראוי להגיד: גמ' עד שישמעו מפיו. בואו והעידוני: שילח ביד עבדו. התובע השביעין ביד עבדו: שאם אתם יודעין לו עדות. לבעל דינו: (רש"י)

תוספות דמייתו לה בק"ו כו'. ומפקדון לא בעי למילף דאי במה מצינו איכא למיפרך שכן נוהג באנשים ובנשים ור"מ גמר לה מג"ש דתחטא תחטא כרבי שמעון לקמן בריקין (דף לד.). מההיא אין. פי' יש להוכיח מההיא דלרבנן אית להו דון מינה ואוקי באתרה אבל לר' מאיר דאית ליה דון מינה ומינה אין להוכיח מההיא אלא מהך דהכא דההיא איכא למימר דטעמא דר"מ משום דיליך פקדון בק"ו מעדות שלא עשה בו נשים כאנשים וחייב בו בין מפי עצמו בין מפי אחרים פקדון לב"ש ודיו לבא מן הדין להיות כדון מה עדות מפי אחרים דוקא בב"ד אף פקדון כך וליכא למימר שבועת בטוי תוכיח שעשה בו נשים כאנשים ופטור בו מושבע מפי אחרים דמה לשבועת בטוי שכן לא עשה בו מזיד כשוגג דכתיב ביה ונעלם ואי לא הוה ביה פירכא הוה אמיא דשבועת בטוי גופיה נילף מקל וחומר מעדות לחייבו מושבע מפי אחרים: ואין חייבין על שגגתה גרידתא. פי' בקונטרס בריש פירקין ששכחו העדות ואם תאמר תיפוק ליה דבקושטא קמשתבעי וי"ל כגון דאמרי שבועה שלא ידענו או לא ראינו לך שום עדות וא"ת אכתי מה שייך הא לדרב כהנא ורב אסי דלמא הכא היינו טעמא לפי שאינן ראוים להעיד והוה להו כקרבנים או פסולים וי"ל דלא דמי דאינו נפקי מוהו עד כדפירש בקונטרס בריש פרקא דמשמע והוא ראוי להעיד אבל הכא קרינן בהו והוא עד דראוין להעיד אם היו זוכרין ועוד יש לומר שגגתה גרידתא שסבורים שמתרים לגמרי ליבצע לשקר: משביע אני עליכם ואמרו אמן. אליבא דר"מ אתי דחייב חוץ לב"ד מושבע מפי עצמו ולכך איצטריך למיתני ואמרו אמן דהוי כמנצוי שבועה מפיו ותנא כל עניני מושבע מפי עצמו דאי לרבנן איירי בב"ד למה לי ואמרו אמן דהוי כמנצוי שבועה מפיו תיפוק ליה דאפי' מפי אחרים חייב א"נ אתי אפי' כרבנן ונקט ואמרו אמן כדי לקצר ה"ה אם אמרו אח"כ אין אנו יודעין לך עדות וסיפא נמי דקתני השביע עליהם ה' פעמים חוץ לב"ד כו' אתיא נמי כרבנן דלרבנן נמי לא בעינן שבועה בב"ד אלא הכפירה דאהגדה דוקא קפיד קרא דלהוי במקום הראוי להגדה והשתא ניחא דבגמ' משמע דהא דדרשינן מלאחת לחייב על כל אחת ואחת דע"כ מיבעי ליה למידרשה ומתיב נמי לרבנן: (תוספות)

עד שישמעו מפי התובע רץ אחריהן איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא כיון דרץ אחריהן כמאן דאמר להו דמי קמ"ל והא נמי תנינא שבועת העדות כיצד אמר לעדים בואו והעידוני שבועה כו' אמר אין לא אמר לאו דוקא דאי לא תימא הכי גבי פקדון דקתני שבועת הפקדון כיצד אמר לו תן לי פקדון שיש לי בידך ה"נ אמר אין לא אמר לאו הא **ויקרא ה-בא**. וכחש בעמיתו כל דהו אלא אמר לאו דוקא הכא נמי לאו דוקא האי מאי אי אמרת בשלמא אמר דהכא

דוקא תנא התם אטו הכא אלא אי אמרת לא אמר דהתם דוקא ולא אמר דהכא דוקא אמר למה לי למיתנייה דלמא אורחא דמילתא קא משמע לן תניא כוותיה דשמואל ראוהו שבא אחריהן אמרו לו מה אתה בא אחרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות פטורין ואם בפקדון חייבים: השביע עליהן חמשה פעמים כו': מנלן דאכפירה בב"ד הוא דמחייבי אחוץ לב"ד לא מחייבי אמר אביי אמר קרא [\[ויקרא ה-א\]](#) אם לא יגיד ונשא עונו לא אמרתי לך אלא במקום שאילו מגיד הוא מתחייב זה ממון א"ל רב פפא לאביי אי הכי אימא שבועה גופא בב"ד אין ושלא בבית דין לא לא ס"ד דתניא [\[ויקרא ה-ה\]](#) לאחת לחייב על כל אחת ואחת ואי ס"ד בב"ד מי מחייב על כל אחת ואחת והתנן השביע עליהן חמשה פעמים בפני ב"ד וכפרו אין חייבין אלא אחת אמר ר' שמעון מה טעם הואיל ואינם יכולין לחזור ולהודות אלא לאו שמע מינה שבועה חוץ לב"ד כפירה בב"ד: כפרו שניהן ככחת חייבין: הא אי אפשר לצמצם אמר רב חסדא הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר אפשר לצמצם רבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן כגון שכפרו שניהן בתוך כדי דיבור ותוך כדי דיבור דמי א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא מכדי תוך כדי דיבור כמה הוי כדי שאילת תלמיד לרב (איכא דאמרי כדי שאילת הרב לתלמיד) עד דאמרי שבועה שאין אנו יודעין לך עדות טובא הוי א"ל כל אחד ואחד תוך דיבורו של חבריו: בזה אחר זה הראשון חייב והשני פטור: מתני' דלא כי האי תנא דתניא משביע עד אחד פטור ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב לימא בהא קמיפלגי דמר סבר עד אחד כי אתא לשבועה הוא דקא אתא ומר סבר עד אחד כי אתא לממונא קא אתא ותיסברא האמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה ומחלוקת בעדי סוטה הכל מודים בעד אחד והכל מודים בעד שכנגדו חשוד על השבועה אלא דב"ע עד אחד כי אתי לשבועה קא אתי והכא בהא קמיפלגי מר סבר דבר הגורם לממון כממון דמי ומ"ל לאו כממון דמי גופא אמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה ומחלוקת בעדי סוטה הכל מודים בעד אחד והכל מודים בעד שכנגדו חשוד על השבועה הכל מודים בעד סוטה שחייב בעד טומאה דרחמנא הימניה דכתיב [\[במדבר ה-יג\]](#) ועד אין בה כל שיש בה והכל מודים בעדי סוטה שפטור בעדי קינוי דהוה גורם דגורם

רש"י עד שישמעו מפי ההובע. בואו והעידונו ולקמן יליף לה מקראו: אמר לאו דוקא. אלא אורחא דמילתא נקט ואי לא שמואל לא שמעין לה ממחניהו: הכא נמי. הוה אמיתא לאו דוקא אי לא דאשמועינן שמואל: תנא התם. בפקדון אמר אטו דתנייה כאלו: פטורין. דיליף לה לקמן (דף לה). מאם לוא יגיד שכתוב מלא למדרכא אם לו לא יגיד ונשא עונו שמשמע שהו' תובעם: לא אמרתי כו'. דכיון דלהגדה קפיד קרא על כרחך במקום הראוי להגדה קאי: והא אי אפשר ללמנא. וקס"ד דלאחת דקתני מתניתין מלומנאמין אמר: רבי יוסי הגלילי. במסכת בכורות (דף יז). רחל שלל ביכרה וילדה שני זכרים רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן דלפטר ללמנא שזילאוי שניהם ביחד ראשם והכ"ה אי אפשר שלל ילא ראשו של אחד מהם תחלה והאחד אינו זכור ושניהם ספק וירעו עד שיסתאבו והאחד לו והאחד לכהן: תלמוד לרב. שגוס עליו רבי: רב תלמוד. שגוס עליו: טובא הוי. אין שניהם יכולין לומר שש היבות הללו כשיעור זה: כל אחד בתוך כדי דיבור של חבריו. כגמזר זה כפירתו התחיל זה לדבר בתוך כדי שאילת שגוס: דלא כי האי תנא. דלא כר' אלעזר ברבי שמעון: המשביע עד אחד. וכפר פטור העד מקרבו שבועת העדות: מר סבר. תנא קמא: עד אחד כי אתי לשבועה קא אתי. אם מעיד עליו שהוא חייב מנה אינו מחייב ממון אלא שבועה לפיכך אין הגדתו חשובה: ומ"ל לממונא אהא. ודריש קרא הכי לכל עון ולכל חטאת דהיינו למכות ועונשין הוא דלוינו קם אבל קם הוא לממון: והיסברא. דמחייב ר' אלעזר בר' שמעון ממון על פי עד אחד וטעמא משום הכי הוא: והאמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה כו'. ומפרכא לה לקמן הכי יק עדות בסוטה שהכל מודים בה שהמשביע עד אחד חייב ויש עדות בסוטה שאף אם השביע שניהן וכפרו פטורין ומחלוקת בעדי סוטה יק עדות בסוטה שנהלקו בה חמשים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע את שניהן וכפרו במחלוקתן שנהלקו במשביע עד אחד דממון ומפירושא דמילתא דלביי לקמן שמעינן דטעמא דרבי אלעזר משום דקסבר דבר הגורם לממון כממון דמי ועד אחד גורם לממון הוא שאילו הוא העיד היה מחייבו שבועה ורוב בני אדם אין נשבעין לסקר והיה משלם: בעד טומאה. אם הביא שני עדי קינוי שהתרה בה אל תסחרי עם פלוני ושני עדי סחירה שנסתרה עמו אחרי כי ויש עד אחד שנטמאת בסחירה זו והשביע הבעל את העד להעיד ויפטר מכתובה וכפר עדותו חייב דהא מפסידו ממון ממנא: דרחמנא הימניה. כדאמר במסכת סוטה (דף לא). ואם העיד היה פטורו מכתובה והואיל וכפר עדותו חייב: ועד אין בה. ודרשינן במסכת סוטה (סא): כל מקום שנאמר עד שנים שפירטו לך הכתוב אחד וקאמר רחמנא ועד אין בה תרי אלא חד והיא לא נתפסה אסורה דעל כרחך היא לא נתפסה להחמיר עליה בלא ולחוסרה: והכל מודים בעדי סוטה. שאפילו השביע שניהם וכפרו פטורין: בעדי קינוי לגורם דגורם הוא. אף אם העדנדן דעדין אתה כריך לעדי סחירה וכשיבואו עדי סחירה אף הו אין מחייבין אותה להפסידה אלא גורמים הם שמביאין אותה לידי שקיית מים המאכריים ושמה מיראת המים הוזה שנטמאת והפסיד כתובהה: (רש"י)

תוספות ואי ס"ד בב"ד מי מחייב. תימה דלמא קרא כי אתא לשבועה שאין אנו יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני חטיין ושעורין וכוסמין דתנא לקמן (דף לג). דחייבין על כל אחת ואחת: שבועה שאין אנו יודעין לך עדות טובא הוי. דס"ד דצריך שתהא כפירה שניה תוך כדי דיבור של כפירה ראשונה ואם תאמר לימא כגון שהתחילו וסיימו בבת אחת אלא שאחד מיהר מעט יותר מחבירו וסיימו שניהם תוך כדי דיבור ויש לומר שאין רגילות כלל להעיד ב' עדים כאחת דתרי קלי לא משמעני אי נמי הוה מצי לשנויי הכי אלא שמתרץ האמת: בתוך כדי דיבור של חבריו. פירוש רק שיתחילו תוך כדי דיבור של חבריו אע"פ שלא יהיו הכפירות תוך כדי דיבור ואם תאמר אמאי שני חייב לימא אני לא עשיתי כלום שכפר הראשון כבר ואילו היה חוזר בו תוך כדי דיבור גם אני הייתי חוזר בי תוך כדי דיבורי ואומר ר"ל דכיון שהעיד זה תוך כדי דיבור של ראשון חשיב כאילו שניהם העידו בבת אחת בצמצום ויכול גם הראשון לחזור ולהודות תכ"ד של עדות שני כמו השני ואין לשני יותר שהות לחזור מלראשון אלא לשניהם שוין ולכך אין השני יכול לתלות כלום בחזרת הראשון: הכל מודים בעד טומאה. ואין. העד יכול לומר בלא עדותי ע"י עדי קינוי וסתירה תשתה ותמות ויפטר בעלה מן הכתובה דהרבה פעמים זכות תולה ונפסדת ע"י העד יותר ממה שנפסדת ע"י עדי סחירה משום דאיכא למימר שמא זכות יתלה לה ולא חשיבי אלא גורמים:

ב לב דף

ומחלוקת בעדי סוטה בעדי סחירה מר סבר דבר הגורם לממון כממון דמי וחייב ומר סבר לאו כממון דמי ופטור הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה הכל מודים בעד אחד דר' אבא הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה דחשיד מאן איילימא דחשיד לוח דאמר ליה מלוה אי אתית אסתדה לי הוה משתבענא ושקילנא ולימא ליה מי ימר דמשתבעת אלא כגון ששניהן חשודין דאמר מר חזרה שבועה למחויב לה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם הכל מודים בעד אחד דר' אבא דהווא גברא דחטף נסכא מחבריה אתא לקמיה דר' אמי הוה יתיב ר' אבא קמיה אזל אייתי חד סהדא דמיחטף חטפה מיניה אמר ליה אין חטפי ודידי חטפי א"ר אמי היכי דלייני דייני להאי דינא לישלם ליכא תרי סהדי ליפטריה הא איכא חד סהדא דמחטף חטף לישבע כיון דאמר אין חטפי ודידי חטפי הוה ליה כגזלן א"ל ר' אבא הוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם אמר רב פפא הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב והכל מודים בעד מיתה שהוא פטור הכל מודים בעד מיתה שהוא פטור דאמר לה לדידה ולא אמר להו לבית דין דנתן האשה שאמרה מת בעלי נתנא מת בעלי תתיבם הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב דלא אמר להו לבית דין שמע מינה משביע עדי קרקע חייב דלמא דתפישא מטלטלי: כבר אנח והודה אחד כו': השתא בזה אחר זה דתרוייהו קא כפרי אמרת הראשון חייב והשני פטור כבר אחד והודה אחד מיבעיא לא צריכא כגון שכפרו שניהן וחזר אחד מהן והודה בתוך כדי דיבור והא קא משמע לן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי בשלמא לרב חסדא דמוקי לה להווא כרבי יוסי הגלילי רישא אפשר

למצעם וסיפא איצטריך לאשמועין דתוך כדי דיבור דמי אלא לרבי יוחנן רישא תוך כדי דיבור סיפא תוך כדי דיבור תרתי למה לי מהו דתימא ה"מ כפירה וכפירה אבל כפירה והודאה אימא לא קמ"ל: היו שתי כיתי עדים כפרה הראשונה ואח"כ כפרה השניה: בשלמא שניה תתחייב דכפרה לה ראשונה אלא ראשונה אמאי

רש"י ומחלוקת בעדי סוטה. ארוח מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עד אחד של ממון בראויה מחלוקת עמנו חלוקים הם במשביע שני עדי היתיה סוטה וכפרו לרבי אלעזר דמחייב במשביע עד אחד דממון מאוס דבר הגורם לממון מחייב נמי בהני שאלו העידו שמה היו גורמין לה שמה מודה מיראת דיקתה מים: הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה. מי שבעל דינו חשוד על השבועה וכופר לו ממון ועד אחד יודע בו והשביעו זה שיעיד וכפר שהוא חייב שזה אחד מן הנשבעין ונוטלין כדלמרינן בפ' כל הנשבעין (לקמן דף מד): הלכך אילו העיד חייב את החשוד שבועה היו ב"ד מגלגלין את השבועה על זה לישבע וליתוב: והכל מודים בעד דר' אבא. במשביע עד אחד כעין מעשה דר' אבא דלמר לקמן שהוא חייב כדמפרש ואזיל: מי יימר דמשתבעת. ואכתי גורס לממון הוא דהו וברבנן פטור: דלמר מר. לקמן בפרק כל הנשבעין היכא דשניהן חשודין חזרה שבועה על המחוייב אותה ומתוך שאינו יכול לישבע שהוא חשוד הוא משלם שהרי או שבועה או תשלומין מוטלין עליו הלכך המשביע עד אחד היודע בדבר וכפר חייב העד קרבן שבועה שאם העיד נתחייב הלוה שבועה ואין כאלו שבועה מאחר ששניהן חשודין אלא תשלומין: נכח. חתיכה כסף מותק לאון (ישעיה מ) הפסל נסך חרש: חטפי ודידי חטפי. שלי חטפתי שאתה גזלתו ממני: ליפטריה. מלהחזירו שהרי אין כאלו שני עדים ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי כי אמר נמי דידי חטפתי נאמן: איכא חד סהלא. דחטפה מיניה ואי הוה אמר לא חטפתי היה כריד לישבע להכחיש העד: לישלם. שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי גזלתי דר"י אין כך גזלן שמשלם ואפילו יא עדים: ליכא חרי סהדי. דחטפה ואיכא למימר מיגו: נשתבע. שבועה שהעד מחייבו: כיון דלמר אין חטפי. הוה ליה בגזלן והמתחייב שבועה על פי עד אחד כריד לישבע על מה שהעד מעיד ולהכחיש את העד וזה אינו יכול לישבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה והוה הרי גבחה אלל שבועה זו בגזלן אלל כל שבועות שאינו יכול לישבע עליהן אף זה שבועה זו אינו יכול לישבע שהרי מודה בה: הוה ליה מחוייב שבועה. על כרחו אם בא להחזיק בה הוה עליו לישבע שלא חטף שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי וזו היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדברי העד שחטפה וזהו הדין: בעד מיתה. בעד אחד היודע בלשמה שמת בעלה והשביעו שיעיד בה כדי שחטול כחובתה מן היורשים: שהוא פטור. ואע"ג שעל אחד נאמן בעדות זו והפסידה ממון כפפיהו: כגון דלמר לה לדידה. חוץ לב"ד מה בעלוד ולא אמר עדותו כ"כ כשהשביעו לפי שהיא יכולה לילך לב"ד ולומר מה בעלי ולא תהא לריכה לשום עד דתנן האשה שאמרה בו' והיא עממה נאמנת: ש"מ משביע עדי קרקע חייב. לאון שאילה היא מהכא נשמע דבבירא ליה לרב פפא שהמשביע עדים על עדות קרקע וכפרו שחייבים ולקמן (דף לו) פלוגי תנאי ואמוראי ועד אמיתה עד קרקע הוא שהחובתה אינה נגבה אלא מן הקרקע ומשני בלמא הא לרב פפא דהוה תפסה מטלטלי דבעל מחייבים והם העיד זה עדותו היתה הופסתי כחובתה: השהא בזה אחר זה דתרווייהו כפרי. דמאי למימר ראשון מה מועיל כך אם העדתיך הלא כפר השני אפי' הכי אמרת הראשון חייב הואיל ועדיין לא כפר השני: כפר האחד. והודה אחד מיבעי. דהטורף חייב: הא קמ"ל דהוך כדי דיבור כדיבור דמי. ויכול לחזור וכי איצטריך מתני' לאו לאשמועין חיובא דכופר אלא לאשמועין שהשני פטור: בשלמא לרב סהלא דמוקי להיחא. דכפרו שניהן כאלה במלוממין וכי יוסי הגלילי אכתי לא אשמעין דהוך כדי דיבור דמי איצטריך לאשמועין הכא פטורא דשני לאגמורי בן דכדיבור דמי: כפירה וכפירה. כפר השני בתוך כדי דיבורו של הראשון אשמועין רישא דהוה חייב כאלה לחיוביה לשני וכסיפא אשמועין כפר וחזר והודה בתוך כדי דיבור דיכול לחזור בו ועדות האחרונה עדות: דכפרה לה ראשונה. ואין לו עדים אלא אלו ונמלא שהפסידוהו כפפיהו: (רש"י)

תוספות הוה ליה כגזלן. משום דכל דבר מחזיקין ליה בחזקת מי שהיה בידו ואם היו שני עדים לא הוה מהימן למימר דידי חטפי השתא נמי כיון דמודה הוה ליה כגזלן וא"ת וניהמניה בשבועה דדידיה חטף מיגו דאי בעי אמר לא חטפי והוה מהימן בשבועה דכה"ג אמר בסוף המוכר את הבית (ב"ב דף ע: ע"ג) גבי מפקדו אצל חבירו בשטר דנאמן לומר בשבועה החזרתי לך ולא מ"ל ליה היאך שטרך בידי מאי בעי במיגו דאי בעי אמר נאנסו נאמן בשבועה ויש לומר דירא לשקר דבבר שהעד מכחישו כדאשכחן בחזקת הבתים (שם דף לב: ושם) גבי רבא בר שרשום דקאמר לקוח בידי לא מצית אמרת דהא נפק עלה קלא דארעא דיתמי היא ואין אדם טוען ברצון דבר שהקול מכחישו מיהו צריכה לטעמא דמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע דמשלם דבלא שבועה לא היה חושש להכחיש את העד ואיכא מיגו אבל לישבע דבבר שהעד מכחישו זה ודאי קשה לו כמו דבבר שהקול מכחישו: ואמר מר חזרה שבועה למחוייב לה. תימה דהוה ליה למימר ואמר יחלוקו דהכי הלכתא דאמר לקמן פרק כל הנשבעין (דף מז) ושם) עבד רב נחמן עובדא יחלוקו ועוד תימה דר' אבא הוא דאומר חזרה שבועה למחוייב לה כדמוכח התם מנסבא דהא וא"כ הוה ליה למימר הכל מודים בעד אחד וכשנגדו חשוד דחייב כר' אבא: שמע מינה משביע עדי קרקע חייב. קאי נמי אהכל מודים בעד סוטה: אבל כפירה והודאה אימא לא. קצת תימה להר"י יעקב דאורליי"ש דכפירה והודאה שמעין נמי מרישא דטעמא כשכפר תוך כדי דיבור אף שני חייב משום דראשון נמי יכול לחזור עדיין ולהודות דאי לא דיכול לחזור ולהודות

שני
אמאי
חייב:
(תוספות)

א - לג דף

הא קיימא שניה אמר רבינא הכא במאי עסקינן כגון שהיתה שניה בשעת כפירת ראשונה קרובין בנשותיהן ונשותיהן גוססות מהו דתימא רוב גוססים למיתה קמ"ל (השתא מיהא לא שכיב): **מתני'** משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שבועה שאין אני יודעין לך עדות אין חייבין אלא אחת שבועה שאין אני יודעין שיש לך ביד פלוני פקדון חטין ושעורין וכוסמין שבועה שאין אני יודעין לך עדות אין חייבין אלא אחת שבועה שאין אני יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין חייבין על כל אחת ואחת משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני נזק וחצי נזק ותשלומי ארבעה וחמשה ושאלס איש פלוני את בתי ופתה את בתי ושהכני בני ושחבל בי חבירי ושהדליק את גדישי ביהו"כ הרי אלו חייבין: **גמ'** איבעיא להו משביע עדי קנס מהו אליבא דר' אלעזר בר"ש לא תיבעי לך דאמר יבואו עדים ויעידו כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי מודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור ורבנן דהתם כמאן סבירא להו אילימא כר' אלעזר בר"ש דהכא הא קאמר דבר הגורם לממון כממון דמי אלא כרבנן דהכא דאמרי דבר הגורם לממון לאו כממון דמי מאי כיון דאילו מודה מיפטר לאו ממונא קא כפר ליה או דלמא השתא מיהא לא אודי תא שמע משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני נזק וחצי נזק והא חצי נזק קנסא הוא כמ"ד פלגא נזקא ממונא הניחא למ"ד פלגא נזקא ממונא אלא למ"ד קנסא מאי איכא למימר בחצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא ת"ש תשלומי ככל משום קרנא ותשלומי ד' וה' משום קרנא שאנס איש פלוני ופתה את בתי משום בושת ומאן קמ"ל

כולה ממונה הוא רישא חדא קמ"ל סיפא חדא קמ"ל רישא חדא קמ"ל דחצי נזק צרורות ממונה הוא סיפא חדא קמ"ל ושהדליק את גדישי ביהו"כ לאפקוי מאי לאפקוי מדר' נחוניא בן הקנה דתניא ר' נחוניא בן הקנה היה עושה יוה"כ כשבת לתשלומין מה שבת כו' ת"ש משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני

ר"ש הא קיימא שניה. ומה הפסוקים הרשונים: קרובים בנשותיהם. נשאו שתי אחיות ואינן כשירין בעדות אחד נמצא שלא היה לו עדות כשכפרה ראשונה אלף הם לבדם וכי קיימא למה לי למתנייה אולטריון כגון שתי האחיות הללו גוססות: למיתה. הו' לזה כאלו מתו והפטור כת ראשונה דהא קיימא כת שניה: קמ"ל השתא מיהא הא לא שכיב. ולימדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו ואף על פי שרובן למיתה: מהני' השומת יד. הלואה ששם בידו ממון ואבידה. שמאל אבידה: חטין ושעורין וכוסמין כו'. רישא אשמועינן מין אחד ותביעות חלוקות וסיפא אשמועינן תביעה אחת כולה פקדון ומינן חלוקין: ושהכני בני. הכלה שאין בה חבורה שאינו חייב עליו מיתה שהמכה אביו אינו חייב אח"כ עשה בו חבורה ויזון לזיכא מיתה איכא ממון דפושא: ושהחבל בי חבירי. משום יוה"כ נקט ליה דלע"ג דענוש כרת חייב ממון והנך דלעיל נקט משום חיי נזק כדמפרש בגמרא א"ל לאשמועינן דהמשביע עדי קנס חייביים ושהכני בני נקט לאשמועינן דהאזיל ואין בה חבורה אין בה מיתה וחייב ממון: גמ' דר' אלעזר בר"ש. בפסק מרובה (ב"ק דף עה.). יבואו עדים ויעידוהו. ויתחייב ואינו נפטור בהודאה ראשונה דכי אמר' מודה בקנס טעור דנפקא לן ב"ק (דף סד): מאשך ירשעוין אלהים פרט למרשעי את עלמנו ה"מ היכא דלא אתו עדים לא משלם קנס אפומיה לדייה אבל אתו שהדי בחר הכי משלם: לא היבעי לך. דחייבין שהרי הפסוקים בפרשיות: כי היבעי לך כו'. וזה השביעין קודם שהודה בעל דין ואם העידוהו היה מתחייב ומיהו הא מבעי לן או מיהיבין או לאו משום דלזיכא למימר קנס לאו ממון גמור הוא דהא אי הוה מודה מיפטר לגמרי ואיכא למימר נמי כל כמה דלא ארדי ממון הוא: ורבנן דהתם כמאן סבירא להו. הש"ס פריך עגלה דהא בעינן ורבנן דהתם דפלוגי במודה בקנס דבעי' להא בעינן אליבייהו כמאן סבירא להו באידך פלוגתא דלפיגלו לעיל רבנן ור' אלעזר בר"ש במשביע עדי אחי: אי כר"א בר"ש. סבירא להו בהא דדבר הגורם לממון כממון דמי מאי מספקא לן במשביע עדי קנס א"ל לאו ממונא הוא צריך מגורם לממון לא הוי דהא כי לא מודה משלם ממון ותפסותי לך דמייחייבין קרבן שבעה משום גורם לממון: אלף כרבנן דהכא כו'. הכי מבעי לן או רבנן דהתם דפטורי במודה בקנס ואח"כ באו עדים סבירא להו כרבנן דהכא דגורם לממון לאו כממון דמי קנס קודם הודאה מאי מדמית ליה לממון או גורם לממון מי ארמיניו כיון דלי הוה מודה קודם עדים מיפטר עולמית אין זה ממון: או למאן השתא מיהא. כשמשביע זה את העדים לאו ארדי ואי הוה מסהדי הוה מחייבין ליה ואין זה גורם לממון אלף ממון גמור: הניחא למ"ד כו'. פלוגתא היא ב"ק (דף עו.) ובכתובות (דף מא.). חיי נזק כרבות. בהמה שהיתה מהלכת בדרך והיו כרבות מנתזין מתחת רגליה ושיברה את הכלים משלמת חיי נזק ואע"פ שאין שינוי דהא אורחא בהכי והויא תולדה דרגל ולא תולדה דקרן תמה וה"ל לשלומי נזק שלם הלכה למשה מסיני הוא לחיי נזק והוא חיי נזק ממונא הוא דהא לאו תולדה דקרן הוא: משום בושא ופגם. דהא איכא ממון דקנס דבר הקצוב בתורה כגון ל' של עבד בין עבד יקר בין עבד זול וכן נ' של אונס ושל מפשה שום בכל הנשים אבל בושא הכל לפי המבייש והמתבייש לכן הוי ממון וכן פגם. בתולה כתובהה מאתים ובעולה מנה: אלף כיון דתלתא כולה מהני' בממון: מאי קמ"ל. נימא אחת או שתיים ושהו: רישא קמ"ל דלחי נזק כרבות ממונא הוא. ואידי דתנייה הא תנא בהדי' תשלומי ד' וה' ואונס ומפשה דממון שאין משלם כראש הוא דומיא דלחי נזק שאין משלם כראש ודכותה משנינן בשמעתה קמייחא דסנהדרין (דף ג.). סיפא קמ"ל. שהחבל בי חבירי ביום הכפרים או הדליק גדישי לאפקוי מדר' נחוניא דאמר המתחייב כרת פטור מן התשלומין ואידי דתנן להך תנא בהדייהו שהכני בני דקרובה לכל מיתה ואשמועינן דהאזיל ואינו חייב מיתה בהכאה בלא חבורה חייב בתשלומין: (ר"ש"י)

תוספות הא קיימא שניה אמר רבינא כו'. וא"ת ומאי פריך הא בריש שבעת הפקדון (לקמן דף לו.) פריך הכי לרבה דאמר הכופר בממון שיש עליה עדים פטור ממתני' דהכא אלא ראשונה אמאי הא קיימא שניה אלמא הכופר במלוה שיש עליה עדים חייב ורבה איתותב התם וא"כ אתי שפיר דחייבים וי"ל דאע"ג דכופר במלוה שיש עליה עדים וליתנהו קמן שביא לן דחייב דלא כרבה לקמן מ"מ היכא דקיימי עדים קמן ס"ל להש"ס דחשיב כפירת דברים בעלמא ואע"ג דבלאו מילתא דרבה הוצרך רבינא לשנויי כאן כגון שהיו קרובים בנשותיהן כו' מ"מ פריך מינה לקמן לרבה דאי לאו דרבה ה"מ למידיחי דאפילו קיימי עדים קמן חשיב כפירה: קרובים בנשותיהם. כגון שבשעת ראית העדות היו רחוקים דבעינן תחלתה וסופה בכשרות כדאמרינן בפרק י"ג (ב"ב דף קכח. ושם) והוא דחזקת הבתים (שם דף מג. ושם) דבני העיר שנגב ס"ת שלהן אין דנין בדיני אותה העיר דפריך ולסלקו בי תרי מינייהו ולידידיי אע"ג דאין תחלתן בכשרות אין לדמות פסול דמחמת שנוגעין בעדות לפסול דקורבה או לשאר פולין: קא משמע לן. אין לפרש קמ"ל דאין רוב גוססין למיתה דבהדיא מוכח בפ' כל הגט (גיטין דף כח.) דרובן למיתה אלא פירוש אע"ג דרוב גוססין למיתה השתא מיהא לא שכיב: או דלמא השתא מיהא לא אודי. תימה דתפשוט ממתניתין דס"פ שבעת הפקדון (לקמן דף לח.) דאנסת ופתית את בתי ר"ש פטר משום דאינו משלם קנס ע"פ עצמו ואפילו רבנן לא מחייבי אלא משום דקסברי בישת ופגם קתב ושבעת העדות מינה יליפנין מג"ש דתחטא דעיקר שבעת העדות דמיידי בתביעת ממון לא גמרה אלא משבעת הפקדון ולא פירכא היא דלקמן גבי שבעת הפקדון טעמא משום דלא כפר ליה ממונה שלא היה מתחייב בהודאתו כדאמרינן לקמן אבל הכא בשבעת העדות הוי קנס כשאר ממון שאם היו מעידין היה מתחייב בהודאתו כדאמרינן לקמן שאם היו מעידין היה מתחייב הנתבע כממון אחר: ושאנס איש פלוני או פתה את בתו. פי' בקונט' ד"מ בתו של עצמו וטעמא דפטורין משום דאיכא חיוב מיתה ואי אפשר להעמידו דאפילו בלא חיוב מיתה מאן קתב (תוספות)

ב - לג דף

שהוציא איש פלוני שם רע על בתי חייבין הודה מפי עצמו פטור הא מני ר' אלעזר בר' שמעון היא דאמר יבואו עדים ויעידו אימא סיפא הודה מעצמו פטור אתאן לרבנן כולה ר' אלעזר בר' שמעון היא וה"ק לא משכחת לה הודה מפי עצמו דפטור אלא היכא דליכא עדים כלל והודה מעצמו: **מתני'** משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידו שאני כהן שאני לוי שאני בן גרושה שאני בן חלוצה שאיש פלוני כהן שאיש פלוני לוי שאינו בן גרושה שאינו בן חלוצה שאנס איש

פלוני את בתו ופתה את בתו ושחבל בי בני ושחבל בי חבירי שהדליק גדישי בשבת הרי אלו פטורין: **גמ'** טעמא דאיש פלוני כהן דאיש פלוני לוי הא מנה לפלוני ביד פלוני חייבין הא קתני סיפא עד שישמעו מפי התובע אמר שמואל בבא בהרשאה והאמרי נהרדעי לא כתבינן אורכתא אמטלטלי ה"מ היכא דכפריה אבל לא כפריה כתבינן ת"ר מנין שאין הכתוב מדבר אלא בתביעת ממון ר' אליעזר אומר נאמר כאן **[ויקרא ה-א]** ואין ונאמר להלן **[ויקרא ה-ב]** ואין מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון **[במדבר לה-א]** ואין דרוצח יוכיחו שהן אותין ומדברים שלא בתביעת ממון דנין אותין שיש עמהן שבועה ואל יוכיחו אותין דרוצח שאין עמהן שבועה **[במדבר יד-ד]** ואין דוסוטה יוכיחו שהן אותין ויש עמהן שבועה ומדברים שלא בתביעת ממון דנין אותין שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן מאואין שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן ואל יוכיחו אותין דרוצח שאין עמהן שבועה ואל יוכיחו אותין דוסוטה שאע"פ שיש עמהן שבועה יש עמהן כהן ר"ע אומר **[ויקרא ה-ה]** והיה כי יאשם לאחת מאלה יש מאלה שהוא חייב ויש מאלה שהוא פטור הא כיצד תבעו ממון חייב ד"א פטור ר' יוסי הגלילי אומר הרי הוא אומר **[ויקרא ה-א]** והוא עד או ראה או יעד עדות המתקיימת בראיה בלא ידיעה ובידיעה בלא ראיה הכתוב מדבר ראיה בלא ידיעה כיצד מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני יבואו פלוני ופלוני ויעידו זו היא ראיה בלא ידיעה

ראיה בלא ידיעה היכי משכחת לה מי לא בעי מידע אם עובד כוכבים הרג או ישראל הרג אם אדם טרפה הרג או שלם הרג ש"מ קסבר רבי יוסי הגלילי משיבוע עדי קנס פטור דאי ט"ד חייב נהי דידיעה בלא ראיה אשכחן לה ראיה בלא ידיעה מי לא בעי מידע נכרית בעל בת ישראל בעל בתולה בעל בעולה בעל ותיב רב המנונא קמיה דרב יהודה ותיב רב יהודה וקא מיבעיא ליה מנה מניתיך בפני פלוני ופלוני

רפ"ו ואינו חייב לאלף אחת בפני ב"ד. אם השביעם בב"ד: שלא עשה בו מושבע. מפי אחרים כנשבע. עלמנו ולקמן מפרש לה לכולהו: או ר"ע ופ"ק כי תשבע לכתוב להרע או להטיב: שכן תחטא מתחטא. בשניהם כתיב תחטא לג"ש: תחטא מתחטא. עדות וביטוי בחטאת אכל שבועת הפקדון בלאשם: שכן חט"א במז"ד תבעיה וכפריה ובעריה. סמון הוא שכן חטא תחטא מתחטא ובעניהן חייב על המזיד אכל ביטוי כתיב זה ונעלם: תבעיה וכפריה. עדות ופקדון בלא ע"י טענה וכפירה מה שאין כן בשבועת ביטוי: ועבריה. עדות ופקדון שתייהן השבועות לשעבר אכל ביטוי עיקרה להבא: חט"א שירד"ה לחומ"ש. סמון הוא עדות וביטוי שניהן בחטאת ובעולה וירד ואין בהם חומש לאפוקי פקדון שהיא בלאשם ופקדון קבוע ומוסיף עליו חומש כלכתיב (ויקרא ה) וקילם אותו וחסתו יוסף עליו: אלא חט"א סמוך. דליתו אלא בתביעת ממון ותביעת ממון גופה קאמר י"ש מהו שהוא חייב ויש מהו שהוא פטור: מאי בנייהו. הי ניהו תביעת ממון דפטור ר"ע ומחייב בהו ר"א: לר"א חייבין. דגבי תביעת גזילה שמי"ע ליה לקמן (דף לז): דמחייב תביעת גזילה על גזילת קרקע וקס"ד דהוא הדין לשבועת הפקדון או לשבועת העדות: ולר"י יוחנן דלמחר משביע עדי קרקע פטור אפי' לר"א. וכן לשבועת הפקדון לקמן היא כפ' שבועת הפקדון (פ"ט): איכא בנייהו עלי קנס. לר"א חייבין וכן בשבועת הפקדון דשמעין ליה דריש פסקת שבועת הפקדון בריבוי ומיעוטי גבי והשיב את הגזלה והא דלמרינן בכתובות (דף מב). גבי פקדון יאלו אלו שהם קנס דלא כר"א: לימא ר' יוסי הגלילי: דלמחר אין עדות מתקיימת אלא בראיה וידיעה חוץ מעדות ממון: לית ליה דרבי אחא. דלחין ומחייב בדלמי כגון גמל האוחז בין הגמלים דמחייב ליה בלא ראייה בדלמי: האוחז. בועט ברגליו ולי נראה כשכח לזיקה לנתיבה הוא נלחם ומכה ברגליו גמלים סבביהו ולפון אחר נופל בתשימם גמלים דתיבא בצבורות (דף נה). גמל אחר נכנע אחרו: דלי אית ליה דר' אחא. דלחין בדלמי: דיני נפשות נמי משכחת לה. דמתקיימת בלא ראייה כגון הא דשמעון בן שטח דלי דינת ליה דיני ממונות. גבי גמל משום דבידוע שהם הרגו: אלא ראייה בלא ידיעה היכי משכחת לה. אם ראה שהרג אדם ואינו יודע מי הוא ההרוג מי מלי מסהיל עליה מי לא בעי. למיקר כו': קסבר ר' יוסי הגלילי. מילתא באפי נפשה היא והכי קאמר. מלקחיה ר' יוסי הגלילי אין שבועת העדות אלא שבועת המתקיימת בידיעה בלא ראייה וראיה בלא ידיעה ש"מ דס"ל משביע עדי קנס דלחנם ומפתה ופכרו פטורין: (רפ"ו)

תוספות מושבע כנשבע ומזיד כשוגג. וליכא למימר דהיא גופה נילף בק"ו דאיכא למימר שבועת ביטוי יוכיח ומיהו במה מצוי גמר לה ונראה דהיינו הא דפריך לקמן ליגמר נמי שבועת פקדון משבועת העדות למושבע מפי אחרים וכו' אדרבה נילף מביטוי מסתברא דאיכא למילף טפי מעדות שכן חטא תבעיה כפריה ועבריה: ה"ג תבעיה כפריה ועבריה. ואית דל"ג ועבריה משום דשבועת ביטוי איתא [נמי] לשעבר לר"ע ול"ג דא"כ תבעיה וכפריה תרי מילי ניהו מדקאמר הנך נפישן ולקמן בשמעתין מוכח דחידא היא דפריך אדרבה מעדות ה"ל למילף שכן חטא הדיוט בשבועת תבעיה וכפריה ואואין ומשני הנך נפישן ואי חשיבי בתרי אם כן לא נפישן: דאי אית ליה דר' אחא בדיני נפשות נמי משכחת לה. משמע הכא דר' אחא אית ליה אומדנא בדיני נפשות ותימא דבפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז). גבי כיצד מאיימין על דיני נפשות שמא תאמר מאומדן ראייתם ודייק בגמ' (שם): הא בדיני ממונות. אמרינן במאן כר' אחא כו' משמע דלא איירי רבי אחא בדיני נפשות וי"ל דחידא מעיקרא דס"ד דלא מיתוקם כרבנן ע"כ מוקי לה כר' אחא ואית לן למימר דלא איירי אלא בדיני ממונות דוקא ולא בדיני נפשות כי היכי דתיתוקם מתינ' כוותיה אבל לפי המסקנא דמוקי לה כרבנן מ"ל דר' אחא אית ליה אומדנא אפי' בדיני נפשות אבל עוד תימא דמשמע משום דאית ליה בדיני ממונות אית ליה נמי בדיני נפשות וא"כ אפי' לית ליה דר' אחא משכחת לה אומדנא בדיני נפשות לכו"ע כמו שעלתה לו נשיכה על ראשו ונקב קרום של מוח דאפי' רבנן מודו בהאי אומדנא כדמוכח בפרק כל הנשבעין לקמן (דף מו): כגון שעלתה לו נשיכה על גבו ובין אצילי ידיו וי"ל דהמ"ל ולטעמיהו על פי שנים עדים. חבר היה וכמ"ד (מכות דף ו) ובסנהדרין ח: דאין צריך התראת ואע"פ שהיה כאן פירוס ובלבול רוח שהרי בחורבה היה לא היה פוטרו בשביל כך דדוקא גבי גלות הוא דפטורי' ליה בפ' בתרא דיבמות (דף קכ: ושם) משום דמיתרי קראי דכתיב כמה זמנין ויפל עליו וימות אבל ממייתת ב"ד לא מיפטר בהכי תדע דהא אמרינן (סנהדרין נח): שהיו חובשים אותו ומיהו מאכאן יש לדחות ולאוקמיה כגון דמחיה בביתא דשישא ולא פרכיס וכן צריך לאוקומה למאן דמוקי בפ' אלו נערות (כתובות לג): לקרא בשוגג ומאי ונקא ונקא מגלות: אי טריפה הרג או שלם הרג תימא הא אזינן בתר רובא דמרזוק דייקנין לה בפ"ק דחולין (דף יא: ושם) דלא חיישינן דלמא במקום סייף נקב הוה וי"ל דמייירי כגון דאיכא קאמ חד טריפה וחד שלם דצריך לידע

ב ל ד

ועדים רואין אותו מבחוץ מאי א"ל רב המנונא והלה מה טוען אי אמר לא היו דברים מעולם הוחזק כפרן אי אמר אין שקלי ודידי שקלי כי אתו עדים מאי הוי א"ל המנונא אתו על תא הווא דא"ל לחבריה מנה מניתי לך בצד עמוד זה א"ל לא עברתי בצד עמוד זה אתו תרי סהדי אסהידו ביה דהשתין מים בצד עמוד זה אמר ר"ל הוחזק כפרן מתקיף לה ר"נ האי דינא פרסאה הוא מי קאמר מעולם בעסק זה קא"ל איכא דאמרי הווא דא"ל לחבריה מנה מניתי לך בצד עמוד זה א"ל לא עברתי בצד עמוד זה מעולם נפקו ביה סהדי דהשתין מים בצד עמוד זה אמר ר"נ הוחזק כפרן א"ל רבא לר"ל כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש עביד לה ולא אדעתיה: ר"ש אומר חייב כאן וחייב בפקדון כו': מחכו עלה במערבא מאי חוכא דקתני מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע מזיד כשוגג מכדי מושבע מפי עצמו בעדות לר"ש מנא ליה דגמר מפקדון פקדון נמי מושבע מפי אחרים נגמר מעדות ומאי חוכא דלמא ר"ש בק"ו מייית לה מפי אחרים חייב מפי עצמו לא כל שכן אלא חוכא אמזיד כשוגג דקתני מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע מזיד כשוגג מכדי מזיד גבי עדות מנא ליה דלא כתיב ביה ונעלם ה"ל לא כתיב ביה ונעלם אמר להו רב הונא ומאי חוכא דלמא מזיד דלאו כשוגג בפקדון ממעילה ר"ש גמר לה והיינו חוכא אדגמר לה ממעילה נגמר לה מעדות מסתברא ממעילה הוה ליה למילף שכן תחטא מתחטא מסתברא ממעילה הוה ליה למילף שכן מעילה ממעילה אדרבה מעדות הוה ליה למילף שכן תחטא מתחטא מסתברא ממעילה הוה ליה למילף שכן מעילה בכל נהנה בקבוע חומש ואשם אדרבה מעדות ה"ל למילף שכן חטא הדיוט בשבועת תבעיה וכפריה ואואין הנך נפישין אלא מאי חוכא כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב אמרי היינו חוכא מכדי ר"ש ג"ש גמיר למה ליה דפריך מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע מזיד כשוגג ומאי חוכא דלמא כי פריך מקמי דתיקום ליה ג"ש בתר דקמא ליה ג"ש לא פריך ולא והאמר להו רבא בר איתי לרבנן מאן תנא שבועת הפקדון לא ניתר זדונה לכפרה ר"ש היא דלמא מזיד כשוגג פריך דגמר לה ממעילה דהנך נפישין אבל מושבע כנשבע לא פריך ותהדר עדות ותגמר לה מפקדון מזיד דלאו כשוגג מה פקדון שוגג אין מזיד לא אף עדות שוגג אין מזיד לא כי היכי דיליק פקדון ממעילה

רפ"ו ועדים רואין אותו מבחוץ. ולא הכיר הנתבע בהם: הוחזק כפרן. שהרי ראו אלו שמנה לו ואע"פ שאינו יודעין אם הלואה אם מתנה נעשה כפרן דכבר שהרי אמר לו לא היו דברים מעולם ואין נאמן עוד בשבועה: המנונא את עול. אתה ראו כיכנס לבית המדקש שאתה מחכים את רכד: כל מילתא דלא רמיא עליה דלוינש. כי הכא שאין לראש לקום אל לבו כל המוקמות שהוא משתין שם מים להיות זכור עליהן: מחכו עלה במערבא. אחא דר"ש דגמר מפקדון כג"ל דתחטא תחטא: בק"ו מיייתי לה.

מיניה וביה וזיה ליה ג"ש: ממעילה גמר לה. נאמר כן (ויקרא ה) ומעלה מעל ונאמר להן (ס) כי המעול מעל: נגמרה מעדות. לחיובא בג"ש דהחטא החטא: שכן מעילה בכל נהגה בקבוע חומש ואקס. בשניהם נאמר מעילה ושניהם נהגים בכל אצל עדות חינו נוהג אלא כדלויין להעיד ושניהם נהגו בעצמיהם שניהם זה נהגה מן ההקדש זה כפר ממון לאפקוי עדות שלח נהגה ושניהם בקרבן קבוע ועדות בעולה ויורד ושניהם בחומש ואקס ועדות בחטאת ואין קס חומש: שכן חטא הדיוט בשבועה הבעיה וכפיה ואחרון. בשניהם נאמר החטא ודיוט עם ההדיוט אצל מעילה דיוט עם ההקדש ושניהם בשבועה וע"י הבעיה וכפיה הן כדלויין ושניהם נאמר ואחרון מה שאין בו ממעילה: הגך נפיאין. דהבעיה וכפיה חלה היא: מכדי ר"ש ג"ש. דהחטא החטא גמיר דהתני סיפא דמילתיה ת"ל החטא החטא לג"ש אמרי פריך ברישא לא עשה בו מושבע כשבע ומזיד כשוגג כי היכי דגמר עדות מפקדון לענין שאינו מדבר אלא מהביעת ממון נגמר נמי פקדון מעדות למושב כשבע ומזיד כשוגג: דלמא כי פריך. שכן לא עשה בו: מקמי דתיקון ליה ג"ש. בתחלה משנתו כשהיה בל ללמדה כגנין אב לחייב כן וחייב בפקדון אכל לבהר דקמא ליה ג"ש דהחטא החטא לא שמענין ליה דפרכה והאי דפרכה ברישא לאו משום דס"ל. (הא דהוא) גמיר ג"ש מרבו אלא להודיעך בא שהורכך ג"ש לכתוב שלא החמר למה האורכה והלא יך ללמד כמה מצינו לפיכך התחיל ללמדה החלה כגנין אב והודיע תשובות ששן להשיב עליו לכך האורכה ג"ש וכן דרך תלמידי וספרי וספרי: ולא. פריך בתמיה כלומר ובהר דקמא לא הוה פריך כלומר דלפיך הא נמי ג"ש עשה בו מושבע כשבע ומזיד כשוגג: והא אמר להו רבא בר איתי כו'. שפרק שבעת הפקדון: ר"ש היא. דלמא לא עשה בו מזיד כשוגג אלא למה לא פירכה והא דלא פירכה לג"ש בהא פירכא בהר דקמא ליה משום דג"ש מופנה היא ואין משיבין עליה ומשני דלמא כי פריך מזיד כשוגג פריך במזיד כשוגג הוא דס"ל כי פירכיה דמיתתא ואפי' בהר ג"ש משום דגמיר לה ממעילה דלא עשה בה מזיד כשוגג וניחא ליה לגמיריה ממעילה לפטורא ולא מעדות לחיובא משום דהגך נפיאין כדלמרינן לעיל שכן מעילה בכל נהגה בקבוע חומש ואקס אצל מושבע כשבע מילף ילף פקדון מעדות ולא ס"ל כפירכה מהקמא ליה ג"ש ולכא חוכא: ופריקין ותיקון עדות כו'. כלומר היינו חוכא לבהר דגמר פקדון ממעילה למזיד ללא כשוגג. היכי פריך החמר בעדות שעשה בו מזיד כשוגג בהר דקמא ליה ג"ש דהחטא החטא ליהר עדות ולכילף מפקדון למזיד ללא כשוגג. דהא ילפא פקדון ממעילה: (רש"י)

הוספות ועדים רואין אותו מבחוץ. שאם היו מבפנים היו יודעים אם היה פרעון או הלואה ובקונטרס פירש שע"י שהם בחוף לא הכיר בהם הנתבע: אתו שהדי ואמרו דהשתין מים בצד עמוד זה אמר ר"ל הוחזק כפרן. וא"ת בריש ב"מ (דף ג.) דאמר מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שחייב לו ג' יטלם לו ה' וישבע על השאר והשתא יהא הוחזק כפרן ופרע הכל דלא גרע עדות שהעידו שחייב ג' מדהשתין דהבא וי"ל דהבא דקאמר לא עברתי בצד עמוד זה משמע דבעי למימר דאם עברתי מעולם בצד עמוד זה אני חייב ולכן הוי כפרן בכל כשהעידו עדים שהשתין בצד עמוד זה אבל התם לא הוחזק כפרן אלא בני' ואותם פורע: כי היכי דגמר שבעת העדות משבועת הפקדון. תימא דלמא הא דנקט ר"ש במילתיה דעשה בו מושבע כשבע בשבועת העדות היינו משום דלבתר דקים ליה ג"ש הוי הכי דהא כל כמה דלא קים ליה ג"ש ע"כ במה מציינו לא מצי למילף דאיכא למיפריך דמה לפקדון שכן עשה בו נשים כאנשים: ליגמר נמי שבעת הפקדון כו'. מ"י ליגמר מיניה במה מציינו כדפי' לעיל וא"ת כל כמה דלא ידע הכא דמזיד כשוגג היכי מצי גמר הא איכא למיפריך מה לשבועת העדות שכן עשה בו מזיד כשוגג וי"ל דהשתא נמי מתרוייהו פריך ורישא דמילתא נקט: פקדון נמי לא כתיב ביה ונעלם. ... תימא היכי מדמי פקדון לעדות דהתם כתיב גבי ביטוי וטומאת מקדש וקדושי דכתיב בהו ונעלם ובדידה לא כתיב דליכא למימר דכתיב לא מסיק אדעתיה עד לבסוף מדקאמר בסמוך אדגמר ממעילה נגמר מעדות משמע דפשיטא ליה בעדות טפי מבפקדון מטעמא דפרי' ומיהו י"ל דהא דפשיטא ליה בעדות טפי משום דלא שייך למילף עדות ממעילה כמו פקדון דלא דמי למעילה: הגך נפיאין. היינו כל כמה דלא קים להו ג"ש דתחטא אית לן למילף טפי ממעילה במה מציינו משום דנפיאין אבל לבתר דקים לן ג"ש ילפינן מעדות אע"ג דהגך נפיאין כדאמרינן בפ' ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף ט.) דג"ש עדיפא דמעילה ממעילה לאו ג"ש היא ותימא כיון דר"ש גמר ג"ש מנ"ל לרבא בר איתי בסמוך דקאמר מאן תנא שבעת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה ר"ש היא הא אין ג"ש למחצה ואפי' היתה קבלה בידו מ"מ תקשי דמאי טעמא דר"ש ושמא קסבר דמעילה מעילה ג"ש היא. (תוספות)

דף - לה א

להכי כתבה רחמנא לעדות גבי שבעת ביטוי וגבי טומאת מקדש וקדושי דבכולן נאמר בהן ונעלם וכאן לא נאמר בהן ונעלם לחייב על המזיד כשוגג: **מתני'** משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זה ולא נתן הרי אלו פטורים שאין חייבין אלא על תביעת ממון כפקדון משביע אני עליכם כשתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני הרי אלו פטורים מפני שקדמה שבועה לעדות עמד בבית הכנסת ואמר משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני הרי אלו פטורין (עד. שיהא מתכוין להם) אמר לשנים משביע אני עליכם איש פלוני ופלוני שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני שבעה שאין אנו יודעין לך עדות והם יודעין לו עדות עד מפי עד או שהיה אחד מהן קרוב או פסול הרי אלו פטורין שלא ביד עבדו או שאמר להן. הנתבע

משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לו עדות שתבואו ותעידוהו הרי אלו פטורין עד שישמעו מפי התובע: **גמ'** ת"ר משביעני עליכם אם לא תבואו ותעידוני

שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זה ולא נתן יכול יהו חייבין ת"ל **[ויקרא ה-בא]** תחטא תחטא לגזירה שוה נאמר כאן תחטא ונאמר להלן תחטא מה להלן בתביעת ממון ויש לו אף כאן בתביעת ממון ויש לו: משביע אני עליכם כשתדעו לי עדות כו': ת"ר משביע אני עליכם כשתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני יכול יהו חייבין ת"ל **[ויקרא ה-א]** ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע מי שקדמה עדות לשבועה ולא שקדמה שבועה לעדות: עמד בבית הכנסת ואמר משביעני עליכם: אמר שמואל אפילו עדין ביניהן פשיטא לא צריכא דקאי עילויהו מהו דתימא כמאן דאמר להו דמי קמ"ל תניא נמי הכי ראה סיעה של בני אדם עומדין ועדין ביניהן ואמר להן משביעני עליכם אם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני יכול יהו חייבין ת"ל והוא עד והרי לא ייחד עדין יכול אפילו אמר כל העומדין כאן תלמוד לומר והוא עד והרי ייחד עדין: אמר לשנים משביע אני עליכם: ת"ר אמר לשנים משביע אני עליכם פלוני ופלוני אם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני הוי יודעין לו עדות עד מפי עד או שהיה אחד מהן קרוב או פסול יכול יהו חייבין ת"ל **[ויקרא ה-א]** אם לא יגיד ונשא עונו בראוין להגדה הכתוב מדבר: שלא ביד עבדו וכו': ת"ר שלא ביד עבדו או שאמר להן הנתבע משביעני עליכם שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוהו יכול יהו חייבין ת"ל אם לא יגיד ונשא עונו מאי תלמודא אמר ר"א לא לוא יגיד כתיב אם לו לא יגיד ונשא עונו ואם לא חר לא יגיד פטור: **מתני'** משביעני (אני) עליכם מצוה אני עליכם אוסרם אני הרי אלו חייבין בשמים ובארץ הרי אלו פטורין באלף דלת בידו הי בשדי בצבאות בחנון ורוחם בארך אפים ברב חסד ובכל הכנויין הרי אלו חייבין המקלל בכלן חייב דברי ר"מ וחכמים פטורין המקלל אביו ואמו בכלן חייב דברי ר"מ וחכמים פטורין המקלל עצמו וחבירו בכלן עובר בלא תעשה **[דברים כח-כב]** יככה ה' אלהים וכן יככה אלהים זו היא אלה הכתובה בתורה אל יכך ויברכך וייטיב לך ר"מ מחייב וחכמים פטורין:

גמ' משביעני עליכם מאי קאמר אמר רב יהודה הכי קאמר משביע אני עליכם בשבועה האמורה בתורה מצוה אני עליכם בצוואה האמורה בתורה אוסרם

אני באיסור האמור בתורה אמר ליה אביי אלא הא דתני רבי חייה כובלכם אני הרי אלו חייבין כובל באורייתא מי כתיב אלא אמר אביי ה"ק משביע אני עליכם בשבועה מצוה אני עליכם בשבועה אוסרם אני בשבועה כובלכם אני בשבועה: באלף דלת בידו הי בשדי בצבאות בחנון ורוחם בארך אפים ברב חסד: למימרא דחנון ורוחם שמות ינהו ורמינהי יש שמות שנמחקין ויש שמות שאין נמחקין אלו הן שמות שאין נמחקין גוון אל אלהים אלהים אהיה

אשר אהיה אלף דלת ויוד הי שדי צבאות הרי אלו אין נמחקין אבל הגדול הגבור הנורא האדיר והחזק והאמץ העוז חנון ורחום ארך אפים ורב חסד הרי אלו נמחקין אמר אביי מתניתין במי שהוא חנון

רש"י ומשני להכי כתבה כו': מתני' אלא על תביעת ממון כפקדון. שאילו העידוהו היו מחייבין אותו ממון אבל זה אם העידוהו לא היה מחויב שהיה יכול לומר חוזרני ב: משביע אני עליכם. כולה מתני' מפרש בגמרא: גמ' ויש לו. שיש ממון עליו: והוא עד. שהיה עד בראיה שעה: פשיטא. דאי לא עדים ביניהן מאי איצטריך למיתני במתניתין פטורין: לא כריבא דקאי עלייהו. שעומד בצד עדיו: מהו דתימא. ודאי להגך דקיימי גביה קאמר והרי ייחד עדיו קמ"ל: הניא נמי הכי. דאף על גב דגבייהו קאי פטורין: ראה סיעה של בני אדם ועדיו ביניהן. ע"כ בדקאי גבייהו קאמר מדיקאמר סופא כו' אפי' כל העומדין כאן ת"ל והוא עד: הכי ייחד עדיו. דכיון דאמר עומדין כאן אותן העומדין אכלו ייחד וחייבין ואי לא פריש הכי בהדיא תנא ברישא פטורין: אם לוא יגיד. כתיב מלא למדרש ביה לו לא: מתני' מזהו אני עליכם. בגמרא מפרש: באל"ף דל"ת. שם הכתוב באל"ף דל"ת: ביו"ד ה"י. שם הכתוב ארבע אותיות הכתוב ביו"ד ה"י: המקלל בטוב. מבכר את השם באחד מהם כגון יפה פלוני את פלוני גזו הוא חובו כשמקלל שם בשם: חייב. מיתה: המקלל עלמו כו'. מפרש בגמרא: יכפה ה' אלהים וכן יכפה אלהים גרם במתני' וכן כתוב ונקוד בסדר משנה מוגהה ודווקניה: זו היא אלה. אם אמר לעדים אחד מן המקראות שבקללות יכפה השם בשפתו וגו' אם לא העידונו וכן יכפה השם כגון שהיה אחד קורא קללות שבתורה ואמר לעדים כן יכפה אם לא העידונו זו היא אלה דהא כתיב בהם ככל אלות הבריה: אל יכך. אם העידונו או יבדכך אם העידונו. (וכפר: ר' מאיר מחייב. מכלל לאו אהה שומע הן אל יכפה אם העידונו ואם לא העידונו יכך: גמ' בלוואה האמורה בתורה. אלה הנמנו. כתב) בפרשת נדרים (ויקרא כז): כובלכם. לכן אסורה בכבלי ברזל (ההלים קמט): אסורכם אני בשבועה. מזכיר את השם באחד מכל השבועות הללו: (רש"י)

תוספות או שהיה אחד מהן קרוב או פסול הרי אלו פטורין. אף על גב דכבר שמענו דאין נוהגת אלא בראוין להעיד איצטריך למיתני הכא דאפי' אם יש שלשה עדים והשנים כשרים פטורין עדות שבתלה מקצתה בטלה כולה. מתוספות ה"ר משה: באלף דלת ביו"ד ה"י. אע"ג דההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק כו' שמה כיון שאינו מתכוין לשם מותר. גם זה מתוספות רבינו משה: בפר"ח גרס א"ד מן השם אינו. נמחק ותימה דמאי שנא מצ"ב מצבאות וש"ד משדי דנמחקין לפי שאין שם בפני עצמו ושמה משום דשם המיוחד הוא יש להחמיר בו יותר: ה"ג אין הלכה כרבי יוסי ואיצטריך דלא תימא נימוקו עמו וכן [גרס] ר"ח: (תוספות)

דף לה - ב

במי שהוא רחום קאמר א"ל רבא אי הכי בשמים ובארץ נמי במי שהשמים והארץ שלו קאמר הכי השתא התם כיון דליכא מידי אחרינא דאיכרי רחום וחנון ודאי במי שהוא חנון ודאי במי שהוא רחום קאמר הכא כיון דאיכא שמים וארץ בשמים ובארץ קאמר ת"ר כתב אלף למד מאלהים יה מיי' ה"ז אינו נמחק שין דלת משדי אלף דלת מאדני צדי בית מצבאות ה"ז נמחק רבי יוסי אומר צבאות כולו נמחק שלא נקרא צבאות אלא על שם ישראל שנאמר [\[שמות ז-ד\]](#) והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים אמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי ת"ר כל הטפל לשם בין מלפניו ובין מלאחריו ה"ז נמחק לפניו כיצד ליי' ל' נמחק ביי' ב' נמחק ביי' ו' נמחק מיי' מ' נמחק [\[תהילים קמד-טו\]](#) שיי' ש' נמחק היי' ה' נמחק כיי' כ' נמחק לאחריו כיצד אלהינו נ"ו נמחק אלהים ה"ם נמחק אלהים כ"ם נמחק אחרים אומרים לאחריו אינו נמחק שכבר קדשו השם אמר רב הונא הלכה כאחרים (אברהם דלטיא לנבות בגבעת בנימן שלמה דניאל סימן) כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש חוץ מהו שהוא חול שנאמר [\[בראשית יח-ג/ה/ו/ז/ח/ט/י/יא/יב/יג/יד/טו/טז/יז/יח/יט/כ/כא/כב/כג/כד/כה/כו/כז/כח/כט/ל/לא/לב\]](#)

דף לו - א

ומנין לעשות (אלה שאין עמה שבועה כאלה שיש עמה שבועה) ושבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה תלמוד לומר [\[ויקרא ה-א\]](#) ושמעה קול אלה ושמעה אלה ושמעה קול אמר רבי אבהו מנין לאלה שהיא שבועה שנאמר [\[יחזקאל יז-ג\]](#) ויבא אתו באלה וגו' וכתבי [\[דברי הימים ב לו-ג\]](#) וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים תנא ארור בו נידוי בו קללה בו שבועה בו נידוי דכתיב [\[שופטים ה-כג\]](#) אורו מרוז אמר מלאך ה' אורו ארור יושביה ואמר עולא בארבע מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז בו קללה דכתיב [\[דברים כז-טו\]](#) ואלה יעמדו על הקללה וכתבי [\[דברים כז-טו\]](#) ארור האיש אשר יעשה פסל וגו' בו שבועה דכתיב [\[יהושע ו-כז\]](#) וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני ה' וגו' ודלמא תרתי עבד להו אשבעניהו ולייטיניהו אלא מהכא [\[שמואל א יד-כד\]](#) ואיש ישראל נגש ביום ההוא ויאל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל וגו' וכתבי [\[שמואל א יד-כז\]](#) ויהונתן לא שמע בהשביע אביו את העם ודלמא הכא נמי תרתי עבד להו אשבעניהו ולייטיניהו מי כתיב וארור השתא דאתית להכי התם נמי לא כתיב וארור אמר רבי יוסי ברבי חנינא אמן בו שבועה בו קבלת דברים בו האמנת דברים בו שבועה דכתיב [\[במדבר ה-כב\]](#) ואמרה האשה אמן אמן בו קבלת דברים דכתיב [\[דברים כז-כז\]](#) ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן בו האמנת דברים דכתיב [\[ירמיה כח-ה/ו/טו/יא\]](#)

אלא איפוך אפילו באיסורא לית ליה מתקיף ליה רבינא ובאיסורא לית ליה אלא מעתה שתויי יין. ופרועי ראש דבמיתה הכי נמי דלית ליה לר"מ והתנן יין ושבמיתה שתויי יין ופרועי ראש אלא לעולם תיפוך כי לית ליה בממונא באיסורא אית ליה ושאיני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא:

רש"י שחויי יין. דבמיתה לא שמעינן לה חללא הן מכלל לאו (סנהדרין פג: דכתיב (ויקרא יז) ויין ושכר אל תשת ולא תמותו הא אם תשתו כדכתיב אל תמותו וכו' ומהו דתנן יין ושבמיתה שתויי יין בספר יחזקאל (מז): והתנן אלו שבמיתה. ולא פליגי איש עליה: ה"ג חללא לעולם איפוך וכי לית ליה בממונא. כלומר חללא כי מפכת לה לא תימא אפילו באיסורא לית ליה חללא ודאי אית ליה ומשום הכי ליכא פלוגתא נבי שתויי יין: ושאיני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא. גביית כחובתה ופסוטה דמתני' נמי ע"י ממון בלא הלכך ר"מ פוטר כדלפנינו וכלאו איפוך ליכא לתרומה דא"כ לר"מ שפועה דמתניתין איסורא גבייתתה היא דע"כ בהכי איזכיריך לן לאוקומיה (והוא השפעת עד אחד שאינו בל ממונן) ואי רבנן פטרי בה חללא לית להו מכלל לאו אהא שומע הן אפילו באיסורא גבייתתה א"כ שתויי יין דבמיתה לרבנן מנא להו וכן מלאחי לטון בבלי בספריים יטנים. לא איתמר לא איפוך משום קושא דשתויי יין לרבנן: מהני' (רש"י)

תוספות ה"ג בקונטרס ו"ח אלא לעולם איפוך ובאיסורא אית ליה ובממונא לית ליה ושאיני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא ובספריים היה כתוב לא תיפוך והקשה בקונטרס דלרבנן דפטרי מי לית להו דשתויי יין במיתה ונראה לתרץ דהא דפטרי משום דבעינן שם המיוחד ואינהו אלהים קאי אע"ג דכבר איפליגו אידי דתנא ר' מאיר מחייב תנא נמי וחכמים פוטרינן ואם תאמר התינה סוטה דלית ליה לר"מ מכלל לאו אהא שומע הן משום דאית ביה ממונא אבל אכתי תיקשה מכל הנהו קראי דמיייתי פ"ג דקדושין (דף סא): בשלמא לר"מ היינו דכתיב ואם בחקותי וגו' וכן אם תטיב ואם תאבו ואם לא יתחטא משמע דמצריך ר"מ כפילא אף על גב דליכא אלא איסורא גרידא ו"ל דאם בחקותי ואם תטיב ואם תאבו איכא כמה מצות דאית בהו ממונא והוא יתחטא נמי שייך לענין ממון כגון מטמא תרומה אבל קשיא לר"ת דבספ"ק דנדרים (דף יג): גבי נדר לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אהא שומע הן אע"ג דליכא אלא איסורא ואומר הר"ד י"ט דוקא באיסור חמור הוא דאית ליה לר"מ מכלל לאו אהא שומע הן כגון שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה וכן נמי גבי שבועה שלא אוכל לך בפ"ב דנדרים (דף טז). משמע דאית ליה משום דאיסור חמור הוא דחשיב בפרק בתרא דיומא (דף פג). חייבי כריתות ולא תשא עמהן ולקמן בריש שבועת הדיינים' (דף לט). נמי אמרינן נדעזע כל העולם כשאמר הקב"ה לא תשא וא"ת והלא בקדושין (שם) בעי רבי מאיר תנאי כפול בשבועה גבי אז תנקה מאלתי ו"ל דהתם איכא ממונא דכתיב וכל טוב אדוניו בידו: (תוספות)

פרק חמישי - שבועת הפקדון

מתני' שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים ובפסולים ובני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו ומפי אחרים אינו חייב עד שיכפרנו בב"ד דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בין מפי עצמו בין מפי אחרים כיון שכפר בו חייב וחייב על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון הפקדון ואינו חייב על שגגתה גרידתה ומה חייב על זדונה אשם בכסף שקלים שבועת הפקדון כיצד אמר לו תן לי פקדוני שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי או שאמר לו אין לך בידי משביעך אני ואמר אמן הרי זה חייב השביע עליו חמש פעמים בין בפני בית דין ובין שלא בפני ב"ד וכפר חייב על כל אחת ואחת אמר רבי שמעון מה טעם מפני שיכול לחזור ולהודות היו חמשה תובעים אותו אמרו לו תן לנו פקדון שיש לנו בידך שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת שבועה שאין לך בידי ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת ר"א אומר עד שיאמר שבועה באחרונה ר"ש אומר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה חייב על כל אחת ואחת תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין חייב על כל אחת ואחת רבי מאיר אומר אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי משביעך אני ואמר אמן חייב רבי שמעון פוטר שאינו משלם קנס על פי עצמו אמרו לו אע"פ שאינו משלם קנס על פי עצמו משלם בשת ומגם על פי עצמו גנבת את שורי והוא אומר לא אגנבתי משביעך אני ואמר אמן חייב גנבתי משביעך אני ואמר אמן חייב ולא טבחתי ולא מכרתי משביעך אני ואמר אמן פטור המית שורך את שורי והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן חייב המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן פטור אמר לו חבלתי בי ועשית בי חבורה והוא אומר לא חבלתי ולא עשיתי בך חבורה משביעך אני ואמר אמן חייב אמר לו עבדו הפלת את שיני וסימית את עיני והוא אומר לא הפלתי ולא סימית משביעך אני ואמר אמן פטור זה הכלל כל

המשלם על פי עצמו חייב ושאינו משלם על פי עצמו פטור: **גמ'** רב אחא בר הונא ורב שמואל בריה דרבה בר בר חנה ורב יצחק בריה דרב יהודה תנו

שבועות בי רבה פגע בהו רב כהנא אמר

רש"י מהני' שבועת הפקדון. באנשים ובנשים כו'. איידי דהגח בשבועת העדות באנשים ולא בנשים כו' תננהו נמי לכולהו: בקרובים. שבעל הפקדון קרוב ליה שהפקדון חללו: בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד. אם מפיו נשבע שהוציא שבועה מפיו או שעה אמן אחר שבועה ואל"כ הודה חייב קרבן דכתיב (ויקרא ה) וכתש בעמיתו כל דהו: ומפי אחרים. שלא ענה אמן כגון משביעיני עליך שתחזור לי פקדוני ואמר אין לך בידי אינו חייב עד שיכפר בב"ד. משום דמושבטע מפי אחרים בפקדון לא כתיב ומשבעת העדות גמרינן ליה וסבירא ליה לר"מ דון מינה ומינה והתם בב"ד כדפרישנא בפירקין לעיל (דף לא): וכן"א כו'. דסבירי להו דון מינה ואוקי בהתרה כדפרישנן בפירקין לעיל (סג): וחייב על זדון שבועה. ללא כתיב בהו ונעלם זדון השבועה שזכור על הפקדון ויודע שמתחייב על פירתו קרבן: ועל שגגתה עם זדון הפקדון. שגגת בקרבן והאזי בפקדון ויודע דהאזי בפקדון וכפר אבל אינו יודע אם חייב עליו קרבן וכו': ואינו חייב על שגגתה גרידתה. אם סבור לישבע בהמת משום דלגום הוא: בכסף שקלים. הקניו בשני שלשים דלכי כתיב (ויקרא ה) גבי חיל האשם בעדכך כסף שקלים: מפני שיכול לחזור ולהודות. אחר פפיה נמלא כפכל שבועה הוא כופדו ממון: שבועה באחרונה. אין לך בידי לא לך ולא לך בשבועה דהשתא קיימא שבועה אכולהו: אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת. בגמרא מפרש לה: שאינו משלם קנס על פי עצמו. ויפון דאי חלל לא מתייבב לשלמי כי כפר נמי לאו ממונא קא כפר ליה: אבל משלם בזה ופגם וכו'. הילכך ממונא כפריה ובגמרא מפרש פלוגתייהו: המית שורך את עבדי קנסא הוא דמשלם שלשים סלעים אפילו. אינו. שיה חללא דינרי: אמר לו עבדו הפלת את שיני. קנסא הוא שיוציא את עבדו לחרות בשביל אבר והרי הוא כבהמתו: גמ' (רש"י)

ב - לז דף

הא קיימא שניה אמר רבינא הכא במאי עסקינן כגון שהיתה שניה בשעת כפירת הראשונה קרובין בנשותיהן ונשותיהן גוססות מהו דתימא רוב גוססין למיתה קמ"ל השתא מיתה חיי נינהו ולא שכיבי תא שמע בעל הבית שטען טענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים אם עד שלא באו עדים הודה משלם קרן וחומש ואשם אם משבוע עדים הודה משלם תשלומי כפל ואשם הכא נמי כדריבנא אמר ליה רבינא לרב אשי תא שמע חמורה ממנה שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה אשם בכסף שקלים מדיקאמר לוקה מכלל דאיכא עדים וקאמר על שגגתה אשם בכסף שקלים אמר להו רב מרדכי בר מינה דההיא דהאמר להו רב כהנא אנא תנינא לה והכי תנינא לה אחד זדונה ואחד שגגתה אשם בכסף שקלים תא שמע לא אם אמרת בזויר טמא שכן לוקה תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה היכי דמי אי דליכא עדים אמאי לוקה אלא פשיטא דאיכא עדים וקתני תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה מלקא הוא דלא לקי אבל קרבן מיייתי תיובתא דרבה תיובתא רבי יוחנן אמר הכופר בממון שיש עליו עדים חייב בשטר פטור אמר רב פפא מאי טעמיה דרבי יוחנן עדים עבידי דמיייתי שטר הא מנח אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא שטר נמי עביד דמרכס אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע היינו טעמיה דרבי יוחנן משום דהוה שטר שעבוד קרקעות ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות איתמר משביע עדי קרקע פליגי רבי יוחנן ור"א חד אמר חייב וחד אמר פטור דרבי יוחנן דאמר פטור מדאמר רבי יוחנן הכופר בממון שיש עליו עדים חייב שטר פטור וכדרב הונא בריה דרב יהושע דתנינא ר"ל רבי ירמיה לר' אבהו לימא רבי יוחנן ורבי אלעזר בפלוגתא דרבי אלעזר ורבנן קא מיפלגי דתנן הגוזל שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה דברי רבי אלעזר וחכ"א אומר לו הרי שלך לפניך ואמרינן במאי קמיפלגי רבי אלעזר דריש רבויי ומיעוטי ורבנן דריש כללי ופרטי רבי אלעזר דריש רבויי ומיעוטי **[ויקרא ה-כא]** וכחש בעמיתו ריבה בפקדון או בתשומת יד מיעט או מכל אשר ישבע חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות ורבנן דריש כללי ופרטי וכחש בעמיתו כלל בפקדון או בתשומת יד או בגזל פרט או מכל אשר ישבע עליו חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטל יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון מאן דמחייב כרבי אלעזר ומאן דפטור כרבנן אמר ליה לא מאן דמחייב כרבי אלעזר ומאן דפטור אמר לך בהא אפילו רבי אלעזר מודה דרחמנא אמר מכל ולא הכל אמר רב פפא משמיה דרבה מתניתין נמי דיקא דקתני גנתא את שורי והוא אומר לא גנתאי משביעין אני ואמר אמר חייב ואילו גנתא את עבדי לא קתני מ"ט לאו משום דעבד איתקש לקרקעות ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות אמר רב פפי משמיה דרבה אימא סיפא זה הכלל כל המשלם על פי עצמו חייב ושאינו משלם על פי עצמו פטור זה הכלל לאתויי מאי לאו לאתויי גנתא את עבדי

רש"י הא קיימא שניה. אלא לאו ק"מ כפירת ממון שיש עליו עדים היא כפירה: קרובין בנשותיהן. נשואי שהי אחיות דהיא שעתא לא חזו לאסרוהי ואם תאמר למה לי למתנה אינטיקד כגון שהיו גוססות בזהוה שעה: מהו דתימא. קיימא לן רוב גוססות למיתה והוה להו כמות והוה ליה ממון שיש עליו עדים ללא תחייב לאסונה קמ"ל השתא מיתה לא שכיבי ואף על גב דרוב גוססות למיתה כל זמן שלך מת חי הוא לכל דברים: טענת גנב. פטר עלמו על ידי גניבה שטען נגנב הימני ושומר חנם פטור מגניבה והיימא לן ב"ק (דף סג:) שאם נשבע ונאמר עדים משלם כפל כגנב עלמו אבל אם הודה ר"ח"כ אין כאן כפל דמודה בקנס פטור אבל חומש ואשם יש משום שבועת הפקדון: ונשבע והודה ונאמר עדים. גרסי' ולא גרסינן אחרי כן: משלם תשלומי כפל. משום עדים: ואשם. משום שבועת הפקדון חומש לא משלם ולפיכך לה כדכח קמא מהאי קרא ושם חוהו כרשא ודמייטו יוסף עליו ממון המשלם כרשא מוסף חומש ושאינו משלם כרשא כגון זה שישלם עליו כפל אין מוסף חומש: כדכריבנא. שהיו עדים קרובים בנשותיהן כשעת שבועת לפיכך חייב קרבן כמאן דליתניהו: בר מינה דהיה. אין ללמוד הימנה ללא איירי במכות כלל ודלמא דזדון עלמו קאמר ולא דזדון עדים: אי לזכא עדים. דלחרו כגזיר אמאי לוקה: עבידי דמייחי. הלכך מהניא ליה כפירתו אם ימותו העדים: משום דהוה ליה. האי שטר ממון שהקרקעות משועבדים לו והכופר בו ככופר בקרקעות והיימא לן לקמן (דף מב:) דלון נשבעין על הקרקעות הלכך כי אישתבע נמי אין לה דין חיוב שבועה להביא עליה קרבן: וכדרב הונא בריה דרב יהושע. דפריש טעמא דרבי יוחנן משום דלון חייבין על כפירת [שעבוד] קרקעות: חייב להעמיד לו שדה. דקסבר קרקע נגזלה וקיימא לה כשנות גזלן וקרינן ביה והכי את הגזלה (ויקרא ה). הרי שלך לפניך. קסבר קרקע אינה נגזלה וכי שטפה נהר כרשותיה דמרא קמא היא קיימא: מיעט שטרות. שאין גופן ממון שאין לה לראיה שבה: מאן דמחייב. עליוהו דין קרבן שבועה כרבי אלעזר כי היכי דמכרבה להו. לענין השבעה מכרבה להו נמי לכל האמור בענין קרבן כההיא ענינא כתיב: אפילו רבי אלעזר מודה. דאף על גב דליתרבו בענין השבעה לא איתרבו לענין חומש ואשם וכי אהדר קרא ונקט ענין חומש ואשם כתיב לו מכל אשר ישבע עליו לשקר וגו' וחמישיתו יוסף עליו את השמו יביא מכל ולא הכל ואימעיט להו דבר שאינו דומה לפרט: מתניתין נמי דיקא. כרבי יוחנן דלון חיוב קרבן שבועה בקרקעות: דעבד איתקש לקרקעות. והתנחלתא אותם [וגו'] לרשת אחיה (שם כ) כאלוהי: (רש"י)

תוספות הכא נמי כדריבנא. שהיו קרובין בנשותיהן אבל נשותיהן גוססות לא צריך למימר דהא הכא ליכא לאקשווי פשיטא דהא קמ"ל דהודה ואח"כ באו עדים דמשלם קרן וחומש וכי באו עדים ואח"כ הודה משלם תשלומי כפל: ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות. תימה והא רבי יוחנן גופיה אית ליה בסוף בבא בתרא (דף קה:) דשעבודא דאורייתא וא"כ אפילו בעל פה היכי משכחת לה לשבועת העדות ולשבועת הפקדון והכי נמי קשה מהשולח (גיטין דף לו.) דאמר רבי יוחנן שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט ואם כן אפילו בעל פה לא משכחת לה לדידיה וכן בפרק קמא דב"מ (דף ד: ושם) גבי מודה מקצת ובפרק הכותב (כתובות דף פז: ושם) ואיתא נמי התם גבי עד אחד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות ולמ"ד שעבודא דאורייתא לעולם לא משכחת שבועה וצ"ל דאלויה משכחת כשמחל השעבוד: מיעט שטרות. אפילו מאן דלא דאין דינא דגרמי בהגזל קמא (ב"ק דף צח.) ופטר שורף שטרותיו של חבירו מכל מקום כיון דכי איתנהו בעיניהו מחייב ליה לאהדורינהו ח"א דכי כפר חייב ומיהו לבסוף דמסיק דלענין השבה דוקא פליגי אי אומר לו כשנשנתו הרי שלך לפניך ולא לענין שבועה קשיא מה שייך למעוטי שטרות הא אפילו שרפן פטור כ"ש נשתנו וצריך לומר דסבר כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי אי נמי כי פטרינן היינו כי קלינהו באתרייהו אבל נטלן ושרפן חייב: מתניתין נמי דיקא. אע"ג דמאן דמחייב נמי מודה דלרבנן פטור מ"מ מיייתי דסתם מתניתין דיקא כמאן דפטר ומיהו קצת תימה דמיייתי מתניתין דדחי לה ליייתי מתניתין דשבועת הדיינין (לקמן דף לח:): דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אם כן אין קרבן: (תוספות)

אלא מהא ליכא למשמע מינה: שבעות הפקדון כיצד תן לי פקדון שיש לי בידך כו': תנו רבנן כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי ר"מ ר' יהודה אומר שבעה לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת רבי אליעזר אומר לא לך ולא לך שבעה חייב על כל אחת ואחת ר"ש אומר עד שיאמר שבעה לכל אחת ואחת אמר רב יהודה אמר שמואל כללו של רבי מאיר פרטו של רבי יהודה כללו של רבי מאיר ור' יוחנן אמר הכל מודים בולא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בלא לך שרבי מאיר אומר פרט ורבי יהודה אומר כלל ואיהו כללו של ר' מאיר שבעה שאין לכם בידי במאי קמיפלגי שמואל דייק מברייתא ור' יוחנן דייק ממתניתין שמואל דייק מברייתא מדקאמר רבי יהודה ולא לך פרטא הואי מכלל דשמעיה לר' מאיר דאמר כללא הוא ואמר ליה ר' יהודה פרטא הוא ור' יוחנן אמר תרוייהו לר' מאיר פרטא הוא ואמר ליה רבי יהודה בולא לך מודינא לך בלא לך פליגנא עלך ושמואל עד דאודי ליה אודויי לפלוג עליה איפלוגי ורבי יוחנן דייק ממתניתין מדקאמר ר' מאיר שבעה שאין לכם בידי כללא הואי מכלל דולא לך פרטא הואי דאי סלקא דעתך ולא לך כללא הוא אדמשמע לן שבעה שאין לכם בידי נשמעינן שבעה לא לך ולא לך כל שכן שבעה שאין לכם בידי ושמואל אמר כל האומר ולא לך כאומר שבעה שאין לכם בידי דמי תנן לא לך ולא לך תני לא לך ת"ש תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה תני תשומת יד גזל ואבידה ת"ש תן לי חטין ושעורין וכוסמין תני שעורין כוסמין והאי תנא כל הכי שביש תני ואזיל אלא הא מני רבי היא דאמר לא שניא כזית כזית ולא שניא כזית כזית פרטא הואי תא שמע מדידה ר' מאיר אומר אפילו חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת תני חטה ושעורה כוסמת מאי אפילו אמר רב אחא בריה דרב איקא אפילו חטה בכלל חטין ושעורה בכלל שעורין וכוסמת בכלל כוסמין: תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה שיש לי בידך כו': תן לי חטין ושעורין א"ר יוחנן פרוטה מכולם מצטרפת פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר אפרטי מיחייב אכללי לא מיחייב וחד אמר אכללי נמי מיחייב והתני ר' חייא הרי כאן חמש עשרה חטאות ואם איתא עשרים הייני האני תנא דפרטי קא חשיב דכללי קא חשיב והא תני רבי חייא הרי כאן עשרים חטאות והיא אפקדון ותשומת יד וגזל ואבידה בעא מיניה רבא מרב חמנן הרי חמשה תובעין אותו ואמרו לו תן לנו פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לנו בידך אמר לאחד מהן שבעה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה ולא לך ולא לך חייב אחדא מיחייב

ר"ש כלל אינו חייב חלף אחת. לקמיה מפרש מאי כלל ומאי פרט: ולא לך גרסינן בטובה ולא גרסינן לא לך: כללו של ר' מאיר זהו פרטו של רבי יהודה. מאי ששמע ר' יהודה שהיה עושה ר' מאיר כלל דהיינו ולא לך ולא לך עשאו ר' יהודה פרט וממילא שמעינן דפרטו של רבי מאיר היינו לא לך לא לך דאי לא מאי הואי פרטא לרבי מאיר והוא כללו של רבי יהודה דאי לא לך לרבי יהודה נמי פרטא ולא חשיבא כלל אלא שאין לכם מאי שניא ולא לך נקט: הכל מודים בולא לך שהוא פרט. רבי מאיר לא פליגי דרבי יהודה בולא לך והכי קאמר רבי יהודה ולא לך הוא דהוא פרטא אכל לא לך כללא דלא אשבעה קאי ולקמיה מפרש מהיכא דייק ר' יוחנן דתרווייהו לרבי מאיר פרטי הוו: ושמואל אמר לך דלמודי ליה אודויי לפלוג עליה איפלוגי. כלומר אי ס"ד דשמעיה ר' יהודה לרבי מאיר דמשאו לתרווייהו פרטא לא הוא ליה למינקט מילתא בולא לך דמודי ליה בגויה אלא הכי הוא ליה למתני רבי יהודה אומר לא לך אינו חייב אלא אחת למינקט מילתא דפליגי עליה בגויה: סהם מתניין ר"מ: תן לי חטין ושעורין א"ר יוחנן פרוטה מכולם כן ולא לך. וי"ו גרסינן בטובה אלא לר' מאיר פרטא הוא ותובעתי דשמואל: ר' היא דלמנן. במס' זבחים בפ' שני לא שניא שחט את הזבח ע"מ לאכול כזית למחר כזית בחוץ ל"ש כזית למחר וכזית בחוץ פרטא הוא ב' מהשבות הן תפיס את הרשונה והיו פיגול ושוב אין מהשבה שניה מוציאנה מדי פיגול אלוהים דר' יהודה דלמנן התם זה הכלל כל שמהשבה הזמן קדמה למשבת המקום פיגול וחייבין על אכילתו כרת ומתניתין דכחך רבי היא ולא ר' מאיר: מדידה. מד' מאיר גופיה: חטה בכלל חטין. אם טענו חטה הרי הוא כטענו חטין כדכתיב (שמות ט) והחטה והכוסמת לא נכו: פרוטה מכולן מלטרפה. אם אין לו עליו מכולן אלא שזה פרוטה מלטרפין לחייבו: פליגי בה רב אחא ורבינא. במתני' ובמילתיה דרבי יוחנן: חד אמר אפרטי מיחייב אכללי לא מיחייב. חייב על כל אחת ואחת דקתני מתני' חייב עלך קאמר חדא אחת ואחת אשעורין וחדא חכוסמין ארבעה לא מיחייבין ליה למימר שבעה שאין לך בידי חלה שבעה בפני נפשה היא שכלל בה אין לך בידי כלום וחזר ופרט לא חטין ולא כוסמין ולא שעורין אלא פרטא פירושה דשבעה שאין לך בידי היא ובי אמר רבי יוחנן פרוטה מכולן מלטרפת לאו אכוספת דמתני' דחייב ליה על כל אחת ואחת קאי דכיון דכל חדא וחדא בחנפי נפשה הוא לא מלטרפי אלא ארישא אמר שבעה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת פרוטה מכולן מלטרפת לאותה שבעה דהא חדא היא: וחד אמר. חייב על כל אחת ואחת דקתני מתני' ד' ניבה חדא אכללא ותלת דפרטא ודר' יוחנן ארישא נמי קיימא ואשבעתה דכללא ומיחייב מיהא חדא: ט"ו חטאות. היו חמשה תובעין אותו דמתני' וכל אחד תבעו חטין ושעורין וכוסמין ואמר שבעה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין ולא לך ולא לך הרי כאן ט"ו חטאות ואם איתא דלכרע חטאות הן כ' הויין: דכללי לא חשיב. אע"ג דאיתנא: והתני ר' חייא. בדוכתי אחרייתו הרי כאן כ' ש"מ ד' שבעות הן ובקמייתא לא חשיב דכללא: ושמיני לעולם תלת ניבה דהיא דכללא ליתא וכי קתני עשרים אפקדון התשומת יד אגזל ואבידה דלויכא ד' פרטי כלל חד וחד דהוא ליה עשרים: אהדא מיחייב. כלל חד וחד מהגך בתראי דולא לך דקאמר לאו אפרטי דפקדון ותשומת יד קאי ואין חלף ח' חטאות ד' משום ראשון ואחד לכל מן האחרונים: (ר"ש)

תוספות אלא מהא ליכא למשמע מינה. ואם תאמר ולידוק ממתניתין דפירקין (דף לו:): דפרטין בקנס וכל שכן בקרקע כדמוכח בפ' שבעות העדות (לעיל דף לד.). דקאמר ור' יוחנן דאמר משביע עדי קרקע פטורין מאי בינייהו איכא בינייהו קנס ולא פירכא דלקמן טעמא משום דלא כפר ליה ממונא שלא היה מתחייב בהודאתו אבל גבי עדות מאן דפטר בעדי קרקע מחייב בעדי קנס שהרי יתחייב ע"י עדותו כמו בשאר ממון: הכא גרס לא לך לא לך .. ולא לך ולא גרסינן וי"ו בטובה אלא בביתא וכן בכל הני דמיתני דאי גרסי' וי"ו בטובה אם כן במסקנא דמוקי לה כרבי לימא ר' יהודה היא דאמר ולא לך פרטא הוא אבל השתא לא מתוקמא כוותיה דהא תרווייהו חשיב פרטא בין בוי"ו בין בלא וי"ו ואסוגיא דשמעתין קשיא דמוכח בפ"ב דזבחים (דף לו: שם) דטפי הואי פרטא בלא וי"ו מבויו"ו לר' יהודה דאמר התם או דלמא כזית וכזית לר' יהודה פרטא הואי וכל שכן כזית כזית ובספר ישן גרס הכא כולה סוגיא איפכא ור' יוחנן אמר הכל מודים בלא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בולא לך וגרסינן תני ולא לך תני פקדון ותשומת יד כו': כללו של ר' יהודה. פ' לא לך פרטו של ר"מ פ' בקונטרס דאי לרבי יהודה נמי פרט הואי אמאי נקט ר' יהודה טפי ולא לך ואי"ת הא דלא נקט לא לך משום דמודה בה ר"מ וי"ל דמכל מקום הוה ליה למימר אף ולא לך: הרי כאן ט"ו חטאות. גבי שבעות העדות מיתנייא דגבי פקדון הוה ליה למימר אשמות: אנסת ופתיית כו'. תימה למאי דלא מחייבין בהזבח (ב"מ דף מח.). אלא ביחוד כלי א"כ הכא כיון דפרעיה לא תו מיפטר בהודאה וי"ל כגון שיחד לו בענין זה שיגבה

שיגבה מן הכלי כל מה שיחייבוהו בית דין: (תוספות)

או דלמא אכל חדא וחדא מיחייב תא שמע דתני רבי חייה הרי כאן עשרים חטאות היכי דמי אי דפריש רבי חייה מנינא אתא לאשמעינן אלא לאו דלא פריש ושמע מינה פרטא הוי: אנסת ופתית את בתי כו': אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי שמעון הואיל ועיקר קנס הוא תובע אמר רבא משל דרבי שמעון למה הדבר דומה לאדם שאמר לחבירו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך אמר לו שבעה שאין לך בידי חטין ואשתכח דחטין הוא דלית ליה הא שעורין וכוסמין אית ליה דפטור דכי אשתבע אחטין אקושטא משתבע אמר ליה אביי מי דמי התם בחטין קא כפר ליה בשעורין וכוסמין לא קא כפר ליה הכא בכולה מילתא הוא דקא כפר ליה הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבעה שאין לך בידי כלל ואשתכח חטין הוא דלית ליה הא שעורין וכוסמין אית ליה דמיחייב אלא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן לדברי רבן שמעון קנס הוא תובע ולא בושת ופגם לדברי חכמים אף בושת ופגם הוא תובע במאי קא מיפלגי אמר רב פפא ר"ש סבר לא שביק איניש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ ורבנן סברי לא שביק מידי דכי מודה ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר:

רש"י או דלמא. ולא כן הפרטא קאי ויש כאן כו': אי דפריש. לכל אחד ואחד ולא כן פקדון ותשומת יד גזל ואכילה: ועיקר קנס הוא תובע. עיקר תביעתו על הקנס היא ורע"ג דבזשא ופגם נמי בכלל כפייה נינהו לא מיחייב עלייהו כדמפרש ואזיל: הכא בכולה מילתא כפר ליה. דהא לא אנסתי קאמר והבזשא ופגם בכלל כפייה: הא לא דמיא. דמיא. קאיא. דאביי. הא. דקמסיך. למילתיה: מתני'. (רש"י)

פרק שישי - שבעת הדיינים

מתני' שבעת הדיינים הטענה שתי כסף וההודאה בשוה פרוטה ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור כיצד שתי כסף לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור שתי כסף ופרוטה לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב מנה לי בידך אין לך בידי פטור מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר חייב מנה לאבא בידך אין לך בידי אלא נ' דינר פטור מפני שהוא כמשיב אבידה מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנה לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב מנה לי בידך אמר לו הן אל תתנה לי אלא בעדים למחר אמר לו תנה לי נתתיו לך חייב מפני שצריך ליתנו בעדים ליטרא זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור דינר זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וטריסית ופונדיות ופרוטה חייב שהכל מין מטבע אחת כור תבואה לי בידך אין לך בידי אלא לתך קטנית פטור כור פירות לי בידך אין לך בידי אלא לתך קטנית חייב שהקטנית בכלל פירות טענו חטין והודה לו בשעורין פטור ורבן גמליאל מחייב הטוען לחבירו בכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה לו מקצת ממין הטענה ישבע וחכמים אומרים אין ההודאה ממין הטענה אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון טענו כלים וקרקעות והודה בכלים וכפר בקרקעות ופונדיות וכפר בכלים פטור הודה במקצת הקרקעות פטור במקצת הכלים חייב שהנכסים שאין להן אחריות וזקקין את הנכסים שיש להן אחריות ליטבע עליהן אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן ואין משביעין את הקטן אבל נשבעין לקטן

ולקדש: **גמ'** היכי משביעין ליה אמר רב יהודה אמר רב משביעין אותו בשבועה האמורה בתורה דכתיב **[בראשית כד-ג]** ואשביעך בה' אלהי השמים אמר ליה רבינא לרב אשי כמאן כרבי חנינא בר אידי דאמר בעינן שם המיוחד אמר ליה אפי' תימא רבנן דאמרי בכינוי ונפקא מינה צריך לאתמושי חפצא בידיה וכדרבא דאמר רבא האי דיינא דאשבע בה' אלהי השמים נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר ואמר רב פפא האי דיינא דאשבע בתפלין נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר והלכתא כוותיה דרבא ולית הלכתא כוותיה דרב פפא הלכתא כוותיה דרבא דהא לא נקיש חפצא בידיה ולית הלכתא כוותיה דרב פפא דהא נקיש חפצא בידיה שבעה מעומד תלמיד חכם מיושב שבעה בספר תורה תלמיד חכם לכתחלה בתפלין ת"ר שבעת הדיינים אף היא בלשונה נאמרה אומרים לו הוי יודע

רש"י מתני' שבעת הדיינים. שהדיינים 'משביעין ע"י הודאת מקלח הטענה שלימדוהו מאשר יאמר כי הוא זה (שמות כב) וכתב עלה ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו להיטוב שבעה: הטענה. שהשבעה בלא על ידה לא תהא פחות משתי כסף: וההודאה. שמחייבוהו ליטבע לא תהא פחות מפרוטה ובגמ' פליגי רב ושמאל בר פרוטה זו אם מתוך כסף של טענה היא או כריך שהיא טענת הכפירה של כסף שתי מעות כסף לבד פרוטה של הודאה: שתי מעות כסף דהא שתי לשון נקבה היא והו' שלישי הדינר: אין לך בידי אלא פרוטה פטור. שאין ההודאה ממין הטענה שזה טענו כסף זה הודה לו נחשה וכגון שלח טענו לו שתי מעות של מטבע אלא משקלו אם טענו מטבע הכי הודה לו במטבע כלקמן: שתי כסף ופרוטה כו'. הסבר טענו חטין ושעורין והודה לו בלאח מהו חייב: אין לך בידי פטור. שאין כאן הודאה: שהיא כמשיב אבידה. שהיא יכול להעניז פניו ולכפור ומלכל העניז הכי הוא כמשיב אבידה שאינו חייב שבעה כדלמרינן במסכת גיטין (דף מה) המוצא מזלחה לא ישבע מפני הקון העולם: גמ' כר' חנינא בר אידי. בשלח שבעת העדות (לעיל ד' לה) השבע ולא תשבע כו': אפי' תימא בכינוי. והא דאמר רב בשבעה האמורה בתורה: לחתפוסו חפצא. קאמר או ספר או תפילין כאלהם דלחפסיהו לאליעזר ברית מילה: דאשבע בה' אלהי השמים. ולא תחפסו חפץ נעשה כטועה בדבר משנה ורע"ג דלא תנן לה במשנה שמעתא דרב היא והרי היא דבר משנה כדלמרינן בסנהדרין (ד' לג). דטועה בדבר האמוראים חוזר ולא אמרינן מה שעשה עשו וישלם מביטו: תלמיד חכם. נשבע מיושב: בספר תורה. ורע"ג דלוקימנא דלא כרב פפא לכתחלה מיהא ספר תורה ענין ודכוותיו בטב' הרשונים שבעה דלוקימנא לפי שעשה גדול ותקנו לגזור עליו ארור בעשרה והא אמרן. ארור בו שבעה: ת"ח. די לו לכתחלה בתפלין מפני כבודו: אף היא. לקמן מפרש מאי אף: בלשונה. בכל לשון שהוא מנבא בו: (רש"י)

תוספות מתני' שבעת הדיינים. הא דלא נקט ונהגת באנשים ובנשים כדתנן לעיל (דף לו): גבי פקדון משום דמילתא דפשיטא היא ולעיל לא תני אלא דלא נימא נילף שבעת הדיינים משבעת העדות: לאתמושי חפצא בידיה. תימא דבשבעת העדות וביטוי ופקדון כשהוא מושבע מפי אחרים דהוי דומיא דשבעת הדיינים ליבעי בהו אנקוטי חפצא: האי דיינא דאשבע בתפלין כו'. ורע"ג שהשבע אברהם את אליעזר במילה הא אמרינן בסמוך דתלמיד חכם לכתחלה בתפלין אי נמי כיון דעדיין לא נצטוו יותר ויתר הוי כספר תורה לגבייהו. (תוספות)

שכל העולם כולו נודעו בשעה שאמר הקב"ה בסיני [שמות כ-ז]: לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקמה וכאן נאמר לא ינקמה וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנאמר [קהלת ה-ה]: אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו שנאמר [ישעיה נח-ז]: ומבשרך לא תתעלם וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו שנאמר [הושע ד-ב]: אלה וכחש ואימא עד דעביד להו לכולהו לא ס"ד דכתיב [ירמיה כג-י]: מפני אלה אבלה הארץ וכתיב [הושע ד-ג]: על כן תאבל הארץ ואומלל כל יושב בה וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו שנים ושלשה דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנאמר [זכריה ה-ד]: הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר בתוך ביתו וכלתו ואת עצינו ואת אבניו הוצאתיה לאלתר ובאה אל בית הגנב זה הגונב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חבירו וטוענו ומשביעו ואל בית הנשבע בשמי לשקר כמשמעו ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עצינו ואת אבניו הא למדת דברים שאין אש ומים מכלין אותן שבעות שקר מכלה אותן אם אמר איני נשבע פוטירין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע העומדין שם אומרים זה לזה [במדבר טז-כז]: סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וגו' וכמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד שכן מצינו במשה רבינו כשהשיע את ישראל אמר להן דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנאמר [דברים כט-יג]: ולא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני דורות הבאים וגרים העתידין להתגייר מנין ת"ל [דברים כט-יד]: ואת אשר איננו ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגילה מנין ת"ל [אסתר ט-כז]: קימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר מאי אף היא בלשונה נאמרה כדתן אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה ויודי מעשר קריאת שמע ותפלה וברכת המזון ושבעות העדות ושבעות הפקדון וקאמר נמי שבעות הדיינין אף היא בלשונה נאמרה אמר מר אומרין לו הוי יודע שכל העולם כולו נודעו בשעה שאמר הקב"ה לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא מ"ט אילימא משום דאתיבה בסיני עשר דברות נמי אתיבה ואלא משום דחמירא ומי חמירא והתנן אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא חמורות זו כריתות ומיתות ב"ד ולא תשא עמהן אלא כדקתני טעמא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקמה וכאן נאמר לא ינקמה וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהן לא ינקמה והכתיב [שמות לד-ז]: ונקמה לא ינקמה ההוא מיבעי ליה לכדרכי אלעזר דתניא רבי אלעזר אומר אי אפשר לומר ונקמה שכבר נאמר לא ינקמה א"א לומר לא ינקמה שכבר נאמר ונקמה היא כיצד מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינן שבים כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא והכתיב [ויקרא כ-ה]: ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו ותניא אמר ר"ש אם הוא חטא משפחתו מה חטאת לומר לך אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולה מוכסין ושיש בה לסטים שאין כולם לסטים מפני שמחפין עליו התם בדינא אחרינא הכא בדינא ידידיה כדתינא רבי אומר והכתיב. אותו מה ת"ל לפי שנאמר ושמתי אני את פני יכול כל המשפחה כולה בהיכרת ת"ל אותו אותו בהיכרת ולא כל המשפחה כולה בהיכרת וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו (שנאמר אלה וכחש וכתיב על כן תאבל הארץ ואימא עד דעביד להו לכולהו לא ס"ד דכתיב מפני אלה אבלה הארץ) וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא והכתיב [ויקרא כז-לז]: וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה

רס"ו שכל העולם נודעו. לקמיה צעו ליה: את פיך. שבעות שקר: לחטיא את בשרך. את קרובי: פוטירין אותו מיד. ואין משהין אותו כאלו יחזור בו וע"כ יפלא. מיד שקיבל עליו צ"ד: הרשעים. מפרש לקמיה: אלא על דעתו. הא פרישנא טעמא משום קניא דכחא בפרק ג' (לעיל דף כט): לא תחכם. כלומר לא תחכם במחשבות לבדכם: פקשת סוטה. כשמשביעין אותה ישיעוהו כלשון שהיא שומעת: ויודי מעשר. בערתי הקודש (דברים כו) וטעמא דכולהו מפרש במסכת. סוטה: ולא תשא עמהן. אלמא לא חמירא מכתיבות ומיתות צ"ד: מנקה הוא לשבים. וכאן אף לשבים לא ינקמה בלא פטעון: בדינא אחרינא. כפורענות קלה ולא כפורענות הגבה עליו: (רס"ו)

תוספות ואין בשרך אלא קרובים. ואע"ג דבפרק במה מדליקין (שבת דף לב): נפקא לן מהאי קרא דבעון נדרים בניים מתים כשהן קטנים אבל גדולים לא וכ"ש ממשפחתו לא היינו בנדרים אבל שבעה אפילו כל משפחתו נעשים דקרא איירי בתרומתו אל תתן את פיך איירי בשבעה ולמה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך דמשמע בניים דוקא איירי בנדר: שנאמר אלה וכחש וגו'. כל עבירות שבתורה לאו דוקא אלא כלומר הנך דלא הוה כיוצא בשבעה דהא מוכח בפ"ק דקדושין (דף יג.) דמשום עריות לחודיהו אבלה הארץ: אם אמר איני נשבע פוטירין אותו מיד. פ' בקונטרס שלא יחזור בו קודם שיצא מב"ד והא דאמרין בריש המפקד (ב"מ דף לד.) אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם מהו מי אמרין מהדר קהדר ביה או דלמא דחויי קא מדחי היינו קודם שיצא מב"ד א"נ אפילו אחר שיצא ואי דעתיה למהדר אע"פ שאינו יכול לחזור בו לא מיקני ליה כפילא דבעי אטרוחי לבי דינא כדאמר' התם (דף לה.) גבי ההוא דאפקיד כיפי ואדירבה משם ראיא היא דלא מצי הדר דאי מצי הדר ביה אמאי אית לן למימר לדחויי קמכוין ועל כן נראה פירוש הקונטרס ולא כמו שפר"ת בספר הישר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד.) ושם) בשמעתא דנאמן עלי אבא דמצי הדר ביה ומביא ראיא מההיא דהמפקד והכי פירושא דפוטירין אותו מב"ד שמתוך כך יחזר בו ויעוד דשבו נמצא בשם ר"ת דההיא דהמפקד איירי באומר הריני משלם חוץ לב"ד א"נ לא יצא מב"ד כדפי' אבל אם אמר בב"ד וחזר ואמר חוץ לב"ד איני משלם לא מצי הדר ביה ובההוא דזה בורר גופיה משמע כפי' הקונטרס דתניא היה חבירו חייב לו שבעה ואמר לו דור לי בחיי ראשך ר"מ אומר יכול לחזור בו והכמים אומרים אינו יכול לחזור בו ואמרין בגמרא לאחר גמר דין מחולקת והלכה כדברי חכמים משמע לאחר גמר דין אע"פ שלא נדר לו בחיי ראשו ועדיין ומיהו י"ל דקא קרי גמר דין אלא כשנדר לו כבר בחיי ראשו וכן משמע בפ' יש נוהלין (ב"ב דף קכח.) לפי גי' ר"ח גבי עבדי גנבת והוא אומר לא גנבת מה טיבו אללך כו' דגרס רצונך השבע וטול ונשבע אינו יכול לחזור בו משמע דוקא כשנשבע אבל קודם שנשבע יכול לחזור בו ויש פוסקים דגרסי התם נשבע ואינו יכול לחזור בו. קיימו מה שקבלו כבר. תימה דבפ"ק דמגילה (דף ז.) איכא תנאי טובא דדרשי דאסתר ברוח הקודש נאמרה מקראי ושמואל דריש ליה מקיימו וקבלו קיימו למעלה מה שקבלו למטה ומסיק רבא דלכולהו אית להו פירכא בר מדשמואל והא אדשמואל נמי אית ליה פירכא דאצטרך למידרשה נמי כי הכא ורבא גופיה דרש כי הכא קיימו מה שקבלו כבר בשבת פ' ר"ע (דף פח.) והא דאצטרך לדרשא אחריתי רבא גופיה חשיב ליה פירכא בסוף פ"ק דחגיגה (דף י.) גבי היתר נדרים פורחין באורי דמייטי קראי טובא שיש להם על מה שיסמכו ומסיק רבא כולהו אית להו פירכא דאתו לדרשא אחריתי לבר מדשמואל ויש לומר דבסוף פרק קמא דחגיגה ודאי חשיב להו פירכא משום דלשמואל ליכא פירכא כלל דלא מיבעי ליה לדרשא אחריתי אבל בפ"ק דמגילה (דף ז.) פריך לכולהו אנופיה דקרא לבר מדשמואל דליכא פירכא כולי האי אלא דאצטרך לדרשא אחריתי (ובחגיגה ד"ה דלמא תירצו באופן אחר): ואלו נאמרין בכל לשון כו' תימה דלא תני במתניתין שבעות הדיינין ושבעות ביטוי דכיון דתנא אלו ליכא למימר תנא ושייר וי"ל דאיכא שום גוונא בהנהו דתני דליתיה בהני להכי תני להו לחדייהו: [ועיין תוספות יבמות פד: ד"ה אלא ותוספות כתובות כט. ד"ה ועל ותוספות זבחים פד. ד"ה הלן ועי' תוספות שבת עה: ד"ה חסר אחת]: (תוספות)

התם שיש בידם למחות ולא מיחו מאי איכא בין רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא בין צדיקים דמשפחתו לצדיקים דעלמא הוא בשאר עבירות בנייה ורשעים דמשפחה בדין חמור ורשעים דעלמא בדין הקל צדיקי דהכא והכא פיטרי גבי שבועה הוא ורשעים דמשפחה בנייה ורשעים דעלמא בדין חמור וצדיקי דהכא והכא בדין הקל: אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע העומדים שם אומרים זה לזה [במדבר טז-כ]. טורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה: בשלמא ההוא דקא משתבע קאי באיסורא אלא ההוא דקא משבע ליה אמאי (ההוא מיבעי ליה כדתניא ר"ש בן טרפון אומר [שמות כב-י].) שבועת ה' תהיה בין שניהם למלמד שחלה שבועה על שניהם: וכשמשיבין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך וכו': למה לי למימרא ליה הכי משום קניא דרבא: הטענה שתי כסף: אמר רב כפירת טענה שתי כסף ושמאל אמר טענה עעמה שתי כסף אפי' לא כפר אלא בפרוטה ולא הודה אלא בפרוטה חייב אמר רבא דיקא מתניתין כותיה דרב וקראי כותיה דשמואל דיקא מתני' כותיה דרב דקתני הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה ואילו כפירת טענה פרוטה לא קתני ותנן נמי ההודאה בפרוטה ואילו כפירה בפרוטה לא קתני וקראי כותיה דשמואל דכתיב [שמות כב-ו]. כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור מה כלים שנים אף כסף שנים מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב וקאמר רחמנא [שמות כב-ח]. כי הוא זה ורב ההוא מיבעי ליה להודאה במקצת הטענה ושמאל כתיב הוא וכתוב זה דאי כפר במקצת ואודי במקצת חייב ורב חד להודאה במקצת הטענה וחד להודאה ממין הטענה ושמאל לאו ממילא שמעת מיניה דחסרה לה טענה אלא אמר לך רב כסף כי אתא מעיקרא לכפירה הוא דאתא דא"כ לכתוב רחמנא כי יתן איש אל רעהו כלים לשמור ואנא אמנינא מה כלים שנים אף כל שנים כסף דכתב רחמנא למה לי אם אינו ענין לטענה תנהו ענין לכפירה ושמאל אמר לך אי כתב רחמנא כלים ולא כתב כסף הוה אמנינא מאי כלים שנים אף כל שנים אבל דבר חשוב לא בעינן קמ"ל תנן שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור מאי טעמא לאו משום דחסרה לה טענה ותיבתא דשמואל אמר לך שמואל מי סברת שוה קתני דוקא קתני מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו או הכי אימא סיפא שתי כסף ופרוטה יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב אי אמרת בשלמא שוה משום הכי חייב אלא אי אמרת דוקא אמאי חייב מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו מידי הוא טעמא אלא לשמואל האמר ר"ג אמר שמואל טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב ה"ג מסתברא מדקתני סיפא ליטרא זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור אי אמרת בשלמא דוקא קתני משום הכי פטור אלא אי אמרת שוה אמאי פטור ליטרא טובא הוי אלא מדסיפא דוקא ורישא נמי דוקא לימא תיהו תיבתא דרב אמר לך רב כולה מתני' שוה וליטרא זהב שאני

רש"י חלה על שניהן. שניהן נענשין זה שלל דקדק למסור ממונו ביד נאמן ובאו לירי החול הנס: כפירה טענה שתי כסף. טענה דהנן כמתני' לאו תחלת הטענה קאי אלא כפירה שהיא כופר בטענת חבירו לכד הודאת הפרוטה דבעינן שהיא תחלת הטענה שתי כסף ופרוטה: ה"ג ואילו כפירת פרוטה לא קתני: כי יתן איש. תחלה נתינה ב' כסף ועלה קאי כי הוא זה דבר חשוב ושיערו חכמים שמעו כסף דבר חשוב הוא: מה קפד דבר חשוב אף כל דבר חשוב גרסינן ולא גרסינן אף כלים דבר חשוב דאילו בכלים אמרינן לקמן (דף מ:). דלפילו בכפירת מחטין חייב והאי אף כל במידי דלאו כלי קאמר וקאמר רחמנא כי הוא זה על זה בהא השבועה כשיאמר כי הוא זה כשמודה במקצתה אלמלא הודאה מהוה טענת שתי כסף היא: ההוא. זה מיבעי ליה דאין שבועה אלא בהודאה במקצת כלומר את זה אני מודה ולא ללא מודע דלענתה ב' כסף קאי ולעולם הודאה לכד מכפירה שתי כסף קאמר: ולאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה. לרב פרכינן נהי נמי דלמקצת הטענה וממין הטענה אהו מיהו לאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה ראשונה ואין כאן עוד כפירה משתי כסף: אלא אמר לך רב כסף כי אתא מעיקרא לכפירה אהו. ולאו תחלת טענה: ואנא אמנינא אף כל שנים: וה"ל כסף נמי בהאי כלל: אבל דבר חשוב לא בעינן. וה"ל כי היכי דגבי כלים אפי' טענו ב' מחטין והודה לו באחד מהן חייב כדלקמן (דף מ:). כל מידי נמי טענו ליה חרי וזרזי ליה בחד לחייב ואפי' ליכא טענה קמייתא שתי כסף להכי אלטרדיך כסף למיכף מיניה מידי דלאו כלים בעינן דבר חשוב: שתי כסף יש לי בידך. קס"ד דקוה כסף טענו ליה וקא"ל אין לך בידי אלא פרוטה דהויא ליה הודאה ממין הטענה ואפי' פטור מאי טעמא לאו משום דחסרה לה כפירה טענה משתי כסף: דוקא קתני. זה טוען כסף זה הודה לו נחשה לזכור הודאה ממין הטענה: מידי הוא טעמא אלא לשמואל. כלום אתא משיב השבועה זו אלא לשמואל כלומר אילו אמר חכם דוקא קתני היינו יכולים להשיב השבועה זו אבל לשמואל אינו השבועה דשמואל הודאה ממין הטענה חשיב ליה מאחר שטענו נחשה עם הכסף וכפר בו באחד: הכי נמי מסתברא. דמתני' דוקא קתני: טובא הוי. כפירה והודאה: אלא מדסיפא דוקא כו'. לטון קושיא הוא נימא תהוי הוובחא דרב מרישא דקתני שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור וטעמא משום דוקא תנן ומה שטענו לא הודה לו הא טענו פרוטה הוה הוה לו פרוטה חייב ואף על גב דטענה קמייתא לא הוה אלא שתי כסף: ליטרא שאני. דכיון דטענו משקל ודאי דוקא קתני אבל כל מטבעות דמתני' הוה קאמר שדך מטבע לעשותו דמים לכל דכריס: (רש"י)

תוספות התם שהיה בידם למחות ולא מיחו. לא הוה צריך לשנויי אלא התם בדין הקל כדמסיק בסמוך הכא בדין חמור אלא דניחא ליה לפרושי דאין נענשין מעונש עבירה אלא משום דלא מיחו הלכך אין עונש זה חמור כל כך: מה כלים שנים אף כסף שנים וא"ת. היכי דריש בסוף שמעתין לשמואל לכך יצאו כלים למה שהן הא צטריך למה כלים שנים וי"ל כדפי' הקונטרס דריש מדלא כתיב כספים ומה שפירש בקונטרס לקמן דאי הוה כתיב כספים הוה שמעינן תרוייהו שנים ודבר חשוב אין נראה דבלא יתורא לא הוי משמע מכספים אלא ב' פרוטות כמו קדושי אשה שמתקדשת בפרוטה אף על גב דבפ"ק דקדושין (דף ד: דף יא: ושם) גמר לה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף אלא הו"ל למכתב כסף או כספים א"כ כסף או חפצים והוה ידעינן שנים ודבר חשוב מיתורא. דכסף ומדכתב כלים דרישין יצאו כלים למה שהן וא"ת לרב דמוקי דכסף לכפירה הוא דאתא מנ"ל דבעינן דבר חשוב וצ"ל דכולה מכלים דריש ונפקא ליה דבר חשוב מכלים דאפילו מחט שאין בה שוה פרוטה מ"מ חשיבות גדול יש בו שראוי לעשות בו מלאכה גדולה ואית ספרים דגריסי הכא מה כלים דבר חשוב כו' אע"ג דאליבא דשמואל קיימא דדייק קראי כותיה ובסמוך אמר לשמואל אי כתב כלים ולא כתב כסף ה"א מה כלים שנים וכו' אבל דבר חשוב לא בעינן י"ל דודאי מכסף ילפינן דבעינן שיהא בכלי שוה פרוטה דלא תימא גזירת הכתוב היא בכל הכלים אע"פ שאין בהן שוה פרוטה וה"ל אמרינן בירושלמי דטענו שתי מחטין צריך שיהא שוין ב' פרוטות שתיהא הכפירה פרוטה וההודאה פרוטה והדר מקשינן כסף לכלים להצריך כסף יותר מפרוטה דמה כלים דלאו כל דהו אלא כלי חשוב אף כסף לאו כל דהו אלא כסף חשוב דהיינו מעה שבכך יש בו חשיבות והשתא אין צריך להגיה אף כל דבר חשוב כמו שהגיה הקונטרס משום דשמואל אית ליה יצאו כלים למה שהן ושפיר גרסי' אף כלים דבר חשוב דבכלים נמי בעינן שיהא שוין שתי פרוטות ולמה שהן דקאמר היינו אע"פ שאין שוין שתי מעות וכן היה גירסת רבותיו בפ"ק דקדושין (שם) ושם (ד"ה והרי) הארבתני: (תוספות)

תדע דקא תני סיפא דינר זהב לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוטה חייב שהכל מין מטבע [אחת] הן א"א בשלמא שוה משום הכי חייב אלא אי אמרת דוקא אמאי חייב אמר רבי אלעזר בשטענו בדינר מטבעות וקא משמע לן דפרוטה בכלל מטבע איתא דיקא נמי דקתני שהכל מין מטבע אחת ורב שהכל דין מטבע אחת ורבי אלעזר לימא מדסיפא כשמואל מתרץ רישא נמי כשמואל סבירא ליה לא סיפא דוקא דקתני שהכל מין מטבע אחת ורישא

מני אדמון היא ולא דחוי מדחינה לך אלא תלמוד ערוך הוא בפיו של ר' יוחנן הא מני אדמון היא אמר רב ענן אמר שמואל טענו חטין וקדם והודה לו בשעורין אם כמערים חייב אם במתכוין פטור ואמר רב ענן אמר שמואל טענו שתי מחטין והודה לו באחת מהן חייב לפיכך יצאו כלים למה שהן אמר רב פפא טענו כלים ופרוטה והודה בכלים וכפר בפרוטה פטור הודה בפרוטה וכפר בכלים חייב חזא כרב וחזא כשמואל חזא כרב דאמר כפירת טענה שתי כסף חזא כשמואל דאמר טענו חטין ושעורין והודה לו באחת מהן חייב: מנה לי בידך אין לך בידי פטור: אמר רב נחמן ומשביעין אותו שבעות היסת מאי טעמא חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו עליו אדרבה חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו אשתמוטי הוא דקא משתמיט ליה סבר עד דהוה לי ופרענא ליה תדע דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות רב חביבא מתני אסיפא מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו נתתו לך פטור ואמר רב נחמן משביעין אותו שבעות היסת מאן דמתני ארישא כל שכן אסיפא

ר"פ י"ז הודה במקצת קרקעות פטור. שאין נשבעין על הקרקעות כדלפינו לקמו בפירקין (דף מה) ואף הולחטו אינה מביאה לידי שבעות: הודה במקצת כלים חייב. שבעות אף על הקרקעות ע"י גלגול נשבעות מקצת כלים: הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות. כלומר משני מינין והודה בלאחד וכפר בלאחד חייב: זוקקין. הכלים זוקקין את הקרקעות לשבעות: תיגאל. במסכת קדושין נכסים שאין להם אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לנשבע עליהן: הכא עיקר. כולוה מסכת בהלכות שבעות: והיא. קדושין: אגב גרמא נסבה. אידי דהגא' התם נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בלא משיכה הני בהדיהו שאף הם זוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לשבעות: אדמון היא. דבעי הולחטו ממין הטענה ומיהו היכא דטענו שנים והודה לו בלאחד מהם חייב והא דלדמון בפתני' היא מיהו הכא במסכת שבעות לא מפרשין בגמרא במאי פליגי אבל בפרק בתרא דכתובות (דף קה) מפרשין דבהכי פליגי: טענו חטין וקדם והודה בשעורין. מי שהיה לו לטענו על חבירו חטין ושעורין וטענו חטין ולא הספיק לטענו שעורין עד שקדם זה ואמר חטין אין לך בידי אבל שעורין יש לך בידי: אם כמערים. אם נראה לב' ד' שקפץ להודות כדי שלא יטענו זה שעורין ויתחייב לו שבעות בהולחט שעורים חייב לו שבעות אם אמר לו זה שניהם יש לך בידי: ואם בפתניו. להשיב לו על טענתו של חטין ולא כחופץ פטור: לפיכך יצאו כלים ליכתב בפירוש: למה שהן. להתחייב עליהם בכל שהן דהוה ליה למכתב (שמות כב) כי יתן אדם חל רעוה כספים לשמור ולא אמנא מה כספים שנים ודבר חשוב אף כל שנים ודבר חשוב אלא כתב כלים לומר דהוה דבר חשוב ולא צענין שווייהו שחי כסף. וכפר בפירוטה פטור. כדמפרש ואזיל כרב דלמר כפירה שחי כסף בעיני: כפר בכלים. ואפילו כל דהו כדלמרינו לכך יצאו כלים למה שהן ואי משום הולחטו ממין הכפירה בהא סבירא ליה כשמואל דלמר טענו בחטין ושעורין והודה לו בלאחד מהן חייב: היסה. לשון שומא' ששמו חכמים עליו שבעות כמו (שמואל א' כו) אם ה' היסת: בוי' אין אדם מעיז פניו וכ'ו': תדע. דלמרינו אשתמוטי אשתמיט: הכופר במלוה. ובאו עדים והוא לא נשבע כשר לעדות ולא אמרן חשד אמנונא הוא אלא אשתמוטי אשתמיט ליה משום דמלוה להולחט ניתנה ואין עכשיו בידו כמה לפירוט: בפקדון פסול לעדות. ואפילו לא נשבע כשר לעדות ולא אמרן חשד אמנונא הוא אלא אשתמוטי אשתמיט ליה משום דמלוה להולחט ניתנה והוה בידה לכתב למימר אירכס ליה ומשתמיט עד דחשיב ומשכח ליה: מתני אסיפא. להא דרב נחמן: כ"ג אסיפא. דהא חזאי ליה עליו ואיכא דכרא דממונא: (ר"פ י"ז)

תוספות הודה במקצת קרקע פטור. אצטריך דלא תימא טעמא דפטור ברישא משום דהוה כטענו חטין והודה לו בשעורים: לימוד ערוך הוא בפיו של רבי יוחנן הא מני אדמון היא. תימה ד' חייא בר אבא גופיה מוקי מילתא דאדמון כוונתיה בפ' בתרא דכתובות (דף קח): דמסיק לאדמון יש בלשון הזה לשון קנקנים ומיגו דמשתבע אקנקנים משתבע נמי על שמן מחמת גלגול וי"ל דמשום רבנן הוא דאצטריך לאסוקי דאיירי שהודה במקצת קנקנים ואפ"ה פטרי רבנן משום דלא תקשי ליה ממילתייהו דרבנן כדקאמר מעיקרא טעמא דאין בלשון הזה לשון קנקנים הא יש בלשון הזה לשון קנקנים חייב אבל אדמון לעולם מחייב אפי' הודה בכל הקנקנים דבתרתי פליגי בטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן ובש בלשון הזה לשון קנקנים ודייק לה מדלא קתני במתניתין פלוגתייהו בחטין ושעורין או בשור ושה ונקט כדי יין וכדי שמן משמע דפליגי ביש בלשון הזה לשון קנקנים ומדקאמר נמי ר"ג רואה אני את דברי אדמון ואי דוקא בטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן פליגי מאי רואה אני את דברי אדמון הא אפי' בטענו חטין והודה לו בשעורין מחייב ופליגי נמי בטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהם דאי ביש בלשון הזה לשון קנקנים דוקא פליגי הוה להו להבן למימר בהדיא אין בלשון הזה לשון קנקנים ואדמון מחייב במודה בכל הקנקנים מדלא נקט במתניתין והודה לו מקצת קנקנים אלא נקט בקנקנים דמשמע בכלוה ולא מוקי לה במקצת קנקנים אלא משום רבנן דלא משתמע מילתייהו דאין בלשון הזה לשון קנקנים אלא בכה"ג וה"ק אין ההודאה ממין הטענה דלא מיבעיא במודה בכל הקנקנים דפטרי דהא אפי' יש בלשון הזה לשון קנקנים נמי פטור אלא אפילו הודה במקצת קנקנים נמי פטור דאין בלשון הזה לשון קנקנים: וחזא כשמואל. וכן הלכה ואע"ג דר"ל. כרבי יוחנן לגבי שמואל חזא דלרבי יוחנן נמי חייב אליבא דחד אמורא ועוד דק"ל כרב נחמן בדיני ועוד דרב פפא דהוה בתרא סבירא ליה כשמואל וכן פ"ח בשמעתין וכן עיקר ולא כמו שפסק ר"ח בכתובות (דף קח): כרבי חייא בר אבא: אדרבה אין אדם מעיז כו' וא"ת דאמרי' בפירקין. מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז כו' וי"ל אע"ג דכופר הכל נמי משתמיט מ"מ אין לו כל כך פנים לכפור הכל כמו לכפור במקצת וליכא מיגו. אשתמוטי הוא דקמשתמיט. תימה דבפ"ק דב"מ (דף ו. ושם) דייק אלא הא דאמר רב נחמן משביעין אותו שבעות היסת (דרבנן) נימא מגו דחשיב אמנונא חשד נמי אשבעותא אמאי לא משני דאשתמוטי קא משתמיט כדמשני אהתם דלעיל וי"ל משום דמרי' בהדי' הך פירכי טובא ותו הא דתני רבי חייא כו' דלא משני לשוני הכי: בפקדון פסול לעדות. בפרק קמא דב"מ (דף ה): מוקי לה דנקיט ליה בידה ובמלוה אפילו נקיט ליה בידה זווי כשר דמלוה להוצאה ניתנה והוא שמא צריך למעות: (תוספות)

א - מא דף

ומאן דמתני לה אסיפא הכא הוא דאיכא דררא דממונא אבל התם דליכא דררא דממונא לא מאי איכא בין שבעות דאורייתא לשבעות דרבנן איכא בינייהו מיפך שבעות דאורייתא לא מפכינן שבעות דרבנן מפכינן ולמר בר רב אשי דאמר בדאורייתא נמי מפכינן שבעות מאי איכא בין דאורייתא לדרבנן איכא בינייהו מיהת לנכסיה בדאורייתא נחתין לנכסיה דרבנן לא נחתין לנכסיה ולרבי יוסי דאמר דרבנן נמי נחתין לנכסי' דתנן מצאית חש"ו יש בהם גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור ואמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם למאי נפקא מינה להוציא דדיינין מאי איכא בין דאורייתא לדרבנן איכא בינייהו שכנגדו חשוד על השבעות בדאורייתא שכנגדו חשוד על השבעות אפכינן ליה שבעות ושמו אידיך דרבנן תקנתא היא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן ולרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי דאמרו דרבנן לא נחתין לנכסיה מאי עבדינן ליה משמתין ליה אמר ליה רבינא לרב אשי האי נקטיה כבובסיה דנשבעיה לגלימיה הוא אלא מאי עבדינן ליה אמר ליה משמתין ליה עד דמטי זמן נגדיה ונגדינן ליה ושבעין ליה אמר רב פפא האי מאן דאפי' שטרא על חבירה ואמר ליה שטרא פרוע הוא אמרינן ליה לאו כל כמינד זיל שלים ואם אמר לשלבע ליה אמרינן ליה אלא רב אחא בריה דרבא לרב אשי ומה בין זה לפוגם את שטרו א"ל התם אע"ג דלא טענין איהו טענינן ליה אגן הכא אמרינן ליה זיל שלים ליה ואי טענין ואמר אשתבע ליה אמרינן ליה זיל אשתבע ליה ואי צורבא מרבנן הוא לא משבעין ליה א"ל ר' ימר לרב אשי צורבא מרבנן משלח גלימא דאינשי אלא לא מזדקיקין ליה לדיניה: מנה לי בידך כו': אמר רב יהודה אמר רב אסי המלוה את חבירו בעדים צריך למורעו בעדים כי אמריה קמיה דשמואל אמר לי יכול לומר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה"ו תנן מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו נתתו לך פטור והא הכא כיון דתבעיה בעדים כמאן דאזיפה בעדים דמי וקתני פטור

רש"י שבועה לחזורייהא. הבאה במקומה הטענה שבועה דרבנן הא דרב נחמן; מייך שבועה. אם אמר הגחבע לחובע השבוע וטוב; מיחה לנכסיה. אם אמר איני נשבע ואיני משלם יורדין לנכסיו ונחתינו לזה; שכנגדו חשוד. הגחבע חשוד על השובע והתן לקמן (דף מד) שחקנו חכמים שיסבב החובע וטוב; חקנהא היא. שבועה עלמה של היסת חקנהא היא וחקנהא שיהא חובע נשבע וטוב לחקנהא היסת שבועה שלא בזה עליו אלא חקנהא חכמים לא עבדינו ויפסיד החובע בלא שום שבועה; דלויגו עליה דרבי יוסי. גבי מילתא חרש שוטה וקטן; נקטיה לכוססיה לנשבעיה לנכסיה הוא. אוחוזו בזכיוויהו חלום כי עדין לא עבדינו ויפסיד החובע בלא שום שבועה; דלויגו לעולם עד דלתיבוי לא ליה כך למיחה לנכסיה עדיף מהאי כל דבר החלוויהו בחובע קרי ליה כוססא כדלמור אזול גרמא ומחיה לכוססא ואתר חמיי באלו הן הגולין (מכות דף ה). עד דמטי זמן נגדיה. לבתר הלחין יומין כדלמרינן רב מנגיד אמרן דמשיה שמתיה דרבנן עליה הלחין יומין בהאשה נהיית (קדושין דף יג). אשכחע לי. ללא פרעתחך; וכי מה בין זה. שלא פנס שטריו לפונס שטריו דהנן (כתובות דף פו). הפוגמת כחובתה לא הפרע אלא שבועה כיולד היתה כחובתה אלף זוז והוא אמר התקבלת כחובתך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה הואיל ומודית במנה פוגמת את שטר כחובתה ולא הפרע השאר אלא שבועה לדיכא למימירן דמימירן טענין ליה טפי קיבלה והשתא דלמיתא משביעין לו מה יפה כמו משלם פנס את שטריו; התם. גבי פנס את שטריו אע"ג דלא טעין ליה אשכחע לי אלא אומר פרעתחך טענין ליה אן ואמרין לבעל השטר השבע; משלם. מפשיט; לא מוזקהינן ליה. להשבע דמחויז דחשדינן ליה ולא לנבוח לו דהא אמר ליה אשכחע לי ללא פרעתחך; נתחויז כך פטור. אף משבועה ומיהו שבועה היסת איכא; והא הכא כיון דהבעיה בעדים. והודה לו בפניהם כמאן לחופיה בעדים דמי; (רש"י)

תוספות ומאן דתני אסיפא כו'. אור"ת השתא דלא איתמר הלכתא כחד מהנדן לישני היכא דליכא דררא דממונא לא משביעין ליה מספק דהמע"ה ואעפ"כ לא היה מוחה בדיונים המשביעין וקצת נראה להשיב דאיכא דאמרי טפל לשון ראשון כמו שאומר ריב"א מיהו אור"ת דאולינן בתר המיקל. וכן משמע בפ"ק דב"מ (דף ה). גבי ההוא ריעא דמייתי התם מילתא דר"נ ארישא דמתני ור"ת דוחה דאיכא למימר דהתם רישא דמילתא נקט ומסיפא פריך דמשביעין ליה היכא דאיכא דררא דממונא דהתם נמי איכא דררא דממונא מאחר שהיו רגילין למסור לו בכל יום ועוד דהא איכא סהדי דאכל תרי מינייהו ורב האי גאון פירש דלא משביעין ליה אלא משמתינן ליה על תנאי שיהא בשמטא אם הוא חייב ואינו משלם: מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן. בפ' הכותב (כתובות דף פו. ושם) גבי הא דאמר רב נחמן אי פקח שמעון מייתי ליה לידי שבועה דאורייתא פירש בקונט' דנפקא מינה דבדאורייתא בעי למינקט חפצא בידיה ובדרבנן לא בעי ואין נראה דההיא נפקותא לא אמרינן הכא ועוד דבפרק השולח (גיטין דף לה. ושם) גבי אלמנה דקאמר אדרה בבית דין ואשבעה חוץ לב"ד פי' בקונט' גופיה דבב"ד לא בעי אשתבוני משום דבעי אנוקטי חפצא בידיה אף על גב דשבועה דאלמנה שבועה דרבנן היא ובריח שמעתתא דהכותב (כתובות דף פז. ושם) פירש נמי בקונטרס גבי הא דסבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דנפקא מינה לאפרכי שבועה: ולמר בר רב אשי דאמר בדאורייתא נמי מפכינן. ריב"א פי' בשם הקונטרס דהלכתא כותיה דקיימא לן כמר בר רב אשי במיפך שבועה וכן בתשובת רבינו גרשון מאור הגולה וכן רב האי גאון והביא ראיה דהלכתא כותיה מדקאמר לקמיה האי מאן דמפיק שטרא על חבריה אי אמר ליה האיך אשתבע לי דלא פרעתחך אמרי' ליה זיל אשתבע ליה ומה התם דאית ליה עליה ממון גמור מדאורייתא יכול להפך עליו שבועה היכא דלית ליה אלא שבועה דאורייתא לכ"ש דמצי א"ל אשתבע לי את ולמי דבריו מאן דפליג אמר בר רב אשי כ"ש דפליג אדלקמיה מיהו הגאונים נחלקו בההיא דלקמיה אי אמר ליה אשתבע לי דלא פרעתחך אם יכול אידך לחזור ולומר אשתבע לי את ופטור ואם יכול אין ראיה לרב האי משם ועוד דלא דמי דבההיא דלקמיה דהיא תקנו רבנן משום דשכיחא דמתרמי זימנן טובא דבתר דפרעיה אשתעי שטרא בידיה כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף טז): אשתמוטי דקא משתמיט דאמר ליה למחר יהבינא ליה השתא ליתיה גבאי אי נמי אפשיט דספרא זייר ליה אבל לגבי שבועה דאורייתא למה להם לתקן שיכול להופכה והשתא ההיא דלקמיה איתא אפי' כמאן דפליג אמר בר רב אשי ורבינו יצחק מצא בתשובות קדמוניות דלא מפכינא שבועה דאורייתא וכן בה"ג ובסדר תנאים ואמוראים דהלכתא כמר בר רב אשי בכוליה הש"ס בר ממיפך שבועה ואודיתא אך מה שכתב בסדר תנאים ואמוראים דמיפך שבועה כגון שהיה המחויב שבועה חשוד וקאמר מר בר רב אשי דמפכינן אכנגדו אין נראה דבחדש לא איירי אלא בסמוך דאמר איכא בינייהו שכנגדו חשוד אלא כפירוש הקונטרס דאמר נתבע לתובע השבע וטול ור"ה נמי פסיק דהלכתא כותיה בכל הש"ס בר ממיפך שבועה וחיווי וסימנך הפך לכן וחיווי בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז. ושם) גבי צומת הגידין דקאמר זייג אף על גב דלא חיווי [ועמ"ש בס"ד על הגליון סנהדרין דף כט: בתוספות ד"ה מר בר"א]: ולרבי יוסי דאמר דרבנן נחתינו. קצת תימה דרבנן נמי לא איירי אלא בההיא דלא הוי גזילה אלא מפני דרכי שלום אבל היכא דהוי גזל גמור מודו דנחתין לנכסיה וה"נ היכא דאיכא שבועה דרבנן: וכי מה בין זה לפונס שטריו. וא"ת תקשה ליה אמתי'. דהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וטעמא משום דלמא אי הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר אשתבע לי אלמא מצי משתבע ליה ומיהו נראה דטעמא לאו משום הכי הוא אפי' לא מצי אבוהון טעין טענין ליתמי דבפרק הכותב (כתובות דף פו: ע"ש) אמרינן כתב אשתנו נקי נדר נקי שבועה לא תפרע מן היתומים אלא בשבועה אלמא עבוד רבנן תקנתא ליתמי אפי' במקום שאין האב יכול להשביע: אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור. מהשתא חו"ל לרב לאפלוגי [ג'ר] כדפליג בספרא בשטעון חטין והודה לו בשעורין ולשמואל אדלעיל שתי סוף ש' לך בידיך והלה אומר אין לך בידי כו' אלא נטר עד לבסוף ופליג אכולהו וצריך לדקדק אמאי צריכי כל הנך ואיכא מינייהו דתני אידי: (תוספות)

דף מא ב

תיובתא דרב אסי אמר לך רב אסי אלא כי אמרי היכא דמעיקרא אוזפיה בעדים דלא לדידיה הימניה הכא הא הימניה רב יוסף מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב אסי המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפורעו בעדים ואם אמר אל תפרעני אלא בעדים צריך לפורעו בעדים כי אמריה קמיה דשמואל אמר לי יכול לומר לו פרעתחך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים תנן מנה לי בידך אמר לו הן אמר לו אל תתנהו לי אלא בפני עדים למחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך חייב מפני שצריך ליתן לו בעדים תיובתא דשמואל אמר לך שמואל תנאי היא דתנאי בעדים הלויתך בעדים פרע לי או יתן או יביא ראיה שנתן רבי יהודה בן בתירא אומר יכול לומר לו פרעתחך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים פריך רב אחא ממאי דבשעת הלואה קאי דלמא בשעת תביעה קאי והכי קאמר ליה לאו בעדים הלויתך בעדים היה לך לפורעני אבל בשעת הלואה דברי הכל חייב אמר רב פפי משמיה דרבא הלכתא המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים ורב פפא משמיה דרבא אמר המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים ואם אמר אל תפרעני אלא בעדים צריך לפורעו בעדים ואם אמר לו פרעתחך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן: סימן ראוב"ן ושמוע"ן דתנ"י הלכתא יזב"י ופר"ע פלוני ופלוני עפ"ש סטרא"י בהימנות"א כבי תרי: ההוא דא"ל לחבריה כי פרעתחך פרעין לי באפי ראובן ושמועון אזל ופרעיה באפי תרי מעלמא אמר באפי בי תרי אמר ליה באפי בי תרי פרעיה אמר ליה רבא להכי קאמר ליה באפי ראובן ושמועון כי היכי דלא נדחיה ההוא דאמר ליה לחבריה כי פרעתחך פרעין לי באפי בי תרי דתנו הלכתא אזל פרעיה בין דליה לדידיה איתנניסו הנין זוזי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אין קבולי קבלתינהו מיניה דרך פקדון ואמינא ליהוי גבאי פקדון עד דמתרמו בי תרי דתנו הלכתא ומקיים תנאיה א"ל כיון דקא מודית דודאי שקלתינהו מיניה פרעון מעלליה הוי אי אמרת לקיומי תנאיה זיל אייתנהו דהא אמר רב ששת דתנינא הלכתא וספרא וספרי ותוספתא וכולא גמרא ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה זוזי דאזיפתך אמר ליה לא היו דברים מעולם אזל אייתייה סהדי דאזיפיה ופרעיה אמר באפי מאי נעבוד אינהו אמרי אוזפיה אינהו אמרי פרעיה רבא אמר כל האומר לא לויית כאומר לא פרעתי דמי ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקא בך א"ל לא פרעתחך בפני פלוני ופלוני אתו פלוני ופלוני אמרי לא היו דברים מעולם סבר רב ששת למימר הוחזק כפרן אמר ליה רבא כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי שית מאה זוזי דמסיקא בך א"ל ולא פרעתחך מאה קבי

רש"י נתחיו כך חייב. לפירושו: בעדים הלוחין. ק"ד נשעת הלוואה קאי ואמר ליה ראה שבעדים הלוחין ואף אחת אל הפרעני אלכ בעדים: דלמא נשעת תבעיה קאמר. כשבעו כ"ד זה אומר פרעתון אמר לו והלא בעדים הלוחין בעדים הוא כך לפורעני ולא אמר לו כן נשעת הלוואה ומאן הכי פטר ליה ר' יהודה בן בחירא: אלכ פרעיה בחאי סהדי אחרני. וזה אומר עדי שקר הם: ואיתניסו. מיד המלוה: לכו פקדון בידי. ואינו עליהן אלכ שומר חנם שלל ככלתיה בתורת פרעון: כיון דקא מודית. דקבלתינהו זה לא בתורת פקדון מסרם כך הוי פרעון ודברים שאין בלבוז לומר דברים: דיוף ופרע. אוחה הלוואה קאי כופר ודאי ליה אוחה בלאו היום אלכ בלאחר זמן פרעיה: כחומר לא פרעתי דמי. לכיון דלא ליה לפי דבורו לא פרע והוי יש עדים שמה נאמנו הם על הלוואה ואינו נאמנו על הפרעון והדלחה בעל דין כמאה עדים: דמסיקנה כך. שאני נשע בך: לא היו דברים מעולם. לא פרע לפנינו זה אומר או כפניהם או שלל כפניהם פרעתון: הוחזק כפרן. ואינו נאמן אפילו בשבועה לומר פרעתון שלל כפניהם שהרי אמר פרעתון כפניהם ונמלא שקרן: כל מחלה לא רמיא עליה דלוייטש. כגון זה שלל היה לו לומר פרעתון בעדים שלל אמר לו זה נשעת הלוואה בעדים פרע לי הלכך לא קם לבו לזכור אם בעדים פרע אם שלל בעדים ואמר בעדים פרעתון ולא אדעתיה ואינו הוחזק כפרן בך: (רש"י)

הוספות תיובתא דרב אסי. אבל לשמואל נחא דמצי לפרש דה"ק נתתיו לך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים ולמאי דמפרשין דלשמואל נאמן לומר פרעתון ביני ובין עצמך במגו דאי בעי אמר פרעתון בפני פלוני ופלוני אתי שפיר טפי: תיובתא דשמואל. תימה מאי קושיא דלמא נתתיו לך שלא בעדים קאמר ולהכי חייב וי"ל לשמואל הכי קאמר מתוך שיכול לומר פרעתון בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים כי אמר נמי פרעתון ביני ובין עצמך נאמן במגו ומיהו רב פפא בסמוך ודאי לית ליה האי מגו דהא קאמר בסמוך צריך לפרוע בעדים וצריך לדחוק לפי זה דפליגי רב פפא ושמואל בדברי רבי יהודה בן בתירא ועוד יש לתמוה לגמרא שהקשה לשמואל מסיפא דמתני' מנ"ל לפרש דברי שמואל כך מאחר שרב פפא לית ליה האי סברא לכן נראה שהמקשה משמע ליה דמפני שצריך ליתן לו בעדים משמע שצריך לברר שפרוע בעדים וקצת משמע כן בכל הסוגיא: ורב פפא משמיה דרבא אמר אין צריך לפרוע בעדים. אר"ת כן הלכה דהא אמר רבי אבא בגט פשוט (ב"ב דף קע.). וקיימא לן המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרוע בעדים וכן רבא ורמי בר חמא ס"ל הכי בריש כל הנשבעין (לקמן דף מה:): אול פרעיה באפי סהדי אחרני. פי' כגונטרס וזה אומר עדי שקר הם ואם תאמר ואיך נאמן לומר שמשקרין ויש לומר דכיון דאמר באפי ראובן ושמעון בעי למימר מהימנת לי כל היכא דאמרת לא פרען עד דפרענא באפי ראובן ושמעון כדלקמן ומיהו הא דקאמר בסמוך להכי קאמר באפי ראובן ושמעון כי היכי דלא לידיחיה לא אתי שפיר לפירושו דמה דיחוי שייך כיון דמייית סהדי וה"ל למימר כי היכי דלא למיפטר אי אייתי סהדי אחרני לכן נראה לר"י דמייירי דקאמר פרעתון באפי סהדי והלכו להם למדינת הים ויש פירושים שכתבו בהן כן וגם ר"ח פירש כן: הא אגא והא רב ששת. בדיחותא בעלמא הוא דקא מהדר ליה ולא משום דצריך לקיים תנאו: כל האומר לא ליתיה כו'. ואבוי לית ליה והא דתנן למחר אמר לו תנחו לי אין לך בידי חייב וטעמא דכיון דאמר לא ליה הוי כמודה שלא פרע התם ליכא עדים דאמרי פרעו כי הכא ולהכי אבוי גופיה אית ליה בפ"ק דב"ב (דף ו. וס) דכל האומר לא ליתיה כו' כיון דליכא עדים שפרע וא"ת אמאי לא מתרצינן הכא דבוריה לא ליתיה כלומר לא עמדתי בהלוואתי אלא פרעתי כמו בפ' אמרו לו (כריתות יב.) גבי לא נטמאתי דמתרצינן דבוריה לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי ואומר ריב"א דהכא לא קאמר לא ליתיה אלא להד"מ דלא שייך לתרוצי לישניה אבל בפרק הכותב (כתובות דף פח.) קשה דקאמר אבל אמרי יתמי אמר לנו אבא לא ליתיה נפרעין מהם שלא בשבועה דכל האומר לא ליתיה כו' ויש לומר דהאב היה יכול לטעון ולתני דבריו אבל ליתומים לא טענינן דלא שכיחא ועוד יש לחלק דהכא כשטענינן עליו בבית דין יש לו להשיב בענין שיפטר ואין לנו לתרץ בדביו: כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לא אדעתיה. תימה בגט פשוט (ב"ב דף קע.) גבי עובדא דרב צחק בר יוסף דהוה מסיק זווי ברבי אבא מסיק אף על גב דהמלוה חבירו בעדים אין כו' כי טעין ואמר פרעתי בפני פלוני ופלוני צריך לברר ויבואו פלוני ופלוני ויעידו ואמאי הא אמרינן לאו אדעתיה וי"ל דרבא סבר ליה (תוספות)

דף מב - א

עפ"י דקיימי בשיטתא א"ל לאו בארבעה ארבעה הוה קיימי אתו תרי סהדי ואמרו אין בארבעה ארבעה הוה קיימי אמר רבא הוחזק כפרן אמר רמי בר חמא הא אמרת כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה א"ל רבא קצותא דתרעא מדכרי אינשי ההוא דא"ל לחבריה הב לי מאה זווי דמסיקנא בך והא שטרא א"ל פרעתון אמר ליה הנהו סיתראי נינהו אמר רב נחמן איתרע שטרא רב פפא אמר לא איתרע שטרא ולרב פפא מאי שנא מההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה זווי דמסיקנא בך והא שטרא א"ל לאו אתורי יהבת לי ואתית ואיתבת אמסתחא וקבילת זוזך ואמר ליה הנהו סיתראי נינהו ואמר רב פפא איתרע שטרא התם כיון דקאמר אתורי יהבת לי ומתורי שקלת איתרע שטרא הכא אימור סיתראי נינהו מאי הוי עלה רב פפי אמר לא איתרע שטרא רב ששת בריה דרב אידי אמר איתרע שטרא והלכתא איתרע שטרא והני מילי דפרעיה באפי סהדי ולא אידכר ליה שטרא אבל פרעיה בין דידיה לדידיה מיגו דיכול למימר לא היו דברים מעולם יכול נמי למימר סיתראי נינהו וכדאבימי בריה דר' אבהו ההוא דאמר ליה לחבריה מהימנת לי כל אימת דאמרת לי לא פרענא אזל פרעיה באפי סהדי אבוי ורבא דאמרי תרווייהו הא הימניה מתקיק לה רב פפא נהי דהימניה טפי מנפשיה טפי מסהדי מי הימניה ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא אזל פרעיה באפי תלתא אמר רב פפא כבי תרי הימניה כבי תלתא לא הימניה דרב יהושע לרב פפא אימור דאמרי רבנן דאזלינן בתר רוב דעות ה"מ לענין אומדנא דכמה דנפשי בקיאי טפי אבל לענין עדות מאה כתרי ותרי כמאה לישנא אחרניא ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא אזל ופרעיה באפי תלתא אמר רב פפא כבי תרי הימניה כבי תלתא לא הימניה מתקיק לה רב הונא בריה דרב יהושע תרי כמאה ומאה כתרי ואי א"ל כבי תלתא ואזל פרעיה באפי בי ארבעה כיון דנחית לדעות נחית לדעות: אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן ואין משביעין את הקטן: מ"ט אמר קרא שמות כב-1 כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ואין נתינת קטן כלום: אבל נשבעין לקטן ולהקדש: והא אמרת רישא אין נשבעין על טענת שוטה וקטן אמר רב בבא בטענת אביו ור' אליעזר בן יעקב היא דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמתיך שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד אמר לו מנה לאביך בידי והאכלתינו פרס הרי זה נשבע והוה שנשבע על טענת עצמו וכו' א"א אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בשטענו קטן קטן והאמרת אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן לעולם גדול ואמאי קרו ליה קטן דלגבי מילי דאבוה קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים היא טענת אחרים והדאת עצמו

רש"י עפ"י. גל"ש בע"ז ומעבדין בהן עורות: אייתי. מלוה סהדי דלרבעה ארבעה קיימי וטובע מחתים זה אומר פרעתון מ"מ אם לא בעפלים פרעתון בעמעה: דלא רמיא עליה דלוייטש. והאי נמי לא רמיא עליה לומר באיזה ענין פרעם אלכ פרעתי' סתמא הלכך לא נזכר וסבור שכן השער ולא הוחזק כפרן וגשבע שפרעם מכל מקום: מדכר דכיה. והוחזק כפרן: סיטראי נינהו. מלך אחר היית חייב לוי: איתרע שטרא. הואיל ומודה שקביבלם ולא כל כמיניה לומר סיטראי נינהו: לאו אתורי יהבת לי. לקנות מהן שוורים לשחיטה למחלות סכני: אמסתחא. מקום שמקבלין הבשר ומוכריין: ולא אידכר ליה שטרא. שיטול השטר מידו: מיגו דיכול למימר ליה. לא פרעתי' יוכל למימר ליה נמי סיטראי נינהו: וכדאבימי בריה דרבי אבהו. גרסינן והוא במסכת חובות בפרק הכותב (דף פה.) דמטא כי האי מעשה ליהדי: האוה. ליה דלומר למלוה בפני עדים נשעת הלוואה נאמן אתה עלי כל זמן שהאמר לא ההקבלתי ולא אוכל לומר כך פרעתי: אימור דלמיני זיל בהר רוב דעות הני מילי לענין אומדנא. דשומא כדלמך במסכת ע"ז בפרק השוקר (דף עב.) א"ל כדשיימי בחלתא אפי' תרי מגו הלחא כדלמך בי הלחא עד דלמךי בחלתא כדשיימי בד' עד דלמךי בד' וכ"ש כדלמךי בארבעה: כיון דנחית לדעות. מהחלה יכר למנון שהוא יתר מכדי עדות ודאי אדעות קפיד בחלתא הימניה בארבעה לא הימניה: סכחתי' מלפני' המסגיה' והנני' מפר"ש כא"י מנה לי בידך אמר לו הן. וכפני עדים ואמר להם אחם עדי: נתחיו כך פטור. מלשכס ומשבועה דאורייתא: און כך בידי. לא היו דברים מעולם:

חייב. לשלם ולתן נאמן בשבועה שהרי החזקה כפרו; אין לך בידי אלא ליתרם כסף פטור. שאין כאן הודאה ממין הטענה; לחד. חזי כור: פטור. דלמא ממין הטענה היא; ורבו גמליאל מחייב. ללא בעי הודאה ממין הטענה: כדי שמו. כדים מלאים שמו; והוא לו בקנקנים. הכדים יש לך בידי בלא שמו; הוהיל והוא מקלע הטענה. והוא ליה טענו חטון ופערין והוא לו בלא מהן; או שהורה במקלע קרקעות פטור. משבועה לאוריתחא לא על הקרקעות ולא על הכלים שאין הודאת הקרקעות מביאה לידי שבועה שאין דין שבועה בקרקעות כלאמרינו (בכל השבועין) (לקמן); הורה במקלע כלים. ליתחא הודאה וכפיה בלאו קרקעות: חייב. לישבע אף על הקרקעות על ידי נגלוג שבועה לילפינו לה בפרק קמא דקדושין (דף כז): מקראי: זוקהין. גורקין: אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן. כגון שטענו ברמיזה לחרש שקיברו חכמים בכל מקום לא מדבר ולא שומע: אבל נשבעין לקטן ולהקדש. מפרש בגמרא: גמי' וכי יתן איש. ועלה כתיב ונקרב בעל הבית לשבועה כלאמרינו בבבא קמא (דף סג): אין תנית קטן כלום. דהא איש כתיב והחרש והשוטה קטנים הם בלא דעת: בלא טענת אכזר. הא לקהני נשבעין בנתינת איש האמר שהקטן טוענו אכזר מסרו לידך: והאלתחו פים. והחזיקו לו חזי והחזיקו בידי חייב לישבע על האחר וקטן הכל בטענת אכזר לא גרע מטענת עצמו דהכל: בטוענו קטן. יתום קטן חובע: (כ"ז)

תוספות כ"ד אין צריך לברר אי נמי כמו שפירש רבינו תם צריך לברר אמיתות הדברים כמו שיכול ומכל מקום אי לא משכח להו או אתו ואמרו להד"ם לא מפסיד וכן מוכח בירושלמי שהביא ר"ח דגרסי' התם הבא לידון בשטר וחזקה רבי אומר נידון בשטר פירוש שצריך לברר רבן שמעון בן גמליאל אומר נידון בחזקה בא מעשה לפני רבי והורה כרשב"ג קשיא דרבי אדרבי לא קשיא רבי לא רצה אלא לעמוד על אמיתות הדבר ואית דגרס התם בא מעשה לפני רבי חייא ופרקי' מינה אדרבי לפי שתלמידו היה כדפרקי' בפרק מפנין (שבת דף קכח). מדרב הונא אדרב משום דרב הונא תלמידו דרב הוה ובקונטרס פירש בריש פרק זה בורר (סנהדרין דף כג): למ"ד צריך לברר שאם בקש ולא מצא הפסיד: איתרע שטרא מפר"ח וכן ר"ת. דצריך בעל השטר שבועה שלא נפרע והא דאמרין בפרק אלו נערות (כתובות דף לו): הא שטרא ריעא לא מגבינן ביה דוקא כבי הך ריעותא דהתם כיון דמהדר אזינפא אימור זיופי זייף וחתים וקשה מההוא דהכותב (שם פה. ושם) דההוא שטרא דאתא קמיה דרבא א"ל רב פפא ידענא ביה דשטרא פריענא הוא א"ל איכא איניש אחרינא בהדי דמר כו' וקאמר לא יהא רב פפא אלא כבת דרב חסדא והשתא מה היה יכול לעשות יותר מלהשביעו דלית ליה לקרועי כדקתני התם קרעיה ס"ד והשתא אפילו כל אדם דלא קים ליה בגויה נאמן להשביעו מידי דהוה אעד אחד מעיד שהוא פרוע על כן נראה דבשטרא ריעא לא מיקרע קרעין ליה ולא מיגבין גבינן ביה כי ההוא דאלו נערות (שם דף לו): ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור. פירוש במיגו: (תוספות)

ב - מב דף

כולהו נמי טענת אחרים והודאת עצמו ניהו אלא בדבריה קמיפליג דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכלי' בעי דליכפריה והאי דלא כפריה משום דאינו מעיז פניו בפני בעל חובו ובכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישטמוטי הוא דקא משתמיט מיניה סבר עד דהוי לי זוזי ופרענא ליה ורחמנא אמר רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה ר' אליעזר בן יעקב סבר לא שניא בו ולא שניא בבנו אינו מעיז והלכך לאו משיב אבידה הוא ורבנן סברי בפניו הוא דאינו מעיז אבל בפני בנו מעיז ומדלא מעיז משיב אבידה הוא מי מצית מוקמת לה כרבי אליעזר בן יעקב הא קתני רישא מנה לאבא בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר פטור מפני שמשיב אבידה הוא התם דלא אמר ברי לי הכא דאמר ברי לי שמואל אמר לך קטן ליפרע מנכסי קטן להקדש ליפרע מנכסי הקדש לקטן ליפרע מנכסי קטן תנינא מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה תרתי למה לי הא קמשמע לן כדאביי קשישא דתני אביי קשישא יתומין שאמרו גדולים ואין צריך לומר קטנים בין לשבועה בין לזיבורית להקדש ליפרע מנכסי הקדש תנינא מנכסים משועבדים לא יפרעו אלא בשבועה ומה לי משועבדים להדיוט ומה לי משועבדים לגבוה איצטריך סלקא דעתך אמינא הדיוט הוא דאדם עושה קנוניא על הדיוט אבל הקדש דאין אדם עושה קנוניא על הקדש קא משמע לן והאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש אמרי ה"מ שכיב מרע דאין אדם חוטא ולא לו אבל גבי בריא ודאי חיישינן: **מתני'** ואלו דברים שאין נשבעין עליהן העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אין בהן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה שומר חנם אינו נשבע נושא שכר אינו משלם ר' שמעון אומר קדשים שחייב באחריותו נשבעין עליהן ושאינו חייב באחריותו אין נשבעין עליהן רבי מאיר אומר יש דברים שהן בקרקע ואינו בקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתין לך והלה אומר אינן אלא חמש רבי מאיר מחייב שבועה וחכ"א כל המחובר לקרקע הרי הוא בקרקע אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין כיצד בית מלא מסרתין לך וכיס מלא מסרתין לך והלה אומר איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל פטור זה אומר עד הזיז

זה אומר עד החלון חייב: **גמ'** תשלומי כפל מנלן דתנו רבנן **שמות כב-ע** על כל דבר פשע כלל על שור ועל חמור ועל שה ועל שלמה פרט על כל אבדה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שהן מטלטלין אין גופן ממון הקדש רעהו כתיב: (ולא תשלומי כפל) ולא ארבעה וחמשה: מ"ט תשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה: שומר חנם אינו נשבע: מאה הני מילי דתנו רבנן

כ"ז כולהו טענתא נמי כו'. ומאי פעמים ורבנן אמאי פליגי עליה: אלא בדרכה קמיפלגי. ולעולם בטוענו קטן ומאוס דאין טענתו חפזת במקום אחר דכתיב כי יתן איש קרי ליה הכא טענת עצמו מיהו הכא טענה היא דהא איכא נתינת איש דמכח נתינת האב היא בלא והיינו דקאמר פעמים וכי תימא רבנן אמאי פליגי עליה בדרכה קמיפלגי: התם דלא אמר ברי לי. רישא דקתני פטור דלא אמר היתום ברי לי יוסף דקתני נשבעין לקטן דלמר ברי לי: ליפרע מנכסי קטן. מנכסי יתום ואפי' הוילא שטר עליו לריד שבועה שלא נתקבל חוב זה מאכזרי: ליפרע מנכסי הקדש. המקדיש נכסיו וילא עליו שט"ח ובלא ליפרע מן הנכסים לריד שבועה: תנינא. במסכת כתובות (דף פז). ולקמן בכל השבועין (דף מה). בין לזיבורית. דתנן בהניזקין (גיטין מה): אין נפרעין מן היתומין אלא מן הזיבורית והיינו דתנא תרתי חלה לגדולים וחלה לקטנים: אדם עושה קנוניא על ההדיוט הלוה הזה עשה עמה רמיותא עליו ואמר אני חייב לזה כתיב שטרך הקרקע ממנו והחלוקו ברמיזה: מנה לפלוני. בידי. הגבירה תחלה מן. הנכסים שהקדשתי: אין אדם חוטא ולא לו. בשביל יורשין: מתני' קדשים שחייב באחריותו. כגון אמר הרי עלי עולה והפריש בהמה לגדור והפקידה לזה נשבע עליה אותו שהקדשתי בידי דרעהו קרינן ביה דלבר הגורם לממון לחייב שטענו כממון דמי: יש דברים שהן בקרקע. שמוחביבין לקרקע. ואינן בקרקע. ושבעין עליהן ובגמ' מפרש פלוגתייהו: גמ' ולא תשלומי שלשה וארבעה. וכיון דכפל ליתא הוה ליה שלשה וארבעה: (כ"ז)

תוספות אלא בדבריה קמיפלגי. הכל מפורש בפרק שני דכתובות (דף יח: ושם ד"ה ובבבלי) ובהניזקין (גיטין דף נא: ושם): ואין בהן תשלומי כפל. דאפי' בקרקע שייכא גביה כגון מטיג גבול אי נמי בגפנים טעונות והלה טוען טענת גבול ורבי מאיר מודה נמי בשאין עומדות ליבצר: ולא תשלומי ד' וה'. לא איצטריך אלא משום הקדשות משום קרקעות ועבדים לא איצטריך דאין נוהג אלא בשור ושה בלבד כדתנן בפרק מרובה (ב"ק דף סב:). שומר חנם אין נשבע. משום דקרא בשומר חנם כתיב דאירי

מאי טעמיה דרבי אליעזר אלא לאו בדלא שוי שיעור זוזי ובדשמואל קא מיפלגי לא בדלא שוי כ"ע לית להו דשמואל והכא בדשוי שיעור זוזי ובדברי יצחק קא מיפלגי דאמר רבי יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר **[דברים כד-ג]** ולך תהיה צדקה אם אינו קונה משכון צדקה מנין לו מכאן לבעל חוב שקונה משכון לימא דרבי יצחק תנאי היא ותיסברא אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואה משכנו מי אמר אלא משכנו שלא בשעת הלואה כולי עלמא לא פליגי דאית להו דרבי יצחק והכא במשכנו בשעת הלואתו ובשומר אבדה קמיפלגי דאיתמר שומר אבדה רבה אמר כשומר חנם

רש"י בדלא שוי שיעור זוזי. עסקינו; ובדשמואל קמיפלגי. רבי אליעזר לית ליה דשמואל דמשכון שאינו כל החוב אין אדם מהכלו אלא לזכרון דברים הלכך שומר חנם הוא עליו ושבע שלח פסע ושאינו בקשותו ויטול כל מעותיו ור' עקיבא כשמואל סבירא ליה שלשם משכון קבלו אכל הלואה אלף זוז כשטר אפילו רבי אליעזר מודה שהמשכון שקיבל אחרי כן לטעם משכון קבלו שהרי אינו לריד לו לזכרון דברים שהשטר לו לרחיבה: ה"ג אי ללא שוי שיעור זוזי דכ"ע לית להו דשמואל ודברי יצחק קמיפלגי רבי אליעזר לית ליה דרבי יצחק ואינו עליו אלא שומר חנם ואף על פי שהוא משכון גמור: אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואתו. כגון על ידי כ"ד דכתיב משכנו קרא דכתיב לעיל מיניה בחוק העמוד והאיש וגו' ואמר מר זה שלח כ"ד: (רש"י)

הוספות מאי לאו בדלא שוי. פירש בקונטרס דרבי אליעזר לית ליה דשמואל דמשכון שאין שוה כל החוב אין אדם מקבלו אלא לזכרון דברים בעלמא משמע אבל אם שוה כל החוב מודה רבי אליעזר דאבדו מעותיו ו"ס שכתוב בהם בפירוש היכי דמי אי בדשוי מאי טעמא דרבי אליעזר וקשה דבפרק האומנין (ב"מ דף פב. ושם) מסיק מתניתין דהתם דלא כרבי אליעזר ולוקמה ככ"ע ובדשוי וי"ל דהתם לפי המסקנא דלא איירי רבי יצחק אלא שלא בשעת הלואתו שאין לחלק בין שוי בין לא שוי שאם יתחייב בדשוי משום דרב יוסף א"כ בדלא שוי נמי יפסיד כנגד המשכון אבל הכא השתא ס"ד דרבי יצחק איירי אפילו בשעת הלואתו הלכך מודה רבי אליעזר בדשוי אבל לא שוי הוה זכרון דברים בעלמא ולא שייכא התם דר' יצחק. ומיהו תימא כיון דרבי יצחק גזירת הכתוב היא מה לי שוי מה לי לא שוי אטו משום דלא שוי לא קרי ביה השב תשיב את העבוט ולך תהיה צדקה ועוד דמסיק בסוף ותסברא אימור דא"ר יצחק כו' ומעיקרא פשיטא ליה בדשוי יודה ר"א משום דר' יצחק על כן נראה גירסת הספרים דגרסי מאי לאו בדלא שוי פי' מאי לאו אפי' בדלא שוי דרבי עקיבא אית ליה דהפסיד כדשמואל ורבי אליעזר לית ליה דשמואל ואפי' בדשוי יטול כל מעותיו ובסיפא כשהלוהו אלף זוז בשטר מודה ר' אליעזר דאבדו מעותיו משום דאורחא דמילתא כשהלוהו בשטר שאין נותן לו משכון באותה שעה והוה שלא בשעת הלואתו וקני משכון מדריבי יצחק וכי מוקי פלוגתייהו בדרבי יצחק לא פליג ר' אליעזר אדרבי יצחק אלא בשעת הלואתו אבל שלא בשעת הלואתו מודה ר' אליעזר ולא הוה השתא אבדו מעותיו דבסיפא אבדו מעותיו דרבי עקיבא דההיא דרבי עקיבא אבדו אפי' דמים היתירים על המשכון ובסיפא דוקא שכנגד המשכון דהא הוה טעמא משום דקנה משכון כדריבי יצחק כדפרישית ומה שפירש בקונטרס בסיפא שיש שטר אין צריך משכון לזכרון דברים אבל ברישא שאין שטר הוה משכון לזכרון דברים ולא לגובינא אין נראה לפרש כך דלמאי דמוקי לה דפליגי בדשוי ליכא למימר לזכרון דברים תפיס ליה דהא לכו"ע אין משמט אפי' משכנו בשעת הלואה כדפרישית בגיטין (דף לו. ד"ה שאני) ובכל שעה (פסחים דף לא: ד"ה בדר"י): לא בדשוי וקמיפלגי בדרבי יצחק. תימא דלימא דבהא פליגי דמר סבר כיון דשוי תפיס ליה בשביל החוב ורבי אליעזר סבר אע"ג דשוי לא נקוט ליה לענין שיפסיד החוב אבל בדלא שוי כ"ע לית להו דשמואל ולפר"ח דמוקי שמואל בדפריש ניחא דכיון דאפי' בדפריש לית להו דשמואל סברא הוא דבשוי בסתם לא תפיס ליה לענין שיפסיד החוב באבדית המשכון: צדקה מנין. דלא מיקריא צדקה א"כ מחסור ממון: מכאן לבע"ח שקונה משכון. נראה דרבי יצחק מתחייב באונסין אלא הוה כמו שומר שכר כדמוכח ס"פ האומנין (ב"מ דף פב. ושם) דבעי לאוקמא הא דתנן הלוהו על המשכון ש"ש במשכנו שלא בשעת הלואתו וכדריבי יצחק וכן מוכח בה"ג שומר שכר הוה: שומר אבדה רב יוסף אמר כו' ורבה אמר כו'. פסק ר"ח דהלכה כרב יוסף דאמר בפרק אין בין המודר (נדרים דף לז:) דכ"ע אית להו פרוטה דרב יוסף ואין נראה ראייה משם כלל דרבה נמי מודה דאי אתי עניא דלא בעי למיתב ליה דאטו מי לית ליה העוסק במצוה פטור מן המצוה אלא דס"ל דמשום הנאה פורתא קאית דלא שכיחא לא חשיב שומר שכר וקצת משמע באלו מציאות (ב"מ דף לא. ושם) דהלכה כרב יוסף גבי ההיא דדרשי התם השב תשיב אין לי אלא לביתו לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ודייק סתמא דהי"ח ה"ד אי דמינטרא פשיטא אי דלא מינטרא אמאי לעולם דמינטרא והא קמ"ל דלא בעינן דעת בעלים וכדריבי אלעזר והיינו כרב יוסף כדמוכח בריש הכונס (ב"ק דף נו. ושם) דמריד מינה רבה לרב יוסף ובעי למידק דמריבין חורבתו שאינה משתמרת היא משתמרת היינו ביתו אלמא שומר חנם הוה ומשני רב יוסף לעולם דמינטרא וכרבי אלעזר וי"ל דרבה קיבלה מרב יוסף משום דלדידיה נמי לא ניחא דהא מודה רבה לרב יוסף בבעלי חיים דנקטו להו ניגרי ברייתא דבעו נטירתא יתירתא כדאמר התם וקרא בבעלי חיים כתיב לא תראה את שור אחיך והיה צריך לדחוק דרבייא דקרא אוכל תעשה לשמלתו קאי אי נמי בכפותין ועוד דהוה צריך לומר דאסמכתא בעלמא היא דהא טעמא דרבה דהוה ש"ח משום דמאי הנאה קממטי ליה א"כ איצטרך קרא לאשמעינן דלא ניחשביה ש"ש משום פרוטה דרב יוסף או משום דרחמנא שעבדיה בע"כ ועי"ל דרבה לא קיבלה אלא מתחלה לא עלה על דעתו להוכיח דינו מזה אלא לאסמכתא בעלמא נקט קרא לדבריו וברייתא דהכונס (שם) דדריש מקרא דהוה ש"ח אסמכתא היא ורבה נמי מודה דעיקר קרא לא אתא אלא כדריבי אלעזר כדמסיק הי"ח בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כט. ושם) וסוגיא דהתם אתיא נמי כוותיה וה"פ אי דמינטרא למר מגניבה ולמר מפשיעה פשיטא דלאשמעינן דש"ח הוה לא איצטרך קרא כדפרי' ומינטרא דאלו מציאות לרבה כלא מינטרא דהכונס (ב"ק דף נו. ושם) ולפירוש הקונטרס נראה היה דהלכה כרב יוסף דפירש לימא דרב יוסף תנאי היא ומילתיה דרבה ודאי תנאי היא דר"ע לית ליה דרבה וק"ל כר"ע אבל אין לפרש כן אלא אדרבה אית לן למימר דרבה ודאי לאו תנאי היא אלא כ"ע אית להו דרבה ובדשמואל קמיפלגי ור"ע מודה דש"ח הוה על המשכון מה שהוה יתר על החוב אבל כנגד החוב מפסיד מטעמא דשמואל אפי' לפר"ח אע"ג דפירש כמפורש דמי כדפרי' לעיל ומתני' דסלע הלוינו עליו צ"ל דאבד המשכון היינו בפשיעה דאי לאו הכי לא היה מחייב במה שהוה יתר על החוב ואדרבה יש להוכיח דהלכה כרבה כדמסיק הי"ח בהאומנין (ב"מ דף פב. ושם) אלא מחזורתא מתני' דלא כרבי אליעזר והשתא לוקמה ככ"ע לרב יוסף במלוה שא"צ למשכון אלא משום דק"ל כרבה דמסיק אליבא דהלכתא ועוד ראייה מפרק א"מ (שם דף כט. ושם) גבי פלוגתא דרבי טרפון ור"ע דמה יהיו בדמים מוכח בגמ' לרב יוסף דמשום דשרו ליה רבנן לאישתמושי בהו הוה עלייהו שואל ובס"פ המפקיד (שם מג.) גבי מפקיד מעות אצל שולחני ס"ל לר"ג דקיימא לן דהלכתא כוותיה דיני דאף ע"פ שמשתמש בהן לא מחייב באונסין והיינו דלא כרב יוסף ואין לחלק משום דגבי אבדה בלא"ה הוה ש"ש בלא היתר תשמיש למיכר על ידי היתר תשמיש נעשה שואל דאטו אי יוסיף שבר לש"ש יעשה שואל ועוד דק"ל כרבה לגבי רב יוסף בר משדה ענין ומחצה אע"פ שיש מפרשים דהיינו דוקא במילי דבבא בתרא ליתא דבפרק מי שאלחו (גיטין דף עז: ושם) פריך והא ק"ל כרבה והשתא הא דאמרנו בפי' דפסחים (דף ה:) גבי חמץ כיון דאילו מגניב או מתביד ברשותיכו קאי כדידכו דמי היינו מגניב או מתביד באונס דאי לא מחייב באונסין אפי' מחייב באחריות גניבה ואבדה אין זקוק לבער דאי לאו הכי ישראל שלוחו לעכו"ם על חצונו יאסר בהנאה בלא דר' יצחק ורבנן נמי אמאי פליגי שהרי חייב באחריות גניבה ואבדה מדשמואל דקיימא לן כוותיה כיון דקיימא לן כרבה אלא ודאי כיון דלא מחייב באונסים לא מוקרי חצונו מיהו מדריבי יצחק אע"ג דלא מחייב באונסים כדפרי' לעיל אסור בהנאה כיון דקני ליה והוה שלו אבל שומר לא מחייב לבער אם לא מקבל עליו אחריות אונסים לא מוקרי חצונו מיהו מדריבי יוסף לא היינו צריכין לומר שצריך אחריות אונסים לענין חמץ דאיצטרך דרבי יצחק לאסור חצונו של עכו"ם הממושכן ביד ישראל דפרוטה דרב יוסף לא שייך בעכו"ם דליכא מצוה ועוד דאפי' שומר שכר גמור לעכו"ם לא מחייב דגבי שומרים כתיב רעו ואיכא למעוטי עכו"ם כמו הקדש וכו' בהלכות פסח כתב דחייב לבער אם קיבל אחריות דגניבה (תוספות)

ואבידה:

ורב יוסף אמר כשומר שכר דמי לימא דרב יוסף תנאי היא לא בשומר אבידה דכולי עלמא אית להו דרב יוסף והכא במלוה צריך למשכון קא מיפליגי מר סבר מצוה קא עביד ומר סבר לאו מצוה קא עביד לימא כתנאי המלוה את חבירו על המשכון ונכנסה שמיטה אף על פי שאינו שוה אלא פלגא אינו משמט דברי רבן שמעון בן גמליאל רבי יהודה הנשיא אומר אם היה משכונו כנגד חובו אינו משמט ואם לאו משמט מאי אינו משמט דקאמר תנא קמא אילימא כנגדו מכלל דרבי יהודה הנשיא סבר כנגדו נמי משמט אלא אמאי תפיס משכון אלא לאו כנגד כולו ובדשמואל קא מיפליגי לא לעולם כנגדו ובהא קמיפליגי תנא קמא סבר כנגדו ורבי יהודה הנשיא סבר כנגדו נמי משמט ודקא אמרת למאי תפיס ליה משכון לזכרון דברים בעלמא:

רש"י כשומר שכר דמי. שכר מלוה ומלוה על המשכון נמי מלוה עבד: לימא דרב יוסף תנאי היא. דמיזכחא דרבה ודאי תנאי היא דרבי עקיבא ליה ליה דרבה אלף דרב יוסף מי לימא תנאי היא מי מצי לאוקמה לרבי אליעזר כוחיה: צריך למשכון. להשתמש בו ומנכה לו מן החוב דמי שכירות המשכון רבי אליעזר סבר כיון לרבי דמשכון אין כן מלוה ולהנאחו נחיון והוי כשומר חנם ורבי עקיבא סבר כיון דפוחת עליו והולך מלוה היא ולא הוי עליו אלף כשומר שכר: לימא כי הני תנאי. הא דשמואל: המלוה על המשכון. אין שמיטה משמטתו דאין כן משום לא יגוש שהרי אינו נוגש: אינו משמט. לקמן מפרש אי בהוא פלגא קאמר אי בכוליה חוב קאמר: אי לימא כנגדו. הוא דאינו משמט דלהוא פלגא מיהא הוי משכון: מכלל דרבי יהודה. דפליגי עליה דאמר אם אין משכון כנגד חובו משמט אכנגדו נמי משמט דאפי' הוא פלגא דכנגדו לא חשיב משכון ומשמטא ליה שביעיה: אלף משכון. דהפס למאי הפסיה אי לאו למשכון מיהא דהוא פלגא: אלף לאו כנגד כולו. קאמר תנא קמא אינו משמט דאפי' שאינו שוה אלף פלגא הוי משכון כנגד כולו ואינו משמט כלום מן החוב והיינו כשמואל ואהא רבי יהודה הנשיא למימר דאם אין משכון כנגד הלוואה אינו משמט כולו אלף כנגדו: לא לעולם כנגדו. קאמר רבי שמעון דאינו משמט דלהוא פלגא מיהא הוי משכון ולית ליה דשמואל ואהא. פלגא גופיה פליגי ר' יהודה הנשיא למימר דלא הוי משכון: כנגדו נמי משמט. ללא הוי משכון אלף לזכרון דברים הפסיה: מהני' (רש"י)

תוספות ורב יוסף אמר כשומר שכר. וא"ת דאמרין בר"ה (דף כח). המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעת מצוה והמודר הנאה מן המעין מותר לטבול בו טבילה של מצוה ואמאי' הא מיתתני רב יוסף דחשיב ליה בהכי כשומר שכר ויש לומר דשאני שומר אבידה ומשכון דכמה פעמים שיתעסק בה לטוטה לזרעה ולהצניעה יפטר מליטתו לו אבל התם יכול לכיון לתקוע ולטבול במקום שלא יבא שם עני באותה שעה: במלוה צריך למשכון. פירש בקוב"ט להשתמש ומנכה מן החוב דמי שכירות המשכון כי הא דאמר בפ' האומנין (ב"מ דף פ:). שוכר אדם משכונו של עני מפני שאינו אלא כמשיב אבידה לבעלים ור"ח פירש צריך למשכון שאינו רוצה להלוות לו בלא משכון וקשה דאטו משום הכי לאו מצוה קא עביד: אלא לאו כנגד חובו ובדשמואל קמיפליגי. ואע"ג דלמאן דלית ליה. דשמואל גבי אבד המשכון אינו מפידי אפי' כנגד המשכון הכא מכל מקום נגד המשכון אינו משמט דגבי אבידה ודאי כיון דלית ליה דשמואל לא נקיט למשכון לענין שיפסיד: (תוספות)

פרק שביעי - כל הנשבעים

מתני' כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין ואלו נשבעין ונטלין השכיר והנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבעה וחנוני על פנקסו השכיר כיצד אמר לו תן לי שכרי שיש לי בידך הוא אומר נתתי והלה אומר לא נטלתי הוא נשבע ונטל רבי יהודה אומר עד שתהא שם מקצת הודאה כיצד אמר לו תן לי שכרי חמשים דינר שיש לי בידך והוא אומר התקבלת דינר זה נגזל כיצד היו מעדיין אותו שנכנס לביתו למשכנו שלא ברשות הוא אומר כלי נטלת והוא אומר לא נטלתי הוא נשבע ונטל רבי יהודה אומר עד שתהא שם מקצת הודאה כיצד אמר לו שני כלים נטלת והוא אומר לא נטלתי אלא אחד נחבל כיצד היו מעדיים אותו שנכנס תחת ידו שלם ויצא חבול ואמר לו חבלת בי והוא אומר לא חבלתי הרי זה נשבע ונטל רבי יהודה אומר עד שתהא שם מקצת הודאה כיצד אמר לו חבלת בי שתיים והלה אומר לא חבלתי בך אלא אחת שכנגדו חשוד על השבעה כיצד

רש"י מהני' כל הנשבעין. כל המחוייבין שבעה מן התורה נשבעין ולא משלמין כלומר לא חייבה תורה שבעה ליסבע וליטול אלף הנחבע יסבע לחובע ולא יסלם ובגמרא יליף לה: והלו נשבעין ונטלין. שתיקנו להם חכמים ליסבע וליטול: השכיר והנגזל כו'. כוליה מפרש להו במתני': ושכנגדו חשוד על השבעה. החובע שהנחבע שכנגדו חשוד על השבעה ונחייב הנחבע שבעה מן התורה ע"י הודאה במקצת נשבע החובע ונטול: וחנוני על פנקסו. על מה שכחוב פנקסו שהוא כותב עליה הקפות שהיא מקיף ולקמן מפרש הכי דמי: הרי זה נשבע ונטול. ובגמרא מפרש מאי שנא שכיר דתיקנו ליה רבנן: עד שהא' מקצת הודאה. לרבי יהודה לא תיקנו שבעה ליטול אלף במקום שק' שבעה על הנחבע והפכה חכמים על החובע באלו השנויות כחו: הרי זה נשבע ונטול. שהדברים מוכיחים שהרי עדים מעידים שמשכנו שלא ברשות: (רש"י)

תוספות מהני' כל הנשבעין. ואלו נשבעין ונטלין כו'. תימה דלא חשיב ההיא דתנן לעיל (דף מג.) מי נשבע מי שהפקדון אצלו למאי דמוקי לה אסיפא דרישא וכל הני דתנן לקמן בפירקין (דף מה.) הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרועה כו' וליכא לשנויי דתנא ושיירי כיון דתני ואלו כדאמרין בפ"ק דקדושין (דף טז: ושם) ויש לומר דלא חשיב אלא הנהו שאין כנגדן ראויין ליסבע: התקבלת מהן דינר זהב. משמע שהוא כ"ה דינר כסף וה"נ מוכח בהדיא בריש זהב (ב"מ דף מד:.) וקשה לר"ת דאיך נשתנה כל כך דעכשיו אין תקוע של זהב יותר מ' זקוקים של כסף ואומר ר"ת דדינר זהב עב משל כסף והיה שוקל כפליים וכן משמע באלו טריפות (חולין דף נה:.) שהיה משונה בעביו מדקאטם נשתירי כעובי דינר זהב גבי ניקב הטחול לפיכך שוה כ"ה שהזהב שוה י"ב של כסף כדמוכח באגדת שמואל דפריך קראי אהדיי דבספר שמואל (ב כד) כתב גבי גורן ארונה כסף חמשים שקלים ובדברי הימים (א כא) כתיב שקלי זהב שש מאות ופ' בתרא דזבחים (דף קטז: ושם) משני עלה שגבה מכל שבת י אבל במדרש משני שנתן לו שש מאות שקלי כסף שהם י' של זהב וקרא דשמואל י"פ כסף כל כך שהם י' של זהב ובדברי הימים שש מאות מספך שהן י' שקלים זהב דהיינו י"ב חלקים ודינר היתר אור"ת שהיו נותנין אותו להכרע כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף ג. ושם) גבי פדיון הבן דקאמר יהיב ליה דינר דמזבזב בפ"ה זוהי דל זוהא ושתותא והנך לפדיון הבן והשתא אמאי לא קאמר דל חומשא דזווא ושתותא היינו חומשא אלא משום דהוא זווא שלא היה אלא להכרע מזכיר אותו בפני עצמו וכן מוכיח בפ"ק דשקלים (דף ב.) דהכרע אחד מכ"ה דמפרש במתני' כמה הוא קולבון כחכמים אומרים חצי מעה ומחצית השקל הוא י"ב מעות דשקל דקרא הוא סלע

ומה שאמר חכמים ליתן סלע ופונדיון לכל שנה לפודה בית זרע חומר שעורים שהוא פונדיון יותר על נ' שקלים הכתוב בקרא למ"ט שנים אותו פונדיון לא בא להכרע אלא נקט סלע ופונדיון משום דאי אפשר לצמצם ולומר סלע ופונדיון חסר משהו שלא היה עולה אותו חסרון יותר פחות משליש פרוטה. (תוספות)

דף מה א

אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא היה אחד מהן משחק בקוביא ומלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית שכנגדו נשבע ונטל היו שניהן חשודין חזרה השבועה למקומה דברי רבי יוסי רבי מאיר אומר יחלוקו והחונני על פנקסו כיצד לא שיאמר לו כתוב על פנקסי שאתה חייב לי מאתים זו אלא אומר לו תן לבני סאתים חטין תן לפועלי סלע מעות הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו הוא נשבע ונטל והן נשבעין ונטלין אמר בן ננס כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא אלא הוא נטל שלא בשבועה והן נטלין שלא בשבועה אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ותן לו אמר לו תן לי אותו דינר אמר לו נתתיו לך ונתתו באונפלי ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר אמר לו תן לי את הפירות אמר לו נתתים לך והולכתים לתוך ביתך ישבע חנוני רבי יהודה אומר כל שהפירות בידו ידו על העליונה אמר לשולחני תן לי בדינר מעות ותן לו אמר לו תן לי את הדינר אמר לו נתתי לך ונתתו באונפלי ישבע בעל הבית נתן לו את הדינר אמר לו תן לי את המעות אמר לו נתתים לך והשלת לתוך כיסך ישבע שולחני רבי יהודה אומר אין דרך שולחני ליתן איסר עד שיטול דינר כשם שאמר הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה שלא פקדנו אבא ולא אמר לנו אבא שלא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע ר' יוחנן בן ברוקה אומר אפי' נולד הבן ברוקה אומר אפי' נולד הבן לאחר מיתת האב הרי זה נשבע ונטל א"ר שמעון בן גמליאל אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע הוא נטל שלא בשבועה ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובן הבית אמר לו מה אתה טועני רצוני שתשבע לי חייב חלקו השותפין והאריסין אין יכול להשיבוע נתגלגל לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל והשביעית משמטת את השבועה: **גמ'** כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין מנלן דאמר קרא **שמות כ"ג** ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם לו שבועה:

ואלו נשבעין ונטלין כו': מאי שנה דתקינן ליה רבנן דמשתבע ושקיל אמר רב יהודה אמר שמואל הלכות גדולות שנו כאן הלכות הני הלכותא ניהו אלא אימא תקנות גדולות שנו כאן גדולות מכלל דאיכא קטנות אלא אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום כדי חייו משום כדי חייו דשכיר קנסינן ליה לבעל הבית בעל הבית גופיה ניהא ליה דמשתבע שכיר ושקיל כי היכי דאיתגרין ליה פועלין אדרבה שכיר ניהא ליה דלשתבע בעל הבית ונפקע כי היכי דליגריה בעל הבית בעה"ב על כורחיה אגר שכיר נמי על כורחיה מיתגר אלא בעה"ב טרוד בפועליו הוא וליתב ליה בלא שבועה כדי להפיס דעתו של בעה"ב וליתב ליה בעדים טריחא ליה מילתא וליתב ליה מעיקרא שניהן רוצין בהקפה

רש"י אחת שבועת העדות כו'. בין שנחשד על שבועת העדות בין שנחשד על שבועת הפקדון כפירוש המשנה על שקר: ואפי' נחשד על שבועת שוא. שהוא רע לשמים עניה וכל לבניות חט"פ הוא נפסל על ידה לשבועה: חזרה שבועה למקומה. גמ' מפרש לה: כיצד אלו ואלו באין. לכו"ל לישבע שבועת שוא מציניהם לית בהו דליתו משקרה: ונתתו באונפלי. תיק העשוי למעוה: ישבע בעל הבית. שבועת היסט: כל שהפירות בידו ידו על העליונה. ארישא פלוג. דתקני ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר ואלה רבי יהודה למימר אין לריד שבועה שאין דרך חנוני המוכר שלא בהקפה ליתו את הפירות עד שיקבל את הדינר: מעות. פרועות של נחשבה. כשם שאמר. משנה היא במסכת כתובות (דף פז.) במזלזלה שטר כתובתה ומודה שקבל' מקלתה ומגאל' שאין לסמוך על שטר כתובתה ואם טוען בעל דנתקבלה כולה לא תפרע אלא בשבועה: עד אחד מעידה כו' ומנכסים משועבדים ונפרעת שלא בפניו. כולוהו אכסם קיימי כשם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה כך היתומין לא יפרעו כו' ובגמרא מוקי ביה תומים מן היתומים: נפרעת שלא בפניו. ששלא גט ממדינת היסט: שלא פקדנו אבא. בשעת מיתה: ששטר זה פרוע. שלא אמר לנו קודם לכן: שלא מאלו בין שטרותיו. שזכר על שטר זה: הרי זה נשבע. שלא מאלו שזכר: גמ' ולקח בעליו. רישא דקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם ולקח בעליו את השבועה ולא ישלם הנחשד שזכר כולם: הני הלכותא ניהו. בתמיה ובי הלכה למשה מסיני היסט: ומשום כדי חייו כו'. בתמיה: כי היכי דליגריה ליה פועלים. שאם ישבע הוא ויפסידו פועלים לא ימאח עוד פועלים למלכתו שיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועליו: כי היכי דליגריה בעל הבית. שלא יתקדוהו פועלים וכסבור שנתן לזה: וליתב ליה בעדים. יתקנו חכמים שלא יתן אדם שטר לפועל אלא בעדים ולא יבא לידי שבועה: וליתב ליה מעיקרא. ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן שחריה עד שלא יתחילו במלכתה ואם תבע לערב לא יטול כלום ולא תהא שם שבועה: שניהם רואים בהקפה. בעה"ב פעמים שאין מלווה לו מעות שחריה ופועל שלא יוליא המעות עד הלילה לפלסנא: (רש"י)

תוספות גדולות מכלל דאיכא קטנות. תימה דלא דייק הכי בפרק השולח (גיטין דף לו.) דאמר רשב"ג תקנה גדולה התקינן שיהיו העדים מפרשין שמותיין בגיטין כו' ובהגוזל קמא (ב"ק דף קג.) א"ר אליעזר בר צדוק תקנה גדולה התקינן שאם היתה היציאה יתירה על הקרן כו' וי"ל דהתם קרי ליה גדולות לפי שהיה בה צורך גדול והכא דייק מדאמר שנו כאן: עקרוה רבנן שבועה מבעל הבית. אף על גב דכופר תכל פסור דלא נתקנה שבועת היסט עד בימי רב נחמן מ"מ על בעל הבית שייכא טפי ועוד דאפילו במודה במקצת שדיוה אשכיר: בעל הבית טרוד בפועליו. ולא פלוג בין פועל אחד ליש לו פועלים הרבה ובירושלמי קאמר עסקיו מרובין: וניתב ליה בלא שבועה. וא"ת ולא יהא ברי של בעל הבית אלא כאיני יודע והניחא למ"ד בהשואל (ב"מ דף צז:) ברי עדיף אלא למ"ד לאו ברי עדיף אמאי וי"ל דהוי כמנה לי בידך והלה אומר איני יודע אם החזרתיו לך דחייב לכ"ע כדמוכח בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיח.) וא"ת אכתי אמאי ניתב ליה בלא שבועה וכי אי אפשר להיות בשום פעם שיהיה ברי שלו טוב דפעמים יהיה כדבריו דהא רבי יהודה לא מיחייב אלא בהודאה במקצת וי"ל דנהי דרבי. יהודה לא חשיב לגמרי כאיני יודע רבנן מיהא חשבי ליה כדאי שכן: כדי להפיס דעתו של בעל הבית. הכא ודאי שהוא עומד וצוח שפרע שייך תקנה כדי להפיס דעתו אבל בהיהא דהגוזל בתרא (שם) דקאמר איני יודע אם החזרתיו לך אין צריך לתקן (ב' דבורים אלו שייכים לקמן ע"ב): אפילו קצץ נמי. וא"ת והא ה"ל כאיני יודע אם גזלתך דפטר רב נחמן ורבי יוחנן בהגוזל בתרא (שם) ובהשואל (ב"מ דף צז:) וי"ל דהתם לא מודה מידי אבל הכא שמודה במקצת ה"ל כמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' ונ' לא ידענא דאמרינן התם מתוך שאינו יכול לישבע משלם: קצצה ודאי מידבר דכירי אינשי. לא קאמר המע"ה ואי לא קאמר המע"ה וי"ל דאשאי הכא דמודה במקצת לא היה יכול להעזי ולכפר הכל אי נמי דלקמן מוקי לה בשכרו בעדים ונאמן מתוך שיכול לומר לא שכרתוך מעולם כדאמרי' בסמוך וי"ל דאשאי הכא דמודה במקצת לא היה יכול להעזי ולכפר הכל אי נמי דלקמן מוקי לה בשכרו בעדים דמיא

דרישא:

אי הכי אפילו קצץ נמי אלמה תניא אומן אומר שתיים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה קציצה ודאי מידכר דכיר ליה אי הכי אפי' עבר זמנו נמי אלמה תניא עבר זמנו ולא נתן לו הרי זה אינו נשבע ונוטל חזקה אין בעל הבית עובר בבל תלין והאמרת בעל הבית טרוד בפועליו הוא הני מילי מקמי דלימטי זמן חיובא הוא כי מטי זמן חיובא רמי אנפשיה ומידכר וכי שכיר עובר משום [ויקרא יט-ג]. כל תגזול גבי בעל הבית איכא תרי חזקי חדא דאין בעל הבית עובר [ויקרא יט-ג] בבל תלין וחדא דאין שכיר משהא שכרו אמר רב נחמן אמר שמואל לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך א"ל רבי יצחק יישר וכן אמר רבי יוחנן מכלל דפליג עליה ר"ל איכא דאמרי מישתא הוה שתי ליה ואיכא דאמרי מישהא הוה שהי ליה ושתיק ליה איתמר נמי אמר רב מנשיא בר אבד אמר רב לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא אמר ליה רבא מאי מעליותא א"כ שבועת שומרינן דחייב רחמנא היכי משכחת לה מתוך שיכול לומר לו לא היו דברים מעולם יכול לומר לו נאנסו דאפקיד ליה בעדים מתוך שיכול לומר לו החזרתיו לך יכול לומר לו נאנסו דאפקיד ליה בשטרא מכלל דתרוייהו סבירא להו המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים בשטר צריך להחזיר לו בעדים קרי רמי בר חמא עליה דרב ששת [שמואל א כא-ג] וישם דוד את הדברים האלה בלבו דאשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בשכיר אמר ליה אין תנינא שכיר בזמנו נשבע ונוטל ביצד בזמן שאמר לו שכרתי ולא נתת לי שכרי והלה אומר שכרתיך ונתתי לך שכרך אבל אמר לו שתיים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה הא מדסיפא בראיה הוי רישא בלא ראיא אמר רב נחמן בר יצחק

רפ"ו אי הכי. דמשום טרלח דבעל הבית שקלוה לשבועה מיניה: אפילו קצץ נמי. אפילו נחלקו על ההקצאה ליהמנוה לכסיר בשבועה: המוציא מחבירו. היינו אומן: עליו הראיה. כריך להביא עדים ולא יהא נאמן בשבועה: אי הכי. דבעה"ב טרוד ושמא שכת אפי' תבעו שכיר לאחר שעבר זמן גבייתו המפורש ב"מ פסקה המקבל (דף קו) שכיר יוס גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום לישבע נמי שכיר ולשקול: וכי שכיר עובר על כל תגזול. לקבל שכרו ב' פעמים: לא שנו. דנשבע ונוטל: ששכרו בעדים. שש עדים שאמר לו עשה עמי מלככה היום ששכר ועשה עמו: יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך. ונאמן בלא שבועה: שבועת שומרינן דחייב רחמנא. לשומר שכר לישבע על שבועה ומתה כדכתיב (שמות כג) ומת או נשכר או נשבעה שבועת ה' תהיה בין שניהם: היכי משכחת לה. שיהא כריך שבועה: דלפקודי גביה בשטר. שאם יאמר החזרתיו לך ואמר לו הרי כן ליטול את השטר מידי: קרי רמי בר חמא וכו'. ששם על לב לדעת אם איתא להא דשמואל ורב לבעול אי לא: דלשכחיה רב ששת גרסינן: בזמנו. אם תבעו בתוך זמן גבייתו: מדסיפא בראיה. מכלל דנשבע ונוטל דרישא בלא שום ראיא אינו כריך להביא עדים שעשה עמו וליחא לרוב ושמואל דלעיל דלוקמוה למתניתין בשכרו בעדים: (רפ"ו)

תוספות אי הכי אפילו עבר זמנו נמי. אע"ג דאין שייך כאן אי אמרת בשלמא אין לחוש שעדיין לא פירש שום טעם ואע"פ שפירש רב נחמן משום כדי חייו לא משמע דקאי אהא אי הכי: כי מטא זמן חיוביה רמי אנפשיה ומדכר. וא"ת ימתניו לעולם עד למחר ואי לא מדכר הא שוכר זה צריך להביא ראיה ועוד אמאי עקרוה רבנן לשבועה מבעה"ב א כיון דמיחייב שבועה רמי אנפשיה וי"ל כיון שהתחיל לכפור שוב לא יודה ואין נותן לב להיות נזכר פן יהא מוחזק שקרן וע"ל דהא חזקה דאין בעה"ב עובר על בל תלין לא מהניא אלא כי איכא חזקה בהדה חזקה דאין שכיר משהא שכרו וכשתובעו בב"ד והצריכוהו להמתין עד למחר הרי לא שהה: וכי שכיר עובר משום בל תגזול. אע"ג דהך חזקה איכא נמי גבי בעה"ב חמיר ליה לאיניש חד לאו כחרי לאוי ועוד דבלאו הכי משני שפיר וא"ת דמה בכך דאין שכיר עובר בבל תגזול מ"מ כיון דבעה"ב רמי אנפשיה ומדכר ה"ל ברי וברי ופטור כיון דכופר הכל ויש לומר דטעמא דרמי אנפשיה ומדכר לא חשיבא כחזקה דשכיר וכי משני הכא תרי חזקי אבל בא לומר דעדיפי מדשכיר אלא שקולות נינהו: מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם. תימה מה מועיל כאן מוג דאין שייך מוג אלא לענין שלא לחושוד שמשקר במזיד לא הכא שפיר מהימנין ליה דודאי הוא סבור שפרע אלא שאנו תולין ששכח לפי שהוא טרוד בפועליו דאטו משום מוג יהא נזכר ואין שייך כאן מוג כלל והכי מוכח בריש האשה שהלכה (גיבמות דף קיד: ושם) דלא מהימנא לומר מת במלחמה במגו דאי בעיא אמרה מת על מטו משום דאמרה בדדמי וסבורה לומר אמת ואין לנו להאמינה במה שהיא שמה טועה מתוך היתה יכולה לשקר ואע"ג דבההיא שמעתא גופה מיבעיא לן בהחזיקה היא מלחמה בעולם מי אמרינן מה לה לשקר מוג דאי בעיא אמרה שלום בעולם התם דוקא מיבעיא לן כיון דדייקא כולי האי שמחזקת מלחמה וי"ל דהכא כיון דאין טוען שמה אלא ברי ואומר שלא שחא אין לנו להחזיקו כמשקר כיון דאית ליה מוג אבל כשאין לו מוג אינו נאמן דשמא שכח מחמת טרוד בפועליו ומחמת שסבור שפרע טוען ברי אף על פי שמשופק [ועיין תוספות כתובות פז: ד"ה דמיפרע]: מתוך שיכול לומר להד"מ יכול לומר נאנסו. תימה לפירוש הקונטרס שפירש בהגזול קמא (ב"ב דף קז. ושם) דבפקדון שיכול להעזי אפילו כופר הכל חייב א"כ כי אמר נמי להד"מ חייב שבועה ולפר"ת נמי דלא מיחייב שבועה לא בכפירה ולא בנאנסו א"כ הוה במקצת קשה דאפילו רבי חייא בר אבא ורמי בר חמא דלא מחייבי בהודאה ונאנסו בלא כפירה בהודאה וכפירה בלא נאנסו מודו דחייב דכמה משניות לעיל לא מזכיר גבי פקדון נאנסו כלל ובהלואה נמי דילפינן מפקדון מחייבינן בכפירה והודאה אע"ג דלא שייך נאנסו אם כן כשמודה במקצת כי אמר נמי להד"מ אההיא דנאנסו מחייב וליכא מוג וליכא למימר דפריך כי נמי הודה יהא נאמן אההיא דנאנסו (אם) מתוך שיכול לומר אההיא הודה להד"מ דא"כ תקשה ליה מכל מודה מקצת שיהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל אלא ודאי התם לא שייך מוג דאין אדם מעיז לכפור הכל מיהו לפריב"א דמפרש דבטענה דשייכא בפקדון דהיינו נאנסו מיחייב כופר הכל איתא שפיר הכא דפריך מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם והוי פטור כיון דליכא הודאה כי אמר נאנסו פטור אע"ג דאין וזו מוג טוב דאין אדם מעיז לכפור הכל אבל נאנסו דאין חבירו מכיר בשקרו נוה לו לטעון מ"מ פריך שפיר לשמואל דאית ליה כי האי מוג דנוח לו לומר טפי נתתי לך שכרך שלא יחשדהו השכיר כמשקר במזיד לפי שהוא טרוד והשתא ניהא דפריך אדשמואל טפי ולא פריך אמאי דאמרין מוג בכל התורה: בעדים אין צריך כו'. תימה דאמרין בריש ח"ה (ב"ב דף קט. ושם) דמשכחת חזקה דג' שנים כגון דאתו בי תרי ואמרו אגרנא מיניה ודיירנא ביה תלת שנים ופריך הני נוגעי בעדות הן דאילו אמרי הכי אמרינן להו הבו אגרא להאיך ומאי קשיא הא אין צריך לפרועו בעדים ולהימניה במגו דאי בעי אמר יחיבנא אגרא להאיך וי"ל שלא היו רשאים לומר כן לפי שריאים פן יזכה האחד בדין ויצטרכו ליתן פעם שניה ועוד אמר ר"י דלמאי דתקון רבנן שבועת היסט לא מהימני לומר פרעתי כדאמרין בהדיא בפרק שני דקידושין (דף מג:). בשטר צריך להחזיר בעדים. תימה דלהימן בשבועה במגו דאי בעי אמר נאנסו כדמוכח בס"פ המוכר את הבית (ב"ב דף ע. ושם) דבעי מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר ליה החזרתיו לך מהו ומסיק דמהימן בשבועה ורבא גופיה הכי סבירא ליה דפסיק התם הלכתא כדייני גולה ותני ר"ת דה"ק צריך להחזיר לו בעדים אם רוצה ליפטר בלא שבועה וריב"א מפרש דהכא צריך להחזיר לו בעדים משום שטרך בידי מאי בעי אבל התם דאיירי בעסקא דפלגא מלוא איכא למימר דאפשיטי דספרא זיירי ליה: (תוספות)

רישא וסיפא בראיה ראייה דלשלם קתני ראייה דשבועה לא קתני א"ר ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אומן אומר שתיים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת מי נשבע אמר להן בזו ישבע בעל הבית ויפסיד אומן קציצה ודאי מידבר דכירי אינשי איני והא תני רבה בר שמואל קצץ המע"ה ואי לא מייתי ראייה פקע אמאי ישבע בעל הבית ויפסיד אומן אמר רב נחמן לצדדין קתני או מביא ראייה ויטול או ישבע בעל הבית ויפסיד אומן מיתבי הנותן טליתו לאומן אומן קצצת לי שתיים והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת כל זמן שטלית ביד אומן על בעה"ב להביא ראייה נתנה לו בזמנו נשבע ונוטל עבר זמנו המע"ה בזמנו מיהא נשבע ונוטל אמאי ישבע בעה"ב ויפסיד אומן אמר רב נחמן בר יצחק הא מני ר' יהודה היא דאמר כל זמן ששבועה נוטה אצל בעה"ב שכיר נשבע ונוטל הי' יהודה אילימא ר' יהודה דמתניתין אחמורי קא מחמיר דתנן רבי יהודה אומר עד שתהא שם מקצת הודאה אלא רבי יהודה דברייתא דתניא שכיר כל זמן שלא עבר עליו זמנו הרי זה נשבע ונוטל ואם לאו אינו נשבע ונוטל ואמר ר' יהודה אימתי בזמן שאמר לו תן לי שכרי חמשים דינר שיש לי בידך והוא אומר התקבלת מהן דינר זהב או שאמר לו שתיים קצצת והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת אבל אמר לו לא שכרתוך מעולם או שאמר לו שכרתוך ונתתי לך שכרך המוציא מחבירו עליו הראיה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי אלא קצץ רבי יהודה היא ולא רבנן השתא היכי דמחמיר רבי יהודה מקילי רבנן היכא דמקיל רבי יהודה מחמיר רבנן ואלא מאי רבנן ואלא הא דתני רבה בר שמואל קצץ המוציא מחבירו עליו הראיה מני לא רבי יהודה ולא רבנן אלא אמר רבא בהא קמיפליג רבי יהודה סבר בדאורייתא עבדו ליה תקנתא לשכיר ובדרבנן הואי תקנתא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן ורבנן סברי בדרבנן נמי עבדינן תקנתא לשכיר וקציצה מידבר דכיר: נגזל כיצד היו מעידין אותו שנכנס לביתו למשכנו כו' ודלמא לא משכנו מי לא אמר רב נחמן האי מאן דנקיט נרגא בידיה ואמר איזיל ואקטליה לדקלא דפלגיא ואשתבח דקטיל ושידי לא אמרינן דהוא קטליה אלמא עביד איניש דגויס ולא עביד הכא נמי דגויס ולא עביד אימא ומשכנו וליחזי מאי משכנו אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בטוענו כלים הניטלין תחת כנפיו אמר רב יהודה ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא

רש"י רישא וסיפא בראיה. רישא. נהי דקתני נשבע ונוטל ליתיה אלא שיבוי תחלה עדים ששכרו: ראייה דלשלם קתני. ראייה המחייבת את בעה"ב לשלם קתני: ראייה דלשבועה. שאינה צוה אלא לגלגל את השבועה על השכיר לא קתני: והא תני רבה בר שמואל כו'. הך. מתניתין דלעיל: כל זמן שהטלית ביד אומן. דבעל הבית הוי המוציא מחבירו עליו הראיה להביא עדים שלא קצץ אלא אחת: רבי יהודה היא כו'. והכא נמי שבועה אכל בעל הבית היא מן התורה שהרי מודה במקלטה: אחמורי מחמיר. על השכיר למשקל שבועה מוניה וקדויה על בעל הבית: אלא קצץ ר' יהודה היא ולא רבנן. בתמיה הא דקתני דלקציצה נשבע שכיר רבי יהודה קאמר לה ולא רבנן השתא היכא דמחמיר ר' יהודה אשכיר כגון בשאין מקלטה הודאה אלא בעל הבית מקילין רבנן אשכיר והימנה בשבועה: אלא צוה פליגי כו'. ולעולם קצץ ר' יהודה ולא רבנן והא דתני רבה בר שמואל רבנן היא ודקשיא לך השתא היכא דמחמיר ר' יהודה כו' אין ובהא פליגי רבי יהודה סבר בדאורייתא עבדו רבנן תקנתא לשכיר היכא דאיכא אבעל הבית שבועה לאורייתא עבדו רבנן תקנה לשכיר למיפכה לשבועה עליה אכל אדרבנן תקנה היא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן דאין שם מקלטה הודאה ללא רמיא אבעל הבית אלא שבועה היסת דרבנן היא גופה תקנתא היא כרב נחמן ותקנתא לתקנתא להפכה מבעל הבית ולמישדייה אשכיר לא עבדו רבנן: וקוליה מידבר דכירי איניש. סבירא להו לרבנן דפליגי אדרבי יהודה הלכך אחמירו בה גבי שכיר: דקטיל ושידי. שקלוצ' הדקל ומושך לארץ: נגזים. אומר לעשות דבר דאומא וישגוען ואינו עושה: וליחזי מאי משכנו. אזהר שיעידו שמשכנו יעידו מה משכנו ומה שבועה יש: בטוענו כלים [הניטלין] תחת כנפיו. בעה"ב טוענו נטל כלים קטנים שאדם יכול להסתיר תחת כנפיו בגדי ולא הכירו בהם עדים: אמר רב יהודה גרסינן ול"ג דלאמר: (רש"י)

תוספות רישא וסיפא בראיה. ואירי כולה ששכרו בעדים וא"ת ניחזי עדים מאי קאמרי דכה"ג דייק בח"ה (ב"ב דף מה). בהלכתא דאומן וי"ל כגון דלא ידעי עדים כמה קצץ והתם נמי ה"מ לשנויי הכי ובלאו הכי משני התם שפיר: לא קצצתי לך אלא אחת. ע"כ איירי כגון דאמר שעדיין לא פרע אותה אחת דאי פרעה כבר ה"ל כופר הכל ובסומך מוקמי' לה כרבי יהודה דבעי הודאה במקצת וקשה דבעבר זמנו אמאי המע"ה והא מפרש לעיל טעמא משום דחזקה אין בעה"ב עובר בבל תלין ואין שכיר משהה שכרו והכא הרי השהה והרי עבר: בדרבנן תקנתא הוא. פירוש שצריך לתקן שבועה וגם צריך לעוקרה ממקום שהיא ראויה להיות דהיינו בעל הבית ולא עבדי תקנתא לתקנתא ולא כמו שפירש הקונט' תקנתא היא כדבר נחמן דאמר משיבין אותו שבועת היסת שהרי אותה שבועה לא היתה בימי תנאים דהתנן אין לך בידי פטור ואמרינן נמי בפ"ב דקידושין (דף מג): והשתא דתקון רבנן שבועת היסת: ורבנן סברי בדרבנן נמי עבדינן תקנתא. לא דמי להא דאמר' בפרק שבועת הידיין (לעיל דף מא). גבי שכנגד חשוד על השבועה דמדרבנן לא מפכינן שבועה דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דהתם בתחלה נתקנה על החשוד ולא רצו לעוקרה אבל הכא מעיקרא מתקנינן' לה על השכיר: עביד איניש דגויס ולא עביד. פירוש ברוקח דוקא בסתם אדם אבל במוחזק לכך לא וכן נראה וא"ת בלאו הכי מהימן במגו דאי בעי אמר דזבנה מיניה דמהימן כדאמרינן בח"ה (ב"ב דף לו). האי מאן דנקיט מגלא ותובילא בידיה ואמר איזיל ואגדריה לדקלא דפלגיא דזבניה ניהלי מהימן דלא חשוד איניש למיגדר דקלא דלאו דיליה וי"ל דהתם איירי בלקיטת פירות ולהכי נקט מגלא ותובילא ולשון גדרה דשייכא בלקיטת תמרים ולהכי נאמן שדרך הוא למכור פירות אבל הכא איירי בקציצת הדקל ולהכי נקט נרגא ואיזיל ואקטליה דאין דרך למכור אילן העושה פירות לקציצה וכן מוכח בהדיא בהחובל (ב"ק דף צא: ושם) דלא מהימן אקציצה דאוקי הא דתניא שוריה הרגת נטיעיה קצצת והלה אומר אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור בשור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה: בטוענו כלים הניטלין תחת כנפיו. והכירו העדים במקצתם והוא טוען שהטמין יותר ממה שראו העדים והיה נראה מתוך פי' זה דאין הלכה כר' חייא דאמר בריש ב"מ (ד' ג). מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שיש לו' נותן לו' וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו דהא הכא לא חשיב העדאת עדים כהודאת מקצת מדקאמר ר' יהודה עד שתהא שם הודאה במקצת הטענה ור"י אומר דאינה ראייה דאיכא לאוקומי כגון שהחזיר לו כבר מה שראו העדים וממאי דאמר' התם אם איתא לדר' חייא קמייתא אינה ראייה דה"נ אמרי' פ' המדיר (כתובות דף ע:): אם איתא לדרב' הונא דאמר יכולה אשה שתאמר כו' ואע"ג דפסיק התם בפרק בתרא (דף קז:): כותיה וקצת היה נראה להביא ראייה דהלכה כר' חייא כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף ה). דר' חייא כרבנן דר"ג דפסרי טענו חטין והודה לו בשעורין דמוקי תרי קראי הוא וזה חד הודה במקצת הטענה וחד הודה ממין הטענה והכי קיימא לן דפטור ור"י יוסף בה"ר ברוך אומר דאינו ראייה דאפילו מאן דפטור בטוענו חטין והודה בשעורין אפשר דפלגי אדרבי חייא משום (תוספות)

ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ולא אמרן אלא בעל הבית שאינו עשוי למכור כליו אבל בעל הבית העשוי למכור את כליו נאמן ושאין עשוי למכור את כליו נאמן לא אמרן אלא דברים שאין דרכן להטמין אבל דברים שדרכן להטמין נאמן ושאין דרכן להטמין נמי לא אמרן אלא איניש דלא צניע אבל איניש דצניע היינו אורחיה ולא אמרן אלא זה אומר שאולין זה אומר לקוחין אבל בגנובין לאו כל כמיני' לאחזוקי איניש בגנבי לא מחזקינן ולא אמרן אלא בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר אבל דברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר נאמן דשלה רב הונא בר אבין דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן

כי הא דרבה אפיק זוגא דסרבאלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאל ולהשכיר אמר רבא אפילו שומר נשבע אפי' אשתו של שומר נשבעת בעי רב פפא שכירו ולקיסו מאי תיקו אמר ליה רב יימר לרב אשי טענו בכסא דכספא מאי חזינא אי איניש דאמיד הוא או איניש דמהימן הוא דמפקדי איניש גביה משתבע ושקיל ואי לא לא: נחבל כיצד: אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שיכול לחבל בעצמו אבל במקום שאינו יכול לחבל בעצמו נוטל שלא בשבועה וניחוש דלמא בכותל נתחכך תני רבי חייה שעלתה לו נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו ודלמא אחר עביד ליה דליכא אחר: וכשנגדו חשוד [וכו'] ואפי' שבועת שוא: מאי אפילו שבועת שוא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא הנך דאית בהו כפירת ממון אלא אפילו הא נמי דכפירת דברים בעלמא הוא לא מהימן וליתני נמי שבועת בטוי כי קתני שבועה דכי קא משתבע בשקרא קא משתבע אבל שבועת בטוי דאיכא למימר דבקושטא קא משתבע לא קתני תינח אוכל ולא אוכל אכלתי ולא אכלתי מאי איכא למימר תנא שבועת שוא

רס"י ואמר לקוחין הן בידי. ובעל הבית אומר השאלתם לו כדמפרש לקמן: אינו נאמן: אפילו כשבועה: אלא דברים שאין דרכן להטמין. שאין אדם בוש ליטול בידו בשוק כפריהו הלכך אינו נאמן דלא דלוי זה עשוי למכור את כליו ועוד מדלמטמיניה איכא למימר בוש הוא להודיעו שהוא לריב לשאלו כלים משכניו דלי לקוחין הוו לא הוא מטמיני: נאמן. ור"ע שאין עשוי למכור כלים זימנין דמילכתי ליה וזי ומזבין: היינו אורחיה. להטמין אפילו ששאר בני אדם מוזכרין כפריהו: ולא אמרן. באדם ביוני דלוינו נאמן אלא זה אמר לקוחין זה אמר שאלוין אבל אם אמר. לו נגדת אותם לאו כל כמיניה ושבע זה שאלוין הו"ל ולא אמרן אלא דברים העשויין להשאל ולהשכיר. בהגהה הוא דלאמרי' דכי אמר לקוחין אינו נאמן אבל דברים שאין עשויין להשאל שהעגלים חסים עליהם לפי שמתקלקלין נאמן לשבע שלקחם ואין נראין דברי האומר השאלתם לו: דשלה רב הונא בר אבין כו'. אלמא בעשויין להשאל ולהשכיר הוא דלוינו נאמן: זוגא דסרבאלא. מספריים של סוכרי בגדים: מיתמי. שהביא התובע עדים שהן שלו ואמר שהשאלים לאבי היתומים ומדלפקיהו רבא מיתמי ש"מ דסביכא ליה חי הוא דבוהו קמו ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן כשבועה דלי מהימן חנו הוינו טענינו כשביד יתמי אביהם לקחם ממך וזוקא ספרי דלגדתא שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר אבל שאר ספרים אינו עשוי להשאל ולהשכיר לפי שמתקלקלין כמו ששנינו במואל ספרים לא ילמד בהן לכתחלה ולא יקרא אחר עמו ויכול לומר לקוחין הן בידי ואין לריב לכתוב עליהן שטר מכירה אלא לכוונת דמילתא שלא יטעך לשבע וכן קבלתו מרב יתחף הלוי: אפילו שומר נשבע. אמתני' קאי כדאורח שנים שנכנס לתוך ביתו למשכנו שלא ברשות אפי' שומר הבית נאמן לשבע וישלם זה: שכירו ולקיסו. של בעל הבית ולא מסר לו שמירת הבית: מהו. להיות נאמן כשבועה זו: אמרי. עשיר: לא שנו. לריב שבועה: תני ר' חייה. במתניתין: הכי הו מעדין אותו שנכנס לתוך ביתו שלם ויאל חובל כגון שעלתה נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו נוטל שלא כשבועה דנשיכת שנים לאו חיובו כותל הוא: לא מיבעיא הנך. דאית בהו כפירת ממון והוא ליה רע לשמים ורע לכריות: שבועה בטוי. לזהבא כי משתבע איכא למימר כקושטא אשתבע שבעתו לקיימה ואפי' עבר עליה כשפאלו יארו אינו חשוד בכך על השבועה שעבר להודיע לשקר מפיו: (רס"י)

תוספות דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן אינו בתורת הזמה ור' חייה תורת הזמה לא פריך כדאמרי' התם וכן צריך לומר לר' יוחנן דפליג אדר' חייה בירושלמי דפרק קמא דבבא מציעא א"ע' דפטר בטענו חטין הודה בשעורים לעיל וע"כ צריך לומר דפריך תורת הזמה. בקונטרס גרסי' ולא אמרן אלא בדברים העשויין להשאל ולהשכיר פי' הא דאינו נאמן וקשיא לרבינו תם דקאמר בסמוך דרבא אפיק זוגא דסרבאלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאל ולהשכיר משמע דמההוא טעמא לחוד מפיך וכן בפרק המקבל (ב"מ דף קטז. ושם) לא מדכר אלא ההוא טעמא לחוד ונראה לר"ח כג"ח ושעריים דרב האי דגרסי ובכולהו לא אמרן אלא בדברים שאין עשויין להשאל ולהשכיר אבל דברים העשויין להשאל ולהשכיר אינו נאמן וה"ל ובכולהו לא אמרן דנאמן לומר לקוחין הן בידי אלא בדברים שאין עשויין להשאל ולהשכיר וכגון דהו איניש דצניע או דברים שדרכן להטמין או בע"ב העשוי למכור את כליו אבל דברים העשויין להשאל ולהשכיר אינו נאמן אפי' איכא כוליה לטיבואת ואפי' אומר בע"ב גנובין הן דאגדות אין להם חזקה אפילו זה אומר גנובין דברים העשויין להשאל ולהשכיר יניחו וכשאומר לקוחין הן בידי לית דין ולית דיין דלא מהימן ור"ח עצמו פי' כפירוש הקונטרס ואין נראה דסוגיא לא מוכח הכי כדפי' ועוד דגר"ח גופיה מוכח דאין לפרש כן מדשינה הכא לומר ובכולהו לא אמרן משמע דלא איירי כשיטה דלעיל דקיימת אינו נאמן: וספרא דאגדתא. נראה דכ"ש שאר ספרים שדרך להשאל יתיר כדאמרי' בפרק נערה בכתובות (דף ג.) וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאלין לאחרים ותימה כיון דספרים עשויין להשאל ולהשכיר הא דתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד:) המכיר כליו וספריו ביד אחר ישבע כמה הוציא ויטול ופריך בגמ' ודלמא איהו אפקיה לקלא ומסיק כגון שלנו בני אדם בביתו ועמד והפגין בלילה וכגון שהיתה מחתרת חתורה ובני אדם שלנו יצאו והכל אומרים נגנבו כליו וספריו של פלוני ואמאי בעי כולי האי ניהמני' במגו דאי בעי אמר שאלוין הם בידי דאין האחד נאמן לומר לקוחין הן בידי כיון דעשויין להשאל ולהשכיר בההוא טעמא לחוד כפי' לעיל וליכא למימר התם טעמא דאחזוקי איניש בגנבי לא מחזיקין כדאמרי' הכא דהתם לא קאמר שהוא גנבם אלא אומר שהגנבים גנבום וכמה גנבים איכא בעלמא אר"ת דהתם איירי באדם שאינו רגיל עמו דאנן סהדי שלא השאל לו ורבא דאפיק הכא היה יודע שבעל הספר היה דרכו להשאל לאביהם בחייו ומורי ה"ר דודי תירך דהתם הוה מו להוציא דלא אמרי': [וע"ע תוס' ב"מ קטז. ד"ה רחא:] ואפי' שבועת שוא. הק' ר"ת דבפרק זה בורר (סנהדרין דף כז. ושם) אמרינן דעברין אוכל נכילות להכעיס אביי אמר פסול ורבא אמר כשר רשע דחמש בעינן ופריך מדתניא אל תשת רשע עד אלו הגוזלים ומועלין בשבועה מאי לאו אחת שבועת שוא ואחת שבועת ממון אלמא לא בעינן רשע דחמש לא אידי ואידי שבועת ממון והשתא אמאי לא פריך ממתני' דפסול בהדיא נשבע לשוא לשבועה ולא פליג שום תנא ור"ה דיפסל לעדות וי"ל דהתם גבי עדות מכשרין נשבע לשוא כיון דלא הוה רשע דחמש אבל הכא שהוא כבר רע לבריות אם הוא משקר וכופר ממון וכבר ששנשבע לשוא הוה רע לשמים הלכך הוה פסול לשבועה: אבל שבועת בטוי דאיכא למימר בקושטא משתבע לא קתני. מכאן רצו לדקדק דמי שעבר על החרם לא יפסל לשבועה כיון דשעת קבלת חרם איכא למימר בקושטא משתבע ואר"ת דפסול הוא והכא לא קאמר אלא דלא קתני פי' דלא קמיירי במידי דבקושטא משתבע וראיה מפרק הכותב (כתובות דף פה. ושם) דאמרי' הריא איתתא דאיחייבא שבועה בבי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה בהאי איתתא דחשידא אשבועה ובה"ג גרס ידענא בה בהאי איתתא דמפקא שם שמים לבטלה ופירושו שנשבעת ואינה מקיימת כגון שלא תאכל ואוכלת ואפכה רבא שאכנגדה אע"ג דאיכא למימר בקושטא משתבע חשיב ליה חשודה:

דף **מז** **א**

וכל דמיי ליה: היה אחד מהן משחק בקוביא: הא תו למה לי תנא פסולא דאוריית' וקתני פסולא דרבנן: היו שניהן חשודין: א"ל רבא לרב נחמן היכי תנן א"ל לא ידענא הלכתא מאי א"ל לא ידענא איתמר אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ר' יוסי אומר יחלוקו וכן תני רב זביד בר אשועיא ר' יוסי אומר יחלוקו איכא דאמרי תני רב זביד א"ר אשועיא ר' יוסי אומר יחלוקו אמר רב יוסף בר מניומי עבד רב נחמן עובדא יחלוקו: חזרה שבועה למקומה: להיכן חזרה א"ר אמי רבותינו שבבבל אמרו חזרה שבועה לסיני רבותינו שבארץ ישראל אמרו חזרה שבועה למחויב לה אמר רב פפא רבותינו שבבבל רב ושמואל רבותינו שבארץ ישראל ר' אבא רבותינו שבבבל רב ושמואל דתנן וכן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה והוינן בה ממאן אילימא מלוה אבוהון שקיל בלא שבועה ואינהו בשבועה אלא הכי קאמר וכן היתומין מן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה ורב ושמואל דאמרי תרוייהו לא שנו אלא שמת מלוה בחיי לווה אבל מת לווה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לווה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו רבותינו שבארץ ישראל רבי אבא דההוא גברא דחטף נסכא מחבריה אתא לקמיה דרב אמי יתיב ר' אבא קמיה אייתיב שבועה בבי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה בהאי איתתא דחשידא אשבועה ובה"ג גרס ידענא בה בהאי איתתא דמפקא שם שמים לבטלה ופירושו שנשבעת ואינה מקיימת כגון שלא תאכל ואוכלת ואפכה רבא שאכנגדה אע"ג דאיכא למימר בקושטא משתבע חשיב ליה חשודה:

המחויב שבועה ואינו יכול ליטע משלם אמר רבא כוותיה דרבי אבא מסתברא דתני רבי אמי [שמות כב-י] שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין היכי דמי אילימא דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמשין אית ליה וחמשין לית ליה מה לי הוא ומה לי אבוהא אלא לאו דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך אמר ליה חמשין ידענא וחמשין לא ידענא

רש"י וכל דדמי ליה. כל שבועה לשבעה: משחק בקוביא. גזון דרבעין הוא דלמירין אסמכתא לא קניא אכל מדאורייתא לאו גזון הוא: היכי תנן. ר' יוסי אומר יחלוכו או ר' מאיר אומר יחלוכו: לסיני. לשבועת הר סיני שהשביע הקב"ה את ישראל על לא תגזול והוא יפרע מן הכופר ממון לחבירו אכל כ"ד אין נוקחין לא לשבועה ולא לפרעון: למחויב לה. על זה שהודה במקלח וכיון שאינו יכול ליטע שהרי חשוד הוא יטעם: וכן היתומים כו'. מתני' היא בפירוקין: אי נימא מן הלוה. אם הוא שטר עליו לא יפרעו אלא שבועת יורשין המפורש במשנתנו שבועה שלא פקדנו אבא כו': לא שנו. דשבועה מיהת יפרעו יתמי מלוה שהוליו שטר על יתמי לזה: כבר נחייב מלוה לבני לזה שבועה. משעה שמת לזה אין לו מלוה ליפרע מן היתומים אלא שבועה: ואין אדם מוריש. לבניו ממון שהוא מחויב עליו שבועה אלמלא הואיל והוא מחויב שבועה שלא התקבלתי חוב זה ויתומין אין יכולין ליטע כן אלא שלא פקדנו אבא ואין זו שבועה המוטלת על אביהם וגם יתמי לזה אין יכולין ליטע שפרעו אביהן קאמר רב ושמואל שלא יפרעו אלמלא המחויב שבועה ואין יכולין ליטע לא זה ולא זה סביחא לרב ושמואל חזיה שבועה לסיני ואין לאן שבועה ולא פרעון: לישלם. דהא מודה דחטף ולא כל הימנע כל כך חטף לומר שלי חטפתי: ליכא חיי סהדי. ומיגו דלי בעי למימר לא חטפי מהימן נמי למימר לדידי חטפי: לפטריה. משום האי מיגו: איכא חד סהדא. ואי אמר לא חטפתי הוה בעי לאיחטובעי להכחיש את העד: ליטעבתי. את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול דהא מודה דחטף והעד מחייבו ליטעב שלא חטף וגבי הך שבועה הוא פסול כגזון אלא כל שבועות והא ליכא למימר ליטעב דדייה חטף שאין זו שבועה המוטלת עליו: בין שניהם. אם בעלי הדין קיימין: מה לי הוא ומה לי אבוה. מאחר שהוא טוען טענת בני למה אינו יכול ליטע: (רש"י)

תוספות הלכתא מאי א"ל לא ידענא. והא דאמר' בסמוך עבד רב נחמן עובדא יחלוכו זה היה אח"כ והא דפריך מינה לקמן אם איתא אלמא מספקא ליה והא רב נחמן כו' ידע הש"ס דכי אמר אס איתא כבר עבד עובדא: הוה יתיב ר' אבא קמיה. משמע שהיה תלמידו והא דקרי ליה לעיל ר' אמי רבותינו הכי נמי מצינו בפרק חבית (שבת דף קמו:) שקרא רב רבותינו לרב כהנא ורב אסי שהיו תלמידיו אבל קשה מפרק אלו מצאיתו (ב"מ דף כד:) דר' אמי אשכח פריגית שחוטות בין טבריא לצפורה אתא לקמיה דר' אבא אמר ליה זיל שקול לנפשך אלמא לא היה רבי אבא תלמידו ולספרים דגרסי אתא לקמיה דר' אסי ניחא טפי דאע"ג דר' אמי היה יותר גדול מרבי אסי דבכל מקום מזכיר ר' אמי קודם ר' אסי ובהניזקין (גיטין דף נד:) גמרא דהמטמא והמדמע והמנסך אמרינן הווא דאתא לקמיה דר' אמי א"ל ר' אסי רבי אתה אומר כן מכל מקום היה חבירו והיה רבי אמי בא ליטול עצה ממנו ועוד י"ל דלאחר זמן היה ר' אמי ראש והיו באים הדיינין לפניו: כיון דאמר חטפי הוה ליה כגזול. פירש' בחזקת הבתים (ב"ב דף לו.): מתוך שאינו יכול ליטע משלם. דוקא בחשוד שלא יפקיעו ממנו וממנו ותקנו להפך שבועה אבל הכא ובחמשים לא ידענא משלם וה"ל במתני' כיון שמוטל על יתומין שבועת אביהם ואין יכולין ליטע משלמין בני הלוה דלא שנה מחויב התובע שבועה ולא שנה מחויב הנתבע שבועה ואין יכול ליטע אותה שחייב אותו משלם הנתבע תימה דמשמע הכא דרב נחמן דעבד עובדא יחלוכו כו' יוסי דלית ליה דר' אבא וקשה לר"י דבפרק השואל (ב"מ דף צז:) ושם אמרי' אמתי' דשואל את הפרה שאלה חצי יום כו' לימא תיהו תיובתא דר' יוחנן ורב נחמן דאמרי תרויהו מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור ומשני כגון שיש עסק שבועה ביניהן כדברא דאמר רבא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים וחמשים איני יודע מתוך שאינו יכול ליטע משלם והיינו כו' אבא וי"ל דרב נחמן ודאי לית ליה דר' אבא אלא דמוק' מתני' (השואל שם) כו' מאיר וכמו שמפרש רבי אבא מילתיה דר' מאיר ואיהו סבר כו' יוסי והשתא נמי ניחא הא דלא מוכח בפרק קמא דכתובות (דף יב:) ושם) דהא דרב יהודה דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חיי' דשמואל היא דהא לא מצי מוקמי מתני' דהשואל כגון שיש עסק שבועה ביניהן וכדברא דהא פליג הכא אדר' אבא והשתא ניחא דשמואל מוקי מתניתין כתנא דבסמוך ומסייע ליה לדר' אבא מיהו סבר כו' שמעון בר' טרפון דדריש לקרא למילתא אחריתי ופליג אדר' אבא ע"ק לר"י דבזכות הבתים (ב"ב דף לג:) ושם) משמע דהלכה כו' אבא דקאמר סבריה רבנן קמיה דאביי למימר היינו נסכא דר' אבא אעובדא דהתם ומסיק נמי אלא אי דמי הא דר' אבא כו' ואילו לקמן (דף מח:) אמרינן האי דיינא דעבד כרב ושמואל עבד ודעבד כו' אלעזר עבד ור' אלעזר סבר כו' אבא דנוטלין היתומין ולא מפסידין משמע דמילתא דרב ושמואל עיקר כמו ר' אבא ועוד תימה דבכל מקום קיימא לן כרב נחמן בדיני ולקמן קאמר דעבד כרב ושמואל עבד כו' אלעזר עבד ורב נחמן דאמר יחלוכו לא מדכר כלל משמע דלית הלכתא כוותיה ורבינו תם פירש בספר הישר דהלכתא כרב נחמן דאמר יחלוכו כששניהם חשודים דקיימא לן כוותיה בדיני וכו' אבא בנסכא כדאמר' בחזקת הבתים (שם) וכן בחמשים לא ידענא כדאמר רבא בהשואל (ב"מ דף צח.) ושם) ורב נחמן נמי סבירא ליה כו' אבא בנסכא ובחמשים לא ידענא מתוך שאין יכול ליטע משלם וכ"ש נמי דהוה לן למימר כשהתובע מחויב שבועה דמפסיד אלא משום דשבועת התובע לא הוה אלא מדרבנן ואין מפסיד [ולא] משלם כשארן יכול ליטע אלא מחויב שבועה דאורייתא ולהכי ביתומין מן היתומין ומת לזה בחיי מלוה או בפוגם שטריו דהוה שבועה דרבנן נשבעין שבועת יורשין ונוטלין ולא מפסידין לרב נחמן ור' אבא ובשניהן חשודין מפסיד התובע חצי אף על גב דלא רמיא עליה אלא שבועה דרבנן וטעמא משום דקנסין ליה לפי שהוא חשוד ולרב ושמואל אית להו דאפילו בשבועה דרבנן מתוך שאינו יכול ליטע מפסיד הכל ובשניהן חשודין נמי מפסיד התובע הכל דחזרה שבועה לסיני וביתומין מן היתומין (תוספות)

דף **מז** **ב**

אי אמרת בשלמא אביו כי האי גוונא מיחייב קרא למיפטר גבי יורשין אלא אי אמרת אביו כי האי גוונא נמי פטור קרא גבי יורשין למה לי ורב ושמואל האי שבועת ה' מאי קא דרשי ביה מיבעי ליה לכדתניא שמעון בן טרפון אומר שבועת ה' תהיה בין שניהם מלמד שהשבועה חלה על שניהם שמעון בן טרפון אומר אזהרה לעוקב אחר נואף מנין ת"ל [שמות כג-ד] לא תנאף לא תנאף [דברים א-ב] ותרגומו באהליכם שמעון בן טרפון אומר תרתם וגיינתם באהלו של מקום [דברים א-ז] עד הנהר הגדול נהר פרת שמעון בן טרפון אומר קרב לגבי דהינא ואיהדן דבי רבי ישמעאל תנא עבד מלך כמלך: והחזוני על פינקסו כו': תניא אמר רבי טורח שבועה זו למה א"ל ר' חייא (בר אבא) תנינא שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה ת"ש דתניא רבי אומר פועלין נשבעין לחזוני ואם איתא לבעל הבית מיבעי ליה אמר רבא פועלים נשבעין לבעל הבית במעמד חזוני כי היכי דליכספו מיניה איתמר שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו אמר רב הונא זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה רב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי למה לי שני מלוין ושני לווין ושני שטרות היינו פלוגתייהו מלוה ולוה ושני שטרות יד בעל השטר על התחנתו שני מלוין ולוה אחד ושני שטרות היינו מתניתין ב' לווין ומלוה אחד ושני שטרות מאי תיקו מתיב רב הונא בר יהודה

רש"י אביו כי האי גוונא מיחייב. שבועה ומתוך שאינו יכול ליטע דהא אינו יודע קאמר לישלם היינו דליתיד קרא למעטיה למיפטר היודש בטוען טענה זו: לנזקב אחר המנאף. נעשה לו לפוטרוסם להרגילו לו נשים לניאוף: תרהס. את הארץ: וגיינתם. את המקום שהשקין את שכינתו בניינים: קרב לגבי דהינא ואיהדן. אם נגעת במשוח בשמן תהא. גם משוח בניינתו כלומר פרת הוא קטן משלם נהרות שהוא מנוי אלכלם לכסוף והנהר הרביעי הוא פרת (בבבא קמא ב) וכאן הוא קורא אותו נהר גדול כשביב שהוא נזכר על כן ע"ש א"י שהיא חשודה נזכר גם הוא בחשיבות דהינא לשון שמו ומשיחה (ישעיה לז) הודשנה מהלב מתרגמינן אהדינא: מתני' לא

ש'אמר לו כתוב על פינקס כו'. אל'א בזמן ש'ק רג'לים לדבר שבעל הבית מודה ש'אמר לו תן כו'; ש'ניהם נשבעין ונטולין מבעל הבית. ד'אמר ליה פועלים לא מהימנו לי בשבועה את האמנותיה ללא אמרה לי בשהדי הב ל'הו וכן פועל'ן אמרי ליה לא מהימנו לן חנוני בשבועה: גמ' טורח שבועה זו למה. ש'מניה באין לבי'ת דין ש'אל'א שבועת ש'אז מביניהם ו'לא פירש (לו) רבי מא'י סביר'א ליה אי נטולין ב'לא שבועה כ'כן נ'ס וא'י פסול חנוני בשבועת פועלים: תנינ'א ש'ניהם נשבעין ונטולין. כ'בר ש'נית לנו והסתמ' במשנה ש'ניהם נשבעין ונטולין: קיבל'ה מיניה. רבי מר' חי'א והדר ביה או לא: ה"פ. כי פירש רבי מא'י סביר'א ליה בגו'ה ק'אמר פועלים נשבעים לחנוני ש'לא קבלו ממנו כלום אלמ'א לא קיבל'ה וסביר'א ליה חנוני יפסיד ש'היה לו לתת להם בעדים: וא' איח'א. דקיבל'ה נשבעין לבעל הבית מיבעי' ליה דמה ל'הו אל'א חנוני לשבועה האו'יל וח'וזו וגו'ה מבעל הבית: אמר רב'א. לעולם קיבל'ה מיניה והכי ק'אמר פועל'ן נשבעין לבעל הבית במעמד חנוני כלומר לפני חנוני כדמפרש וא'וזי: המכח'שות זו את זו. ש'נים אומרים הרג וש'נים אומרים לא הרג: זו ב'אה בפני ע'למה ומעיד'ה. בעדות אחרת וכן זו וא'ע"פ ש'הא'ת פסול'ה אין ל'ך לפסול ל'א זו ולא זו האו'יל וא'יך וידע א'יה מהן פסול'ה אבל א'חד מכת זו או א'חד מכת זו אין נ'אמנין בעדות א'חת דמה נפ'שך א'חד מהן פסול והיינו דנקט ביה הא'י ל'שנ'א ב'אה בפני ע'למה ומעיד'ה: כ'דלי סהדי ש'קרי למה לי. האו'יל והא'ת פסול'ה אין א'חת מהן נ'אמנת ל'שום עדות: ה"ג ש'ני מלו'ין וש'ני לו'ין וש'ני שטרות היינו פלוגתייהו ו'ל"ג דכ"ע: ב' מלו'ין וב' לו'ין וב' שטרות. וא' מנ' כ'יתות הללו חתומ'ה על זה וב' חתומ'ה על זה ל'כ'ר הונ'א ש'ניהם השטרות כ'שירין ו'כ'ר הסד'א ש'ניהם פסולין: מ'לה ו'לה וש'ני שטרות. ש'ק לו ל'כ'ר א'חד ש'ני שטרות על ש'י ה'לו'אות על כ'בירו וא' מהן חתומ'ה על זה וא' על זה יד בעל השטר על ההח'ונה בין ל'כ'ר הונ'א בין ל'כ'ר הסד'א אין חולקין ב'זו ש'הרי זה ב' על'ו מכת ש'י כ'יתות א'חת כ'סירה וא'ת פסול'ה אין א'תה יוכל לפסול את ש'ניהם ו'לא להכשיר את ש'ניהם הלכ'ן שטר קטן ש'בהם גו'ה הימנו והגדול יפסוד לפי ש'אומר לו זו היא הפסול'ה דמספיק'א ל'א מפיקין ממונ'א מיניה אבל ממה נפ'שך הקטן גו'ה ד'ש כ'כלל מ'אחיס מנה: ש'ני מלו'ים ו'לה א'חד. היינו מתני' ש'ני מלו'ין האו'ילו א'ש שטר על זה ל'ה א'חד וא'ת מש'י כ'יתות הללו א'חת חתומ'ה ב'זה וא'ת ב'זה לא קמבעי'א לן מא'י ק'אמר רב הונ'א ב'ה דהיינו מתניתין דקתני נשבעין ונטולין מבעל הבית וא'ע"פ ש'אלו יודעין ש'אחד מהן ש'ק אין א'נו יכולין להפסיד את א'חד מהן וזוקקין ל'הו ב"ד להג'בותו והכי נמי ל'כ'ר הונ'א ל'אית ליה ג'בי ש'ני מלו'ין וש'ני לו'ין זו ב'אה ומעיד'ה וזו ב'אה ומעיד'ה הוא הדיון לש'ני מלו'ין ו'לה א'חד וא'ע"פ ש'מהם נפ'שך ה'לה העני הזה לוק'ה ב'א'חד מן השטרות הללו על ידי עדות פסול'ה אין א'תה יוכל להפסיד את א'חד מן המלו'ין ש'איך יודע א'יה הפסול'ה: ש'ני לו'ין ומ'לה א'חד. האו'יל מ'לה זה ש'ני שטרות זו חתומ'ה ב'זה וזו חתומ'ה ב'זה: מא'י. אמר רב הונ'א ב'זה מי אמרינן כ'יון ד'הד ג'כ'ר'א הוא דמייית ל'הו ל'א לקמן ל'א מזדקקין ליה דמה נפ'שך ש'טר פסול ב'א לפנינו זה ד'חה אל'א זה וזה אל'א זה ופ'סוד זה דלמ'א כ'יון דעל ש'ני לו'ין הוא מו'ילא זו ב'אה ומעיד'ה וזו ב'אה ומעיד'ה ל'כ'ר הסד'א ל'א מיבעי'א ליה ד'ה'א רפי' בש'ני מלו'ין וש'ני לו'ין וש'ני שטרות פסול וכל ש'כן בש'ני לו'ין ומ'לה א'חד: (כ"ש")

תוספות ולא ב'פוגם את שטרו כדאמרינן לקמן הבו דלא ל'סיף עליה ור' אבא נמי סביר'א ליה ל'כ'ר נחמן בש'ניהם חשודין דהלכ'ה כ'רבי יוסי דאמר יחלוקו מטעמא דפריש'ת וה'א דק'אמר רבתינו שבארץ ישראל ר' אבא לאו משום דסבר כו' מאיר אל'א דר' אבא אית. לן לפרושי מילתא דר' מאיר דחזרה למחויב לה ומשלם כדאשכ'חן דסבר ר' אבא בעלמ'א: (הגה"ה) ועוד י"ל דטעמ'א דרב נחמן בש'ניהם חשודים משום כ'יון דמחויב התובע נמי שבועה מדרבנן וא'ין יכול לישבע מפסיד החצי וזה התירוץ אין נראה דאם כן היתומים מן היתומים נמי יסבור רב נחמן ור' אבא כשמואל מתוך שא'ין יכולין בני המלו'ה לישבע יפסידו ובכול'ה משעת'ן משמע דפילגי וא' בני ה'לה נמי חשיבי דא'ין יכולין לישבע מכל מקום לא יפסידו כי א'ם החצי ואמאי ל'רבי אלעזר נשבעין ונטולין הכל ומשמע דר' אלעזר הו' כו' אבא ורב נחמן (ע"כ הגה"ה): אבל צ'ת קשה דמנ'א ליה להש"ס בסמוך דרב ושמואל לית להו דר' אבא ב'נסכא ובחמשי'ן לא ידענ'א דק'אמר האי שבועת ה' מאי דרשי ביה ונראה דא'ם אית'א דאית להו מתוך שא'ינו יכול לישבע משלם היה להם ל'בני ל'הו ל'פרוע החצי מתוך שא'ינו יכולין לישבע שפרעו כדפי' בקונט' אל'א ודאי לית להו האי סבר'א לענין לשלם אל'א לענין להפסיד וצ"ע: אי אמרת בשלמ'א א'בוי כי האי גו'נא מיחייב. תימ'ה למ"ד ב'פ' השואל (ב"ב דף צז: ושם) מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דברי עדיף היכי מוקי לה האי קרא אי בני ידענ'א ובני לא ידענ'א בה'א ליכ'א חיוב שבועה לאב'א אל'א חיובא דממון דברי עדיף וי"ל דמוקי לה כ'רב ושמואל דבסמוך א"ג ה"ק הכתוב שבועת ה' תהי' בין ש'ניהם היכ'א דשיכ'א ומי שא'ינו יכול לישבע משלם ולא כן הירושין דפסורין כשא'ין יכולין לישבע: ח'לה על ש'ניהם. ונענש המשביע אפי' הדין עמו כדפי' בקונטרס בריש דהיינון (לעיל דף לט:) וכן נראה ד'ה'א דריש התם בבריית'א ונ'אה אל הגונב זה הגונב דעת הבריות שתובע ממון ממי שא'ינו חייב לו ובת'ר הכי פריך משביע אמאי קאי בסורו ומשני משום דר' שמעון בן רבי טרפון ומדאיצטריך לאתויי ה' ושביק בריית'א גופ'ה משום דמייירי אפי' הדין עמו: בהדי סהדי ש'קרי למה לי. תימ'ה דרב'א אומר במ'ובה (ב"ק דף עב: ושם) ובמכתו (דף ד' ושם) דעד זומם חידוש הוא דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אדרב'ה דאמכשרין למזים הו' חידוש ד'ה'א בהכחשה תרוייהו פסולים ל'רב חסד'א ואומר ר"י דרב'א סבר כ'רב הונ'א דברי'ש חזקת הבתים (ב"ב דף לא: ושם) מסיק אדרב נחמן ורב'א דכ"ע כ'רב הונ'א ובסמוך דמשני רב'א אליב'א דרב חסד'א ליה לא סביר'א ליה ולמאי דבעי לאוקומי התם רב'א כ'רב חסד'א הו' מצי למימר וליטעמיך ועוד דלטעם אחר דלגבי עד זומם דמפרש משום פסיד'א דלקוחות מצי למיסיב כ'רב חסד'א והלכ'ה כ'רב הונ'א מדמוקי רב נחמן ורב'א כו'ותיה בחזקת הבתים וכן פסק ר"ח משום דרב הונ'א היה רבו של רב חסד'א כדאמרינן באלו מצ'אות (ב"ב דף ע"ג. ג.) ועוד דמתניתין דאחד אומר גבוה כו' דייק לכ'אורה כ'רב הונ'א: (תוספות)

דף מח

א'חד אומר גבוה ב' מרדעות וא'חד אומר שלש עדותן קיימת א'חד אומר ג' וא'חד אומר ה' עדותן בטלה ומצטרפין לעדות אחרת מא'י לאו לעדות ממון א'מר רב'א הוא ואחר מצטרפין לעדות אחרת של ר"ח ד'הוי ל'הו תרי וחד וא'ין דבריו של א'חד במקום ש'נים: א'מר לחנוני תן לי בדינ'ר פירות כו': תניא א"ר יהודה א'יתני בזמן שהפירות צבורין ומונחין וש'ניהן עוררין עליהן אבל הפשילן בקופתו לאחוריו המע"ה: א'מר לשולחני תן לי כו': וצריכ'א אשמעינן ה'א קמיי'תא בהך ק'א אמרי רבנן משום דפירי עבידי דמרקבי וכ'יון דמרקבי לא משהו ליה אב'ל מעות ד'לא מרקבי א'ימ'א מודו ליה ל'רבי יהודה וא' איתמר בה'א בה'א ק'אמר רבי יהודה אב'ל בהך א'ימ'א מודה ל'הו ל'רבנן צריכ'א: כ'שם ש'אמרו הפוגמת כתובת'ה [וכו'] וכן היתומים לא יפרעו: ממ'אן א'ילימ'א מ'לה אב'הון שקיל ב'לא שבועה וא'ינהו בשבוע'ה הכי ק'אמר וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אל'א בשבוע'ה רב ושמואל דאמרי תרוייהו ל'א ש'נו אל'א שמת מ'לה בחיי ל'הו אב'ל מת ל'הו בחיי מ'לה כ'בר נתחייב מ'לה לבני ל'הו שבועה וא'ין אדם מוריש שבועה לבניו שלחוה קמיה דר' אלעזר שבועה זו מה טיב'ה שלח ל'הו יורשין נשבעין שבועת יורשין ונטולין שלחוה בימי רבי א'מי א'מר כולי האי שלחי ל'הו ואזלי אי אשכ'חין בה טעמ'א מי לא שלחינן ל'הו אל'א א'מר רבי א'מי האו'יל ואת'א לידן נימ'א בה מילת'א עמד בדין ומת כ'בר נתחייב מ'לה לבני ל'הו שבועה וא'ין אדם מוריש שבועה לבניו לא עמד בדין ומת יורשין נשבעין שבועת יורשין ונטולין מתק'ף ל'ה רב נחמן אטו בי דינ'א ק'א מחייבי ליה שבועה מעידנ'א דשיכ'ב ל'הו איחייב ליה מ'לה לבני ל'הו שבועה אל'א א'מר רב נחמן אי אית'א לדרב ודשמואל אית'א אי לית'א לית'א אלמ'א משפ'קא ליה והאמר רב יוסף בר מניומי ע'בד רב נחמן עובד'א יחלוק'ה ל'דבריו דרבי מאיר ק'אמר ולי'ה לא סביר'א ליה מתיב רב אושעיא מת'ה יורש'יה מזכירין את כתובת'ה עד עשרים וחמש ש'נים הכ'א במאי עסקינן שנשבע'ה ומת'ה ת'א שמע נשא ראשונה ומת'ה נשא ש'ניה ומת'ה הוא ש'ניה יורש'יה קודמין ליורש'יה הראשונה ה"ג שנשבע'ה ומת'ה ת"ש אב'ל יורש'יו משביעין אות'ה ואת יורש'יה ואת הב'אין ברשות'ה א'מר רב שמעי' לצדי'ן קתני אות'ה באלמנ'ה יורש'יה בגרושה מתיב רב נתן בר הושעיא יפ'ה כ'ה ה'בן מכת האב

רש"י אחד אומר גבוה שחי מרדעות. גבי עדות החדש הניח שהיו בודקין אותם כמה היה גבוה מן הקרקע למראה עיניו באומרו בשיפולו של רקיע. מרדעת. מלמד הבקרי: מאי לאו. מלטרפין לעדות ממון כל אחד מהן כשר להעיד עם עד אחר בעדות ממון ואע"פ שידעו שאלה פסול וקשיא לרב חסדא: אמר רבא. הכי קאמר אחד מאלו מלטרפין עם עד אחר אם יאמר כמותו בעדות זה והיינו עדות אחרת שקשעה כח זו המלטרפת עדות אחרת לעומה בחדש זה להיגללי מילתא דקושטא אהידי שהרי זה משייב והו' ליה תרי וחד: אימתי בזמן שהפירות כרוין כו': דפירי עבדי דמקצו. ומהמה חנוני להשליכס לחור כליו של לוקח קודם קבלת הדינר שלא יחזור: לא שנו. דבשבעה מיהא שקלי יתומין מן היתומין אלא שמת מלוה כו': נחתייב מלוה שבעה. שלא התקבל כלום שהנפרע מן היתומין אפי' בשטר כריד שבעה ואין אדם מוריש ממון שהוא מחויב עליו שבעה לבניו לפי שאין הבנים יכולים לישבע שבעה זו שנחתייב אביהם: מה טיבה. להפקיע ממונם אם אין יכולין לישבע אותה שבעה ממש יבצעו שבעת יורשין כגון שבעה שלא פקדנו אבא ונטולין: עמד בדון. שהוליא שטר זה על יתמי ליה ואמרו בו ב"ד השבע וטול: אם איתא לדרב ושמאל. לאון אדם מוריש שבעה לבניו איתיה בין עמד בדון בין שלא עמד בדון: יחלוקו. גבי שניהם חשודין דלמיה ליה שאין אחד מהן יכול לישבע אלמלא איתא ליה דרב ושמאל: אליבא דר"מ אוקמינא לעיל דלמך חזיה שבעה למקומה ורב נחמן עבד כר' יוסי: מתה. אלמנה שלא גבתה כתובתה: יורשיה מזכירין. ותובעין ותובעין כתובתה: עד עשרים וחמש שנים. משמת בעלה ואם עברו כ"ה שנים ולא תבעה הפסידה להכי הן בכתובות בהגושא (דף קה). כל זמן שהיא בבית אביה שלא נטלה מזונות מן היתומין גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם לא תבעה מחלתה קתני מיהא יורשין גובין כתובתה ועל כרחיך בשבעת יורשין יגבוה מן היתומין אפי' ג' דמית ליה בחיי מלוה שהוא מת בחייה ונתחייבה שבעה ליורשין אלמלא הורישא שבעה ליורשיה: ת"ש אבא יורשין משביעין אותה ואת יורשיה וכו'. רישא דמתניתין בהכותב בכתובות (דף פו:) כתב לה נדר ושבעה און לי עליו ועל יורשיה הוא אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה אבא יורשין אם מת הוא ובאה לתבעם כתובתה משביעין אותה ואת יורשיה אם מתה והן באין לגבות כתובתה ומקתני יורשין משביעין אותה אלמלא בללא נשבעה עסקין וקתני דנשבעין יורשיה ונטולין וק"מ אדם מוריש שבעה: אותה באלמנה. דקתני יורשין משביעין אותה ואת יורשיה דקתני מוקי לה רב ושמאל בנדרה אם גירסה זה נחתייב לה כתובתה בלא שבעה שהרי פטורה היא מן הנדר ומן השבעה ומתה בחייה ואחר כך מת הוא דהוה ליה מת מלוה בחיי ליה ששקמה היא וק' לה ממון גמור עליו בלא שבעה לפיכך הורישתו לבניה ויורשיה הבאין ליפרע מיורשין כריפין לישבע כדתנן (לעיל דף מה): היתומין מן היתומין לא יפרעו אלא בשבעה: (רש"י)

תוספות נשבע בעל הבית. תימה דשבעת היסת לא ניתנה אלא בימי רב נחמן כדמוכח לעיל (דף מו.) [בד"ה דדרבנן וכו'] ואמאי נשבע ויש לומר דמייירי כגון שלא נתן לו עתה כלום ואומר כבר נתתיו לך קודם שנתת לי הפירות מקודם ועוד מפרש ר"ת דמייירי ברישא שמדד החנוני פירות לכליו של בעל הבית ועודם ברשות חנוני וביסיפא נתן בעה"ב דינר בחנות ועדיין לא נטלו חנוני והוי חידוש שנוטלין בשבעה וכו' ומתני' איירי בנשבעין ונטולין עד ואלו נשבעין שלא בטענה וטעמא דנשבעין ונטולין הואיל ויצאו קצת מחזקת שבנגדם וטעמא דר' יהודה דאין חנוני מודד פירות אלא אם כן קבל הדינר ולוקח בעה"ב בלא שבעה וכן בתנן לו דינר בסיפא אמר רבי יהודה שצריך ליתן לו הפירות דרכו ליקח דינר ולמדוד פירות דמייירי בחנוני שאין מקיף ולפי זה ה"פ בברייתא דבגמ' אמר ר' יהודה אימתי נחלקו חכמים עלי בזמן שהפירות צבורין ומנחין כו' אבל בזמן שהשפילן לאחוריו מודו לי דהמע"ה וקשה דהאי אימתי לא הוי כשאר אימתי דעלמא דמפרש מילתא דת"ק בין בא לחלוק בין בא לפרש אבל לפי' הקונטרס הוי כשאר אימתי ולא תקשי הא דאמר' עירובין (ד' פא:): בכל מקום שאמר רבי יהודה אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים והכא בא לחלוק דבכל הספרים גרסינן בפרק חלון (שם) שאמר ר' יהודה במשנה אבל אימתי דברייתא הוי שפיר לחלוק: רבי יהודה אומר כל שהפירות בידו כו'. הא דלא קאמר ר' יהודה הכא אין דרך חנוני לתת פירות עד שיטול דינר כדאמר גבי שולחני משום דדרך חנוני להקיף אלא דהכא איירינן באותו שאין דרכו להקיף ולקמן נמי לא שייך למימר כל שהאיסר בידו ידו על העליונה לפי שפעמים בעל הבית נותן איסר בפרוטות והתם לא שייך למימר כל שהאיסר כו' לכך תנא לישנא דליכא למיטעי: (תוספות)

ב - מח דף

שהבן גובה בין בשבעה ובין שלא בשבעה והאב אינו גובה אלא בשבעה היכי דמי דמת ליה בחיי מלוה וקתני שהבן גובה בין בשבעה ובין שלא בשבעה בשבעה שבעת יורשין שלא בשבעה כרשב"ג. אמר רב יוסף הא מני בית שמאי היא דאמרי שטר העומד לגבות נגבוי דמי איקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו ליה ליתי מר נעקרא להא דרב ושמאל אמר להו אכפלי ואתאי כל הני פרסי למעקרא להא דרב ושמאל אלא הו' דלא לויסי' עלה כגון מאי דאמר רב פפא הפוגם את שטרו ומת יורשין נשבעין שבעת יורשין ונטולין ההוא דשכיב ושבק ערבא סבר רב פפא למימר הא נמי דלא לויסי' עלה הוא אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אטו ערבא לאו בתר יתמי אילל ההוא דשכיב ושבק אחא סבר רמי בר חמא למימר הא נמי דלא לויסי' עלה הוא אמר ליה רבא מה לי שלא פקדני אבא ומה לי שלא פקדני אחי אמר רב חמא השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ושמאל ולא כרבי אלעזר האי דיינא דעבד כרב ושמאל עבד דעבד כרבי אלעזר עבד אמר רב פפא האי שטרא דיתמי לא מקרע קרעין ליה ולא אגבויי מגבינן ביה אגבויי לא מגבינן ביה דלמא סבירא לך כרב ושמאל ומקרע לא קרעין ליה דהאי דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד ההוא דיינא דעבד כרבי אלעזר הוה צורבא מרבנן במתיה אמר ליה אייתניה אגירתא ממערבא דלית הלכתא כרבי אלעזר אמר ליה לכי תייתי אתא לקמיה דרב חמא א"ל האי דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד: ואלו נשבעין: אטו בשופטני וסקינן הכי קאמר ואלו נשבעין שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא השותפין והאריסין תנא בן בית שאמרו לא שנכנס ויצא ברגליו אלא מכניס לו פועליו ומוציא לו פועליו מכניס לו פירות ומוציא לו פירות ומאי שנא הני משום דמרו בה התיירא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן והוא שיש טענה ביניהו שתי כסף כמאן כשמואל והתני רבי חייא לסיועיה לרב אימא כפירת טענה כרב: חלקו השותפין והאריסין: איבעיא להו מהו לגלגל בדרבנן ת"ש ליה הימנו ערב שביעית ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס אין מגלגלין טעמא דלוה הימנו ערב שביעית דאתיא שביעית אפקעתיה הא שאר שני שבוע מגלגלין לא תימא הא שאר שני שבוע מגלגלין אלא אימא נעשה לו שותף או אריס ערב שביעית ולמוצאי שביעית ליה הימנו מגלגלין הא בהדיא קתני לה נעשה לו שותף או אריס ערב שביעית ולמוצאי שביעית ליה הימנו מגלגלין ש"מ מגלגלין בדרבנן ש"מ אמר רב הונא

רש"י שהבן גובה. בשטר מן היתומין שבעת יורשין כשאין לו עדים שאמר אבא בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע ושלל שבעה כשיש עדים שאמר אבא בשעת מיתתו כו': כרבן שמעון בן גמליאל. דמתניתין והאב אינו היה קיים לא היה נחמן אלא שבעה ומדקתני והאב אינו גובה אלא שבעה על כרחיך היכי דמי דמית ליה בחיי מלוה וקתני הבן גובה שבעה אלמלא אדם מוריש שבעה: בית שמאי היא. במסכת סוטה פירא חרובה ושמאלת יבס דקתני מת בעלה עד שלא שתהה נטולת כתובתה ולא שותה דנבעין והביא האיש את אשתו וגו' וליכא אע"פ דשמא זינתה גובה מספק דקסבר מי שהנכסים משועבדין לו ידו על העליונה והנכסים בחזקת בעל השטר עומדין כחילו הוא גבוי ועומד לפיכך. הוא גובה מספק שאינה צרה להוליא מהם שתהה הרהיב עליה להביא אלא הם צאים להוליא ממנה ודכותה גבי מת ליה בחיי מלוה נמי ואע"פ דתקון רבנן שלא יפרע אלא שבעה ממון גמור הוא להוריש לבניו: איכפלי ואתאי כל הני פרסי. טרחתו. ובאתי ללא ממקומי לכאן לעקור לדרב ושמאל: הו' דלא להוסיף עלה. האימנו עמכס שלא ללמוד ממנה במקום אחר הם אמרוה שבעה הבא ליפרע מנכסי יתומים שאינו מוריש אותה לבניו אם מת ליה

היא שאין בידו לקיים: ה"ג לריבא דאי אשמעינן בהא בהא קאמר רב משום דמנפשיה אישתבע אכל בהא אימא מודי ליה לשמואל כדרי' אמי כו'. טעמא דר' אמי מפרש לקמן: כי תשבע מעלמו. משמע כדריש לקיש והאי כי תשבע בלשון אי דרשינן לה אם תשבע דהיינו מעלמו ולא שבועת דייגין שהיא בעל כרחו וכד דריש ליה בלשון דהא שהרי תשבע הרבה ישבעו על פי בית דין ועלה נמי כתיב קרבן עולה ויורד בשאין בה כפירת ממון שתחייבנו אשם: רבי אלעזר אומר כולן. הגך פטורין דמתני' פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי דרבי אלעזר סבירא ליה כרב: חוץ מאיני יודע מה אתה סח דשאל וגניבה ואבידה דאומר שכן והשוכר. דקתני בה במתני' חייב הוא חייב בשבועת שומרין שהרי כפרו ממון ובהיא דאומר חנם שטען אכל והוא אכלו ובטוען נגבד והוא גבדו דקתני בה מתני' הודה מעלמו משלם קרן וחומש ואשם לא איטריבא ליה לר' אלעזר למימניהו גבי הגך חוץ דהא בהדיא פריש ליהו הנא חומש ואשם דשבועת שומרין: (רש"י)

תוספות מאן תנא שוכר בנושא שכן דמי. משמע דהכי הלכתא: וחייבין משום שבועת ביטוי. תימה דנימא דיצא לידון בדבר החדש ואין לך בו אלא חידוש כדאמרין בפרק שלישי גבי שבועת. העדות (לעיל דף כה:): ונראה לי דלא דמי דהתם יצא להקל הילכך הוי חידוש אבל הכא דיצא להחמיר לפי שכופר ממון אין זה חידוש: (תוספות)

